

DZIENNIK URZĘDOWY

WOJEWÓDZTWA OPOLSKIEGO

Opole, dnia 9 maja 2019 r.

Poz. 1745

UCHWAŁA NR VII/85/19 RADY MIEJSKIEJ W GŁUCHOŁAZACH

z dnia 24 kwietnia 2019 r.

w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Miasta i Gminy Głucholazy na lata 2019-2022

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2019 r., poz. 506) w związku z art. 87 ust. 3 ustawy z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2018 r., poz. 2067) Rada Miejska w Głucholazach uchwala, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się Gminny Program Opieki nad Zabytkami Miasta i Gminy Głucholazy na lata 2019-2022, stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Głucholaz.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia i podlega ogłoszeniu w Dzienniku Urzędowym Województwa Opolskiego.

Przewodniczący
Rady Miejskiej w Głucholazach

Mariusz Migala

Załącznik do uchwały nr VII/85/19

Rady Miejskiej w Głucholazach

z dnia 24 kwietnia 2019 r.

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022

opr.: Bogna Oszczanowska

zagadnienia związane z archeologią: Donata Trenkler

GŁUCHOŁAZY kwiecień 2019 r.

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022**SPIS TREŚCI**

1. Podstawy prawne <i>Gminnego programu opieki nad zabytkami Miasta i Gminy Głucholazy na lata 2019-2022</i>	4
2. Uwarunkowania zewnętrzne opieki nad zabytkami	6
2.1. Uregulowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami	6
2.1.1. Ustawowe formy ochrony zabytków	6
2.1.2. Ochrona zabytków wynikająca z prawa międzynarodowego	7
2.1.3. Ochrona zabytków wynikająca z pozostałych przepisów	8
2.2. Organy ochrony zabytków	10
2.3. Założenia polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami	12
2.3.1. <i>Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami na lata 2014-2017</i>	12
2.3.2. Inne rządowe dokumenty strategiczne dotyczące problematyki ochrony zabytków i opieki nad zabytkami	14
2.3.3. Infrastruktura informacji przestrzennej o zabytkach	16
2.4. Ochrona zabytków i opieka nad zabytkami w wojewódzkich dokumentach strategicznych	17
2.4.1. <i>Program Opieki nad Zabytkami Województwa Opolskiego na lata 2016-2019</i>	17
2.4.2. Inne dokumenty strategiczne województwa opolskiego poruszające problematykę ochrony zabytków i opieki nad zabytkami	20
2.4.3. Dokumenty i projekty strategiczne powiatu nyskiego oraz inne o znaczeniu ponadlokalnym, zawierające problematykę ochrony zabytków i opieki nad zabytkami	22
3. Uwarunkowania wewnętrzne opieki nad zabytkami	25
3.1. Zasób zabytków miasta i gminy Głucholazy	25
3.2. <i>Gminny program opieki nad zabytkami Miasta i Gminy Głucholazy na lata 2019-2022</i> a gminne dokumenty programowe	64
3.3. Ochrona zabytków miasta i gminy Głucholazy – stan prawny	67
3.3.1. Rejestr zabytków	67
3.3.2. System ochrony krajobrazu kulturowego miasta w dokumentach prawa miejscowego	78
3.3.3. <i>Gminna Ewidencja Zabytków Miasta i Gminy Głucholazy</i>	82
3.4. Działalność instytucji kultury, stowarzyszeń związanych z ochroną zabytków miasta	85
3.5. Szlaki	86
3.6. Ocena stanu zachowania i funkcjonowania środowiska kulturowego oraz główne problemy związane z opieką nad zabytkami miasta i gminy Głucholazy	88
4. Założenia programowe	97
4.1. Priorytety polityki gminnej związanej z ochroną zabytków i opieką nad zabytkami oraz kierunki działań i zadania <i>Gminnego programu opieki nad zabytkami Miasta i Gminy Głucholazy na lata 2019-2022</i>	97
4.2. Udzielanie pomocy finansowej z budżetu gminy Głucholazy na prace remontowe przy zabytkach	103
4.3. Realizacja <i>Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Głucholazy na lata 2016-2023</i>	104
4.4. Planowanie przestrzenne	107
4.5. Finansowanie zadań związanych z ochroną zabytków i opieką nad zabytkami	108
4.5.1. Możliwości pozyskania środków finansowych na projekty z zakresu ochrony dziedzictwa kulturowego	108
4.5.2. Ulgi podatkowe	110
5. Monitoring <i>Gminnego programu opieki nad zabytkami Miasta i Gminy Głucholazy na lata 2019-2022</i>	111

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022

MATERIAŁY WYKORZYSTANE W OPRACOWANIU	112
ANEKS	117
Wykaz kart <i>Gminnej Ewidencji Zabytków Miasta i Gminy Głucholazy</i> (urbanistyka, zabytki architektury i budownictwa, założenia zielone).....	117
Wykaz kart <i>Gminnej Ewidencji Zabytków Miasta i Gminy Głucholazy</i> (archeologia)	200

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022**1. Podstawy prawne *Gminnego programu opieki nad zabytkami Miasta i Gminy Głucholazy na lata 2019-2022***

Zgodnie z art. 5. i 6. *Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej* ochrona dziedzictwa narodowego, stworzenie warunków upowszechniania i równego dostępu do dóbr kultury, będącej źródłem tożsamości narodu polskiego, jego trwania i rozwoju jest konstytucyjnym obowiązkiem Państwa. Dbłość o zabytki i ich wartości niematerialne, które stanowią dobro wspólne, zakłada art. 82. *Konstytucji*.

Wykonywanie zadań w zakresie kultury i ochrony zabytków jest również ustawowym zadaniem samorządów zgodnie z art. 7., ust. 1., pkt 9. *Ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym* (tekst jednolity Dz. U. z 2019 r., poz. 506):

„zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty należy do zadań własnych gminy. W szczególności zadania własne obejmują sprawy (...) kultury, w tym (...) ochrony zabytków i opieki nad zabytkami”.

Wojewódzkie, powiatowe i gminne jednostki samorządu terytorialnego realizują zadania ustawowe w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami zarówno jako odpowiedzialne za ochronę zabytków znajdujących się na ich obszarze, jak również jako właściciele zabytków nieruchomych.

Gminny program opieki nad zabytkami Miasta i Gminy Głucholazy na lata 2019-2022 stanowi element polityki samorządowej dotyczącej ochrony zabytków miasta w perspektywie najbliższych czterech lat. Obecny dokument porządkuje informacje dotyczące prowadzonych zadań związanych z ochroną dziedzictwa kulturowego miasta oraz służy planowaniu działań dotyczących opieki nad zabytkami w okresie obowiązywania programu.

Podstawę sporządzenia niniejszego dokumentu stanowi *Gminna Ewidencja Zabytków Miasta i Gminy Głucholazy*.

Gminny program opieki nad zabytkami Miasta i Gminy Głucholazy na lata 2019-2022 zgodny jest w swych założeniach ze strategicznymi dokumentami rządowymi, samorządowymi na poziomie wojewódzkim i powiatowym, dokumentami strategicznymi miasta oraz dokumentami planistycznymi: studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.

Przyjęte w niniejszym dokumencie priorytety oraz kierunki działań wynikają z głównych problemów ochrony zabytków i opieki nad zabytkami miasta.

Głównym celem dokumentu jest określenie warunków organizacyjnych i finansowych dla realizacji zadań w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami zgodnie z kompetencjami samorządu gminy Głucholazy.

Priorytety i zadania przyjęte w niniejszym dokumencie, zarówno długofalowe, jak i wyznaczone na okres czteroletni są skierowane głównie na poprawę stanu zachowania zabytków gminnych, ich rewaloryzację oraz zwiększenie dostępności do nich dla mieszkańców i turystów. Zadania te w większości wpisane są w program rewitalizacji gminy oraz wpisane są w programowe dokumenty finansowe miasta.

Konsekwentna realizacja *Gminnego programu opieki nad zabytkami Miasta i Gminy Głucholazy na lata 2019-2022* może stać się – w oparciu o szersze od dotychczasowego wykorzystanie potencjału związanego z zachowanym dziedzictwem kulturowym – istotnym czynnikiem rozwoju oraz wpłynąć na zwiększenie atrakcyjności regionu.

Obowiązek sporządzania programów opieki nad zabytkami przez samorządy zarówno wojewódzkie, powiatowe oraz gminne został wprowadzony *Ustawą z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* (tekst jednolity Dz. U. z 2018 r., poz. 2067 ze zm.).

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022

Gminny program opieki nad zabytkami Miasta i Gminy Głucholazy na lata 2019-2022 został sporządzony na okres czterech lat zgodnie z artykułem 87. *Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami*. Po uzyskaniu opinii Opolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków *Gminny program opieki nad zabytkami Miasta i Gminy Głucholazy na lata 2019-2022* podlega uchwaleniu przez Radę Miejską w Głucholazach, a następnie ogłoszeniu w *Dzienniku Urzędowym Województwa Opolskiego*.

Z realizacji programu Burmistrz Głucholaz sporządza co dwa lata sprawozdanie, które przedstawia się Radzie Miejskiej.

Gminny program opieki nad zabytkami Miasta i Gminy Głucholazy na lata 2019-2022 przygotowany został zgodnie z metodologią opracowaną w *Poradniku metodycznym* opracowanym przez Narodowy Instytut Dziedzictwa (opublikowanym w *Kurjerze Konserwatorskim* Nr 3, 2009, s. 14-36 oraz dostępnym na stronie internetowej www.nid.pl).

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁĄZY NA LATA 2019-2022**2. Uwarunkowania zewnętrzne opieki nad zabytkami****2.1. Uregulowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami****2.1.1. Ustawowe formy ochrony zabytków**

Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami stanowi podstawę prawną ochrony dziedzictwa kulturowego w Polsce.

Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami definiuje pojęcia zabytku, ochrony i opieki nad zabytkami, form ochrony, kompetencje organów ochrony zabytków, w tym administracji rządowej i samorządowej, formy finansowania opieki nad zabytkami, ich ewidencjonowania etc.

Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami wprowadziła pojęcia ochrony i opieki nad zabytkami:

- ochrona zabytków polega na podejmowaniu przez organy administracji publicznej działań mających na celu zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie, zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków, udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków, przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę, kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków, uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.
- opieka nad zabytkiem w rozumieniu ustawy sprawowana jest przez jego właściciela lub posiadacza i polega na zapewnieniu warunków naukowego badania i dokumentowania zabytku, prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku; zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie, korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości, popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz o jego znaczeniu dla historii kultury.

Przez zabytek rozumiana jest nieruchomość lub rzecz ruchoma, ich części lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową.

- za zabytki nieruchome (nieruchomość, jej część lub zespół nieruchomości) uznaje się krajobraz kulturowy, układy urbanistyczne, ruralistyczne i zespoły budowlane, dzieła architektury i budownictwa, dzieła budownictwa obronnego, obiekty techniki, cmentarze, parki, ogrody i inne formy zaprojektowanej zieleni, miejsca upamiętniające wydarzenia historyczne lub działalność wybitnych osobistości bądź instytucji;
- za zabytki ruchome (rzecz ruchoma, jej część lub zespół rzeczy ruchomych) uznaje się dzieła sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej, kolekcje, numizmaty oraz pamiątki historyczne, wytwory techniki, materiały biblioteczne, instrumenty muzyczne, wytwory sztuki ludowej i rękodzieła oraz inne obiekty etnograficzne oraz przedmioty upamiętniające wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji;
- zabytkami archeologicznymi (zabytek nieruchomy, będący powierzchnią, podziemną lub podwodną pozostałością egzystencji i działalnością człowieka, złożoną z nawarstwień kulturowych i znajdujących się w nich wytworów bądź ich śladów albo zabytek ruchomy, będący tym wytworem) są pozostałości terenowe pradziejowego i historycznego osadnictwa, cmentarzyska, kurhany, relikty działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022

Ustawowej ochronie podlegają również nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej.

W art. 7. Ustawy zdefiniowane zostały obowiązujące formy ochrony zabytków:

- wpis do rejestru zabytków, który dla zabytków znajdujących się na terenie województwa prowadzi wojewódzki konserwator zabytków (sposób prowadzenia rejestru oraz ewidencji zabytków określa *Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem*, Dz. U. z 2011 r., nr 113, poz. 661);
- wpis na Listę Skarbów Dziedzictwa, na którą wpisuje się zabytek ruchomy o szczególnej wartości dla dziedzictwa kulturowego, którą prowadzi minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego (sposób prowadzenia Listy Skarbów Dziedzictwa określa *Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 28 kwietnia 2017 r. w sprawie Listy Skarbów Dziedzictwa*, Dz. U. z 2017 r., poz. 928);
- uznanie za pomnik historii zabytku nieruchomego wpisanego do rejestru lub parku kulturowego o szczególnej wartości dla kultury przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej na wniosek ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa kulturowego;
- utworzenie parku kulturowego w celu ochrony krajobrazu kulturowego oraz zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej; park kulturowy może utworzyć na podstawie uchwały rada gminy po zasięgnięciu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków;
- ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

Realizacja form ochrony w postaci parków kulturowych oraz ustaleń ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego znajduje się w kompetencjach władz samorządów gminnych.

2.1.2. Ochrona zabytków wynikająca z prawa międzynarodowego

Wśród ratyfikowanych przez Polskę umów międzynarodowych i konwencji znajdują się akta wyznaczające standardy ochrony dziedzictwa kulturowego zarówno europejskiego jak i światowego, takie jak:

- *Konwencja o ochronie dóbr kulturalnych w razie konfliktu zbrojnego wraz z Regulaminem wykonawczym do tej Konwencji oraz Protokół o ochronie dóbr kulturalnych w razie konfliktu zbrojnego*, podpisane w Hadze dnia 14 maja 1954 r. (Dz. U. z 1957 r. Nr 46, poz. 212) oraz *Drugi Protokół sporządzony w Hadze dnia 26 marca 1999 r. do Konwencji o ochronie dóbr kulturalnych w razie konfliktu zbrojnego*, podpisanej w Hadze dnia 14 maja 1954 r. (Dz. U. z 2012 r. poz. 248),
- *Konwencja dotycząca środków zmierzających do zakazu i zapobiegania nielegalnemu przywozowi, wywozowi i przenoszeniu własności dóbr kultury* sporządzona w Paryżu dnia 17 listopada 1970 r. (Dz. U. z 1974 r. Nr 20, poz. 106),

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁĄZY NA LATA 2019-2022

- *Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 r. przez Konferencję Generalną Organizacji Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury na jej siedemnastej sesji.* (Dz. U. z 1976 r. Nr 32, poz. 190),
- *Konwencja o ochronie dziedzictwa architektonicznego Europy sporządzona w Grenadzie dnia 3 października 1985 r.* (Dz. U. z 2012 r. poz. 210),
- *Europejska Konwencja o ochronie dziedzictwa archeologicznego (poprawiona) sporządzona w La Valetta dnia 16 stycznia 1992 r.* (Dz. U. z 1996 r. Nr 120, poz. 564),
- *Europejska Konwencja Krajobrazowa sporządzona we Florencji dnia 20 października 2000 r.* (Dz. U. z 2006 r. Nr 14, poz. 98),
- *Konwencja UNESCO w sprawie ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego sporządzona w Paryżu dnia 17 października 2003 r.* (Dz. U. z 2011 r. Nr 172, poz. 1018),
- *Konwencja UNESCO w sprawie ochrony i promowania różnorodności form wyrazu kulturowego sporządzona w Paryżu dnia 20 października 2005 r.* (Dz. U. z 2007 r., Nr 215, poz. 1585).

2.1.3. Ochrona zabytków wynikająca z pozostałych przepisów

Uregulowania prawne dotyczące ochrony zabytków i opieki nad zabytkami zawarte są ponadto w następujących aktach prawnych:

- *Ustawie z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym* (tekst jednolity Dz. U. z 2019 r., poz. 506),
- *Ustawie z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym* (tekst jednolity Dz. U. z 2018 r., poz. 1945 ze zm.),
- *Ustawie z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane* (tekst jednolity Dz. U. z 2018 r. poz. 1202 ze zm.),
- *Ustawie z dnia 24 kwietnia 2015 r. o zmianie niektórych ustaw w związku ze wzmocnieniem narzędzi ochrony krajobrazu* (Dz. U. z 2015 r., poz. 774 ze zm.),
- *Ustawie z dnia 27 kwietnia 2001 r. - Prawo ochrony środowiska* (tekst jednolity Dz. U. z 2018 r., poz. 799 ze zm.),
- *Ustawie z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody* (tekst jednolity Dz. U. z 2018 r., poz. 1614 ze zm.),
- *Ustawie z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami* (tekst jednolity Dz. U. z 2018 r. poz. 2204 ze zm.),
- *Ustawie z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej* (tekst jednolity Dz. U. z 2018 r. poz. 1983 ze zm.),
- *Ustawie z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie* (tekst jednolity Dz. U. z 2018 r. poz. 450 ze zm.),
- *Ustawie z dnia 25 maja 2017 r. o restytucji narodowych dóbr kultury* (Dz. U. z 2017 r. poz. 1086 ze zm.).

Zasady ochrony zabytków znajdujących się w muzeach i w bibliotekach określone zostały w:

- *Ustawie z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach* (tekst jednolity Dz. U. z 2018 r. poz. 720 ze zm.),
- *Ustawie z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach* (tekst jednolity Dz. U. z 2018 r. poz. 574 ze zm.).

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022

Ochronę materiałów archiwalnych regulują przepisy:

- *Ustawa z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach* (tekst jednolity Dz. U. z 2019 r. poz. 553).

Ustawę doprecyzowują akty wykonawcze Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Z punktu widzenia władz samorządowych, najważniejsze z nich to:

- *Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 9 lutego 2004 r. w sprawie wzoru znaku informacyjnego umieszczanego na zabytkach nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków* (Dz. U. z 2004 r., Nr 30, poz. 259);
- *Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 25 sierpnia 2004 r. w sprawie organizacji i sposobu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych* (Dz. U. z 2004 r., Nr 212, poz. 2153);
- *Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 18 lutego 2011 r. w sprawie wzorów dokumentów oceny wskazującej czas powstania zabytku, wyceny zabytku oraz potwierdzenia wwozu zabytku na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej* (Dz. U. z 2011 r., Nr 50, poz. 256);
- *Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 18 kwietnia 2011 r. w sprawie wywozu zabytków za granicę* (Dz. U. z 2011 r., Nr 89, poz. 510);
- *Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem* (Dz. U. z 2011 r., nr 113, poz. 661);
- *Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 10 stycznia 2014 r. w sprawie dotacji na badania archeologiczne* (Dz. U. z 2014 r., poz. 110);
- *Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 19 sierpnia 2015 r. w sprawie krajowego rejestru utraconych dóbr kultury* (Dz. U. z 2015 r., poz. 1275);
- *Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 28 kwietnia 2017 r. w sprawie Listy Skarbów Dziedzictwa* (Dz. U. z 2017 r., poz. 928);
- *Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 22 sierpnia 2018 r. w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, prac restauratorskich i badań konserwatorskich przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków albo na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz robót budowlanych, badań architektonicznych i innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, a także badań archeologicznych i poszukiwań zabytków* (Dz. U. z 2018 r., poz. 1609);
- *Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 16 sierpnia 2017 r. w sprawie dotacji celowej na prace konserwatorskie lub restauratorskie przy zabytku wpisanym na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków* (Dz. U. z 2017 r., poz. 1674).

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁĄZY NA LATA 2019-2022**2.2. Organy ochrony zabytków**

Organami ochrony zabytków są zgodnie z art. 89. *Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami*:

- minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, w imieniu którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje Generalny Konserwator Zabytków,
- wojewoda, w imieniu którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje wojewódzki konserwator zabytków.

Artykuł 90 *Ustawy* stanowi, że Generalny Konserwator Zabytków jest sekretarzem lub podsekretarzem stanu w urzędzie obsługującym ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego. Do zadań wykonywanych przez Generalnego Konserwatora Zabytków należy w szczególności:

- opracowywanie krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami;
- realizacja zadań wynikających z krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami oraz z koncepcji polityki przestrzennego zagospodarowania kraju;
- podejmowanie działań związanych z wspieraniem rozwoju regionalnego i realizacją kontraktów wojewódzkich w sprawach opieki nad zabytkami;
- prowadzenie krajowej ewidencji zabytków i krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem;
- wydawanie decyzji, postanowień i zaświadczeń w sprawach określonych w ustawie oraz przepisach odrębnych;
- organizowanie i prowadzenie kontroli w zakresie przestrzegania oraz stosowania przepisów dotyczących ochrony zabytków i opieki nad zabytkami;
- sprawowanie nadzoru nad działalnością wojewódzkich konserwatorów zabytków;
- promowanie badań naukowych w zakresie konserwacji zabytków;
- organizowanie szkoleń dla służb konserwatorskich;
- organizowanie konkursów promujących opiekę nad zabytkami, w tym przyznawanie wyróżnień, nagród pieniężnych lub rzeczowych;
- opiniowanie wniosków o nadanie odznaki "Za opiekę nad zabytkami";
- współpraca z organami administracji publicznej w sprawach ochrony zabytków;
- organizowanie szkoleń w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami;
- podejmowanie działań dotyczących troski o zabytki związane z historią Polski, pozostające poza terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

Do zadań wykonywanych przez wojewódzkiego konserwatora zabytków należy w szczególności (art. 91. pkt 4. *Ustawy*):

- realizacja zadań wynikających z krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami;
- sporządzanie, w ramach przyznanych środków budżetowych, planów finansowania ochrony zabytków i opieki nad zabytkami;
- prowadzenie rejestru i wojewódzkiej ewidencji zabytków oraz gromadzenie dokumentacji w tym zakresie;

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022

- wydawanie, zgodnie z właściwością, decyzji, postanowień i zaświadczeń w sprawach określonych w ustawie oraz w przepisach odrębnych;
- sprawowanie nadzoru nad prawidłowością prowadzonych badań konserwatorskich, architektonicznych, prac konserwatorskich, restauratorskich, robót budowlanych i innych działań przy zabytkach oraz badań archeologicznych;
- organizowanie i prowadzenie kontroli w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami;
- opracowywanie wojewódzkich planów ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych oraz koordynacja działań przy realizacji tych planów;
- upowszechnianie wiedzy o zabytkach;
- współpraca z innymi organami administracji publicznej w sprawach ochrony zabytków.

Przy ministrze właściwym do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego działa Rada Ochrony Zabytków jako organ opiniotawczo-doradczy w sprawach realizacji polityki Rady Ministrów w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

Przy Generalnym Konserwatorze Zabytków działa Główna Komisja Konserwatorska jako organ opiniotawczy do spraw działań konserwatorskich podejmowanych przy zabytkach.

Przy Wojewódzkim Konserwatorze Zabytków działa Wojewódzka Rada Ochrony Zabytków jako organ opiniotawczy w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022**2.3. Założenia polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami****2.3.1. Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami na lata 2014-2017**

Jedyna dotychczas wdrożona edycja *Krajowego Programu Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami na lata 2014-2017* przyjęta Uchwałą Nr 125/2014 Rady Ministrów z dnia 24 czerwca 2014 r. stanowiła w ubiegłych latach główny dokument o randze krajowej związany z ochroną zabytków i opieką nad zabytkami. Obecnie w trakcie prac legislacyjnych jest nowa edycja dokumentu na lata 2019-2022 (planowany termin przyjęcia projektu przez Radę Ministrów ustalony został na pierwszy kwartał 2019 r.).

Program na lata 2014-2017 realizowany był przez następujące państwowe instytucje kultury: Narodowy Instytut Dziedzictwa, Narodowy Instytut Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów oraz Narodowe Muzeum Morskie w Gdańsku. Realizację programu koordynował minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego.

Program stanowił instrument wykonawczy dla *Strategii Rozwoju Kapitału Społecznego 2020*, odnosił się również do innych dokumentów strategicznych oraz kluczowych dokumentów planistycznych państwa.

W dokumencie dokonano analizy ochrony dziedzictwa kulturowego na poziomie krajowym, obejmującej rozpoznanie jej mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń.

Głównym celem *Krajowego Programu* było „Wzmocnienie roli dziedzictwa kulturowego i ochrony zabytków w rozwoju potencjału kulturowego i kreatywnego Polaków”.

Dla realizacji tego celu wskazano trzy działania strategiczne:

- „1. wspieranie rozwiązań systemowych na rzecz ochrony zabytków w Polsce;
2. wzmocnienie synergii działania organów ochrony zabytków (w tym tworzenie podstaw współdziałania z organami samorządu terytorialnego);
3. tworzenie warunków do aktywnego uczestnictwa w kulturze, edukacji na rzecz dziedzictwa kulturowego oraz jego promocji i reinterpretacji”.

Wśród zadań horyzontalnych ujęto:

- „podniesienie sprawności i skuteczności działań organów ochrony zabytków, w tym jakości merytorycznej decyzji administracyjnych (szkolenia, standaryzacja działań, itp.),
- porządkowanie rejestru zabytków oraz stworzenie wiarygodnej metodologicznie diagnozy stanu zachowania zabytków nieruchomych (księgi rejestru A i C),
- zwiększenie uspołecznienia ochrony zabytków i opieki nad zabytkami; budowanie przez organy ochrony zabytków partnerskich relacji z obywatelami, jak i propagowanie postaw współodpowiedzialności społecznej za zachowanie zabytków (współpraca z mediami, wykorzystywanie mediów elektronicznych, konkursy, itp.),
- wdrożenie procesów kształtowania postawy krajobrazowej wśród organów ochrony zabytków,
- zwiększenie zaangażowania samorządów, ze szczególnym uwzględnieniem gmin, w ochronę i opiekę nad zabytkami oraz wzmocnienie zaangażowania społecznego na rzecz ochrony zabytków, w tym propagowanie parków kulturowych (ich stanowienie jest kompetencją rad gmin) jako skutecznej formy ochrony zabytków.”

Uznano, że samorząd terytorialny odgrywa niezwykle ważną rolę w zakresie ochrony zabytków. Podkreślono, że przepisy ustaw samorządowych wyraźnie wskazują, że działania ochronne zaliczone zostały do zadań własnych jednostek samorządu terytorialnego wszystkich szczebli. Jednocześnie najważniejsze zadania

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022

powierzone zostały gminom, które odpowiadają m.in. za ewidencjonowanie zasobu zabytkowego, zachowanie krajobrazu kulturowego, jak i odpowiednie gospodarowanie otoczeniem zabytków w procesie planowania przestrzennego. Uznano, że zwiększeniu efektywności wykonywanych zadań służyć może wsparcie merytoryczne dotyczące zarządzania tym dziedzictwem w formie ogólnodostępnego portalu informacyjnego, jak również bezpośrednich szkoleń i warsztatów dla pracowników jednostek samorządu terytorialnego, a także wsparcie merytoryczne w formie opracowań studialno-dokumentacyjnych.

Wśród wpisanych do *Programu* i realizowanych zadań, znalazły się zadania istotne dla rządowych służb ochrony zabytków oraz dla samorządów. Większość tych zadań realizował Narodowy Instytut Dziedzictwa:

- przygotowanie raportu dotyczącego stanu ochrony prawnej oraz kierunków zmian w zakresie prawnej ochrony zabytków ruchomych w Polsce,
- przygotowanie założeń zmian legislacyjnych w zakresie ochrony zabytków ruchomych,
- realizacja przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego procedury skreślenia z rejestru obiektów nieistniejących, przeniesionych do muzeów oraz obiektów, które utraciły wartości zabytkowe,
- przygotowanie wytycznych oraz opracowanie instrukcji dla wojewódzkich konserwatorów zabytków określających standardy konserwatorskie dla wybranych typów i kategorii zabytków nieruchomych, organizacja szkoleń specjalistycznych w zakresie ich stosowania,
- przygotowanie wytycznych Generalnego Konserwatora Zabytków dla wojewódzkich konserwatorów zabytków określających zakres i sposób ochrony obszarów wpisanych do rejestru zabytków zapewniający ochronę krajobrazu kulturowego, w szczególności historycznych układów urbanistycznych i ruralistycznych oraz otoczenia zabytków wpisanych do rejestru,
- udostępnienie w ramach infrastruktury informacji przestrzennej danych o położeniu i danych opisowych nieruchomości oraz archeologicznych zabytków rejestrowych, pomników historii, a także miejsc uznanych za światowe dziedzictwo,
- przeprowadzenie cyklu szkoleń dotyczących zarządzania dziedzictwem przez samorządy [http://www.nid.pl/pl/Informacje_ogolne/Konkursy/SZKOLENIA/],
- przygotowanie i prowadzenie portalu informacyjnego dla jednostek samorządu terytorialnego w zakresie ochrony zabytków,
- wsparcie samorządu terytorialnego przy tworzeniu dokumentów planistycznych poprzez opracowanie studiów ochrony wartości kulturowych,
- opracowanie wytycznych dla tworzenia gminnych programów opieki nad zabytkami oraz zasad przygotowania i treści planu ochrony parku kulturowego. [<http://krajobrazmojegomiasta.pl/>],
- opracowanie Kodeksu Dobrych Praktyk komunikacji społecznej dla organów ochrony zabytków w zakresie informowania właścicieli zabytków oraz społeczności lokalnych o celu i powodach podejmowania decyzji administracyjnych,
- podjęcie współpracy z TVP i Polskim Radiem w sprawie większego nasycenia kanałów regionalnych treściami promującymi lokalne dziedzictwo kulturowe w programach emitowanych przez radio i telewizję w ramach misyjności mediów publicznych,
- podpisanie porozumienia pomiędzy Generalnym Konserwatorem Zabytków a Państwowym Instytutem Sztuki Filmowej dotyczącego opracowania i ogłoszenia corocznego konkursu Generalnego Konserwatora Zabytków na film dokumentalny budujący świadomość społeczną wartości dziedzictwa kulturowego,
- udostępnienie informacji o zabytkach na urządzenia mobilne, umożliwiających planowanie wyjazdów turystycznych,

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022

- koordynacja Europejskich Dni Dziedzictwa w Polsce,
- organizacja i prowadzenie programu „Wolontariat dla dziedzictwa” angażującego społeczności lokalne w proces właściwego zachowania zabytków.

2.3.2. Inne rządowe dokumenty strategiczne dotyczące problematyki ochrony zabytków i opieki nad zabytkami

Zagadnienia związane z ochroną oraz wykorzystaniem potencjału dziedzictwa kulturowego i środowiska przyrodniczego omawiają również inne dokumenty strategiczne oraz kluczowe dokumenty planistyczne państwa:

Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2020

Wdrożenie *Strategii Rozwoju Kapitału Społecznego*, która jest jedną z dziewięciu strategii rozwoju kraju, jest integralnym elementem koncepcji rozwoju Polski. W *Krajowym Programie Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami na lata 2014-2017* realizowane były następujące kierunki działań w ramach przyjętego w *Strategii* celu szczegółowego 4. *Rozwój i efektywne wykorzystanie potencjału kulturowego i kreatywnego*: 4.1.2. ochrona dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego oraz krajobrazu, jak również 4.1.3. digitalizacja, cyfrowa rekonstrukcja i udostępnianie dóbr kultury.

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary Wiejskie

Strategia określa najważniejsze wyzwania, założenia i cele polityki regionalnej państwa. *Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami na lata 2014-2017* realizował zadania określone w *Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego*, w tym przede wszystkim omówione w celu 1 tej strategii: *Wspomaganie wzrostu konkurencyjności regionów*, kierunek działania: 1.3. *Budowa podstaw konkurencyjności województw* – działania tematyczne: 1.3.6. wykorzystanie walorów środowiska przyrodniczego oraz potencjału dziedzictwa kulturowego.

Europa 2020 – Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu

Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami na lata 2014-2017 realizował zadania określone w *Strategii Europa 2020*, w tym przede wszystkim omówione w celach 4. i 5. tej strategii: Cel 4. *Edukacja*. Kierunek działań: zapewnienie dostępu do wiedzy i informacji wpływających na ogólny poziom kompetencji, w szczególności ludzi młodych oraz Cel 5. *Walka z ubóstwem i wykluczeniem społecznym*. Kierunek działań: zagwarantowanie przestrzegania praw podstawowych osób ubogich i wykluczonych społecznie, zapewnienie im godnych warunków oraz umożliwienie im aktywnego udziału w życiu społeczeństwa.

Narodowa Strategia Rozwoju Kultury na lata 2004-2013. Uzupełnienie Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004-2020

Ogólne wytyczne do konstruowania gminnych programów opieki nad zabytkami zawiera przyjęta przez Radę Ministrów w dniu 21 września 2004 r. *Narodowa Strategia Rozwoju Kultury na lata 2004-2013* (oraz *Uzupełnienie Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004-2020*) - rządowy dokument tworzący ramy dla nowoczesnego mecenatu państwa w sferze kultury, a przede wszystkim dla nowocześnie pojmowanej polityki

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022

kulturalnej państwa, a także dla wspólnoty Polski z Unią Europejską. Głównym celem strategii jest działanie na rzecz zrównoważonego rozwoju kulturalnego regionów w Polsce.

Instrumentami realizacji założonych celów częściowych w *Narodowej Strategii Rozwoju Kultury* są dokumenty wdrożeniowe:

1. Narodowy Program Kultury *Wspierania Debiutów i Rozwój Szkół Artystycznych „Maestria”*.
2. Narodowy Program Kultury *Ochrona Zabytków i Dziedzictwa Kulturowego*.
4. Narodowy Program Kultury *Promocja Czytelnictwa i Rozwój Sektora Książki*.
3. Narodowy Program Kultury *Rozwój Instytucji Artystycznych*.
5. Narodowy Program Kultury *Znaki Czasu*.

Za realizację celów operacyjnych wymienionych w *Narodowej Strategii Rozwoju Kultury* odpowiedzialne są ogłaszane corocznie programy operacyjne Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

Na 2019 r. zostały ogłoszone przez Ministra Kultury i Dziedzictwa następujące programy:

- Ochrona zabytków
- Muzyka
- Muzyczny ślad
- Zamówienia kompozytorskie
- Teatr i taniec
- Sztuki wizualne
- Narodowe kolekcje sztuki współczesnej
- Regionalne kolekcje sztuki współczesnej
- Film
- Wydarzenia artystyczne dla dzieci i młodzieży
- Edukacja artystyczna
- Edukacja kulturalna
- Literatura
- Promocja czytelnictwa
- Czasopisma
- Partnerstwo dla książki
- Kolekcje muzealne
- Wspieranie działań muzealnych
- Kultura ludowa i tradycyjna
- Ochrona zabytków archeologicznych
- Ochrona dziedzictwa kulturowego za granicą
- Miejsca Pamięci Narodowej za Granicą
- Badanie polskich strat wojennych
- Miejsca pamięci i trwale upamiętnienia w kraju
- Groby i cmentarze wojenne w kraju
- Infrastruktura kultury
- Infrastruktura szkolnictwa artystycznego
- Infrastruktura domów kultury
- Kultura cyfrowa
- Rozwój sektorów kreatywnych.

Inne programy

- Promesa Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022**Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030**

Jest to najważniejszy krajowy dokument strategiczny dotyczący zagospodarowania przestrzennego kraju. *Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030* przyjęta została Uchwałą Nr 239 Rady Ministrów z dnia 13 grudnia 2011 r.

W dokumencie tym przedstawiono wizję zagospodarowania przestrzennego kraju w perspektywie 2030 roku, określono cele i kierunki polityki zagospodarowania kraju, wskazano zasady oraz mechanizmy koordynacji i wdrażania publicznych polityk rozwojowych.

Uwarunkowania wynikające z dziedzictwa kulturowego uwzględniono wśród uwarunkowań polityki przestrzennego zagospodarowania kraju. Uznano, że dziedzictwo kulturowe – tak materialne, jak i odnoszące się do sfery wartości niematerialnych – jest częścią współczesnej przestrzeni. Obejmuje nie tylko pojedyncze obiekty kubaturowe lub ich zespoły, ale także – całość jednostki przestrzennej – obiekt wraz z otaczającą go przestrzenią.

Założono, że w perspektywie najbliższych dwudziestu lat rola dziedzictwa kulturowego w procesach rozwoju przestrzennego będzie rosła – zwiększanie się zamożności społeczeństwa oraz przekształcenia o charakterze kulturowym będą powodowały wzrost znaczenia rozwojowego zarówno materialnych jak i niematerialnych składników dziedzictwa kulturowego. Ich lokalizacja i umiejętność wykorzystania w procesach rozwoju będzie wpływała pozytywnie na tok koncentracji gospodarczej, ludnościowej i rangę kultury i turystyki.

Jednym z celów strategicznych jest efektywne wykorzystanie przestrzeni kraju i jej terytorialnie zróżnicowanych potencjałów rozwojowych przy zachowaniu spójności przyrodniczo-kulturowej służącej realizacji konstytucyjnej zasady zrównoważonego rozwoju.

2.3.3. Infrastruktura informacji przestrzennej o zabytkach

Dostęp społeczny do zasobu dziedzictwa kulturowego, jakim są zabytki, w zasadniczy sposób został zwiększony dzięki infrastrukturze informacji przestrzennej, poprzez opublikowanie w Internecie danych o położeniu zabytków w obszarze całego kraju.

Obowiązkowy zakres danych o zabytkach oraz tryb, w jakim dane te muszą być publikowane w Internecie w formie usług sieciowych, określają *Ustawa z dnia 4 marca 2010 r. o infrastrukturze informacji przestrzennej* (tekst jednolity Dz. U. z 2018 r., poz. 1472) oraz Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady nr 2007/2/WE z dnia 14 marca 2007 r. ustanawiająca infrastrukturę informacji przestrzennej we Wspólnocie Europejskiej (INSPIRE).

Organem odpowiedzialnym za wprowadzenie do infrastruktury informacji przestrzennej danych o zabytkach chronionych prawem, jest Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Generalny Konserwator Zabytków w imieniu Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego powierzył to zadanie dyrektorowi Narodowego Instytutu Dziedzictwa.

Informacja o zabytkach nieruchomych, w tym archeologicznych, wpisanych do rejestru została opublikowana na internetowym portalu mapowym Narodowego Instytutu Dziedzictwa: geoportal.nid.pl [www.mapy.zabytek.gov.pl/nid/]. Informacje o zabytkach gminy Głucholazy publikowane są jako warstwa w Systemie Informacji Przestrzennej gminy Głucholazy [<http://glucholazy.e-mapa.net/>].

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022**2.4. Ochrona zabytków i opieka nad zabytkami w wojewódzkich dokumentach strategicznych****2.4.1. Program Opieki nad Zabytkami Województwa Opolskiego na lata 2016-2019**

Program opieki nad zabytkami Województwa Opolskiego obejmujący lata 2016-2019, przyjęty przez Sejmik Województwa Opolskiego Uchwałą Nr XVIII/206/2016 z dnia 08 sierpnia 2016 r. jest najważniejszym strategicznym dokumentem wojewódzkim dla ochrony zabytków regionu. Jest to trzecia edycja dokumentu.

Założono przede wszystkim kontynuację dotychczas realizowanych działań na rzecz zachowania dziedzictwa kulturowego Śląska Opolskiego, a także lepsze wykorzystanie jego potencjału, polepszenie jego dostępności i wszechstronnej promocji. Uznano, że Śląsk Opolski należy do regionów o najwyższym w kraju nasyceniu substancją zabytkową, i wielkiej różnorodności kulturowej.

W *Programie wojewódzkim* dokonano analizy SWOT dotyczącej dziedzictwa kulturowego całego regionu. Wskazano mocne i słabe strony oraz szanse i zagrożenia dla dziedzictwa kulturowego Śląska Opolskiego, które w dużej mierze odnoszą się do środowiska kulturowego gminy Głucholazy.

Mocne strony

- Silne poczucie tożsamości, wewnątrzregionalnej więzi i patriotyzmu lokalnego.
- Relatywnie wysoki, historycznie uwarunkowany poziom kultury materialnej i niematerialnej regionu.
- Silne poczucie i tradycje gospodarności, porządku, estetyki i ładu przestrzennego.
- Wielokulturowość i poszanowanie tradycji oraz gwar lokalnych.
- Mocne więzy kulturowe i historyczne z regionami sąsiadującymi (polskimi i czeskimi) – duże możliwości współpracy interregionalnej i transgranicznej.
- Korzystne położenie regionu pod względem geograficznym i gospodarczym.
- Gęsta i zadbana sieć dróg i linii kolejowych, z autostradą A4 jako osią komunikacyjną.
- Duże nasycenie obszaru województwa zespołami i obiektami zabytkowymi, w tym szczególnie duży odsetek zespołów i zabytków wysokiej klasy.
- Unikalna pozycja wsi opolskiej, z uwagi na najlepiej zachowane historyczne układy przestrzenne i gwary oraz kultywowane tradycje.
- Duża liczba dobrze zachowanych, niezakłóconych średniowiecznych układów urbanistycznych.
- Wyjątkowo duża liczba zespołów rezydencjonalnych, będących jednym z podstawowych wyróżników kulturowych regionu.
- Duże, gęste skupiska obiektów i zespołów zabytkowych, dające szerokie możliwości organizowania szlaków i infrastruktury turystycznej.
- Nieograniczona możliwość tworzenia szlaków tematycznych, skierowanych nie tylko w stronę turysty masowego, ale też koneserów i znawców kultury i dziedzictwa kulturowego.

Słabe strony

- Zbyt pochopne sprzedawanie obiektów zabytkowych w ręce prywatnych inwestorów, nie zawsze zainteresowanych stanem obiektu, przy braku mechanizmów dofinansowań pozytywnie ocenianych działań.
- Niska wiedza i świadomość części właścicieli obiektów zabytkowych o roli dziedzictwa i możliwościach tkwiących w poprawnym wykorzystaniu atutów stąd wynikających.

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁĄZY NA LATA 2019-2022

- Niedostateczny poziom wiedzy inwestorów i projektantów o obiektach zabytkowych, skutkujący lekceważeniem prac badawczych oraz przedstawianiem projektów rażąco naruszających istotne wartości zabytków i ich otoczenia.
- Luki w planowaniu przestrzennym oraz podstawowych ewidencjach zabytków i programach opieki nad zabytkami.
- Zbyt słaba i niesystematyczna dążność do rozwijania i pogłębiania wiedzy o zasobie kulturowym regionu oraz poszczególnych jego elementach.
- Niewykorzystany w pełni potencjał wyższych uczelni w badaniach nad dziedzictwem kulturowym regionu.
- Brak długofalowych programów prowadzenia i finansowania badań oraz promocji dziedzictwa materialnego i niematerialnego.
- Słabo jeszcze wykorzystywane możliwości promocji dziedzictwa Śląska Opolskiego w mediach, internecie itp.
- Zbyt mało intensywna edukacja regionalna, brak podręczników historii i kultury regionu, zbyt mało filmów i audycji poświęconych problematyce dziedzictwa kulturowego, również na antenach ogólnopolskich.

Szanse:

- Dalszy postęp w dostępie do środków finansowych na poprawę stanu obiektów zabytkowych – fundusze unijne, samorządowe, partnerstwo prywatno-publiczne.
- Kontynuacja wdrożonych programów ochrony dziedzictwa kulturowego (np. odnowa wsi, ochrona zabytków architektury drewnianej).
- Rozwój lokalnych inicjatyw społecznych i organizacji pozarządowych, zajmujących się problematyką opieki nad zabytkami.
- Postępy w zakresie ochrony i zagospodarowania obiektów zabytkowych przez samorządy lokalne.
- Włączenie problematyki ochrony i promocji dziedzictwa kulturowego do strategicznych programów regionalnych.
- Ciągła i aktywna promocja regionu i różnych aspektów jego dziedzictwa.
- Możliwość szerokiego promowania dziedzictwa kulturowego przy okazji ogólnopolskich imprez masowych (np. corocznego Festiwalu Polskiej Piosenki).
- Poprawa infrastruktury komunikacyjnej.
- Intensyfikacja promocji dziedzictwa kulturowego w mediach i na portalach internetowych.
- Współpraca interregionalna i transgraniczna z sąsiadującymi regionami Polski i Czech.
- Wzrastająca rola cyklicznych wydarzeń międzynarodowych, ogólnopolskich i regionalnych, promujących dziedzictwo (np. EDD).

Zagrożenia:

- Słabe zainteresowanie inwestorów miejscowych inwestowaniem w ochronę, utrzymanie i rewitalizację obiektów zabytkowych.
- Często niejasne cele inwestorów zewnętrznych, traktujących np. kupno obiektów zabytkowych wyłącznie jako lokatę kapitału.

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022

- Uleganie naciskom części lobby inwestycyjnego, ignorującego konieczność ochrony dziedzictwa kulturowego.
- Odpływ ludności z regionu, co dotyczy głównie ludzi kreatywnych, wykształconych i wysoko kwalifikowanych.
- Wysoki poziom bezrobocia w regionie.
- Ciągłe niewystarczające zabezpieczenie przeciwpowodziowe.
- Luki w systemie prawnym regulującym ochronę dziedzictwa, trudności w egzekwowaniu obowiązujących przepisów prawa.
- Niedostateczne wykorzystywanie przez właścicieli zabytków dostępu do funduszy europejskich.
- Niestabilne finansowanie prac inwentaryzacyjnych i badawczych przy obiektach zabytkowych.
- Luki w rozpoznaniu podstawowym i inwentaryzacji zasobu dziedzictwa kulturowego.

Przyjęto utrzymanie celów i kontynuację działań sformułowanych w wojewódzkich programach opieki nad zabytkami na lata 2007-2010 oraz na lata 2011-2014:

Cel strategiczny I: Utrzymanie i zarządzanie zasobem regionalnego dziedzictwa kulturowego.

Priorytet I. Realizacja zadań własnych Samorządu Województwa.

(w tym kontynuacja dofinansowania prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy obiektach wpisanych do rejestru zabytków, z budżetu Samorządu Województwa Opolskiego).

Priorytet II. Odnowa wsi w kontekście poprawy stanu zachowania krajobrazu i dziedzictwa regionalnego.

Priorytet III. Rewaloryzacja i rewitalizacja miast.

Priorytet IV. Ochrona dziedzictwa archeologicznego.

Priorytet V. Rozwój muzealnictwa i wystawiennictwa.

Priorytet VI. Rozwój instytucji opieki nad zabytkami.

(w tym wspieranie organizacji pozarządowych, stowarzyszeń, fundacji itp. zajmujących się opieką nad zabytkami, a także promocją i edukacją w zakresie dziedzictwa kulturowego).

Cel strategiczny II: Ochrona i kształtowanie krajobrazu kulturowego.

Priorytet I. Dziedzictwo kulturowe jako czynnik stymulujący rozwój gospodarczy.

Priorytet II. Wstrzymanie procesu degradacji założeń pałacowo-parkowych.

Priorytet III. Wspieranie inicjatyw mających na celu podniesienie rangi obiektów i zespołów zabytkowych.

(w tym wspieranie działań władz, społeczności i organizacji lokalnych, zmierzających do powoływania parków kulturowych (*Szlak polichromii brzeskich; Brzeska średniowieczna kamienica mieszczańska; Szlak polichromii nyskich; Ostrówek w Opolu; Twierdza Nysa; Twierdza Koźle; teren bitwy pod Byczyną; zespół parkowo-ruralistyczny w Pokoju; zespół Huty Kluczborskiej w Zagwizdzu, a także parki kulturowe na bazie kompleksów zabytków archeologicznych: Jędrychowice, Włodzienin, Biała, Głogówek, Wójtowiec, Gierów*).

Priorytet IV. Wspieranie funkcjonowania istniejących szlaków turystycznych oraz inicjatyw na rzecz tworzenia nowych szlaków, obejmujących charakterystyczne dla województwa zespoły i obiekty zabytkowe.

(w tym wspieranie istniejących szlaków przez dofinansowywanie ich promocji, rozbudowę oferty merytorycznej i infrastruktury turystycznej; wspieranie inicjatyw na rzecz tworzenia nowych szlaków

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022

turystyczno-kulturowych (w tym proponowanych w niniejszym Programie szlaków: *Stolice książęce Śląska Opolskiego*, *Między Pomnikami Historii*, *Szlakiem polichromii Franza Sebastiniego*, *Szlakiem dzieł Josepha Fahnrotha*, *Szlakiem architektury Alexisa Langerera*, *Szlakiem zegarów słonecznych województwa opolskiego*, *Grodziska księstwa nyskiego*, *Legenda św. Emeryka*; wspieranie inicjatyw na rzecz tworzenia archeologicznych szlaków turystycznych).

Priorytet V. Wstrzymanie procesu degradacji oraz popularyzacja zabytków techniki.

Cel strategiczny III: Rozwój inicjatyw związanych z regionalnym dziedzictwem kulturowym i rozwój tożsamości regionalnej

Priorytet I. Podnoszenie poziomu edukacji i wiedzy na temat regionalnego dziedzictwa kulturowego.

Priorytet II. Współpraca z instytucjami i stowarzyszeniami działającymi na rzecz ochrony i opieki nad dziedzictwem kulturowym.

Priorytet III. Współpraca między regionami, współpraca międzynarodowa.

(w tym kontynuacja współpracy w ramach promocji i ochrony dziedzictwa kulturowego, między Województwem Opolskim a Krajem Ołomunieckim; kontynuacja współpracy z województwami: małopolskim, śląskim i dolnośląskim, dotyczącej wspólnych szlaków kulturowych).

Priorytet IV. Polityka informacyjna i promocyjna w zakresie opieki nad dziedzictwem kulturowym.

Dla właścicieli obiektów zabytkowych na obszarze gminy Głucholazy najistotniejszym elementem programu wojewódzkiego jest możliwość skorzystania z dotacji na remonty obiektów zabytkowych. Udzielanie dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków lub znajdujących się w gminnych ewidencjach zabytków, znajdujących się na obszarze województwa opolskiego jest spektakularnym działaniem prowadzonym przez samorząd województwa opolskiego związanym z ochroną zabytków. Z tych dotacji rokrocznie korzystają właściciele i użytkownicy obiektów zabytkowych (omówienie w rozdziale 4.5.1.).

Mieszkańcy gminy Głucholazy mogą być ponadto beneficjentami wspierania przez samorząd województwa szlaków turystycznych i kulturowych oraz w ramach promocji i ochrony dziedzictwa kulturowego współpracy między Województwem Opolskim a Krajem Ołomunieckim.

2.4.2. Inne dokumenty strategiczne województwa opolskiego poruszające problematykę ochrony zabytków i opieki nad zabytkami

Strategia rozwoju województwa opolskiego do 2020 r.

W *Strategii rozwoju województwa opolskiego do 2020 r.*, przyjętej Uchwałą Nr XXV/325/2012 Sejmiku Województwa Opolskiego z dnia 28 grudnia 2012 r. zdefiniowano wizję rozwoju regionu: „Województwo opolskie to wielokulturowy region wykształconych, otwartych i aktywnych mieszkańców, z konkurencyjną i innowacyjną gospodarką oraz z przyjaznym środowiskiem życia.” Zdefiniowano istotne z punktu widzenia ochrony dziedzictwa kulturowego cele operacyjne:

2.2. Wzbogacanie wielokulturowego dziedzictwa i tożsamości regionalnej.

5.3. Rozwój usług turystyki, kultury i sportu oraz ich infrastruktury (w tym m.in. budowa, rozbudowa i poprawa stanu oraz dostępności infrastruktury kulturalnej, w tym dziedzictwa kulturowego oraz infrastruktury turystycznej, uzdrowiskowej, rekreacyjnej i sportowej).

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022

7.3. Kształtowanie systemu przyrodniczego, ochrona krajobrazu i bioróżnorodności (w tym m. in. ochrona krajobrazu naturalnego i kulturowego regionu, zgodna z warunkami określonymi w *Europejskiej Konwencji Krajobrazowej*).

9.2. Poprawa ładu przestrzennego i rewitalizacja na obszarach miejskich.

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa opolskiego

W obowiązującym dotychczas *Planie zagospodarowania przestrzennego województwa opolskiego*, przyjętym Uchwałą Nr XLVIII /505/2010 Sejmiku Województwa Opolskiego z dnia 28 września 2010 r., w sprawie uchwalenia zmiany planu zagospodarowania przestrzennego województwa opolskiego wskazano główne cele polityki przestrzennej w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego (utrzymanie i zarządzanie zasobem regionalnego dziedzictwa, ochronę i kształtowanie krajobrazu kulturowego, promocję regionalnego dziedzictwa kulturowego i rozwój tożsamości regionalnej), główne zasady zagospodarowania przestrzennego w zakresie dziedzictwa kulturowego (m.in. obejmowanie prawną ochroną dziedzictwa kulturowego poprzez opracowywanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego z określeniem stref ochrony konserwatorskiej – priorytet dla obszarów cennych pod względem zabytkowym, nadawanie mocy prawnej gminnym ewidencjom zabytków poprzez umieszczanie ich w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, inicjowanie nowych form ochrony dziedzictwa kulturowego poprzez tworzenie pomników historii i parków kulturowych). Wyznaczono główne kierunki polityki przestrzennej w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego, określono system obszarów chronionych, w tym obszary ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej.

Aktualnie prowadzone są prace nad kolejną zmianą dokumentu wojewódzkiego. Zaproponowano nowy cel polityki opieki i ochrony nad zasobami dziedzictwa kulturowego i dóbr kultury współczesnej, jakim jest „ochrona dziedzictwa kulturowego poprzez odpowiednie i świadome kształtowanie zrównoważonego rozwoju, ładu przestrzennego i tożsamości kulturowej w województwie. Działania polityki opieki i ochrony nad zasobami dziedzictwa kulturowego i dóbr kultury współczesnej powinny być ukierunkowane na: zachowanie ciągłości dziedzictwa regionalnego, umiejętne zarządzanie zasobami dziedzictwa kulturowego, kształtowanie tożsamości regionalnej i budowanie klimatu społecznej akceptacji dla ochrony zasobów dziedzictwa kulturowego. Realizacja polityki wymaga umiejętnego planowania przestrzeni i łączenia różnych funkcji zagospodarowania oraz prowadzenia odpowiedniej polityki uświadamiającej społeczeństwo o potrzebie zachowania materialnego i niematerialnego dziedzictwa kulturowego regionu”.

Strategia rozwoju Polski Zachodniej 2020

Celem głównym strategii jest zwiększenie konkurencyjności makroregionu w wymiarze europejskim. Jego osiągnięcie możliwe będzie dzięki działaniom stymulującym i wzmacniającym kluczowe potencjały rozwojowe makroregionu.

Plan Ochrony Parku Krajobrazowego „Góry Opawskie”

W *Planie Ochrony Parku Krajobrazowego „Góry Opawskie”*, przyjętym Uchwałą Nr XLII /492/2014 Sejmiku Województwa Opolskiego z dnia 3 czerwca 2014 r., ustanowiono zapisy dotyczące ochrony krajobrazu, w tym krajobrazu kulturowego:

- wzmocnienie ochrony prawnej zachowanych obiektów dziedzictwa kulturowego oraz rewaloryzacja obiektów zdegradowanych, przy dopuszczeniu ich adaptacji do pełnienia nowych funkcji,
- zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości obiektów dziedzictwa kulturowego,

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022

- uwzględnianie zasad ochrony krajobrazów, w tym krajobrazów kulturowych, w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, w tym:
- zachowanie osi krajobrazowych i powiązań widokowych, w szczególności obejmujących otwarcia widokowe na grzbiety górskie, a także przełomowe odcinki dolin rzecznych Białej Głuchoławskiej i Złotego Potoku,
- zapewnienie właściwej ekspozycji zabytkom,
- zachowanie historycznych cech zabudowy regionalnej,
- zachowanie charakterystycznych, historycznych układów ruralistycznych,
- niedopuszczenie do rozpraszania zabudowy,
- zachowanie i odtwarzanie charakterystycznych układów zadrzewień, w tym zwłaszcza alei przydrożnych,
- zachowanie elementów kultury ludowej,
- poprawa dostępności do obiektów dziedzictwa kulturowego,
- aktywizacja działań na rzecz powstawania projektów i wspierania inicjatyw dotyczących kreowania nowych form opieki nad zabytkami i krajobrazem kulturowym oraz wykorzystywania ich na rzecz rozwoju regionalnego.

W celu ochrony zasobów zabytkowych obszaru w planie wyznaczono strefy ochrony kulturowej i konserwatorskiej, oznaczono obiekty wpisane do rejestru lub ewidencji zabytków.

2.4.3. Dokumenty i projekty strategiczne powiatu nyskiego oraz inne o znaczeniu ponadlokalnym, zawierające problematykę ochrony zabytków i opieki nad zabytkami***Strategia rozwoju wspólnoty międzygminno-powiatowej Ziemi Nyskiej na lata 2004-2015***

Przyjęta Uchwałą Nr XX/174/04 Rady Powiatu w Nysie z dnia 18 czerwca 2004 r. realizowała przyjętą wówczas misję Ziemi Nyskiej: „Misją Ziemi Nyskiej jest stworzenie warunków do wykorzystania posiadanych bogactw, zasobów i walorów, do zwiększenia własnej atrakcyjności dla współpracy międzyregionalnej i w ramach integrującej się Europy w celu wzbudzenia trwałego, zrównoważonego rozwoju gospodarczego i społecznego poprzez realizację wspólnych projektów przy współfinansowaniu ze środków polskich oraz funduszy regionalnych”.

Strategia rozwoju turystycznego pogranicza nysko-jesenickiego na obszarze powiatu nyskiego

Przyjęta Uchwałą Nr XXXVII/315/10 Rady Powiatu w Nysie z dnia 27 maja 2010 r. strategia zawiera całościową analizę potencjału turystycznego regionu, dokonana została ocena walorów turystycznych powiatu nyskiego, w tym walorów wypoczynkowych, krajobrazowych i uzdrowiskowych, walorów zabytkowych, instytucji kultury itp.

Strategia promocji pogranicza nysko-jesenickiego na obszarze powiatu nyskiego

Przyjęta Uchwałą Nr XLI/347/10 Rady Powiatu w Nysie z dnia 20 października 2010 r. strategia stanowi kontynuację *Strategii rozwoju turystycznego pogranicza nysko-jesenickiego na obszarze powiatu nyskiego* i odnosi się do promocji turystycznej i wypracowanej koncepcji rozwoju turystyki. Celem strategii jest

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022**

informacja o potencjale i zaletach Ziemi Nyskiej, przekonywanie do skorzystania z oferty, wzmocnienie pozycji powiatu nyskiego i jego oferty, budowanie silnego wizerunku marki Ziemi Nyskiej.

Aglomeracja „Nysa”

Uchwałą Nr IX/101/2015 Sejmiku Województwa Opolskiego z dnia 8 września 2015 r. na obszarze gmin: Nysa, Głucholazy, Otmuchów została wyznaczona aglomeracja „Nysa” (projekt uchwały został pozytywnie zaopiniowany Uchwałą Nr III/30/14 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 29 grudnia 2014 r.).

Subregion południowy

Uchwałą Nr XIV/144/15 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 30 grudnia 2015 r. gmina Głucholazy przystąpiła do Stowarzyszenia pod nazwą „Subregion Południowy”. Stowarzyszenie jest stowarzyszeniem jednostek samorządu terytorialnego, ma na celu wspieranie i rozwijanie idei samorządu terytorialnego oraz dążenie do rozwoju społeczno-gospodarczego jednostek samorządu terytorialnego tworzących stowarzyszenie poprzez m.in.: wspólne planowanie rozwoju, integrację działań zmierzających do zrównoważonego rozwoju jednostek samorządu terytorialnego, podejmowanie wspólnych inicjatyw gospodarczych i społecznych oraz realizację wspólnych przedsięwzięć prorozwojowych, mających na celu zrównoważony, wszechstronny rozwój obszaru funkcjonalnego, pozyskiwanie środków finansowych na realizację przedsięwzięć prorozwojowych i wspólną realizację projektów, promocję i działalność informacyjną.

Strategia Rozwoju Obszaru Funkcjonalnego Partnerstwo Nyskie 2020 na lata 2016-2026 z perspektywą do 2030 roku

Przyjęta Uchwałą Nr XV/149/16 Rady Powiatu w Nysie z dnia 23 marca 2016 r. *Strategia Rozwoju Obszaru Funkcjonalnego Partnerstwo Nyskie 2020* jest podstawowym dokumentem strategicznym, wyznaczającym perspektywy i kierunki współpracy partnerskiej w celu wspólnego rozwiązywania problemów zdefiniowanych dla obszaru funkcjonalnego.

Strategia Rozwoju Społecznego Obszaru Funkcjonalnego Partnerstwo Nyskie 2020 na lata 2016-2026 z perspektywą do 2030 roku

Przyjęta Uchwałą Nr XV/154/16 Rady Powiatu w Nysie z dnia 23 marca 2016 r. *Strategia Rozwoju Społecznego Obszaru Funkcjonalnego Partnerstwo Nyskie 2020* jest dokumentem wyznaczającym perspektywy i kierunki współpracy partnerskiej w celu wspólnego rozwiązywania problemów społecznych, w tym demograficznych, zdefiniowanych dla *Obszaru Funkcjonalnego Partnerstwo Nyskie 2020*. Stanowi on podstawę do przygotowania opracowań i dokumentów realizacyjnych, podejmowania wspólnych działań (inwestycyjnych i nie inwestycyjnych) oraz wnioskowania o środki zewnętrzne na ich realizację. Wśród wyzwań rozwoju społecznego współpracy obszaru funkcjonalnego przyjęto wykorzystanie potencjału dziedzictwa historyczno-turystycznego regionu oraz warunków geograficznych.

Ograniczenie antropopresji na różnorodność biologiczną, dziedzictwo kulturowe i historyczne – zrównoważony rozwój obszaru Gór opawskich i Bramy Morawskiej

Uchwałą Nr XVIII/182/16 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 30 marca 2016 r. została wyrażona zgoda na przystąpienie do partnerstwa 6 Partnerów (gmina Branice, gmina Głubczyce, gmina Głucholazy, gmina Kietrz, gmina Prudnik i powiat głubczycki) w celu realizacji wspólnego projektu pn. „Ograniczenie antropopresji na różnorodność biologiczną, dziedzictwo kulturowe i historyczne – zrównoważony rozwój obszaru Gór

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022

Opawskich i Bramy Morawskiej” w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Opolskiego na lata 2014-2020 współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego. Projekt przewidziany jest do realizacji w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Opolskiego na lata 2014-2020 Działanie 5.3. „Ochrona dziedzictwa kulturowego i kultury” Poddziałanie 5.3.2. „Dziedzictwo kulturowe i kultura na obszarach przygranicznych”. Projekt ma na celu wsparcie efektywności wykorzystania posiadanych zasobów poprzez realizację inwestycji, których celem jest ochrona, promocja i rozwój dziedzictwa kulturowego i naturalnego.

Opolska Regionalna Organizacja Turystyczna

Uchwałą Nr XXVI/265/16 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 28 grudnia 2016 r. gmina Głucholazy przystąpiła do Opolskiej Regionalnej Organizacji Turystycznej z siedzibą w Opolu, która została powołana i działa w celu kreowania pozytywnego i atrakcyjnego wizerunku województwa na rynkach turystycznych w kraju i zagranicą, opracowania i rozwijania działań na rzecz promocji i rozwoju turystyki województwa opolskiego

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022**3. Uwarunkowania wewnętrzne opieki nad zabytkami****3.1. Zasób zabytków miasta i gminy Głucholazy**

Gmina Głucholazy jest położona w południowej części województwa opolskiego, w powiecie nyskim, u podnóża Gór Opawskich. Według podziału fizyczno-geograficznego Polski J. Kondrackiego rejon ten należy do trzech makroregionów: Przedgórze Sudeckiego (332.1), Sudetów Wschodnich (332.6) i Niziny Śląskiej (318.5). Północna część gminy znajduje się obrębie mezoregionu Płaskowyż Głubczyckiego (318.58), południowa w mezoregionie Góry Opawskie (332.63), zaś zachodnia w mezoregionie Przedgórze Paczkowskie (332.16).

Płaskowyż Głubczycki jest wyniesioną równiną lessową o wysokościach bezwzględnych od 235 do 260 m n.p.m. Przez środek tej urodzajnej krainy, ale poza granicami gminy Głucholazy, przepływa rzeka Osobłoga.

Tylko niewielka część Gór Opawskich znajduje się w granicach Polski, w tym również w gminie Głucholazy. Najwyższe szczyty po polskiej stronie to Góra Parkowa (542 m n.p.m.) i północny skłon Biskupiej Kopy (889 m n.p.m.). Masyw Góry Parkowej zbudowany jest ze skał metamorficznych: gnejsów, łupków łyszczykowych, amfibolitów i kwarcytów, zaś Masyw Biskupiej Kopy ze skał osadowych lub słabo zmetamorfizowanych takich jak fyllity i zieleńce.

Przedgórze Paczkowskie jest zbudowane ze skał granitowych, po stronie polskiej przykrytych warstwą żwirów i piasków pochodzących z okresu deglacjacji zlodowacenia odrzańskiego.

Głównymi ciekami gminy są Biała Głucholaska wpadająca do Jeziora Nyskiego i Złoty Potok uchodzący do rzeki Prudnik. Biała Głucholaska dzieli gminę Głucholazy na dwie części: wschodnią - mniej zasobną w wodę i zachodnią - bardziej zasobną.

Gmina Głucholazy charakteryzuje się jednym z wyższych współczynników zalesienia w Polsce południowo-zachodniej. Lasy zajmują około 19% powierzchni, z kolei tereny rolnicze ponad 69 %. Są to głównie pola uprawne zlokalizowane na wzniesieniach i ich zboczach oraz łąki, które znajdują się w dnach dolin.

W 1988 roku powołano Park Krajobrazowy "Góry Opawskie". W jego granicach znajduje się uzdrowiskowa część Głucholaz oraz wsie: Podlesie, Skowronków (obecnie część Konradowa), Jarnołtówek i Pokrzywna. W otulinie parku jest zlokalizowana pozostała część Głucholaz oraz Konradów. Można uznać, że aż 40% powierzchni gminy Głucholazy leży w granicach Parku Krajobrazowego.

W związku ze znacznym zalesieniem i górzystością obszar gminy Głucholazy sprawia archeologom pewne trudności badawcze, szczególnie jeśli chodzi o wstępne rozpoznanie terenowe czyli badania powierzchniowe. Najdogodniejszym terenem dla takich badań są pola orne przed wzrostem upraw. Do tej pory badacze rozpoznali w gminie Głucholazy 118 stanowisk archeologicznych. Część obiektów była znana przed rokiem 1945. Odkryć o charakterze przypadkowym dokonywano głównie w latach 30. XX wieku. W 1999 r. i po 2000 r. teren gminy Głucholazy objęła ogólnopolska, weryfikacyjno-poszukiwawcza akcja o nazwie Archeologiczne Zdjęcie Polski. Odkryto wówczas kilkadziesiąt nowych obiektów.

Kilka stanowisk było badanych wykopaliskowo. Pierwsze badania przeprowadził w roku 1936 w Nowym Świętowie dr Kuchenbuch. W latach 70. XX w. badano sondażowo grodziska w Pokrzywnej i Starym Lesie oraz 2 szyby górnicze w rejonie eksploatacji złota w Głucholazach/Podlesiu. W latach 70. i 90. XX w. w obrębie Starego Miasta w Głucholazach prowadzono ratownicze badania archeologiczne w związku z pracami ziemnymi w ramach inwestycji. Większość odkrytych do tej pory stanowisk archeologicznych udało się zlokalizować na mapie. Informacje dotyczące części obiektów (rozpoznanych przed 1945 rokiem) są na tyle niedokładne, że nie ma możliwości ich zlokalizowania w konkretnym miejscu. Istnieje prawdopodobieństwo, że w toku kolejnych badań archeologicznych prowadzonych np. w związku z realizacją inwestycji będą odkrywane nowe stanowiska lub wiedza na temat znanych obiektów ulegnie uzupełnieniu.

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022

Najstarsze stanowiska archeologiczne, datowane na okres paleolitu, prawdopodobnie na jego późne fazy, zostały odkryte w Bodzanowie, Nowym Świętowie i Polskim Świętowie. W wypadku dwóch stanowisk z Bodzanowa archeolodzy uznali, na podstawie charakterystycznych cech wyrobów krzemiennych, że pochodzą one z okresu górnego i schyłkowego paleolitu (od ok. 40 tys. lat temu – do ok. 14 tys. lat p.n.e. i od ok. 14 tys. – do 8 tys. lat p.n.e.). Prawie wszystkie stanowiska odkryto w latach 30. i 40. XX wieku. Część znalezionych wówczas krzemieni okazała się być naturalna. Zabytki znajdują się obecnie w Muzeum w Nysie.

Artefakty pochodzące z kolejnej epoki archeologicznej czyli mezolitu (8000 – 4800 p.n.e.) odnotowano w Bodzanowie i Nowym Świętowie, a także na zachód od tych miejscowości, w Gierałcicach i Burgrabicach. Mezolityczne znalezisko z Charbielina budzi pewne wątpliwości badaczy.

Na terenie gminy archeolodzy odnotowali liczne znaleziska z okresu neolitu (ogólnie od ok. 5400 do 1800 p.n.e.) i ogólnie z epoki kamienia w postaci wyrobów krzemiennych, jak i wykonanych z innych surowców kamiennych (np. siekierka z nefrytu (surowiec ten nie występuje w najbliższej okolicy) z Jarnołówką, stanowisko nr 2/21), ale także ułamków ceramiki naczyniowej. Oprócz jednego przypadku (stanowisko nr 10/61 w Polskim Świętowie – m.in. punkt osadniczy kultury pucharów lejkowatych, datowanie ogólne 3700 – 1900 p.n.e.) nie udało się określić kulturowej przynależności neolitycznych znalezisk.

Można przypuszczać, że takie nagromadzenie stanowisk archeologicznych datowanych na epokę kamienia ma związek z łatwą dostępnością w tym rejonie surowca krzemiennego/kamiennego, na którym bazowali ówcześni wytwórcy.

Późniejsze epoki archeologiczne reprezentowane są w niewielkim stopniu. W Bodzanowie i Nowym Świętowie odkryto ułamki ceramiki charakterystycznej dla kultury łużyckiej (1350-400 p.n.e.) z okresu halsztackiego czyli późnej fazy jej funkcjonowania. Z kolei w Biskupowie, Bodzanowie, Markowicach, Nowym Świętowie i Polskim Świętowie znaleziono pozostałości osad kultury przeworskiej (III wiek p.n.e. – V wiek n.e.), głównie z późnego okresu wpływów rzymskich i wczesnego okresu wędrówek ludów, czyli prawdopodobnie z IV i V wieku n.e. W Burgrabicach i Charbielinie odkryto pojedyncze monety rzymskie, w tym denar Faustyny Młodszej (ok. 122-175 roku). Mają one zapewne związek z funkcjonowaniem jakiejś odnogi szlaku bursztynowego, którego główna nitka wiodła przez Bramę Morawską i Ziemię Kłodzką na północ.

Wyraźna intensyfikacja osadnictwa, zauważalna również w materiałach archeologicznych, nastąpiła w średniowieczu i wiązała się głównie z eksploatacją złóż złota. Być może na niewielką skalę korzystano z zasobów złota już wcześniej, ale brak na to dowodów. Złota na terenie Śląska poszukiwali Kreteńczycy około 2000 lat p.n.e., później Celtowie, przedstawiciele Państwa Wielkomorawskiego i w końcu w okresie średniowiecza przybyli z zachodu: Walończycy, Niemcy i Włosi oraz miejscowa ludność.

Powstanie Głucholaz, Złatych Hor i miejscowości wokół nich wiąże się właśnie z eksploatacją złota. Doszło nawet do rywalizacji kolonizacyjnej między osadnikami biskupa wrocławskiego Wawrzyńca posuwającymi się wzdłuż Nysy Kłodzkiej i Białej Głucholąskiej na południe a osadnikami margrabiego morawskiego Władysława Henryka podążającymi z południa.

O dużym znaczeniu i intensywności wydobywania złota w średniowieczu może świadczyć potwierdzony dokumentarnie w 1263 roku fakt wnoszenia przez głucholąskich mieszczan czynszu od dworzyszcz w złocie. Pierwotnie głucholąski rejon eksploatacji złota obejmował całe zakole Białej Głucholąskiej. Archeologiczne badania inwentaryzacyjne i wykopaliskowe Józefa Kaźmierczyka pozwoliły wydzielić w jego obrębie trzy obszary eksploatacyjne: 1) wewnętrzne zakole rzeki Białej o powierzchni 10–15 ha, 2) dolina Potoku Zdrojowego i jego dopływu Sarniego Potoku o łącznej powierzchni 25 ha, 3) dolina Raj przy ul. gen. Wł. Andersa i część głucholąskiego Zdroju o bliżej nieokreślonej powierzchni. Kilkunastohektarowe rejony eksploatacyjne odnotowano również w obrębie Podlesia i Konradowa. Być może również w Jarnołówku wydobywano złoto, ale nie ma pewności. Na pewno w XVIII i XX wieku eksploatowano tam łupek fyllitowy. Według obliczeń badaczy tylko z głucholąskiego rejonu eksploatacyjnego uzyskiwano rocznie średnio 11 kg kruszcu. Złoto wydobywano w sposób odkrywkowy i znacznie bardziej popularny szybowy, ręcznie lub przy pomocy żurawia czy kołowrotu. Wokół większości szybów usypywano wał, który miał

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022

zabezpieczać otwór przed zalaniem wodą deszczową, a górników chronić przed przypadkowym wypadnięciem. Szyb obsługiwało zwykle trzech górników, przy czym jeden znajdował się w komorze szybu, a dwaj odbierali urobek i transportowali go do płuczek.

Zlokalizowane na południe od Głucholaz Złate Hory dysponowały znacznie bogatszymi złożami złota. W 1474 roku biskupi wrocławscy kupili miasto od króla Jerzego z Podiebradu za 240 grzywien i 1600 węgierskich złotych. Według innych źródeł otrzymali je jako lenno, a wykupili w 1477 od Marcina Korwina. Miasto należało do nich do 1742 roku. Inwestycje w kopalnictwo złota w Złatych Horach spowodowały stopniowy zanik mniej zasobnego, głucholaskiego rejonu eksploatacji. W 1550 r. przystąpiono jednak do realizacji największego przedsięwzięcia górniczego, uważanego za wyjątkowe osiągnięcie techniczne XVI wieku ze względu zarówno na rozmiary i rozwiązania techniczne, jak i system organizacji pracy. Głównymi inwestorami byli biskup wrocławski Baltazar Promnitz, książę brzesko-legnicki Jerzy i starosta ziemski księstwa opolsko-raciborskiego Jan von Oppersdorf. W lutym 1550 roku biskup wrocławski wydał specjalne prawa dotyczące budowy sztolni. Ustalono trzymianowy system pracy. Zmiana miała trwać osiem godzin. Pensje wypłacano górnikom co dwa tygodnie. Pozyskane złoto składowano w specjalnej składnicy na miejscu. Po czterech tygodniach złoto miało zostać przekazane mennicy w Nysie.

Drażenie sztolni Trzech Króli rozpoczęto od Głucholaz i posuwano się do Złatych Hor. Planowano wykopać sztolnię o długości 10 km. Udało się zrealizować tylko 5,5 km inwestycji. Szacuje się, że tygodniowo wydobywano z tej sztolni od 4,4 g do 26,25 g złota. Największy pozyskany kawałek ważył 1,780 kg i został подарowany cesarzowi Rudolfowi II. Złoto wydobyte ze sztolni Trzech Króli pozwoliło zaledwie pokryć koszty jej budowy. Sztolnię zatopiono w 1609 roku.

Obszar gminy Głucholazy znajdował się po 1000 r. w granicach nowopowstałego biskupstwa wrocławskiego. Po śmierci Bolesława Krzywoustego Śląsk z ziemią opolską i lubuską otrzymał Władysław II. W 1201 r. ziemia nyska przypadła biskupstwu wrocławskiemu. Jako ostatni praw do ziemi nysko-otmuchowskiej zrzekł się książę Bolko ziębicki w 1333 roku. Powodzenie gospodarcze regionu wynikało z położenia na szlakach komunikacyjnych oraz z opisanego powyżej wydobywania kruszców, zwłaszcza w okolicach Głucholaz i Złatych Hor. Wiele strat w regionie przyniósł najazd mongolski w 1241 roku.

W XIII w. i do poł. XIV w. trwała intensywna kolonizacja tych ziem przeprowadzona przez biskupów wrocławskich – głównym organizatorem za biskupa Wawrzyńca, był Vitigo Fullenschüssel.

Początek XV w. - to wzrost znaczenia gospodarczego regionu – oprócz złota znaczenia nabrały traktory handlowe, które wiodły z Wrocławia przez Prudnik do Karniowa oraz przez Sudety (ze Złatych Hor przez Głucholazy) do Opola, krzyżujące się w Nysie, która stała się stolicą biskupiego księstwa i trzecim miastem Śląska po Wrocławiu i Świdnicy. Lata 20. i 30. XV w. – to okres wyniszczających te ziemie wojen husyckich.

Od 1526 r. (bitwa pod Mohaczem) – do czasów wojen śląskich teren dzisiejszej gminy wchodził w skład monarchii Habsburgów austriackich. Około połowy XVI w. zaznaczył się wyraźny rozwój gospodarczo – kulturalny tych ziem. Kolejne zniszczenia i straty gospodarcze przyniosła w latach 1618–1648 wojna 30-letnia. W czasach wojny 30-letniej upadło istniejące tutaj górnictwo złota. Po niej nastąpił okres kontrreformacji i kolejny pomyślny okres w rozwoju gospodarczym Śląska na początku XVIII wieku.

Trwające w latach 1741-63 wojny śląskie zakończone zostały w 1763 roku traktatem, na mocy którego ustalona granica polityczna podzieliła Śląsk (dzisiejszy przebieg granicy polsko – czeskiej pochodzi właśnie z tego okresu). Obszar gminy Głucholazy znalazł się w zasięgu pruskiej administracji. Lata 1806–08 wiązały się z uciążliwymi dla regionu przemarszami wojsk napoleońskich. W 1810 r. nastąpiła sekularyzacja własności kościelnych w Prusach, co w ogromnym stopniu zmieniło stosunki własnościowe w miejscowościach leżących w obecnej gminie Głucholazy. Rozwój gospodarczy regionu i rozwój przemysłu około poł. XIX w. wiązał się również z przeprowadzeniem linii kolejowych.

Okolo połowy XIX w. doceniono walory klimatyczne miasta Głucholazy i okolic. Głucholazy stały się miastem

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022

uzdrowiskowym. W końcu XIX w. nastąpił upadek tutejszego przemysłu mimo krótkotrwałego ożywienia spowodowanego wygraną przez Prusy wojną z Francją w latach 1870–71. W latach 30. XX w. region kolejny raz przeżywał ożywienie gospodarcze: miało miejsce powstanie lub rozbudowa zakładów przemysłowych (głównie przemysł lekki, ceramiczny), fabryk maszyn i zakładów metalowych, rozwój zaplecza i przetwórstwa rolno-spożywczego oraz przemysłu drzewnego.

W czasie II wojny światowej na obszarze obecnej gminy funkcjonowała sieć filii obozu koncentracyjnego Gross-Rosen. W styczniu 1945 r. przez miejscowości gminy prowadził „marsz śmierci” więźniów obozu Auschwitz, pochowani są w zbiorowych mogiłach.

Po zakończeniu II wojny światowej Opolszczyzna znalazła się wraz z Dolnym i Górnym Śląskiem w granicach państwa polskiego. Pierwsze dekady okresu powojennego – to odbudowa ze zniszczeń wojennych, zarówno substancji mieszkaniowej, jak i zakładów przemysłowych, zwłaszcza w przemyśle wydobywczego surowców skalnych oraz przemysłu lekkiego.

Głucholazy

Dawne nazwy miejscowości:

Cyginhals – 1249, Cigenals – 1263, Ziegenhals – 1285, Cigynhals – ok. 1300, Cygenhals – 1319, Cziegenhals – 1605, Capricollum – 1651/1652, Ziegenhals – 1638, 1784, do 1945, po 1945 Kozia Szyja, Koziaszyja.

Kamieniec – obecnie część miasta Głucholazy

Kolonia Jagiellońska – obecnie część miasta Głucholazy

Kolonie Eichwald – 1930, Eichwald – 1934, do 1945, Dębsko – 1948-ok. 1958.

Głucholazy – sudeckie miasto pogranicza polsko-czeskiego – leżące na pograniczu Przedgórze Paczkowskiego, Gór Opawskich i Płaskowyżu Głubczyckiego – zostały założone ok. 1220-1232 r. na prawym brzegu Białej Głucholaskiej, u stóp Góry Parkowej, jako warowna osada graniczna w celu ochrony południowo-wschodniej granicy biskupstwa nyskiego. Lokacja miasta związana była z planową akcją kolonizacyjną prowadzoną przez biskupa Wawrzyńca, która polegała na zasiedleniu terenów granicznych z Morawami w okolicach późniejszego miasta Głucholazy.

Przez Głucholazy prowadziła jedna z najważniejszych dróg - tak zwana Droga Morawska z Moraw i Ołomuńca do Nysy przez Bruntal i Złote Hory, wiodąca przez dawną przełęcz, gdzie istniało jedno z przejść ze Śląska do Czech.

Osadzone na prawie flamandzkim miasto Głucholazy wzmiankowane było w źródłach pisanych w 1249 r. jako – *Cyginhals*, w 1263 r. określone jako *civitas* i w 1344 r. jako *oppidum*. W 1268 r. w dokumentach wymieniony został wójt Głucholaz Reymbold.

W 1285 r. wzmiankowany był kościół parafialny. Jako murowany wzniesiony został w 2. poł. XIII w. (spalony w 1428 r. w czasie wojen husyckich, odbudowany został w latach 1452-40). W pobliżu kościoła istniało probostwo oraz szkoła.

W dokumencie z 1263 r. mowa jest o piekarstwie, rzeźnictwie i szewstwie w mieście, wymienione również zostały dwa młyny; właściciele domów miejskich posiadali prawo warzenia piwa; część mieszkańców zajmowała się eksploatacją złota. Z 1495 r. pochodzi wzmianka o targach tygodniowych. Miasto miało wówczas prawo do dwóch jarmarków rocznych. Część mieszkańców zajmowała się rolnictwem. Rybołówstwo w Białej Głucholaskiej stanowiło monopol wójta.

W 1315 r. miasto wzmiankowane było jako własność biskupia. W 1344 r. wójtem Głucholaz oraz starostą nyskim był Jan de Waldow (wymieniony w dokumentach po raz pierwszy w 1349 r.). Z wyjątkiem lat pomiędzy 1445 r. a 1450 r. miasto stanowiło własność biskupów wrocławskich aż do czasu sekularyzacji majątków kościelnych w Prusach w 1810 roku.

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022

Miasto obwarowane było pierwotnie wałami ziemnymi z palisadą i fosą; fortyfikacje murowane istniały już ok. 1350 roku. Brama Nyska, zwana Dolną – północna wzmiankowana była w 1315 r., z 1418 r. pochodzą wzmianki o bramie Górnej. W 1436 r. na mocy pokoju kończącego wojny husyckie mury miejskie zburzono do połowy wysokości; odbudowano je jednak już przed 1444 rokiem. Elementem obronnym miasta było też wójtostwo – w 1472 r. przy wójtostwie wzniesiono wieżę strażniczą.

W 1344 r. wzmiankowany był w Głuchołazach zamek, zwany także „dworem kościelnym”, który usytuowany był w obrębie miasta, przy bramie Górnej, następnie rozebrany pomiędzy 1537 a 1546 rokiem. W 1357 r. pod miastem miał istnieć szpital, wśród budowli publicznych wymieniana była także należąca do wójta łaźnia.

W dużym stopniu miasto zostało zniszczone przez husytów w 1428 roku. Niszczone było również pożarami – w latach 1428, 1560 (wówczas spaliło się niemal całe miasto), 1693, 1729, 1793 i 1834 (wówczas spalona została północno-zachodnia część miasta) oraz licznymi powodzią, z których największe miały miejsce w latach 1460 i 1903.

Już w średniowieczu rozwijały się przedmieścia i folwarki mieszczańskie.

XVI wiek – to okres rozkwitu gospodarczego miasta: w 1520 r. utworzono cech poszewników i płócienników, w latach 30. powstały następne cechy: rzeźniczy, piekarski, bednarski i ogólny. Zwiększono wydobywanie złota – budowano nowe sztolnie, m.in. sztolnię *Trzech Króli*. Nadal rozwijało się piwowarstwo – w 1579 r. prawo warzenia piwa posiadały 84 domy. Rozwijało się również górnictwo i hutnictwo żelaza. W 1577 r. miasto otrzymało pozwolenie na urządzenie trzeciego jarmarku w roku.

W 1552 r. dzięki staraniom burmistrza Kirchnera wybudowano w zachodniej części rynku ratusz - był to budynek murowany z kamienia łamanego, ze sklepioną piwnicą, piętrowy, z podcieniami i dachem zwieńczonym wieżyczką. Posiedzenia rady odbywały się w sali na piętrze. Wkrótce wybudowano browar miejski. W 1581 r. zbudowano na nowo lub gruntownie odnowiono budynek plebanii. W 1618 r. kościół parafialny otoczony został murem. W końcu XVI w. lub na początku XVII w. wzniesiono murowany budynek szkolny.

Na początku XVII w. fortyfikacje miejskie były mocno zaniedbane. Prawdopodobnie w 1632 r. zmodernizowano umocnienia miejskie, otaczając je wałem.

Rozbudowywano przedmieścia, wznosząc poza miastem również domy murowane: w 1579 r. na przedmieściach odnotowano 37 właścicieli domów. W latach 1626-27 zbudowano murowany kościół św. Rocha.

W czasie wojny 30-letniej miały miejsce wyniszczające miasto przemarsze wojsk. Również podczas wojen śląskich mieszkańcy Głuchołaz odnosili skutki kwaterunków wojsk pruskich i austriackich.

Piwowarstwo nie odgrywało już wówczas większej roli. Górnictwo upadło po wojnie trzydziestoletniej. W tym czasie przejściowo dobrze prosperowały tutejsze huty szkła. W 1663 r. otrzymano przywilej urządzania czwartego jarmarku, a w 1668 r. – prawo urządzania targu na zboże i konie.

W latach 1729-31 staraniem biskupa wrocławskiego na nowo został zbudowany kościół parafialny., a w 1776 r. – plebania.

Po przejściu miasta przez władze pruskie wprowadzono magistrat złożony z osób mianowanych przez władze rządowe. Pozycja biskupa wrocławskiego uległa osłabieniu. Po rozwiązaniu zakonu jezuitów w 1773 r. rząd pruski przejął należące od lat 60. XVII w. do zakonu wójtostwo głuchołaskie i w 1787 roku sprzedał je w ręce prywatne.

W 2. poł. XVIII w. w mieście nastąpił rozwój tkactwa, które stanowiło zajęcie trzeciej części mieszkańców. Nastąpił również rozwój handlu płótnem.

W 1741 r. wśród miejskich budowli jedynie ratusz posiadał pokrycie dachówką; domy kryte były gontem lub słomą. W 1763 r. wydano przepisy przeciwpożarowe. Prowadzono kolejne miejskie inwestycje - w 1730 r.

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022

zbudowano pośrodku rynku odwach, w 1746 r. regulowano rzekę, a w 1764 r. rozpoczęto rozbiórkę miejskich fortyfikacji.

W końcu XVIII w. miasto rozbudowywało się również poza linią obwarowań – wówczas powstały nowe przedmieścia: Nowe Domy na południowy wschód od miasta, przedmieście Bialskie przy rzece oraz Kamienne przy granicy z Konradowem.

Z 1784 r. pochodzi dokładny opis miasta F.A. Zimmermanna. Wówczas miasto liczyło 1291 mieszkańców (w 1748 r. – 962 mieszkańców). Głucholazy opisane zostały jako miasto otoczone murem i częściowo palisadą, z dwiema wieżami – Górną i Dolną, kościołami – parafialnym i św. Rocha na przedmieściu, z cmentarzem, szkołą katolicką i szpitalem, który był budowlą murowaną. W mieście były wówczas 233 prywatne domy. Wśród ludności było m.in. 12 piekarzy, 8 rzeźników, 10 kuśnierzy, 72 płócienników, 9 kowali, 10 szewców, 11 krawców i 9 gorzelników.

W latach 1807-08 miasto było zajęte przez wojska francuskie.

W 1810 r. nastąpiła kasata majątków kościelnych. W wyniku państwowych reform administracyjnych wprowadzono pełny samorząd miejski. W 1816 r. wskutek nowego podziału administracyjnego prowincji śląskiej Głucholazy znalazły się w rejencji opolskiej. W 1. poł. XIX w. nadal rozwijało się tkactwo. W latach 50. XIX w. zaczęły powstawać większe zakłady przemysłowe – wytwórnia cygar, 2 cegielnie, fabryka szali, dywanów i koców, fabryka wyrobów dziewiarskich i fabryka zapalek.

W 1. poł. XIX w. podwoiła się liczba domów w mieście. W 1860 r. miasto liczyło 558 domów mieszkalnych. Miasto poważnie zostało zniszczone w 1834 wskutek dwóch ogromnych pożarów śródmieścia. W 1815 r. miasto nabyło wójtostwo; zabudowania przebudowano, urządzając tam szkołę. Budynek ten spłonął w 1834 r. i wkrótce (do 1838 r.) został odbudowany. W 1880 r. dokonano tam ponownej przebudowy, rozebrano wieżę i zorganizowano tam szkołę żeńską. W 1901 r. urządzono tam szkołę rękawicznictwa.

Oświecenie miejskie powstało w 1847 r., gazownia w 1873 r., wodociągi – w 1903 r., a kanalizacja i elektryfikacja po 1920 roku. W 1841 r. rozebrano odwach, a w 1867 r. – ratusz.

W 1845 r. – zgodnie z inwentarzem J.G. Kniego miasto otoczone było murem z czterema bramami: Górną i Dolną, Wodną i Ceglana oraz czterema przedmieściami: Górnym i Dolnym, Bialskim oraz Łąkowym zwanym także Kamiennym. W mieście było łącznie 312 domów mieszkalnych oraz 13 budowli publicznych (w tym ratusz i wójtostwo); nadal istniał niewielki garnizon, ale zlikwidowano lazaret; na koniec 1843 roku Głucholazy liczyły 3417 mieszkańców, wśród których 92 było wyznania ewangelickiego i 20 Żydów. Nabożeństwa ewangelickie odbywały się dwa razy w roku w ratuszu. Działała szkoła katolicka dla dziewcząt i chłopców z pięcioma nauczycielami, rektorem i kantorem. Działał szpital-przytułek. Nadal głównym uprawianym rzemiosłem było tkactwo płótna – w mieście działało 399 warsztatów; zliczono wówczas prawie 200 mistrzów oraz około 120 innych rzemieślników. Były też 4 gospody i 13 wyszynków, apteka, 2 browary, 5 gorzeln, 2 farbiarnie, 2 garbarnie, 2 młyny wodne, cegielnia i 5 garncarni.

W latach 1838-60 rozebrano mury i bramy miejskie, które początkowo chciano zachować. W 1820 r. w celu usprawnienia komunikacji przebito w murach dwie nowe bramy: Ceglana na wschodzie i Bielską (inaczej zwaną Wodną) na zachodzie. W 1838 r. rozebrano bramę Dolną z basztą, około 1840 r. zaczęto burzyć mury miejskie. W 1854 r. zlikwidowano bramę Ceglana, a w 1860 r. bramy Górną i Wodną. Na podstawie zezwolenia rządowego z 1860 roku rozebrano prawie w całości dawne mury obronne i wieże. Zachowano basztę bramy Górnej, która w 1902 r. została zwieńczona nowym hełmem.

W latach 1865-66 wybudowano przy obecnej ul. Bohaterów Warszawy kościół ewangelicki Pokoju Bożego (obecnie rzymskokatolicki kościół filialny pw. św. Franciszka z Asyżu).

Na rozwój miasta miała wpływ budowa linii kolejowych, w tym łączącej uprzemysłowione miasta Przedgórze Sudeckiego z kopalniami Śląska – Magistrali Podsudeckiej. Otwarcie odcinka Nysa-Nowy Światów-Głucholazy miało miejsce 1.11.1875 r., w tym samym roku powstała linia kolejowa do Karniowa, w latach 1887-88 do Jesenika, a w 1914 r. linię kolejową przedłużono do części zdrojowej miasta – wówczas

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022

wybudowano mały budynek dworcowy. W 1850 r. zbudowano prywatną szosę do Jesenika; droga powiatowa powstała w 1872 r.

Okolo połowy XIX w. doceniono walory klimatyczne miasta i okolic. W 1877 r. miasto otrzymało oficjalny status uzdrowiska; przy nazwie miasta dodano *Bad-*. Modne było wówczas wodolecznictwo, które propagował Vincenzo Priessnitz z sąsiedniego Jesenika, w którym wykorzystywano polewanie, okłady, zawijanie i obmywanie ciała chłodną wodą. Następnie stosowano metodę Sebastiana Kneippa w leczeniu m.in. otyłości, bóli nerwowych, niedokrwistości, czy chorób układu oddechowego. Wówczas uruchomiono pierwszy zakład wodoleczniczy *Juppenbad*. W 1882 r. powstał drugi zakład wodoleczniczy *Ferdinandsbad*. Kolejno otwarto *Franzensbad* (1891 r.) oraz *Wilhelmsbad* (1892 r.).

W latach 80. XIX w. do Głucholaz przybywało ok. 1000 kuracjuszy, a na pocz. XX w. – około 5 tys. rocznie. Kurort uznawany był za zadbane. Dzięki działaniom Towarzystwa Promenadowego zagospodarowany był *Park Zdrojowy* z licznymi alejkami, stawem z gondolami, muszlą koncertową oraz promenada łącząca ośrodek staromiejski z częścią uzdrowską. W 1859 r. zbudowano pierwsze stacje *Drogi Krzyżowej*. W późniejszych latach powstało kąpielisko. W 1884 r. Towarzystwo połączyło kładką brzegi rzeki. Na Szubienicznej Górze powstała altana widokowa, na Przedniej Kopie – wieża widokowa, a w 1898 druga wieża widokowa na Tylnej Kopie. W 1899 r. siostry Boromeuszki otworzyły sanatorium *Josephstift*, a następnie zbudowały okazałe sanatorium *Waldesruh*. Powstawały liczne lokale, sanatoria, pensjonaty i kąpieliska lecznicze.

Obszar miasta pozostawał w dawnych granicach. Nadal rozbudowywały się przedmieścia.

W oparciu o naturalne zasoby – lasy – powstały kolejne zakłady: fabryka celulozy (1893 r.) i papiernia (1902 r.) oraz kilkanaście mniejszych zakładów obróbki drzewa. Powstała również m.in. fabryka guzików (1910 r.) oraz zakłady produkujące rękawiczki.

W 1897 r. powstał nowy budynek poczty. W 1901 r. wzniesiono gmach seminarium nauczycielskiego. Po powodzi z 1903 r. ponownie regulowano Białą Głucholaską.

W 1908 r. sanatorium *Waldesruh* nabył górnosłański przemysławiec hrabia Franz von Ballestrem wraz ze swoją żoną Jadwigą, a następnie przekształcił w ośrodek rekreacyjny dla pracowników swoich zakładów przemysłowych. W 1918 r. siostry Urszulanki przejęły sanatorium *Ferdinandsbad* i urządziły w nim szkołę dla dziewcząt *Marienfeld*. W latach 1925-27 powstał miejski szpital *St. Josefs Haus*.

Z czasem Głucholazy przestały tracić znaczenie jako uzdrowisko – nie było tu wód mineralnych, a dotychczasowe metody leczenia przestały uchodzić za skuteczne. Budynkom uzdrowskowym nadawano więc nowe funkcje. Rozwijało się natomiast nadal klimatyczne leczenie gruźlicy.

W okresie międzywojennym w Głucholazach następował dalszy rozwój przemysłu – działały zakłady papiernicze, fabryki mebli, rękawiczek, czy wyrobów metalowych.

Siedzibę władz miasta ulokowano w rynku w dawnym hotelu (obecnie nr 4); zbudowano oczyszczalnię ścieków, dwa modernistyczne szpitale przeciwgruźlicze, stadion sportowy oraz zespół kąpieliska wraz z zapleczem hotelowo-gastronomicznym w latach 1936-37.

Po 1920 r. zaczęto budowę nowych osiedli domów jednorodzinnych, m.in. przy ul. Kolonia Jagiellońska

Podczas II wojny światowej część zakładów przemysłowych przestawiło swą działalność na produkcję dla wojska. Zatrudniano również jeńców wojennych. Działało tu komando Nr 830 Stalagu 344, w którym przebywali jeńcy radzieccy. Przez okolicę w końcu stycznia 1945 r. przechodziła trasa tzw. „marszu śmierci”.

Miasto zostało zajęte przez Armię Czerwoną bez walk 9 maja 1945 roku. Pozostająca jeszcze w mieście ludność niemiecka była przesiedlana na teren zachodniej części Niemiec, głównie do miejscowości Goslar. W Głucholazach osiedlała się ludność z kresów wschodnich II Rzeczypospolitej i Polski centralnej, głównie z okolic Myszkowa. Uruchomiono ponownie zakłady przemysłowe, a swoją działalność niemal natychmiast rozpoczęły miejscowe szpitale i sanatoria.

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022

Rozwój i analiza układu przestrzennego miejscowości, ocena stanu zachowania historycznej kompozycji przestrzenno-architektonicznej. Najważniejsze elementy układu przestrzennego:

Głucholązy są miastem o charakterystycznym, regularnym, owalnym zarysie, z szachownicową siecią ulic i centralnie położonym rynkiem. Układ przestrzenny miasta wyznaczony jest przez główną oś komunikacyjną północ-południe – drogę prowadzącą z Moraw do Nysy przez Góry Opawskie. Układ przestrzenny Głucholąz od zachodu ograniczony był przebiegiem rzeki Białej Głucholaskiej.

Historyczne centrum leży na prawym brzegu rzeki; u podnóża Przedniej Kopy w masywie Góry Parkowej ciągnie się tzw. uzdrowskowa część miasta, natomiast w zakolu rzeki, na lewym brzegu – kompleks zakładów papierniczych.

Miasto otoczone było w przeszłości murami z basztami. Mury wzniesione zostały ok. 1350 r., w miejsce poprzednich obwarowań palisadowych z wieżami drewnianymi wzmiankowanymi 1344, rozbudowane o baszty i bastiony w 1632 r., rozbierane w latach 1838-60. Pierwotnie w murach istniały dwie bramy: Dolna, wzmiankowana 1315 i Górna, wzmiankowana w 1418 r.; w późniejszym czasie wybudowano bramy Ceglana (od wschodu) i Wodną (od zachodu). Do dzisiaj zachowana jest wieża bramy Górnej oraz odcinek muru miejskiego przy wójtostwie, wzdłuż ul. M. Skłodowskiej-Curie. Zapewne w murach niektórych budynków historycznego śródmieścia istnieją zachowane relikty dawnych obwarowań.

Wieża bramy Górnej wzniesiona została w 2. poł. XIV w., nadbudowana w 1631 r., odnawiana w 1795 r. oraz w latach 1899-1902. Zbudowana została na rzucie kwadratu, lekko zwężająca się ku górze, z renesansową attyką i piramidalnym hełmem. W górnej części ścian wieży znajdują się wąskie okienka strzelnicze, w niektórych z nich kamienne rzygacze. Baszta nakryta została w 1902 r. nowym dachem w kształcie ostrosłupa w miejsce dachu pogrążonego, zwieńczonym wiatrowskazem w kształcie głowy kozy z datami 1631 i 1795.

Centralny plac miasta – czworoboczny rynek wydłużony jest na osi północ-południe. Miasto charakteryzuje układ szachownicowy z wybiegającymi z narożników krótszych pierzei ulicami, które zbiegają się wrzecionowato w miejscu dawnych bram Dolnej i Górnej; dodatkowe ulice przecinają w połowie dłuższe pierzeje. Granice miasta o eliptycznym kształcie wyznaczone zostały ulicami wytyczonymi po zewnętrznym obwodzie dawnych fos.

We wschodniej części placu rynkowego w 1522 r. wzniesiono ratusz (rozebrany w 1867 r.) – obecnie siedziba władz miasta mieści się w domu rynkowym nr 15.

W układzie przestrzennym miasta dominuje bryła rzymskokatolickiego kościoła parafialnego pw. św. Wawrzyńca. Budowla średniowieczna wzniesiona została przy dawnych murach, we wschodniej części miasta, przy ulicy wybiegającej centralnie z wschodniej pierzei rynku.

Proboszcz kościoła w Głucholazach wzmiankowany był w źródłach pisanych w 1285 roku. Kościół wzniesiony został w 2. poł. XIII w. (2. ćw. XIII w.), w 1315 r. wymienione zostało wezwanie kościoła (*Laurentii*) w 1428 r. został spalony przez husytów, w latach 1452-60 odbudowany (nowe prezbiterium). Obecna barokowa świątynia – z zachowanymi fragmentami starszej budowli z 2. poł. XIII w. – wybudowana została w latach 1729-31 z fundacji biskupa Franza Ludwika, ks. palatynata z Neuenburga, według projektu zapewne J.I.Töppera z Ołomuńca lub K. Tauscha. Zachowana jest z poprzedniej budowli dwuwieżowa fasada o charakterze westwerku; wieże przebudowane i nadbudowane były w 1841 r.; kolejna nadbudowa wież miała miejsce w 1884 r. i prowadzona była przez cieślę miejskiego F. Bergera). Gruntowna renowacja kościoła miała miejsce w latach 1902-07. Obie wieże podwyższono i umieszczono na nich neobarokowe hełmy z latarniami zaprojektowane przez H. Poelziga. Z pierwotnej budowli zachował się wczesnogotycki, rozglifiony portal, z ościeżami rozczłonkowanymi czterema kolumnkami ustawionymi pomiędzy profilowanymi uskokami – kapitele kolumniek kielichowe, z głowami mnichów. Kościół odnawiany był jeszcze w latach 1939-40 i 1949. Pierwotnie wokół kościoła istniał cmentarz otoczony kamiennym murem. Ostatni nagrobek ustawiono w 1830 r., a cmentarz zlikwidowano ostatecznie w 1866 r. po otwarciu nowego cmentarza miejskiego (komunalnego).

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022

Jest to budowla orientowana, murowana z cegły z użyciem kamienia w wieżach, otynkowana. Wzniesiona na planie prostokąta, halowa; trójpłaszczyznowy korpus nawowy z filarami przyściennymi, z kaplicami i transeptem, nakryty jest dachem dwuspadowym. Nawa główna nieznacznie szersza i wyższa od prezbiterium. Prezbiterium dwupłaszczyznowe, zamknięte trójboczną apsydą, ujęte niskimi aneksami. Prezbiterium i nawa nakryte są sklepieniami kolebkowymi z lunetami na gurtach. Łuk tęczy ujęty jest pilastrami, zamknięty półkoliście. Połączone ze sobą kaplice tworzą rodzaj naw bocznych; ponad kaplicami - emporie z wybruszonymi balustradami; filary przyścienne profilowane, z ukośnie ustawionymi parami pilastrów i gierowanymi gzymsami. W kruchtach – sklepienia żaglaste, w przedsionku pod wieżami kopulaste. Na sklepieniach nawy i prezbiterium oraz w podłęczach arkad międzynawowych, znajduje się dekoracja stiukowa, tworząca pola o urozmaiconym wykroju. Okna w prezbiterium zamknięte są półkoliście, w nawach - w dwóch strefach: górne zamknięte półkoliście, dolne – łukiem segmentowym.

Od zachodu w bryle kościoła dominują dwie wieże połączone ze sobą do wysokości gzymsu koronującego nieznacznie wgłębioną ścianą. W wieżach znajdują się okienka strzelnicze. Hełmy wież modernistyczne, nawiązujące do form barokowych, wystawione w 1903 r. wg projektu arch. H. Poelziga.

Na osi elewacji zachodniej, pomiędzy wieżami – kamienny, wczesnogotycki portal z 2. poł. XIII w., ostrołukowy, głęboko rozglifiony, z ościeżami rozczłonkowanymi czterema kolumnkami ustawionymi pomiędzy profilowanymi uskokami; pod wydatnym gzymsiem znajdują się po cztery kapitele kolumnek w formie rzeźbionych masek mnichów. Portal zwieńczony jest wysmukłym, trójkątnym szczytem, zakończony kwiatonem w kształcie krzyża utworzonego z trzech lilii.

Główne elementy wyposażenia kościoła: neobarokowy ołtarz główny z 1921 r., autorstwa wrocławskiego architekta H. Schlichta; liczne barokowe ołtarze boczne z figuralną snycerką - w zamknięciu naw bocznych: lewy barokowy, z pocz. XVIII w., z rzeźbami Matki Boskiej i św. Jana Ewangelisty, w polu środkowym - rzeźba Matki Boskiej z Dzieciątkiem, z ok. 1500 r.; prawy – rokokowy z rzeźbami św. Antoniego i Alojzego oraz grupą aniołków w zwieńczeniu, z obrazem św. Jana Nepomucena z XVIII w.; sześć rokokowych ołtarzy bocznych, ustawionych przy filarach międzynawowych, m.in. przy trzecim filarze pd. z obrazem Oplakiwania (kopia obrazu A. van Dycka wykonana w warsztacie M. Willmanna w k. XVIII w.); dwie ambony: regencyjna z 2. ćw. XVIII w. oraz późnorenesansowa z 1653 r., pochodząca z kościoła pw. św. Rocha; chrzcielnica marmurowa z puklowaną czarą i ażurową pokrywą, na której rzeźbiona grupa Chrztu w Jordanie; dzwon odlany w 1653 r. przez K. Hermsdorfa i J. Groscha w Nysie. W zamknięciu prezbiterium płyta kamienna z przełomu XVI/XVII z płaskorzeźbą Ukrzyżowania oraz inskrypcją XVIII-wieczną, dotyczącą konsekracji kościoła 1472 i 1734.

Plebania przy kościele wzmiankowana była po raz pierwszy w 1689 r. Wzniesiona została w 1776 r. z wykorzystaniem murów starszej budowli z 1581 r., obecnie siedziba Caritasu (ul. Kościelna 2). Nową plebanię (ul. Kościelna 4) wybudowano w latach 1897-98.

Dwór wójta w Głucholazach istniał już w średniowieczu – wybudowany został w obrębie obwarowań, na północ od kościoła parafialnego, w bezpośrednim sąsiedztwie murów miejskich. Wójtostwo zniszczone zostało w 1428 r. w czasie wojen husyckich; w 1472 r. wzmiankowana była budowa wieży. W latach 1622-1787 pozostawało w posiadaniu jezuitów; w 1815 r. nabyte zostało przez miasto. Zespół spalony był w latach 1729 i 1834, następnie odbudowany i przekształcony na szkołę. W 1880 r. nastąpiła ponowna przebudowa, podczas której rozebrano wieżę. W okresie powojennym użytkowane było jako remiza straży pożarnej. Zespół jest mocno przekształcony i zachowany częściowo (ul. Magistracka 2, 2a). Zachowane są dwa budynki zamykające od południa i zachodu dziedziniec o rzucie nieregularnym, zbliżonym do trapezu, od wschodu ograniczony murem miejskim. Budynek główny – zachodni – jest piętrowy, z bramą przejazdową, przy której od strony dziedzińca wydatny ryzalit. W okresie powojennym istniał jeszcze parterowy budynek gospodarczy. Zespół w ostatnich latach został poddany rewitalizacji.

Na widoku perspektywicznym miasta z około połowy XVIII w. ukazującym pożar miasta, który miał miejsce w 1723 r., widoczne jest miasto w granicach murów oraz przedmieścia. Widoczny jest zachowany do dzisiaj układ placu rynkowego oraz ulic od niego odchodzących, górująca nad miastem bryła kościoła parafialnego.

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022

Domy mieszkalne ustawione były szczytowo; przeważnie były to budynki dwukondygnacyjne. Widoczny jest ratusz z wieżą usytuowany pośrodku Rynku oraz parterowy odwach. Miasto okolone było owalnym murem miejskim. Widoczna jest zabudowa przedmieść Dolnego (wzmiankowanego w 1416 r.) po stronie północnej miasta i Górnego (wzmiankowanego w 1567 r.) Zabudowany był już wówczas teren pomiędzy miastem otoczonym murami a Białą Głuchołaską. Widoczne są również domy wybudowane na południowo-wschód od miasta.

Poza granicami ówczesnego miasta, na wschód od dawnej Bramy Dolnej znajdował się cmentarz z kościołem cmentarnym św. Rocha. Kaplica cmentarna wzmiankowana była w źródłach pisanych w 1472 r., obecny kościół został wzniesiony w latach 1626-27, następnie odnowiony w 1860 r. - o formach nawiązujących do gotyki. Jest to budowla orientowana, murowana, otynkowana, z dwuprzęsłową nawą oraz krótkim, trójbocznie zamkniętym prezbiterium; nakryty dachem dwuspadowym z ośmioboczną wieżyczką. Wyposażenie kościoła: manierystyczny ołtarz fundowany w 1625 r., z obrazem Matki Boskiej odwracającej zarazę i medalionami, z wizerunkami św. Rocha, Sebastiana i Wawrzyńca. Cmentarz pełni obecnie funkcję miejskiego parku.

Na obszarze przedmieścia Górnego, przy ul. Bohaterów Warszawy wybudowany został kościół ewangelicki Pokoju Bożego. Kamień węgielny położono 14 czerwca 1865 r.; projekt opracował i kierował budową Hartmann z Nysy; 12 grudnia 1866 r. kościół konsekrowano. Jest to budowla o formach neogotyckich, ze strzelistą wieżą na osi fasady. Oryginalne wyposażenie kościoła pochodziło z darów – m.in. ołtarz główny z 1890 r, chrzcielnica, trzy dzwony. Obecnie jest to rzymskokatolicki kościół filialny pw. św. Franciszka z Asyżu.

Domy mieszkalne w śródmieściu w większości wybudowane zostały po pożarze 1834 roku. Są to domy usytuowane w zwartych pierzejach ulic, w większości dwu i trójkondygnacyjne, murowane, tynkowane. Wśród budowli śródmieścia wyróżnia się budynek sądu i aresztu, Plac Basztowy 3, 3a oraz poczta, ul. gen. T. Kościuszki 13. Na przedmieściach wzniesiono na przełomie XIX i XX w. Seminarium Królewskie (*Königliche Seminar*), obecnie Liceum Ogólnokształcące im. Bolesława Chrobrego w Głucholazach, ul. Bohaterów Warszawy 10 oraz w latach 1925-27 okazały gmach szpitala *St. Josefshaus*, obecnie Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Głucholazach, ul. M. Skłodowskiej-Curie 16.

Południowa i południowo-zachodnia część obecnego miasta – to rozwijająca się od 2. poł. XIX w. dzielnica związana z funkcjonującym tu w przeszłości uzdrowiskiem, gdzie nadal funkcjonują obiekty związane z lecznictwem oraz stanowiące bazę dla rozwijającego się ruchu turystycznego. Do *Parku Zdrojowego* prowadzi od strony miasta reprezentacyjna Aleja Jana Pawła II, przy której zachowany jest budynek dawnego hotelu *Germanenbad* z salą restauracyjną, obecnie budynek nieużytkowany (nr 36). Dalej w kierunku południowym, wzdłuż *Parku Zdrojowego* prowadzi ul. Parkowa. Przy parku zachowały się relikty zabudowań dawnego zespołu kąpieliska miejskiego z lat 1936-37 (nr 4) oraz budowle związane z lecznictwem – budynek *Kurhaus Sanitas*, obecnie Zakład Opiekuńczo-Lecniczy w Głucholazach (nr 9a) oraz pensjonat, obecnie Przedsiębiorstwo Usługowo-Handlowe JONAT (nr 11). Na przedłużeniu ul. Parkowej, przy ul. Józefa Lompy, przy południowym skraju parku nad tzw. *Górnym Stawem* znajdują się obecnie remontowane budynki dawnego pensjonatu i restauracji *Waldesruh* (nr 1) oraz *Caritasheim St. Theresia* (nr 1b). Po przeciwnej stronie ul. Parkowej – dwa okazałe budynki sanatoryjne (nr 2 i 3), zwracające uwagę dobrej klasy architekturą modernistyczną.

Drugi ciąg zabudowy związanej z dawnym uzdrowiskiem – to obecna ul. gen. W. Andersa, z luźną zabudową willową i pensjonatową z przełomu XIX i XX wieku. Zachowały się następujące reprezentacyjne dla miasta budowle: dom wypoczynkowy *Paradies* oraz *Etablissement Hedigshof*, obecnie Ośrodek Wypoczynkowy Czerwony Kozioł, (nr 39), wybudowany w 1882 r. Dom Zdrojowy *Ferdinandsbad*, obecnie Ośrodek Formacyjno-Rehabilitacyjno-Wypoczynkowy Caritas Diecezji Opolskiej *Skowronek* (nr 74) z pensjonatem ogrodowym (nr 76). Zabudowania uzdrowiskowe przy ul. gen. W. Andersa połączone są z dzielnicą uzdrowiskową mostem i promenadą prowadzoną wzdłuż Białej Głuchołaskiej.

Obraz miasta przełomu XIX i XX w. dopełniają liczne zachowane obiekty przemysłowe: zespół papierni

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022

(1902 r.), położony przy ul. gen. W. Andersa 1 i Alei Jana Pawła II 20, fabryka cukierków i zakłady papiernicze również przy ul. gen. W. Andersa, budynek produkcyjny w zespole fabryki rękawiczek i odzieży, ul. S. Wyspiańskiego 9. W Głucholazach funkcjonowały również trzy dworce, a wzdłuż linii kolejowych powstawały dodatkowe budowle stacyjne, mosty i wiadukty.

Z 2 poł. XIX w. i pocz. XX w. pochodzi większość zabytkowej zabudowy mieszkalnej miasta. Część budynków (zwłaszcza rynkowych) powstała na zrębie już murowanych domów XVIII-wiecznych. Oprócz Rynku dobrze zachowały się pierzeje ulic wychodzących z Rynku z szeregową zabudową czynszową (ul. gen. T. Kościuszki, W. Korfańtego) oraz ulic kształtowanych już po rozbiórce murów miejskich (m.in. ul. M. Curie-Skłodowskiej, gen. W. Sikorskiego).

W latach 20. i 30. XX w. powstały nowe osiedla mieszkaniowe: jednorodny stylistycznie układ zabudowy wolnostojących parterowych budynków jednorodzinnych zlokalizowanych po obu stronach drogi nr 40 (ul. Kolonia Jagiellońska), którego dominantę stanowi miejska wieża ciśnień; osiedle wielorodzinnych budynków mieszkalnych przy ul. K. Miarki, A. Mickiewicza, S. Wyspiańskiego, osiedle przy ul. Prymasa S. Wyszyńskiego, po jej północnej stronie oraz liczne domy budowane już według typowych projektów.

Spośród zabudowy powstałej po 1945 r. wyróżnia się wybudowane na przełomie lat 60. i 70. osiedle wielorodzinnych budynków mieszkalnych przy ulicach F. Chopina, K. Szymanowskiego, I. Paderewskiego. Są to budynki nawiązujące do tradycji międzywojennego modernizmu, reprezentowanego w Głucholazach przez dwa budynki szpitalne przy ul. J. Lompy i wille przy ul. F. Chopina. Osiedle to posiada zwartą kompozycję urbanistyczną z centralnym zieleńcem; budynki usytuowane są rytmicznie, a bryły budynków nakrytych płaskimi dachami urozmaicone tarasami i balkonami.

Biskupów

Dawne nazwy miejscowości:

Bissopeswalde, Bischoffswalde, Bissopeswalde – 1231, *Waldow* – 1249, *Byssephswalde* – 1284, *Bissofwalde* – 1285, *Byssophswalde* – 1289; *Bischoffswalde* – 1743, *Bischofwalde* – 1784, *Bischofswalde* – do 1945.

Łączki – obecnie część wsi Biskupów

Lanchki – 1284, *Erbgut Lenzh* – 1296, *Lenz* – ok. 1300, *Lentsch* – 1743, *Lentsch* – 1784, do 1945.

Po 1945 r. do 1998 r. wieś była częścią Markowic, od 1999 r. jest częścią Biskupowa.

Historia (Biskupów):

Miejscowość w źródłach pisanych po raz pierwszy została wzmiankowana w 1231 roku. Powstała jako własność nyskiego klasztoru, w obrębie księstwa biskupów wrocławskich. Była majątkiem biskupim aż do 1810 r., czyli do czasu kasacji majątków kościelnych w Prusach. Sołectwa w Biskupowie stanowiły natomiast własność prywatną. W 1286 r. istniał w Biskupowie kościół parafialny – wówczas wzmiankowany był w źródłach tutejszy proboszcz Konrad.

Według przekazów F.A. Zimmermanna z 1784 r. w Biskupowie znajdował się katolicki kościół parafialny z plebanią i dwoma budynkami szkolnymi, kuźnia i 63 domy. Istniało tu 40 gospodarstw kmiecych, 4 zagrodnicze i 15 chałupniczych; wieś liczyła 452 mieszkańców. Do Biskupowa należało sołectwo *Großhof* z folwarkiem, młynem wodnym, kuźnią i 16 domami, w którym mieszkało 12 zagrodników i chałupników, oraz drugie sołectwo rycerskie *Kleinhof*, które obejmowało folwark, kuźnię i 5 domów zamieszkałych między innymi przez dwóch zagrodników i chałupnika; do wsi należał jeszcze folwark *Kleinwalde* z 2 chałupnikami.

Po 1810 r. Biskupów pozostawał w zarządzie Urzędu Dominialnego w Nysie. W 1825 r. obok katolickiego kościoła parafialnego we wsi wzmiankowano młyn wodny i 139 domów. Sołectwo *Großhof* było własnością

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022

biskupią, część *Kleinhof* została włączona w obręb wsi, natomiast odrębną posiadłością pozostawało sołectwo rycerskie *Niedergut*. W 1845 r. w Biskupowie istniały 143 domy. Wieś zamieszkiwało 928 osób, w tym 5 wyznania ewangelickiego. Nowy budynek szkoły katolickiej został wybudowany w 1829 roku. Rozwój wsi w XIX w. warunkowany był powstaniem w okolicy licznych kamieniołomów marmuru. W 1870 r. w Biskupowie wzmiankowano nadal trzy ziemskie majątki: *Großhof* (zwany też *Oberhof*), *Kleinhof* (*Nieder Bischofswalde*) i *Kleinwalde*. W 1930 r. do majątku *Großhof* należało 137 ha, w tym 5 ha parku oraz kamieniołom.

W 1911 r. powstał w Biskupowie dom zakonny sióstr Służebniczek Najświętszej Marii Panny – siostry świadczyły pomoc zdrowotną i prowadziły przedszkole. W 1987 r. klasztor przejęło zgromadzenie ojców Benedyktynów.

W 1929 r. miejscowość zamieszkiwało 816 katolików oraz 19 osób wyznania ewangelickiego.

W czasie II wojny światowej w Biskupowie funkcjonował obóz pracy – filia stalagu VIIIB dla jeńców polskich.

Rozwój i analiza układu przestrzennego miejscowości, ocena stanu zachowania historycznej kompozycji przestrzenno-architektonicznej. Najważniejsze elementy układu przestrzennego (Biskupów):

Wieś Biskupów położona jest we wschodniej części Przedgórza Paczkowskiego, stanowiąc ogniwo łańcucha osadniczego w dolinie rzeki Mory, w północno-zachodniej części gminy, przy drodze prowadzącej z Nysy w stronę Sławniowic i przejścia granicznego.

Wieś zachowała wykształcony historycznie układ przestrzenny wynikający w dużym stopniu z ukształtowania terenu, wzdłuż rzeki. Od południa zabudowania wsi graniczą z siedliskiem wsi Burgrabice, obecną północną część Biskupowa stanowi dawna miejscowość Łączki (dawniej w obrębie wsi Markowice).

Biskupów jest wsią o układzie łańcuchowym. W układzie przestrzennym miejscowości wyróżnia się bardziej zagęszczona zabudowa części centralnej z usytuowanym na wyniesieniu terenu w części północnej siedliska założeniem kościoła parafialnego. Na zachód od kościoła znajdują się zabudowania dawnego folwarku *Grosshof* z budynkiem dworu (obecnie Biskupów 62); po południowej stronie drogi znajdują się zabudowania dawnego folwarku *Kleinhof* (Biskupów 17). Trzeci z dawnych folwarków – *Kleinwalde* – wysunięty jest na wschód (Biskupów 1).

Do dzisiaj zachowany jest układ dużych zagród (dawniej kmiecych) na rozległych parcelach; okazałościami wyróżniającą się domy mieszkalne nr 37, 38, 63.

Dominujące w krajobrazie wsi jest założenie usytuowanego na wzgórzu ponad wsią rzymskokatolickiego kościoła parafialnego pw. Zwiastowania Najświętszej Marii Panny, otoczonego cmentarzem.

Kościół wzmiankowany był w dokumentach po raz pierwszy w 1286 roku. W 2008 r. przeprowadzono badania architektoniczne, które potwierdziły powstanie pierwotnej świątyni w 2. poł. XIII w. Obecna, murowana, otynkowana, orientowana budowla gotycka zbudowana została zapewne w 1. ćw. XIV w.; sklepienie nawy kościoła powstało w 1725 r.; wieżę dobudowano w 1750 r., kościół częściowo przebudowano w stylu barokowym w 1770 roku.

Nawa kościoła założona jest na planie wydłużonego prostokąta, z kwadratowym, krótkim prezbiterium od wschodu i kwadratową wieżą od zachodu; nawa i prezbiterium nakryte są dachami dwuspadowymi, nad zakrystią - dach pulpitowy, nad kaplicą przy prezbiterium - dach trójspadowy; hełm wieży baniasty, z czworoboczną latarnią o ściętych narożnikach, z pokryciem z blachy, zwieńczony chorągiewką z datą 1750. Elewacje kościoła posiadały dekorację ramową w tynku wykonaną zapewne w 1770 r. (data znajduje się na wsch. ścianie prezbiterium) – obecnie gładko tynkowane. Wieża posiada ściany lekko wklęsłe, z zachowanymi podziałami ramowymi. W południowej elewacji wieży znajduje się kamienny portal, zamknięty łukiem nadwieszonym, spiętym kluczem, w którym data 1750.

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022

Wnętrze kościoła jest jednonawowe – nawa z kruchtą z pocz. XVII w. od południa i wieżą od zachodu, – jest trójpłaszczyznowa, nakryta sklepieniem kolebkowym z lunetami i stiukowymi plafonami o urozmaiconym wykończeniu; krótsze, prostokątne prezbiterium z aneksami nakryte sklepieniem krzyżowo-żebrowym z żebrami spływającymi na proste kamienne wsporniki. Zakrystia sklepiona jest kolebkowo, kruchta kolebkowo-krzyżowo, w przyziemiu wieży znajdują się sklepienia żaglaste. Łuk tęczowy zamknięty jest łukiem ostrym, ściany nawy artykułowane zdwojonymi pilastrami. Okna świątyni zamknięte są łukiem nadwieszonym, we wschodniej ścianie prezbiterium znajduje się okno gotyckie, ostrołukowe.

Elementy wystroju i wyposażenia kościoła - na strychu ponad sklepieniem nawy, na ścianie pn., zachowane fragmenty późnogotyckiej polichromii (zapewne pocz. XVI w.): widoczne górne fragmenty figuralnej sceny z przedstawieniem postaci dwóch aniołów trzymających *Arma Christi* oraz św. Hieronima, obok którego na malowanym kartuszu dewocyjna inskrypcja minuskułowa. Ołtarz główny i dwa boczne rokokowe, wykonane zapewne w 1787 r. (ołtarz główny z rzeźbami dwóch aniołów oraz św. Piotra i Pawła; mensa sarkofagowa ze współczesnym tabernakulum z płaskorzeźbą *Ukrzyżowania* na drzwiczkach, z rzeźbami dwóch aniołków i nowszym baldachimem; przed ołtarzem balustrada tralkowa; w ołtarzach bocznych obrazy z 2. poł. XVIII w. z przedstawieniami *Oplakiwania*, oraz *Małej Św. Rodziny*). Ambona rokokowa z 1787 r., z płaskorzeźbą *dwunastoletniego Chrystusa nauczającego w świątyni* na parapecie; na baldachimie dwa putta z symbolami *Wiary* i *Nadziei* oraz *Dekalog* i wazon. Pozostałe elementy wyposażenia: chrzcielnica z 2. poł. XVIII w., marmurowa, z pokrywą, na której rzeźbiona grupa *Chrztu w Jordanii*; chór muzyczny z XVIII w.; organy z XVIII w.; konfesjonał z k. XVIII w.; ława kolatorska (XVII w.?). Ławy z XVIII w.; obrazy: wotywny Jerzego Glasera, miejscowego proboszcza, zm. 1654 z postacią zmarłego klęczącego pod krzyżem; św. Grzegorza z ok. 1800; rzeźba Matki Boskiej z Dzieciątkiem na półksiężycu, w glorii, gotycka z ok. 1420; płyta nagrobna Krzysztofa Hirschbergera z 1567 r.; dzwon gotycki, odlany zapewne w 1498 r. przez Bartłomieja Lindenratha z Nysy.

Cmentarz przykościelny założony został na owalnym planie, otoczony kamiennym murem; od południa i północy w murze znajdują się bramki, zapewne z XVIII w.; brama południowa z wejściem zamkniętym półkolistą, ujętą dwoma wydatnymi, uproszczonymi pilastrami, zwieńczona niskim, trójkątnym szczytikiem z lizeną na osi.

W bezpośrednim sąsiedztwie kościoła zlokalizowana jest plebania oraz dom zakonny oo Benedyktynów.

Na zachód od kościoła znajdują się częściowo zachowane zabudowania dawnego folwarku *Grosshof* z budynkiem dworu usytuowanego w niewielkiej odległości na południe od podwórza folwarcznego, bliżej głównej drogi wiejskiej. Dwór został zbudowany w 1907 r., prawdopodobnie z częściowym wykorzystaniem murów starszej siedziby; pod częścią budynku znajdują się piwnice murowane z kamienia, sklepienie kolebkowo. Na elewacji frontowej – płyta kamienna z czterema kartuszami herbowymi i datą 1562.

Historia (Łączki):

Łączki w źródłach pisanych po raz pierwszy zostały wzmiankowane w 1284 r. Wieś powstała w obrębie księstwa nyskiego biskupa wrocławskiego. Część biskupia była uposażeniem kapituły św. Krzyża w Nysie. W 1359 r. biskup Przecław nadał bożogrobcom z Nysy dziesięcinę z Łączek. W 1765 r. wieś stanowiła własność fundacji Św. Krzyża z Nysy, mieszkało tu 10 zagrodników, 6 chałupników oraz 9 wolnych ludzi i 4 rzemieślników. W 1784 r. potwierdzone zostało istnienie we wsi pańskiego folwarku i młyna wodnego, 12 gospodarstw zagrodniczych i 13 chałupniczych.

Po kasacji majątków kościelnych w Prusach w 1810 r. Łączki pozostały własnością arcybiskupiego domu księży emerytów w Nysie (*Fürstbischöflich Emeriten-Priesterhaus*). W 1825 r. liczyły 34 domy i młyn wodny. Katolicy mieszkańcy należeli do parafii w Biskupowie. W 1845 r. istniało tu 36 domów, młyn wodny, 2 kuźnie i piwiarnia; wieś zamieszkiwało 231 mieszkańców. W 1870 r. właścicielem majątku ziemskiego w Łączkach był katolicki urząd prezbiterialny w Nysie. W 1930 areał majątku wynosił 151 ha.

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022

W 1929 r. miejscowość zamieszkiwało 174 katolików oraz 9 osób wyznania ewangelickiego; we wsi była katolicka szkoła. Na terenie wsi powstała cegielnia, eksploatowano miejscowe złoża glin ceramicznych. Cegielnia czynna była jeszcze po 1945 roku.

Rozwój i analiza układu przestrzennego miejscowości, ocena stanu zachowania historycznej kompozycji przestrzenno-architektonicznej. Najważniejsze elementy układu przestrzennego (Łączki):

Siedlisko wsi Łączki wykształciło się na wschód od Biskupowa, przy drodze przecinającej główną drogę z Nysy, w kierunku Iławy i Morowa, na osi północ-południe.

W centrum dawnej wsi, u zbiegu dróg znajduje się teren dawnego założenia dworskiego z folwarkiem. Dwór (obecny adres: Biskupów 118) – to budowla zbudowana na przełomie XVIII i XIX wieku, gruntownie odnowiona ze znacznym zatarciem cech stylowych w 1959 roku. Jest to budowla wolnostojąca, murowana, otynkowana, założona na planie prostokąta z wydatnym ryzalitem na osi elewacji tylnej, piętrowa, nakryta dachem mansardowym krytym łupkiem i eternitem (w górnej połaci). W dworze zachowały się sklepienie piwnice. Układ wnętrz jest dwutraktowy, z obszerną sienią pośrodku, na osi której, umieszczona w ryzalicie, klatka schodowa z podestami sklepienia odcinkowo i żaglasto z kolistymi plafonami nad podestami. Elewacje gładko tynkowane bez dekoracji. Przy dworze niewielkie zastrzewienie. Po wschodniej stronie dworu istniał ciąg wydłużonych stodół. Budynki rozebrano w ostatnim czasie; zachowany jest jeden budynek dawnego folwarku (pozbawiony cech stylowych) zamykający dziedziniec od północy.

W centrum wsi, w pobliżu zespołu dworskiego, w 1932 r. wzniesiona została kaplica. Jest to niewielka budowla założona na planie prostokąta z czworoboczną sygnaturką zakończoną iglicowym hełmem.

Bodzanów

Dawne nazwy miejscowości:

Longa Uilla – 1263, villis Langendorff – 1268, Longa uilla – 1284, Longa Villa – ok. 1300, Langendorf, Nieder, Ober – 1784, Langendorf – do 1945, Dłużnica, Długa Wieś – 1945.

Dłużnica – obecnie część wsi Bodzanów

Bahnhof – do 1945.

Rudawa – obecnie część wsi Bodzanów

Rothfest – 1666/1667, 1784, do 1945, *Colonie Rothfest* – 1864, *Żary* – po 1945.

Historia:

Pierwsza wzmianka źródłowa o wsi Bodzanów pochodzi z 1263 r. – wieś wzmiankowana jest jako *Longa Villa*. Wieś od średniowiecza pozostawała w posiadaniu wójta z Głucholaz. W XVI w. wzmiankowany był we wsi kościół filialny.

Sporządzeni w 1622 r. przez biskupa wrocławskiego jezuitę otrzymali jako uposażenie, obok innych dóbr wójtostwo w Głucholazach wraz z folwarkiem w Bodzanowie. Otrzymali również prawo patronatu nad kościołem parafialnym w Bodzanowie (bez prawa własności). Nie jest pewne, czy dom zakonny jezuitów powstał w miejscu wcześniejszej budowli związanej z dobrami należącymi do wójtostwa. Obecna budowla powstała zapewne w końcu XVII wieku jako dom letni jezuitów.

Według przekazów F.A. Zimmermanna z 1784 r. Bodzanów składał się z części Dolnej i Górnej (*Langendorf - Nieder, Ober*). Taki podział miejscowości istniał już od XV wieku. W części dolnej wsi – biskupiej stał kościół filialny, który należał do parafii w Głucholazach, mieszkało tu 37 kmieci, 6 wolnych zagrodników,

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022

16 chałupników, znajdowały się 2 kuźnie, łącznie było 55 gospodarstw. Przy części górnej Bodzanowa istniał folwark *Rothfest* (obecnie Rudawa) stanowiący własność jezuitów z Nysy. W części górnej wsi wówczas istniały 3 folwarki szlacheckie, szkoła, 60 gospodarstw kmiecyh, 33 zagrodnicze, 45 chałupniczych, 4 młyny wodne, 3 kuźnie, łącznie 149 domostw.

W 1788 r. dobra jezuitów w Bodzanowie zostały skonfiskowane, a po 1810 r. sprzedane – odtąd często zmieniały właścicieli.

W 1845 r. Bodzanów liczył 327 domów, 2 folwarki, 1968 mieszkańców, (w tym 1 osoba wyznania ewangelickiego), istniała tu szkoła katolicka, która po pożarze w 1828 r. została odbudowana jako budynek z 3 izbami mieszkalnymi dla nauczycieli, we wsi znajdowały się także 4 młyny wodne, młyn papierniczy, do wsi należały wówczas Rudawa i folwark *Waldhof*.

W 1929 r. w Bodzanowie zamieszkiwało 1635 katolików oraz 17 osób wyznania ewangelickiego; w Rudawie - 236 katolików oraz 27 osób wyznania ewangelickiego.

W 1931 r. właściciel dóbr w Bodzanowie - kapitan Egon von Maubeuge sprzedał Misjonarzom Oblatom Maryi Niepokalanej prowincji niemieckiej parcelę nr 143 zajęta przez dom pański z parkiem, ogrodem i stawem oraz parcelę 144 z polem ornym. Na rzecz oblatów przeszła również kaplica domowa. Przejęli oni również opiekę nad parafią. Budynek klasztoru remontowany był ok. 1931 r.; w okresie powojennym starania o przejęcie majątku rozpoczęły w 1947 r. oblaci prowincji polskiej; kolejne remonty budynku klasztornego przeprowadzano w latach 1956 i w 1994.

Rozwój i analiza układu przestrzennego miejscowości, ocena stanu zachowania historycznej kompozycji przestrzenno-architektonicznej. Najważniejsze elementy układu przestrzennego:

Bodzanów jest mocno wydłużoną, rozległą wsią ulicową, założoną wzdłuż drogi na osi północ-południe, której siedlisko styka się od południa bezpośrednio z zabudową Głucholaz. Przy drodze wiejskiej, po jej obu stronach, wzdłuż potoku, rozlokowana jest zabudowa zagrodowa sytuowana na w miarę jednakowych parcelach, z domami mieszkalnymi w większości dwukondygnacyjnymi, nakrytymi dachami dwuspadowymi w układzie szczytowym. Budynki mieszkalne – o zachowanych w większości bryłach – w okresie powojennym były w większości odnawiane, z uproszczeniem detalu, wymianą stolarki, często zmianą otworów okiennych i pokryć dachowych.

W środkowej części wsi, po zachodniej stronie drogi zlokalizowane jest założenie rzymskokatolickiego kościoła parafialnego pw. św. Józefa Robotnika wraz z cmentarzem. Kościół usytuowany jest przy drodze, we wschodniej części założenia, od drogi oddzielony murem kamienno-ceglanym, z bramą przed fasadą.

Obecny kościół mógł zostać wzniesiony w miejscu wzmiankowanego w XVI w. kościoła filialnego. W obecnym kształcie barokowo-klasycystyczny, murowany, otynkowany, zbudowany został w latach 1692-1708, przebudowany i rozbudowany na początku XIX wieku.

Kościół jest nieorientowany (prezbiterium kościoła znajduje się po stronie zachodniej), jednonawowy, korpus założony na planie prostokąta, prezbiterium zamknięte trójbocznie, przy prezbiterium symetryczne aneksy z łozami na piętrach (od południa zakrystia, od północy kaplica chrzcielna); nawa i prezbiterium nakryte są wspólnym dwuspadowym dachem. Ściany o podziałach ramowych. Okna zamknięte półkoliście. Od strony wschodniej dobudowana kwadratowa wieża, z zaokrąglonymi narożnikami; narożniki wieży ujęte pilastrami, ponad wejściem nisza. Wieża zwieńczona jest baniastym hełmem z ośmioboczną latarnią.

We wnętrzu kościoła prezbiterium jest jednoprzęsłowe, szersza nawa trójprzęsłowa, nakryta sufitem z fasetą. Chór muzyczny wzniesiony został na pocz. XIX w., wsparty na dwóch doryckich kolumnach. W zakrystii zachowane jest sklepienie kolebkowe z lunetami, pod wieżą - krzyżowe.

Główne elementy wyposażenia kościoła: ołtarz główny neorokokowy, z rzeźbą św. Józefa z Dzieciątkiem (XVIII w.?), przeniesioną z fasady wieżowej; dwa ołtarze boczne rokokowo-klasycystyczne z ok. 1800 r.;

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁĄZY NA LATA 2019-2022

ambona klasycystyczna z pocz. XIX w.; organy z ok. poł. XIX w.; ławy z ok. 1800 r.; dzwon został odlany w 1705 lub 1706 r. przez Franciszka Józefa Reichela z Nysy.

Na parceli sąsiadującej od północy z kościołem znajduje się budynek szkolny (obecnie szkoła, nr 83a) – piętrowy, nakryty dachem naczółkowym.

W pewnej odległości na południe od kościoła, po przeciwnej stronie drogi znajduje się założenie dawnego klasztoru Jezuitów, obecnie Dom Zakonny Misjonarzy Oblatów Maryi Niepokalanej. Klasztor leży przy głównej drodze wiejskiej, na parceli oddzielonej od drogi kamiennym murem granicznym, fasadą zwrócony na zachód. Wschodnią część posesji, na stoku wzniesienia, zajmuje park krajobrazowy; przed fasadą klasztoru urządzono skwer ze szpalerem formowanych głągów.

Jest to budowla murowana, tynkowana, dwuskrzydłowa, wzniesiona na rzucie litery „L”, piętrowa, od południa z dostawioną prostokątną kaplicą klasztorną; nakryta dachem dwuspadowym z naczółkami i trójspadowym. Elewacja frontowa - szesnastoosiowa, o regularnie rozmieszczonych osiach okiennych. Od strony dziedzińca w narożu krużganek otwarty w przyziemiu arkadami o łuku koszowym, wspartymi na czworobocznych filarach. Układ wnętrza dwutraktowy. Część pomieszczeń nakryta sklepieniami kolebkowymi i krzyżowymi.

Po przeciwnej stronie drogi znajdują się zabudowania uruchomionej w 1901 r. fabryki ścieru, wybudowanej przez spółkę *Filke & Singer* z Głucholaz (obecnie Fabryka Armatury Przemysłowej *Wakmet* Sp. J., nr 75).

Do ważniejszych budowli Bodzanowa należała gospoda Carla Scholza (obecnie budynek częściowo zatracił cechy stylowe, nr 122). W południowej części wsi zachowały się zabudowania dawnego młyna (nr 9b).

Przy granicy obecnego Bodzanowa z Nowym Świętowielem usytuowane są zabudowania dawnej kolonii Rudawa (obecnie część Bodzanowa) z zabudowaniami papierni *Papierfabrik Rothfest dr Albert Spenner GmbH*, obecnie Fabryka Papieru Malta-Decor S.A. Zakład w Rudawie – fabryka 229. Rozwój tutejszego przemysłu umożliwiło otwarcie 15 listopada 1894 r. linii kolejowej z Nowego Świętowa do Sławniowic przez Bodzanów – Rudawę, Biskupów i Burgrabice (w 1961 roku linię kolejową zamknięto, tory rozebrano po 1987 r.).

Położona na zachód od Rudawy, po przeciwnej stronie rzeki Białej, przy granicy z Wilamowicami Nyskimi Dłużnica (również część obecnego Bodzanowa) to niewielka osada, w której wybudowano przystanek kolejowy obsługujący papiernię w Rudawie.

Burgrabice

Dawne nazwy miejscowości:

Burgravici, Burcrabici, Burccerabsdorf, Burgravici, Burgravin, Burcrabinsdorf – 1284, 1285, 1284, ok. 1300, 1370; *Burgrosindorff, Borkendorff* – 1417, *Burckendorff* – 1579, *Burchendorff* – 1638, *Borckendorff* – 1666, *Borkendorff* – 1784, do 1945.

Przesieki – obecnie część wsi Burgrabice
Brak nazwy niemieckiej.

Historia:

Miejscowość w źródłach pisanych po raz pierwszy została wzmiankowana w 1284 r. Od początku należała do dóbr biskupów wrocławskich. W Burgrabicach istniało również wolne sołectwo. W 1418 roku powstała parafia. W 1442 r. wzmiankowany był tutejszy kościół. Na początku XVIII w. Burgrabice należały do największych posiadłości biskupów wrocławskich.

Według opisu Zimmermanna z 1784 r. w Burgrabicach pozostających własnością biskupią istniał katolicki kościół parafialny, dom parafialny, szkoła, 2 kuźnie; wieś zamieszkiwało 58 kmieci, 11 wolnych zagrodników i 27 chałupników. Do sołectwa należał folwark, mieszkało tam 9 kmieci, 9 wolnych zagrodników

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022

i 13 chałupników, oprócz tego były tam 4 młyny wodne, kuźnia i 37 domów. Ogólnie wieś liczyła 796 mieszkańców.

Po kasacie dóbr kościelnych w 1810 r. biskupia część wsi przeszła do dóbr królewskich. W 1825 r. wieś licząca 161 zagród dzieliła się na 3 własności. Zasadnicza część miejscowości była własnością niejakiego Pohla – w tej części była szkoła katolicka, 3 młyny wodne, wapiennik i piaskownia; do tej części należała kolonia *Neudörfel* z młynem. Druga część wsi należała do wolnego sołectwa Philipa Pohla – były tam 3 domy. Trzecia część Burgrabice należała do parafii katolickiej – w tej części był kościół i plebania. Mieszkańcy wyznania ewangelickiego należeli do parafii w Szybowicach.

W 1845 r. wieś liczyła 211 domów. We wsi mieszkało 1331 mieszkańców, w tym 5 ewangelików, znajdowała się tu szkoła katolicka z 1 nauczycielem (w 1843 r. wzniesiono nowy budynek szkoły parafialnej). W 1835 r. pani Pohl ufundowała legat na potrzeby biednych uczniów. Ponadto we wsi były 3 młyny wodne, 2 piaskownie, wapiennik i cegielnia, w większości należące do Antona Meyera. Sołectwo było własnością Philipa Pohla. Wśród mieszkańców było 15 rzemieślników i 9 handlarzy. Do Burgrabice nadal należała kolonia *Neudörfel* i młyn zwany *Gränzmühle*.

W 1894 r. niedaleko wsi przeprowadzono linię kolejową z Nowego Świątowa, która umożliwiła transport większych ilości marmurów. Powstał również przystanek kolejowy. Linię kolejową zamknięto po 1980 roku. W 1924 r. w Burgrabicach osiedliły się ss. Służebniczki NMP, które prowadziły tu przedszkole i ambulatorium (siostry opuściły Burgrabice w 1975 r.).

W 1929 r. miejscowość (wraz z kolonią *Neudorf*) zamieszkiwało 1255 katolików oraz 5 osób wyznania ewangelickiego; we wsi była katolicka szkoła.

W 1930 r. majątek ziemski należał do górnośląskiego towarzystwa ziemskiego z Opola i liczyło wówczas 174 ha, 141 ha pól, 22 ha łąk, 6 ha pastwisk, 2 ha lasu oraz 3 ha zajmował folwark z parkiem.

Podczas II wojny światowej istniał tu jeniecki obóz pracy dla żołnierzy angielskich, będący filią Stalagu 344.

W latach 1945–1954 siedziba gminy Burgrabice.

Dawna kolonia *Neudorf* – obecna nazwa Zawsie – znajduje się w obrębie Kijowa, poza granicami gminy Głucholazy.

Rozwój i analiza układu przestrzennego miejscowości, ocena stanu zachowania historycznej kompozycji przestrzenno-architektonicznej. Najważniejsze elementy układu przestrzennego:

Wieś Burgrabice położona na Przedgórzu Paczkowskim, stanowi ogniwo łańcucha osadniczego w dolinie rzeki Mory, w zachodniej części gminy, przy drodze prowadzącej z Nysy w stronę Sławniowic i przejścia granicznego.

Wieś Burgrabice zachowała wykształcony historycznie układ przestrzenny wzdłuż rzeki, wynikający w dużym stopniu z ukształtowania terenu. Od północy Burgrabice graniczą z zabudowaniami Biskupowa, natomiast od południa z siedliskiem wsi Sławniowice.

Burgrabice są wsią o układzie łańcuchowym. W układzie przestrzennym miejscowości wyróżnia się bardziej zagęszczona zabudowa części centralnej z dominującym w krajobrazie założeniem rzymskokatolickiego kościoła parafialnego pw. św. Bartłomieja i zagrodą plebańską. Na północny wschód od kościoła znajdują się zabudowania dawnego folwarku sołeckiego. Zagrody w układzie w czworobok, niektóre odsunięte od głównej drogi wiejskiej. W południowej części miejscowości – po wschodniej stronie drogi sekwencja domów mieszkalnych w układzie szczytowym.

Kościół w Burgrabicach, wzmiankowany w 1442 r., w swej obecnej formie zbudowany został jako późnogotycki, zapewne w XVI w., przebudowany ok. 1720 r. (wzniesienie zakrystii oraz kruchty pd. i sklepienie wnętrza), a następnie do obecnego kształtu rozbudowany w latach 1913-14 według projektu

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022

zespołu O.Hossfelda poprzez dodanie od zachodu (w miejsce wieży) neobarokowej części centralnej – zachowane są fotografie kościoła sprzed przebudowy ukazujące skromną, nowożytną budowlę. Kościół po przebudowie był ponownie konsekrowany przez kardynała Bertrama.

Kościół jest orientowany, murowany, otynkowany. Założony na nieregularnym rzucie – nawa kościoła jest prostokątna, trójprzęsłowa, z dostawionym od wschodu krótkim, węższym, jednoprzęsłowym, zamkniętym trójbocznie prezbiterium z narożnymi przyporami, z owalną, trójprzęsłową częścią zachodnią na planie centralnym, nakrytą wysoką kopułą zwieńczoną latarnią z cebulastym hełmem zakończonym iglicą z krzyżem; nawa i prezbiterium nakryte są dachami dwuspadowymi; przy nawie i prezbiterium aneksy zakrystii, kaplicy i kruchty. Elewacje artykułowane są szerokimi, boniowanymi pilastrami. Przy części centralnej w elewacji południowej znajduje się półokrągły korpus klatki schodowej prowadzącej na poddasze kościoła; kruchta południowa zwieńczona została trójkątnym szczytem ujętym spływami (w szczycie płycina z datą 1720).

Wnętrze nawy nakryte jest sklepieniem kolebkowym z lunetami, kaplica - sklepieniem kolebkowym, zakrystia kolebkowo-krzyżowym. Ściany nawy rozczłonkowane pilastrami. W wejściu z kruchty południowej znajduje się portal z 1562 r.

Wyposażenie wnętrza: rokokowy ołtarz główny z wolnostojącą mensą, z rzeźbami św. Piotra i Pawła, grupy Trójcy Św. w zwieńczeniu oraz aniołów; dwa rokokowe ołtarze boczne: lewy z rzeźbami św. Marii Magdaleny i Jana Ewangelisty oraz współczesnymi obrazami; prawy z rzeźbami św. Joachima i Anny oraz obrazem św. Barbary w zwieńczeniu; ambona po poł. XIX w.; chrzcielnica marmurowa z ok. 1800 r.; ławy z przełomu XVIII i XIX w.; późnogotycki dzwon odlany w 1500 r. przez Bartłomieja Lindenratha z Nysy.

Cmentarz przy kościele otoczony jest częściowo kamienno-ceglanym murem, na którym zostały nadbudowane w 1878 r. kapliczki Drogi Krzyżowej, w kształcie słupów z wnękami.

Na terenie przykościelnym kościoła znajduje się zbudowana na pocz. XIX w. klasycystyczna kaplica grobowa. Założona została na planie prostokątna, nakryta dwuprzęsłowym sklepieniem żaglastym. Naroża i elewacje boczne podkreślone boniowaniem; od frontu - portyk wsparty na dwóch parach marmurowych, doryckich, kolumn. Nakryta dachem dwuspadowy. W północnej, nowszej części cmentarza – kaplica przedpogrzebowa z 1914 roku.

Od wschodu z kościołem graniczy zagroda plebanii (obecny nr 142). Plebania zbudowana została w k. XVIII w., Jest to budynek piętrowy, założony na planie prostokąta, nakryty dachem naczółkowym, o elewacjach dekorowanych tynkowanymi podziałami ramowymi i prostokątnymi płycinami.

Zachowany jest układ przestrzenny dawnego folwarku związanego z istniejącym w przeszłości sołectwem. Nie istnieje dawny dwór, rozebrany – wg dokumentacji konserwatorskiej – w 1966 r., który był budowlą zbudowaną z kamienia i cegły zapewne na przełomie XVI i XVII w., rozbudowaną w 1. poł. XIX w. Była to budowla murowana, na planie prostokąta, piętrowa, z parterowym wydatnym ryzalitem na osi elewacji tylnej, nakryta dachem naczółkowym z licznymi świetlikami, krytym dachówką. Elewacja frontowa była siedmioosiowa, o nieregularnym układzie, boczne - czteroosiowe. W narożu południowo-wschodnim widoczna była dekoracja sgraffitowa o motywach geometrycznych wykonana zapewne na przełomie XVI i XVII wieku. Piwnice nakryte były sklepieniem kolebkowym, w dwóch niewielkich pomieszczeniach ryzalitu istniały sklepienia kolebkowe z lunetami, w dwóch pomieszczeniach w trakcie zachodnim - sklepienia żaglaste. W pomieszczeniach ryzalitu zachowane były jeszcze w czasach powojennych kamienne portale. Obecnie dwór nie istnieje. W miejscu rozebranej budowli – współczesny budynek mieszkalny.

Przy dworze, po jego południowej stronie – znajduje się ruina barokowego spichlerza, wzniesionego ok. 1800 roku. Spichlerz – to okazała, murowana z kamienia i cegły, tynkowana budowla, założona na planie prostokąta, trójkondygnacyjna. Boczne elewacje zakończone były szczytami ujętymi spływami.

Po zachodniej stronie dworu – park, od strony drogi ograniczony kamiennym murem.

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022**Charbielin***Dawne nazwy miejscowości:*

Villa Ludvigi – 1263, *Ludwigsdorff* – 1268, *Ludvici villa* – 1284, *Ludovici Villa* – ok. 1300, *Ludwigsdorf* – 1596, *Lossdorff villa* – 1651/1652, *Ludwigsdorff* – 1666/1667, 1743, *Ludwigsdorf* – 1784, do 1945.

Historia:

Miejscowość w źródłach pisanych po raz pierwszy została wzmiankowana w 1263 roku. Była to wieś należąca do biskupów wrocławskich. Kościół w Charbielinie wspomniany był w źródłach w 1302 roku.

Zgodnie z opisem F.A. Zimmermanna z 1784 r. Charbielin był wsią biskupią z kościołem filialnym, budynkiem szkolnym, 42 gospodarstwami kmiecymi, 39 chałupniczymi, kuźnią, w sumie istniały tu wówczas 83 zagrody. Sołectwo rycerskie z folwarkiem i dwiema kuźniami należało do Gottfrieda Görtza, do części sołeckiej przynależało 6 kmieci i 26 zagrodników (w sumie 36 posesji).

W 1845 r. potwierdzony jest podział wsi na część królewską (wcześniej biskupią), sołecką oraz kościelną (parafialną). Łącznie wieś liczyła wówczas 178 domów, 1167 mieszkańców (w tym 11 ewangelików), ze szkołą katolicką.

W 1929 r. miejscowość zamieszkiwało 881 katolików oraz 11 osób wyznania ewangelickiego; we wsi była katolicka szkoła.

W 1930 r. powierzchnia majątku ziemskiego, do którego należała wówczas również owczarnia, wynosiła 138 ha.

W latach 70. XX wieku wybudowano przy drodze w kierunku Głuchołaz nowe osiedle budynków wielorodzinnych przeznaczone głównie dla pracowników tamtejszego PGR-u.

Rozwój i analiza układu przestrzennego miejscowości, ocena stanu zachowania historycznej kompozycji przestrzenno-architektonicznej. Najważniejsze elementy układu przestrzennego:

Wieś Charbielin położona jest na Płaskowyżu Głubczyckim, we wschodniej części gminy. Jest to wieś ciągnąca się wzdłuż drogi do Nysy przez Stary Las, przez którą przepływa potok Prudnik.

Charbielin jest wsią ulicową, z historycznie wykształconym siedliskiem wydłużonym na osi północ-południe. Od północy zabudowania Charbielina łączą się z siedliskiem Nowego Lasu. Zagrody przeważnie z budynkami wzniesionymi wokół czworobocznego dziedzińca usytuowane są przy drodze wiejskiej, domy mieszkalne przeważnie usytuowane w układzie szczytowym. Założenie folwarczne znajduje się w części południowej wsi, po zachodniej stronie drogi; zespół rzymskokatolickiego kościoła filialnego pw. Ścięcia św. Jana Chrzciciela oraz budynek szkolny usytuowane są dalej na północ, w środkowej części wsi, po wschodniej stronie drogi.

Obecny kościół filialny pw. Ścięcia św. Jana Chrzciciela (nr 25) wzniesiony został w obecnym kształcie w latach 1736-40; zachowały się fragmenty murów przyziemia wieży świątyni wcześniejszej, zbudowanej na przełomie XV i XVI wieku. Kościół był spalony w czasie działań wojennych w 1945 r.; odbudowany został w 1958 roku. Jest to budowla barokowo-klasycystyczna, orientowana, murowana i otynkowana. Wzniesiona została na rzucie prostokąta, z zamkniętym prosto prezbiterium, ze ścietymi narożnikami od wschodu oraz z czworoboczną wieżą od strony zachodniej (naroża wieży również ścięte); korpus nakryty został dachem dwuspadowym, wieża – czterospadowym. Elewacje gładko tynkowane; okna zamknięte półkoliście. Wnętrze jednoprzestrzenne. Nawa jest dwuprzęsłowa, prezbiterium krótkie, jednoprzęsłowe. Wewnątrz narożniki prezbiterium oraz nawy od strony wschodniej zaokrąglone. Od południa przy prezbiterium znajduje się zakrystia, przy nawie - kruchta. Wnętrze kościoła zostało nakryte sklepieniem kolebkowym z lunetami

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022

i dekoracją stiukową, tworzącą płyciny o urozmaiconym wykończeniu. Ściany wnętrza podzielone są lizenami. W zakrystii - sklepienie kolebkowe z lunetami, w kruchcie kolebkowo-krzyżowe, pod wieżą żaglaste.

Główne elementy wyposażenia kościoła: klasycystyczny ołtarz główny z ok. 1800 r., z rzeźbami św. Piotra i Pawła oraz aniołków i Boga Ojca w zwieńczeniu oraz obrazem Ścięcia św. Jana Chrzciciela; dwa klasycystyczne ołtarze boczne z 1. poł. XIX w.; baldachim ambony z ok. 1800 r., z rzeźbami aniołków z symbolami cnót i figurą Chrystusa Króla w zwieńczeniu; kamienna chrzcielnica z 1654 r., pokrywa z rzeźbioną grupą Chrztu w Jordanie z ok. 1800 r.; ławy z ok. 1800 r.

Wokół kościoła cmentarz otoczony kamiennie-ceglanym ogrodzeniem. Na cmentarzu pomnik poległych w I wojnie światowej z rzeźbiarską grupą *Ukrzyżowania* oraz zbiorowa mogiła ofiar terroru hitlerowskiego. Na południe od kościoła – budynek szkoły o ceglanych elewacjach (nr 26).

Założenie dawnego folwarku sołeckiego (obecnie Przedsiębiorstwo Produkcji Handlu i Usług *Arenda*) zlokalizowane jest w południowej części wsi – zachodnią i południową granicę wyznacza zakole potoku Prudnik, wschodnią – droga wiejska. Zabudowania usytuowane są z czworobok. Klasycystyczny dwór (nr 91) z pocz. XIX w., usytuowany jest w południowej pierzei. Jest to budowla murowana, tynkowana, założona na planie wydłużonego prostokąta, dwukondygnacyjna, nakryta dachem dwuspadowym o niskiej strzałce; zachowany jest detal architektoniczny elewacji wyrobiony w tynku: boniowanie w poziomie przyziemia, opaski otworów, konsolowy gzyms wieńczący. Od południa, przy pałacu założony został niewielki park.

Gieraltacie

Dawne nazwy miejscowości:

Geralnici – 1284, *Gerhardi villa* – ok. 1300, *Gerhardisdorf* – 1361, *Gezendorf* – 1335, *Girschdorff* – 1638, *Giersdorff* – 1651/1652, 1743, *Giersdorf* – 1784, do 1945.

Dawne części miejscowości:

Radzów: *Wilhelmsthal* – 1864, do 1945.

Tomkowice: *Colonie Domsdorf* – 1864, *Domsdorf* – do 1945.

Historia:

Miejscowość w źródłach pisanych po raz pierwszy została wzmiankowana w 1284 roku. Wieś była własnością biskupów wrocławskich. Kościół w Gieralticach wzmiankowany był w dokumentach w 1302 roku. Z 1398 r. zachował się dokument, w którym wymieniony został tutejszy sołtys Jakub. Od 1623 r. właścicielem dóbr w Gieralticach był przedstawiciel starego niemieckiego rodu pochodzącego z Tyrolu Mikołaj Troilo, w którego posiadaniu były również miejscowości: Kolonovice i Tomikovice. Herb rodziny znajduje się w kościele.

W 1765 r. Gieraltacie dzieliły się na część biskupią i sołecką. W części biskupiej mieszkało 48 kmieci, 1 zagrodnik, 8 chałupników i 1 wolny człowiek. Sołectwo rycerskie należało do von Goelffa i mieszkało tam 8 kmieci, 4 zagrodników, 3 chałupników oraz 3 wolnych ludzi i 5 rzemieślników.

Wśród właścicieli majątku ziemskiego wymieniana się także w 1782 r. radcę prawnego Josepha Rennerta, który miał być założycielem kolonii *Wilhelmsthal* i *Domsdorf*.

Zgodnie z opisem F.A. Zimmermanna z 1784 r. we wsi, w jej części biskupiej istniał kościół filialny należący do parafii w Biskupowie, budynek szkolny, wieś zamieszkiwało 49 kmieci, 3 wolnych zagrodników, 7 chałupników, w sumie istniało 60 zagród; w drugiej części miejscowości znajdowało się rycerskie sołectwo z folwarkiem, którego właścicielem był Carl von Schimonsky, 8 zagród kmiecych, 7 wolnych zagrodników, 1 chałupnicze, młyn wodny.

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022

Po 1810 roku część należąca do biskupów wrocławskich stała się własnością królewską. W 1825 roku Gieralcice liczyły 172 domy; oprócz kościoła istniała tu szkoła katolicka, 3 kuźnie, 2 młyny wodne i królewski posterunek leśny. Ewangeliccy mieszkańcy wsi należeli do parafii w Szybowicach. Drugą część wsi nadal stanowiło sołectwo rycerskie.

W 1835 roku powstał nowy budynek tutejszej szkoły; w tym czasie we wsi były 2 młyny wodne, królewski posterunek leśny i 2 gospody, a wśród mieszkańców było 15 rzemieślników i 7 kramarzy. W 2. poł. XIX w. Gieralcice rozwijały się jako ośrodek wydobywania i obróbki marmurów.

W 1929 r. miejscowość zamieszkiwało 1134 katolików oraz 28 osób wyznania ewangelickiego; we wsi była katolicka szkoła.

W 1930 r. dobra ziemskie z kolonią *Domsdorf* liczyły 80 ha,

Podczas II wojny światowej na terenie wsi istniała filia Stalagu 344, w której przebywali jeńcy radzieccy, prawdopodobnie pracujący w kamieniołomach.

Rozwój i analiza układu przestrzennego miejscowości, ocena stanu zachowania historycznej kompozycji przestrzenno-architektonicznej. Najważniejsze elementy układu przestrzennego:

Wieś Gieralcice położona jest na Przedgórzu Paczkowskim, w zachodniej części gminy, w dolinie Gieralcickiego Potoku.

Jest to wieś o zachowanym układzie przestrzennym wsi łańcuchowej. W środkowej części miejscowości, po zachodniej stronie głównej drogi wiejskiej, znajduje się usytuowane na wyniesieniu założenie kościoła parafialnego i plebania oraz założenie dworskie.

Obecny rzymskokatolicki kościół parafialny pw. św. Michała Archaniola wzmiankowany był w dokumentach w 1302 r., a w 1638 r. jako filialny parafii w Biskupowie. Świątynia w dzisiejszym, neogotyckim kształcie została wzniesiona w latach 1869-71, przy zachowaniu wieży starszej budowli, wybudowanej zapewne w 1615 roku. Wieża jest późnorenesansowa, murowana z kamienia, na planie kwadratu, przyziemie nakryte sklepieniem żaglastym; w kruchcie - renesansowy, kamienny portal. Od południa wmurowane trzy kartusze herbowe, kamienne, z datą 1615. Wieża nakryta została hełmem baniastym, zwieńczonym chorągiewką z datą 1774. Korpus wzniesiono na planie prostokąta, z pseudotranseptem, jest oskarpowany, nakryty dachem wielospadowym; wystrój elewacji neogotycki. Wnętrze kościoła jest trójnawowe, z niższym, wielobocznie zamkniętym prezbiterium.

Zachowane elementy wyposażenia kościoła: chrzcielnica z 1714 r., marmurowa, z czarą puklowaną i drewnianą pokrywą, na której rzeźbiona grupa *Chrztu w Jordanie*; dzwon gotycki z 1429 r.; ołtarz główny z czasów budowy neogotyckiego kościoła.

Wokół kościoła założono cmentarz przykościelny, otoczony częściowo kamiennym, oskarpowanym murem, z bramą. Przy kościele, bliżej drogi głównej, znajdują się budynki plebanii oraz dawnej szkoły katolickiej.

Po przeciwnej stronie drogi prowadzącej na zachód, w kierunku dawnych kolonii, znajduje się założenie dawnego folwarku sołeckiego z dworem.

Usytuowany na stoku wzgórza opadającego w kierunku wschodnim i zwrócony frontem ku zachodowi dwór został zbudowany jako późnorenesansowy na początku XVII w. i następnie nadbudowany na przełomie XIX i XX wieku. Jest to budowla murowana z kamienia i cegły, otynkowana, założona na planie prostokąta, z aneksem przy elewacji północnej, trójkondygnacyjna, nakryta dachem dwuspadowym o niskiej strzałce. Elewacja frontowa siedmioosiowa o nieregularnym układzie okien; okna przyziemia ujęte kamiennymi opaskami. Piwnice częściowo są sklepienie kolebą, w tylnym traktie pomieszczenie nakryte sklepieniem kolebkowym z lunetami o dekoracji stiukowej; w pomieszczeniu w narożniku południowo-wschodnim kamienny portal.

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022

Przy dworze usytuowana jest częściowo zachowana zabudowa gospodarcza skupiona wokół prostokątnego dziedzińca – dwa budynki mieszkalne oraz ciąg zabudowań gospodarczych. Pomiędzy dworem a korytem strumienia znajduje się teren zagospodarowany zielenią.

Przy drodze prowadzącej od dworu i kościoła na zachód założona została niewielka kolonia *Wilhelmsthal* – Radzów, a na południowy zachód od miejscowości - kolonia *Domsdorf*.- Tomkowice.

Jarnołtówek

Dawne nazwy miejscowości:

Arnoldi villa – 1261, 1372, *Arnsdorf* – 1579, *Arnoldsdorff* – 1743, *Arnoldsdorf* – 1784, do 1945.

Dawne części miejscowości:

Bolkowice: *Bolkenthal* – 1794, *Colonie Bolkenthal* – 1830, *Kolonie Bolkenthal* – 1871, *Bolkowice* – 1943, *Jarnołtówek* – 1973.

Historia:

Miejscowość w źródłach pisanych po raz pierwszy została wzmiankowana w 1261 roku. Była dobrem rycerskim. W 1447 r. wraz z okolicznymi ziemiami znalazła się w granicach nyskiego księstwa biskupiego, a bezpośrednio podlegała głuchołaskiemu wójtowi. W latach 1339–61 Jarnołtówek przejściowo znalazł się w rękach króla Czech Jana Luksemburskiego. Największy rozwój wsi nastąpił w XVI w., w czasach rozkwitu górnictwa złota. Około 1600 r. wzniesiony został dwór obronny. W 2. poł. XVII w. rozwinęło się rzemiosło: tkactwo lnu oraz wydobywanie łupka dachowego. Około 1650 r. założono w Jarnołtówku szkołę elementarną. W 1742 r. wytyczona została nowa prusko-austriacka granica, która oddzieliła Jarnołtówek od Złatych Hor, z którymi wieś była silnie związana gospodarczo (wsie są połączone komunikacyjnie). W 1780 r. powstała w Jarnołtówku parafia.

W 1784 r. – zgodnie z opisem F.A.Zimmermanna – w Jarnołtówku istniał kościół parafialny, dom parafialny, szkoła, folwark szlachecki; były tu gospodarstwa kmieci, 18 wolnych zagrodników, 48 chałupników, 2 młyny wodne, z których jeden to był młyn papierniczy, 2 kuźnie, łącznie 94 posesje zamieszkałe przez 673 mieszkańców. Rycerskie dobra należały wówczas do barona Franza Xawiera von Berezko. W 1825 r. wymieniono 3 młyny oraz 3 kamieniołomy łupka, 6 warsztatów płócienniczych i 20 bielników przędzy. W 1845 r. właścicielką dóbr była Josephine Schmidt z domu Peikert; wieś liczyła już 186 domów, dwór, katolicki kościół parafialny z widmutem, szkołę katolicką (rozbudowaną w 1841 r.), 2 młyny wodne, młyn papierniczy, 20 bielników i 3 kamieniołomy. Jarnołtówek liczył 1403 mieszkańców, w tym 2 ewangelików, uczęszczających do kościoła w Podlesiu. Do wsi należała już wówczas kolonia *Bolkenthal*.

W związku z upadkiem tkactwa, a następnie młyna papierniczego, wieś od poł. XIX w. zaczęła się przekształcać i rozwijać z wykorzystaniem turystyki. Region ten nazwano wówczas *Śląską Szwajcarią*. Wieś wielokrotnie była niszczona przez powodzie. Największa miała miejsce w 1903 r., w wyniku której zniszczony został kościół parafialny pw. św. Feliksa i Adauka oraz cmentarz (obecnie w tym miejscu stoi budynek szkoły). Zachowały się fotografie z katastrofalnie zniszczoną świątynią barokową oraz zniszczonym cmentarzem wokół kościoła. Miejscowość odwiedziła wówczas cesarzowa niemiecka Augusta Wiktorja, która wspomogła odbudowę wsi oraz wpłynęła na decyzje o budowie tamy oraz suchego zbiornika na Złotym Potoku. Nowy kościół został wybudowany w pobliżu starego, w 1907 roku.

W Jarnołtówku od 1. poł. XX w. rozwijała się funkcja letniskowa; miejscowość otrzymała połączenie drogowe z Głucholazami i Prudnikiem, powstały wtedy liczne pensjonaty i sanatoria, m.in. tzw. *Aleksandrówka*, wybudowana ok. 1910 roku. Dużą atrakcją Jarnołtówka było lotnisko szybowcowe na stokach Krzyżowej, gdzie istniała szkółka lotnicza zaliczana do najważniejszych na Śląsku. Jarnołtówek był również ważnym

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022

ośrodkiem rzemieślniczym. Z miejscowego łupka wyrabiano dachówki; funkcjonowało wiele firm meblarskich i stolarskich, nad Złotym Potokiem działał młyn papierniczy, który rozebrano w latach 60. XX wieku.

Od 1926 r. siostry Boromeuszki w Jarnońtówku prowadziły schronisko młodzieżowe i ambulatorium. W 1929 r. miejscowość zamieszkiwało 1069 katolików oraz 21 osób wyznania ewangelickiego; we wsi była katolicka szkoła.

Bolkowice – to najwyżej położona część Jarnońtówka, z zabudowaniami rozproszonymi wzdłuż drogi, w dolinie Bolkówki - do 1945 r. były kolonią Jarnońtówka, obecnie w obrębie wsi. W 1871 r. liczyły 156 mieszkańców, w 1941 – 123. Założone zostały po 1790 r. przez ówczesnego właściciela Jarnońtówka, hrabiego Moritza von Bolko (od jego nazwiska kolonia przyjęła swą nazwę). Przed 1945 r. posiadały około 20 domów. Przez miejscowość prowadził uczęszczany szlak na Biskupią Kopę. Obecnie oprócz dwóch dużych ośrodków sanatoryjnych *Ziemowit* (zbudowany w latach 80. XX w.) i *Leśnik* (zbudowany w latach 70. XX w.), znajdują się tam pensjonaty i gospodarstwa agroturystyczne.

W obszarze Jarnońtówka znajduje się część Biskupiej Kopy – szczytu granicznego, najwyższego wzniesienia Gór Opawskich; sam wierzchołek wznosi się po stronie czeskiej – i tam znajduje się wieża widokowa. Po obecnej stronie polskiej od końca XIX wieku niedaleko szczytu działało znajdujące się w rękach prywatnych schronisko *Rudolfsheim*, inicjatorem budowy nowego schroniska było Śląskie Sudeckie Towarzystwo Górskie (*Schlesischer Sudetengebirgsverein*); w 1923 r. rozpoczęto budowę, a w lipcu 1924 r. dokonano oficjalnego otwarcia. Projektantem był Georg Döring z Prudnika. Już w latach 1925-26 schronisko powiększono, dobudowując skrzydło na kamiennej podmurówce, kolejny raz rozbudowano w 1939 roku. Obecnie jest to schronisko PTTK *Pod Biskupią Kopą* im. Bohdana Małachowskiego.

Rozwój i analiza układu przestrzennego miejscowości, ocena stanu zachowania historycznej kompozycji przestrzenno-architektonicznej. Najważniejsze elementy układu przestrzennego:

Wieś Jarnońtówek położona jest u podnóża Biskupiej Kopy, w dolinie Złotego Potoku, w najwyższej części Gór Opawskich. Najwyżej położona jest dawna kolonia Bolkowice; od wschodu zabudowania Jarnońtówka łączą się w ciąg osadniczy z Pokrzywną, wzdłuż drogi prowadzącej z Głucholazy do Prudnika.

Jarnońtówek posiada słabo czytelny układ łańcuchowy. Centrum wsi zajmuje obszerny plac, który powstał przy odgałęzieniu głównej drogi Głucholazy-Prudnik w kierunku kolonii Bolkowice. Centralnie na placu ustawiony został na czworobocznym cokole posąg św. Jana Nepomucena z pocz. XIX wieku. Od strony północno-wschodniej plac zamykają usytuowane w zwartej zabudowie budynki mieszkalne. Po południowej stronie potoku, połączony z tą częścią wsi – znajduje się zespół pałacowo-parkowy. W zachodniej części wsi, po południowej stronie drogi – do 1903 r. istniał barokowy kościół otoczony cmentarzem z murem (owalny zarys nekropolii otoczonej murem widoczny jest jeszcze na mapie topograficznej z 1936 r.); w końcu lat 30. XX w. wzniesiono na terenie cmentarza zachowany do dzisiaj budynek szkolny. Założenie nowego kościoła z cmentarzem zlokalizowane jest w niewielkiej odległości na północ od miejsca po starym kościele, przy drodze prowadzącej do Konradowa.

Kościół w Jarnońtówku wzmiankowany był w źródłach w 1339 roku. W 1651 r. wymieniony został kościół filialny pw. św. Feliksa i Adaukta, murowany, z drewnianym dachem. W 1753 r. biskup wrocławski Filip Gotthard Schaffgotsch zezwolił na budowę nowego kościoła pw. św. Bartłomieja w Jarnońtówku. Budowę nowej świątyni w miejscu starszej prowadzono w latach 1753-54. W 1896 r. odnotowano zły stan techniczny wieży kościelnej. W dniach 9-12 lipca 1903 r. w wyniku powodzi kościół poważnie został uszkodzony, częściowo zawałiła się nawa i sklepienie. 3 września 1903 r. saperzy z Nysy wysadzili ruiny kościoła; część wyposażenia po powodzi uratowano. W latach 1903-07 nabożeństwa odbywały się w prowizorycznym, drewnianym kościele. Obecny rzymskokatolicki kościół parafialny pw. św. Bartłomieja, o neoromańskich formach, zbudowany został w latach 1906-07. Kościół usytuowano nieco dalej na północ, przy nowym cmentarzu. Jest to budowla wzniesiona na osi południowy zachód – północny wschód, na planie prostokąta, z trójbocznie zamkniętym prezbiterium oraz wysoką, czworoboczną wieżą, ujętą dwiema kruchtami, nakrytą

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022

wysokim dachem ostrosłupowym; nawa nakryta została wysokim dachem dwuspadowym, prezbiterium – trójpółaciowym; kościół jest oskarpowany. Wnętrze kościoła jednoprzestrzenne, jednonawowe.

Wyposażenie kościoła: ołtarz główny z przedstawieniem Chrystusa i św. Bartłomieja oraz posągami św. Piotra i Pawła, ołtarze boczne, ambona – jednorodne stylowo, z czasów budowy kościoła. Niektóre elementy wyposażenia kościoła pochodzą ze starej świątyni: chrzcielnica z przełomu XVII i XVIII w., marmurowa, z kartuszem herbowym na czworobocznej podstawie i okrągłą czarą; płyta inskrypcyjna marmurowa, z napisem dotyczącym fundacji poprzedniego kościoła w latach 1753-54.

Obronny dwór w Jarnołówku wzniesiony został około 1600 r.; reliktem najstarszej siedziby są zachowane w obrębie obecnej budowli piwnice sklepione kolebą z lunetami, skośne skarpy wokół dworu oraz fosa. Zapewne w 2. ćw. XVIII w. dwór przebudowano i wówczas boczne ramiona fosy mogły zostać zasypane, wzniesiono również w tym czasie oficynę. Około 1850 r. dokonano kolejnej gruntownej przebudowy dworu w stylu klasycystycznym. Obecnie jest to budowla dwukondygnacyjna, na planie prostokąta, nakryta dachem czterospadowym z lukarnami. Elewacje są artykułowane gzymsami, naroża dworu podkreślone boniowaniem; dłuższe elewacje zostały zakomponowane symetrycznie. Wokół budynku zachowała się dawna fosa, umocniona okładziną kamienną. Na osi elewacji tylnej - kamienny, jednoprzęsłowy most ponad fosą. Na drodze dojazdowej do dworu, ponad potokiem - kamienny, jednoprzęsłowy most.

Przy dworze, po jego zachodniej stronie, przy umocnionym brzegu Złotego Potoku wzniesiona została barokowa oficyna (z 2. ćw. XVIII w.). Jest to budowla parterowa z facjatą, założona na planie prostokąta i nakryta dachem mansardowym; elewacje z ramowymi podziałami w tynku; w elewacji głównej – wschodniej, mansarda ujęta wolutowymi spływami.

Pozostałością koncepcji barokowej może być aleja lipowa założona przy drodze prowadzącej do dworu od północy. Mógł istnieć barokowy ogród ozdobny na osi tylnej elewacji dworu. Obecne, zachowane w pierwotnych granicach, założenie parkowe pochodzi zapewne z około połowy XIX w., jest położone na południe od dworu, na stoku wzniesienia i posiada charakter swobodny, krajobrazowy, z okazami urozmaiconego drzewostanu. Park i dziedziniec przed dworem otoczone są częściowo kamiennym murem granicznym. W murze, obok oficyny, płyta marmurowa z płaskorzeźbionym kartuszem herbowym. Obecny układ dróg parkowych i nasadzenia pochodzą z przełomu XIX i XX wieku.

W Jarnołówku zlokalizowane są liczne pensjonaty, w tym okazały dom zdrojowy *Bergfried*, obecnie Ośrodek Rehabilitacji i Leczenia Dzieci (wcześniej ośrodek Rehabilitacji i Leczenia Schorzeń Dróg Oddechowych dla Dzieci *Aleksandrówka*, nr 19), wybudowany ok. 1910 r., a wkrótce przejęty przez Związek Kas Chorych, przeznaczony dla rekonwalescentów po przebytej gruźlicy. Okazały budynek został posadowiony na platformie wciętej w zbocze góry i poprzedzony tarasem ziemnym, trzykondygnacyjny, nakryty dachem naczółkowym, fasadę poprzedza 6-osiovy portyk filarowy, na którym drewniana weranda; w zachodni narożnik budynku wbudowana masywna, okrągła, IV-kondygnacyjna baszta nakryta dachem stożkowym.

W południowo-zachodniej części wsi, po południowej stronie drogi prowadzącej do przejścia granicznego powstał zespół domów jednorodzinnych z 2. poł. lat 30. XX w. – jest to zespół jednorodnych stylowo budynków mieszkalnych (obecnie nr166-181), usytuowanych w jednej linii zabudowy, parterowych, krytych dachem dwuspadowym, usytuowanych szczytowo.

W zachodniej części wsi znajdują się zabudowania dawnego młyna wodnego (nr 115), zbudowanego na pocz. XIX w., na Złotym Potoku oraz mocno przebudowany dawny młyn papierniczy (nr 148).

W zachodniej części miejscowości, na Złotym Potoku w latach 1906-07 wybudowano tamę (po powodzi w 1997 r. zmodernizowana).

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022**Konradów**

Dawne nazwy miejscowości:

Villa Conradi – 1263, *Cunczendorff* – 1268, *Cunczendorph* – 1284, ok. 1300, *Dürr Kuntzendorff* – 1743, *Duerr-Kunzendorff* – 1784, *Dürr Kunzendorff* – 1845, do 1945.

Kletnik – obecnie część wsi Konradów

Klettnig – 1845, do 1945.

Kolonia Kaszubska – obecnie przysiółek wsi Konradów

Kol. Steine – do 1945.

Skowronków – obecnie przysiółek wsi Konradów

Lerchenfeld – 1786, 1850, *Skřivànkov* – 1924, *Skrzywanków* - po 1945.

Starowice – obecnie część wsi Konradów

Altmannsdorf – 1784, do 1945.

Historia:

Wieś wzmiankowana była w źródłach po raz pierwszy w 1263 roku. W literaturze przyjmuje się, że wieś położona na terenie księstwa nyskiego biskupów wrocławskich została założona przez pierwszego wójta Głucholaz Vitiga Fullenschüssela i później należała do jego synów. Dzieliła się na część dolną i górną, w której znajdował się dwór (później do tej części wsi odnosiła się nazwa Starowice). Starowice wyodrębniły się dopiero po 1575 r., gdy ówczesny właściciel wsi von Nimptsch podzielił ją między swoich synów.

Konradów położony był na terenach złotonośnych pomiędzy Złatymi Horami, a Głucholazami. Szczególnie intensywne prace wydobywcze prowadzono tu w końcu XV w. i początkach XVI w., do czasów wojny 30-letniej.

W 1549 roku parafia w Głucholazach miała w Konradowie staw i 9 prętów gruntów, a właścicielem pozostałej części wsi był Georg von Bender. W 1579 r. w części parafialnej osadzono 5 kolonistów.

W początkach XVIII w. Konradów był niewielką wsią. W 1742 r. wytyczona została nowa prusko-austriacka granica na skraju wsi. W 1765 r. we wsi znajdowało się 21 gospodarstw kmiecych i 14 chałupniczych w części parafialnej oraz w pozostałej, prywatnej części wsi – 41 gospodarstw kmiecych, 9 zagrodniczych i 19 chałupniczych; mieszkało tu też 2 rzemieślników.

Według opisu geograficznego F.A. Zimmermanna z 1784 r. w Konradowie istniała siedziba rycerska. W pierwszej części wsi należącej do miejskiej parafii w Głucholazach istniało 40 zagród, należących do 23 kmieci i 17 chałupników. W drugiej części z folwarkiem w Starowicach, należącej do Mauriza Bolko, były jeszcze dwa pańskie folwarki, szkoła, ta część wsi liczyła 72 domy, młyn wodny i kuźnia, mieszkało tu 43 kmieci, 10 zagrodników i 14 chałupników. We wsi ogółem mieszkało 345 mieszkańców.

Rozwój miejscowości nastąpił dopiero w XIX wieku. W 1845 r. wieś liczyła ogółem 195 domów, w tym pański zamek z folwarkiem, 1266 mieszkańców, w tym dwóch wyznania ewangelickiego – katolicy należeli do parafii w Głucholazach; w Konradowie była szkoła katolicka i młyn wodny. Wieś dzieliła się na dwie części: pierwszą z rycerskim sołectwem należącym wówczas do Paula Sieberta oraz drugą – należącą do parafii katolickiej w Głucholazach, w której leżał majątek w Starowicach zwany *Altmannsdorf* lub *Niederhof*, a do której również należało wolne dobro *Klettnig* – obecnie północna część wsi z cegielnią (Kletnik).

Majątek w Starowicach przeszedł później na własność państwa – w 1930 r. liczył 269 ha., dobro *Klettnig* z cegielnią – 42 ha gruntów.

W północno-zachodniej części wsi na przełomie XIX i XX w. została założona kolonia *Kolonie Steine* - Kolonia Kaszubska, niewielka osada pomiędzy Głucholazami a Konradowem. Teren ten w przeszłości należał

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022

do wójtostwa w Głucholazach. Przed 1945 r. przy przejściu granicznym istniała gospoda *Golf von Florenz*.

W 1929 r. miejscowość zamieszkiwało 1030 katolików oraz 10 osób wyznania ewangelickiego.

W 1937 r., przy istniejącym już wcześniej cmentarzu został wybudowany kościół.

W obecnych granicach administracyjnych Konradowa położony jest przysiółek Skowronków - *Lerchenfeld*. Do 1945 r. była to wieś w Czechach w obrębie Zlatych Hor, do 1959 r. znajdowała się w Czechach, następnie w granicach Polski, do 1969 r. stanowiła część Jarnołtówka. Jest to niewielka osada powiązana z Konradowem, położona na lekko falistym terenie. Skowronków założony został zapewne w 1786 r., wg niektórych była tu owczarnia, potem zbudowano karczmę i kilkanaście domów. Przez Skowronków prowadzi szlak z Głucholaz na Biskupią Kopę.

Rozwój i analiza układu przestrzennego miejscowości, ocena stanu zachowania historycznej kompozycji przestrzenno-architektonicznej. Najważniejsze elementy układu przestrzennego:

Konradów jest rozległą, wydłużoną wsią, położoną w rozległym obniżeniu pomiędzy masywem Góry Parkowej i Biskupiej Kopy, wzdłuż górnego biegu Kletnicy.

Siedlisko wsi Konradów jest wydłużone na osi północ-południe. W centralnej części historycznego siedliska Konradowa znajdują się zabudowania dawnego folwarku Starowice (*Altmannsdorf*), przy skrzyżowaniu głównej drogi wiejskiej (po jej wschodniej stronie) oraz drogi prowadzącej od Głucholaz w kierunku wschodnim – do Jarnołtówka, po jej południowej stronie. W niewielkiej odległości na północ znajdował się folwark *Niederhof*. Konradów zachował układ przestrzenny wsi łańcuchowej. Na północnym krańcu wsi zachowały się zabudowania dobra *Kletnig* (obecnie budynki 2b, 3 oraz zapewne 159-161) i cegielni (nr 1b, c), natomiast północno-zachodnia część wsi – to Kolonia Kaszubska, niewielkie osiedle domów mieszkalnych. Przy drodze z Konradowa do Jarnołtówka znajduje się niewielka kolonia Skowronków – dawniej samodzielna osada.

Dominantę w układzie przestrzennym Konradowa stanowi zespół dworski z parkiem i folwarkiem Starowice. Okazały budynek barokowego dworu znajduje się w centrum założenia, zwrócony jest fasadą na wschód, w kierunku rozległego podwórza folwarcznego. Dwór zbudowany został jako barokowy w 1. poł. XVIII w., odnowiony z częściowym zatarciem cech stylowych w elewacji frontowej w 1900 roku. Jest to budowla murowana, założona na planie prostokąta, dwukondygnacyjna, z wydatnym ryzalitem na osi elewacji tylnej, nakryta dachem mansardowym. Część pomieszczeń sklepiona. W wyniku współczesnych remontów elewacji skuto detal architektoniczny. Wschodnią część założenia zajmuje rozległy park. Zachowana zabudowa folwarczna – oficyny mieszkalne oraz budynki gospodarcze – usytuowana jest wokół trapezowego dziedzińca dziedzińca. Przy dworze założony został park, sięgający od północy zakola drogi w kierunku Jarnołtówka.

W północnej części wsi, na stoku wzniesienia, po wschodniej stronie drogi wiejskiej usytuowany jest kościół pomocniczy pw. Chrystusa Króla wybudowany został w 1937 roku. Jest to budowla modernistyczna, z charakterystyczną, asymetryczną fasadą z masywną, kwadratową wieżą zwieńczoną ostrosłupowym hełmem. Za kościołem rozciąga się założony wcześniej cmentarz; przy drodze – urządzono grotę maryjną.

Zachowały się częściowo zabudowania dawnego dobra *Kletnig* (nr 2b, 159-161), natomiast dawny folwark *Niederhof* nie zachował się.

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022**Markowice***Dawne nazwy miejscowości:*

Lanchki, Luthe – 1284, Marquardi villa, Marquartsdorf – 1285, Marquardi villa – ok. 1300, villa Marckersdorff – 1638, Marckersdorff – 1743, Markersdorf – 1784, do 1945, Łączki - 1948, Markowice – od 1998.

Historia:

Miejscowość w źródłach pisanych po raz pierwszy została wzmiankowana w 1284 roku. W Markowicach istniało wolne sołectwo rycerskie. W 1358 r. biskup wrocławski Przecław nabył od von Hugwitzów zamek Janský vrch w Javorniku. W skład jego dóbr wchodziły też Markowice. W 1360 wymieniano sołtysa Arnoldusa. W 1470 roku biskup wrocławski za zgodą kapituły katedralnej sprzedał wieś wraz z dochodami swojemu marszałkowi, a uzyskane fundusze miały być przeznaczone na walkę z husytami. W 1765 r. w Markowicach mieszkało 15 kmieci, 4 zagrodników, 6 chałupników oraz 9 wolnych ludzi oraz 4 rzemieślników. Zgodnie z danymi podanymi przez F.A. Zimmermanna w 1784 r. wieś z sołectwem rycerskim, będącym wówczas własnością Mathesa Sildera, liczyła 15 kmieci, 4 wolnych zagrodników, 9 chałupników; znajdowały się tutaj 33 domy, młyn wodny oraz 3 kuźnie.

W 1825 r. sołectwo rycerskie pozostawało odrębną posiadłością. W 1844 we wsi istniało 57 domów, gospoda i kuźnia. Mieszkańcy wyznania ewangelickiego należeli do parafii w Nysie a katolicy – do parafii w Polskim Świątowie.

W 1929 r. miejscowość zamieszkiwało 238 katolików.

W 1930 r. do sołectwa należało 60 ha ziemi.

Do 1973 r. wieś pozostawała w granicach wsi Nowy Świątów. Następnie do 1999 r. wieś nazywała się Łączki i obejmowała dzisiejszy przysiółek Biskupowa (o obecnej nazwie Łączki).

Rozwój i analiza układu przestrzennego miejscowości, ocena stanu zachowania historycznej kompozycji przestrzenno-architektonicznej. Najważniejsze elementy układu przestrzennego:

Wieś Markowice położona jest na północno-wschodnim skraju Wysoczyzny Paczkowskiej, pomiędzy Białą Głuchołąską a Morą, przy drodze prowadzącej z Polskiego Świątowa do Biskupowa. Siedlisko wsi jest wydłużone na osi wschód-zachód. We wschodniej części wsi znajdują się regularnie sytuowane zagrody na planie niewielkich czworoboków, na stosunkowo niewielkich parcelach, w układzie ulicowym, z mieszkalnymi, piętrowymi domami ustawionymi szczytowo w stosunku do głównej drogi wiejskiej, po obu jej stronach. W środkowej części wsi droga wiejska biegnie w obniżeniu, a działki siedliskowe na wywyższeniach terenowych, do nich wiodą odrębne drogi.

Po południowej stronie głównej drogi, w środkowej części wsi wzniesiona została w 1878 r. dzwonnica – murowana, tynkowana, wzniesiona na rzucie kwadratu, powyżej I kondygnacji ośmioboczna, nakryta ostrosłupowym dachem (nie zachowana chorągiewka). Otwór wejściowy zamknięty jest łukiem pełnym, zamurowany, powyżej doświetlające klatkę schodową okrągłe okienka, w ostatniej kondygnacji okna zamknięte półokrągło.

Przy odgałęzieniu drogi w kierunku Komorowa czytelny jest układ dawnego większego gospodarstwa, które można wiązać z wspomnianym w historii sołectwem (obecny dom mieszkalny 15, 15a). We wschodniej części wsi, przy rozgałęzieniu drogi w kierunku Bukowa usytuowany jest budynek pełniący dawniej funkcję gospody – obecny dom 29, 29a (obecnie dom mieszkalny i Świątlica Wiejska w Markowicach).

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022

W zachodniej części wsi znajduje się posąg kamienny św. Jana Nepomucena barokowy, z XVIII w.; z figurą świętego ustawioną na tralkowym postumencie; współcześnie pomalowany na białą i osłonięty daszkiem, ogrodzony.

Nowy Las*Dawne nazwy miejscowości:*

Silva Nostra – 1249, *Novowaldov* – 1268, *Waldow* – 1284, *Novum Waldow* – ok. 1300, *villa Neuwaldt* – 1579, *Neuwaldau* – 1638, *Neuwalde* – 1666/1667, 1743, 1784, do 1945.

Historia:

Miejscowość w źródłach pisanych wzmiankowana była po raz pierwszy w 1249 r.; kościół w Nowym Lesie – w 1302 roku.

Według opisu F.A. Zimmermanna w 1784 r. Nowy Las był wsią biskupią, z kościołem parafialnym, szkołą, 67 gospodarstwami kmiecymi i 60 zagrodniczymi; we wsi były dwie kuźnie, łącznie 131 posesje. Z rycerskim sołectwem należącym wówczas do Georga Allnocha związany był folwark, 8 gospodarstw chałupniczych i kuźnia, w sumie 10 zagród.

Obecny kościół został wybudowany w latach 1819-23.

W 1845 r. wieś dzieliła się na trzy części – królewską (wcześniej biskupią), z 64 gospodarstwami kmieci i 90 wolnych zagrodników; drugą, należącą do sołectwa z karczmą, kuźnią, 6 kmieciami i 10 chałupnikami oraz trzecią należącą do parafii, w której mieszkało 2 kmieci i 4 chałupników. Ogółem wieś liczyła 1335 mieszkańców, w tym 2 ewangelików, we wsi było 226 domów, oprócz kościoła parafialnego z widmutem szkoła katolicka z 1 nauczycielem, wybudowana w 1835 r. jako dwupiętrowa z 3 izbami dla nauczycieli; we wsi mieszkało też 13 rzemieślników i 20 handlarzy.

W 1875 roku został otwarty odcinek linii kolejowej Magistrali Podosudeckiej pomiędzy Nowym Świętówem a Prudnikiem – w Nowym Lesie wybudowano przystanek kolejowy.

W 1929 r. miejscowość zamieszkiwało 961 katolików oraz 1 osoba wyznania ewangelickiego; we wsi była katolicka szkoła. Budynek szkolny przebudowano w 1931 roku.

W 1907 roku założony został klasztor sióstr Boromeuszek. Usytuowano go przy głównej drodze przebiegającej przez wieś, przy odgałęzieniu drogi polnej w stronę Głucholaz. Siostry prowadziły również ambulatorium i przedszkole. Podczas walk w 1945 r. budynek klasztorny uległ spaleni.

Rozwój i analiza układu przestrzennego miejscowości, ocena stanu zachowania historycznej kompozycji przestrzenno-architektonicznej. Najważniejsze elementy układu przestrzennego:

Rozległa wieś Nowy Las położona jest na Płaskowyżu Głubczyckim, we wschodniej części gminy. Jest to luźno zabudowana wieś, ciągnąca się wzdłuż drogi z Nysy do Jarnołtówka.

Siedlisko wsi Nowy Las rozciąga się na osi północ-południe. Jest to wieś o ulicowym układzie przestrzennym. Od południa zabudowa Nowego Lasu łączy się z siedliskiem Charbielina, a od północy – ze Starym Lasem.

Dominantą przestrzenną w układzie wsi jest założenie rzymskokatolickiego kościoła parafialnego pw. św. Jadwigi Śląskiej (pierwotnie pw. Najświętszej Panny Marii). Reliktem budowli gotyckiej, zniszczonej w 1817 r., jest zachowane przyziemie wieży. Obecny kościół zbudowany został w latach 1819-23 według planów K.F. Schinkla lub inspektora budowlanego z Nysy Wollenhaupta, przez mistrza murarskiego Böhma. Kościół

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022

został częściowo spalony w 1945 r. i następnie odbudowany w 1949 roku. W obecnej formie jest budowlą późnoklasycystyczną, orientowaną, na planie prostokąta, korpus nakryty jest dachem dwuspadowym. Murowany, o salowym wnętrzu, pięcioprzęsłowy, od wschodu zamknięty półkolistą apsydą, ujętą po bokach dwoma aneksami; od zachodu kwadratowa wieża. Wnętrze kościoła nakryte zostało sklepieniem kolebkowym z gurtami; pod wieżą – zachowane sklepienie kolebkowe, w aneksach – żaglaste. W przedsionku pod wieżą kamienny portal gotycki. W niszy nad wejściem rzeźba św. Jadwigi, wykonana zapewne w 1829 r. przez rzeźbiarza Machliga z Nysy. Ołtarz główny z 1825 r. wykonany został przez M. Klahra w Nysie.

Kościół wraz z cmentarzem otoczony jest kamiennym murem. Od północy z założeniem kościelnym graniczy zagroda plebańska (nr 35a), na której teren prowadzi od strony drogi wiejskiej brama z 1. poł. XIX w. złożona z czterech murowanych, cylindrycznych postumentów, zwieńczonych kulami.

Szkoła (nr 112), obecnie przedszkole wybudowana została naprzeciwko kościoła. Zabudowa wiejska usytuowana jest na regularnie wyznaczonych parcelach, blisko drogi; przeważają zagrody z szczytowo usytuowanymi domami mieszkalnymi. W północnej części wsi, po zachodniej stronie drogi (obok domu 116), ustawiona została barokowa figura św. Jana Nepomucena z 1733 r.

Nowy Świątów

Dawne nazwy miejscowości:

Duo Swatow – 1284, Swetow theutonico – ok. 1300, Dewcz Swetaw – 1415, Deutschwetau – 1638, Deutschwed – 1666/1667, Deutschwette – 1743, 1784, Deutsch Wette – 1845, do 1945, Nowy Witów, Witów, Swatów po 1945.

Komorów – obecnie część wsi Nowy Świątów

Kummerow – 1333, z Komorowa – 1492, Kommerau – 1638, Cammerau – 1784, Kammerau Triest, Cammerau – 1903, Kammerau – do 1945, Komorów, potocznie – po 1945

Osiedle Pasterówka (osada)

Osiedle Pionierów (osada).

Historia:

Miejscowość w źródłach pisanych po raz pierwszy wzmiankowana była w 1284 roku. W 1302 r. wzmiankowany był kościół noszący wówczas wezwanie św. Małgorzaty. Wieś należała w przeszłości do biskupów wrocławskich.

Według opisu F.A. Zimmermanna z 1784 w Nowym Świątowie znajdował się kościół parafialny, plebania, szkoła, we wsi mieszkało 25 kmieci, 9 wolnych zagrodników, 2 chałupników; znajdowało się 49 posesji, w tym kuźnia. Sołectwo rycerskie wraz z folwarkiem Komorów należało do radcy von Maubeuge; w części sołectwiej mieszkało 9 wolnych zagrodników, 4 chałupników, znajdował się tu młyn wodny i 2 kuźnie - w sumie 17 posesji. Mieszkańców w całej wsi było 512.

W 1845 r. w Nowym Świątowie wymieniono 116 domów, sołectwo rycerskie, pański zamek, katolicki kościół parafialny z widmutem, szkołę katolicką (budynek szkoły przebudowany w 1842 r.), młyn wodny, browar, 2 gospody, 4 kamieniołomy; do miejscowości należała kolonia Komorów. Wieś liczyła wówczas 674 mieszkańców, w tym 1 ewangelik, wśród mieszkańców było 7 rzemieślników i 3 kramarzy.

W 2. poł. XIX w. Nowy Świątów stał się ważnym węzłem kolejowym. Stacja kolejowa Nowy Świątów powstała w 1875 r. na trasie Magistrali Podsudeckiej. Stacja otwarta została 1 listopada 1875 roku. 12 czerwca 1876 r. otwarto połączenie z Nowego Świątowa do Prudnika. 15 listopada 1894 roku otwarta została linia

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022

kolejowa do Sławniowic przez Bodzanów – Rudawę, Biskupów i Burgrabice (w 1961 roku linię kolejową zamknięto, tory rozebrano po 1987 r.).

W 1929 r. w Nowym Świątowie i Komorowie mieszkało 686 katolików oraz 28 osób wyznania ewangelickiego; we wsi była katolicka szkoła. Od 1928 r. siostry Szarytki prowadziły tu lecznicę.

Rozwój i analiza układu przestrzennego miejscowości, ocena stanu zachowania historycznej kompozycji przestrzenno-architektonicznej. Najważniejsze elementy układu przestrzennego:

Wieś Nowy Świątów położona jest na skraju Płaskowyżu Głubczyckiego, założona wzdłuż potoku. Nowy Świątów to wieś o wydłużonym układzie przestrzennym, Najstarsza część wsi założona została wzdłuż potoku, po obu jego stronach. Wzdłuż potoku biegną dwie drogi, które zapewniają dojścia do regularnie rozmieszczonych zagród z zabudową skupioną wokół niewielkich czworobocznych podwórz, z domami mieszkalnymi ustawionymi szczytowo względem dróg i strumienia. W środkowej części siedliska znajduje się założenie dawnego folwarku sołeckiego oraz w południowej części najstarszej części miejscowości kościół otoczony cmentarzem; naprzeciw kościoła, po przeciwnej stronie potoku założono nowy cmentarz parafialny. W północnej części siedliska znajdują się zabudowania dawnego młyna. Z czasem domy należące do Nowego Świątowa zaczęły powstawać wzdłuż głównej drogi Nysa-Głucholazy. Po wybudowaniu linii kolejowej i stacji kolejowej powstało w tej części wsi kilka budynków mieszkalnych dla pracowników kolei oraz rzeźnia; budynki mieszkalne wznoszono również wzdłuż drogi prowadzącej do stacji.

Istotnym elementem układu przestrzennego miejscowości jest założenie obecnego rzymskokatolickiego kościoła parafialnego pw. Chrystusa Króla (dawniej pw. św. Małgorzaty). Wzmiankowany w 1302 r. kościół został zbudowany zapewne w 2. poł. XIII w.; następnie przebudowany w 1719 r., a wieża wybudowana w 1764 roku. Kościół został gruntownie rozbudowany w 1937 r. poprzez wzniesienie nowego korpusu nawowego przylegającego prostopadle od południa do nawy pierwotnego kościoła. Równocześnie przeprowadzono wówczas konserwację, obejmującą m.in. zrzucenie tynków i odsłonięcie kamiennego muru, rekonstrukcję elementów romańskich oraz dobudowanie szkarp przy ścianie nawy.

Pierwotna budowla była orientowana, murowana z kamienia łamanego. W obecnej formie jest to kościół jednonawowy, trójprzęsłowy. Dawne kwadratowe prezbiterium (wsch.) pełni obecnie funkcję kaplicy, nakryte jest sklepieniem kolebkowo-krzyżowym, z zaznaczonymi szwami na skrzyżowaniu, o dekoracji stiukowo-listwowej; nawa starego kościoła nakryta jest sklepieniami kolebkowymi z lunetami z podobną dekoracją; wieża kwadratowa (pod wieżą w dwóch dolnych kondygnacjach zachowane sklepienia kolebkowo-krzyżowe, przebite nowszą klatką schodową). Obecne, nowe, pochodzące z czasów rozbudowy kościoła prezbiterium kwadratowe, przy nim od północy zakrystia. Obecna nawa jest trójprzęsłowa.

Bryła kościoła rozczłonkowana. Elewacje starszej części kościoła z odsłoniętym kamiennym wątkiem, oskarpowane, dawna nawa i prezbiterium nakryte dachami dwuspadowymi, masywna czworoboczna wieża – ostrosłupowym. Nowa nawa oraz węższe prezbiterium o jednakowej wysokości, nakryte wspólnym dachem dwuspadowym; elewacje gładko tynkowane. W nawie okna okrągłe w dwóch poziomach, w prezbiterium zamknięte łukiem pełnym.

Elementy wyposażenia kościoła: w dawnej nawie dwa ołtarze boczne rokokowe przy ścianie północnej; w nowej nawie figury świętych z XVIII w.; ambona z XVIII w.; ołtarz główny oraz stacje drogi krzyżowej z lat 30. XX w.; cykl fresków wykonany przez A. Mrzyglóda z 1953 r.

Wokół kościoła zachowany zapewne średniowieczny oszkarpowany mur kamienny. Przy kościele zachowany budynek plebanii.

Zachowany jest układ zespołu dawnego folwarku sołeckiego z dworem usytuowanym równolegle do drogi wiejskiej, parkiem przy dworze od południa i wschodu oraz rozległym podwórzem folwarcznym. Dwór w obecnej postaci został zbudowany około poł. XIX wieku. Jest to budowla murowana, otynkowana. Założona na planie prostokąta, dwukondygnacyjna, nakryta dachem mansardowym z lukarnami. Wystrój

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022

architektoniczny elewacji dworu neobarokowy - elewacje artykułowane są pilastrami, okna w dekoracyjnych obramieniach, płyciny podokienne z motywem podwieszonych girland; mansardy ujęte wolutowymi spływami.

Przy dworze mocno przebudowany budynek spichlerza z 1840 r. oraz relikty dawnego niewielkiego parku.

Przy skrzyżowaniu dróg wiejskich z drogą w kierunku Wilamowic Nyskich kapliczka barokowa, murowana, prostokątna z półkolistym zamknięciem, sklepiona kolebkowo z lunetami (obecnie zniszczona).

Podlesie

Dawne nazwy miejscowości:

Ondřejowice – 1263, Schoenwald (villa) – 1666/1667, Schönwald – 1743, Schoenwalde – 1784, Schönwalde – 1845, do 1945, Piękny Las – po 1945

Gęstwina – obecnie część wsi Podlesie

Villa Andree – 1263, Endersdorf – 1784, Stöckicht – do 1945.

Historia:

Prawdopodobnie najstarszą częścią wsi jest Gęstwina, która stanowiła część Ondřejowic wzmiankowanych już w 1263 roku. Ondřejowice założone zostały przez wójta Głucholaz w obrębie księstwa biskupów wrocławskich. Podlesie – część górna – mogła zostać założona w XIV w. jako dobro rycerskie, również stanowiące część Ondřejowic. W okolicy w licznych szybach i sztolniach wydobywano złoto.

W 1742 r. ustanowiono granicę prusko-austriacką na potoku Oleśnice – wówczas miejscowość Ondřejowice podzielono. Wówczas Gęstwina i Podlesie znalazły się w Prusach, pozostając w majątku hrabiego von Wimmerberga. Wtedy też powstała w Podlesiu szkoła. W literaturze podaje się, że mógł już wówczas w Podlesiu istnieć kościół filialny oraz szkoła parafialna.

W 1784 r. w Podlesie wraz z Gęstwiną liczyło 6 kmieci, 21 wolnych zagrodników, 2 chałupników; istniały tu 33 posesje z pańskim folwarkiem należącym do von Wimmersberga, młynem papierniczym i 2 kuźniami.

W 1808 r. ówczesny właściciel Ondřejowic założył hutę żeliwa. W 1845 r. we wsi było 59 domów, 475 mieszkańców, w tym 6 ewangelików należących do parafii w Nysie, katolicy należeli do parafii w Jarnołtówku; istniała tu katolicka szkoła z 1 nauczycielem, 2 młyny wodne, młyn papierniczy, bielnik, fabryka nici, fabryka drutu, fryszerka z kuźnią, 17 warsztatów płócienniczych, 3 inne warsztaty rzemieślnicze, pracowało tu również 4 kramarzy. Do Podlesia należała Gęstwina z 4 gospodarstwami kmiecymi.

W 1864 r. założony został we wsi cmentarz. Budowę nowego kościoła ukończono w 1907 roku.

W 1874 roku powstała huta - zakład produkujący materiały metalowe, następnie maszyny do obróbki drewna, maszyny rolnicze oraz turbiny wodne. W okresie powojennym na miejscu dawnej huty powstała przędzalnia wchodząca w skład zakładów „Frotex”.

W 1929 r. miejscowość zamieszkiwało 523 katolików oraz 34 osób wyznania ewangelickiego; we wsi była katolicka szkoła. Przed 1945 r. Podlesie było miejscowością turystyczną, działały tu gospody, a w dworze – przez krótki czas sanatorium przeciwgruźlicze.

Rozwój i analiza układu przestrzennego miejscowości, ocena stanu zachowania historycznej kompozycji przestrzenno-architektonicznej. Najważniejsze elementy układu przestrzennego:

Wieś Podlesie leży w obszarze Gór Opawskich, u podnóża Góry Parkowej, Dolna część wsi ciągnie się wzdłuż

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁĄZY NA LATA 2019-2022

potoku Oleśnice, po przeciwnej stronie potoku - czeska wieś Ondřejowice. Starsza część wsi położona jest na zachodnim zboczu Tylnej Kopy i jest najwyżej położoną osadą Gór Opawskich.

Czytelny ulicowy układ przestrzenny z usytuowanymi kalenicowo jednokondygnacyjnymi domami mieszkalnymi posiada górna część miejscowości; część dolna z zabudową przemysłową ma charakter rozproszony.

Na południowym krańcu górnej części wsi znajduje się usytuowane na zboczu wzniesienia założenie parafialnego kościoła pw. św. Jerzego. Budowla stoi w najwyższym punkcie wsi; kościół jest budowlą o formach historyzujących, nawiązujących do architektury romańskiej i gotyckiej, ceglana, oskarpowana, z rozbudowanym masywem zachodnim z czworoboczną wieżą na osi nakrytą ostrosłupowym hełmem, oraz niższym prezbiterium zamkniętym półkolistą apsydą.

Założenie dworskie znajduje się w niewielkiej odległości na północny-zachód od kościoła. Dwór wzniesiony zapewne w XVIII w., usytuowany jest po wschodniej stronie drogi wiejskiej, na stoku wzniesienia, jest to budowla piętrowa, nakryta dachem mansardowym; wydłużone podwórze folwarczne znajdowało się po stronie zachodniej. Na osi fasady dworu, w kierunku południowym założono aleję.

W dolnej części wsi, założonej wzdłuż potoku zabudowa jest luźna. W tej części wsi znajdowały się zabudowania dawnego bielnika (obok domów 86 i 86a).

W obecnych granicach administracyjnych Podlesia znajduje się kaplica św. Anny z 1908 r. oraz wieża widokowa z 1898 r. oraz schronisko *Holzbergbaude* z 1925 roku. Budowle te znajdują się na Przedniej Kopie – szczycie w masywie Góry Parkowej, której zbocza w 2. poł. XIX w. Towarzystwo Promenadowe działające w Głucholazach zaczęło zagospodarowywać jako tereny rekreacyjne i urządzać parkowo.

Pokrzywna

Dawne nazwy miejscowości:

Wildtgrund – 1565, *Wiltgrund* – 1587, *Wilschgrund* – 1784, *Wilschgrund*, *Wildgrund* – 1845, *Wildgrund* – do 1945, *Dzików*, *Zwierzyniec*, *Wilczy Dół*, *Śląski Ojców* – po 1945.

Historia:

Miejscowość w źródłach pisanych po raz pierwszy została wzmiankowana w 1565 roku. Obszar wchodził wówczas w obręb Lasu Prudnickiego. Już wcześniej wzdłuż Złotego Potoku rozwijało się płukanie i wydobywanie złota. W 1551 roku rada miejska Prudnika założyła tu osadę leśną wymienioną w 1565 roku jako *Wildtgrund*, która pozostawała własnością kamery miejskiej; część terenu posiadali właściciele dóbr w Łące Prudnickiej. W 1597 r. miasto Prudnik ostatecznie wykupiło ten teren. W tym czasie Pokrzywna stanowiła kolonię Moszczanki. W XVIII w. Pokrzywna była niewielką wsią, mieszkańcy utrzymywali się głównie z prac leśnych oraz z tkactwa chałupniczego. Z opisu F.A. Zimmermanna z 1784 r. wiadomo, że wówczas w Pokrzywnej był młyn wodny i 13 domów. Wydobywano też łupek.

W 1. poł. XIX w. w Pokrzywnej zaczęła się rozwijać turystyka: osada leżała na uczęszczanej trasie z Prudnika na Biskupią Kopę. We wsi zaczęły powstawać gospody. W inwentarzu z 1845 r. wymieniono w Pokrzywnej młyn wodny i 20 domów, karczmę, wędliniarnię i wytwórnię stanowiącego miejscową specjalność soku z jałowca. Katolicy należeli do parafii w Moszczance, a ewangelicy w Szybowicach.

Wkrótce Pokrzywna wraz z Jarnołtówką była już dość popularnym rejonem wypoczynkowym, zwanym *Śląską Szwajcarią*. Wzrost popularności tych terenów nastąpił po uruchomieniu w 1875 r. linii kolejowej z Głucholaz do Krnova (do 1959 r. kursowały do Pokrzywnej pociągi z Głucholaz, obecnie jest to czeska linia

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁĄZY NA LATA 2019-2022

tranzytowa). Miejscowość została poważnie zniszczona podczas powodzi w 1903 roku. Przed 1945 r. w miejscowości powstały kolejne pensjonaty. W latach 1930-32 wybudowano zaporę na młynówce (w miejscu dawnego młyna). Powstał wtedy duży zbiornik wodny, nazwany *Oberschlesisches Strandbad* z plażą, kąpieliskiem, wypożyczalnią łódek i restauracją z tarasem.

W 1929 r. miejscowość zamieszkiwało 164 katolików oraz 18 osób wyznania ewangelickiego.

Rozwój i analiza układu przestrzennego miejscowości, ocena stanu zachowania historycznej kompozycji przestrzenno-architektonicznej. Najważniejsze elementy układu przestrzennego:

Wieś Pokrzywna położona jest w dolinie Złotego Potoku; od zachodu zabudowania Pokrzywnej łączą się w ciąg osadniczy z Jarnołtówkiem, wzdłuż drogi prowadzącej z Głucholąz do Prudnika. Granice wschodnią miejscowości wyznacza linia kolejowa przeprowadzona przez Moszczankę.

Zabudowa miejscowości jest luźna, nie wykształcił się zwarty układ przestrzenny. Wśród zabudowy wyróżniają się wzniesione przed 1945 r. pensjonaty i zajazdy oraz budynek dawnej strażnicy granicznej (obecnie nr 72).

Na południowy wschód od centrum wsi, na Zamkowej Górze znajdują się relikty niewielkiego, kamiennego zamku strażniczego, zbudowanego w XIV i zniszczonego w XV wieku. W rejonie Jarnołtówka i Pokrzywnej przebiegał ważny szlak handlowy i komunikacyjny, prowadzący z Wrocławia przez Nysę i Prudnik do Ołomuńca na Morawach. Uważa się, że budowniczym zamku mógł być Henryk z Rożemberku, możnowładca czeski, do którego w latach 1262-1310 należały okolice Prudnika.

Polski Świątów

Dawne nazwy miejscowości:

Swacow – 1284, Swatow – 1284, Duo Swatow – 1284, Swethow polonicum – ok. 1300, Swetow polonicalis – ok. 1300, Suetovia – 1301, de Swethow – 1306, de Swetovia – 1334, de Secto Polonicali – 1335, Polschwetau – 1638, Polnischwetau – 1651/1652, Pohlnischwette – 1743, Polnischwette – 1784, Polnisch Wette – 1845, Alt Wette – 1925-1945, Stary Swatów, Stary Witów – po 1945.

Historia:

Miejscowość po raz pierwszy wymieniona została w źródłach pisanych w 1284 roku. Kościół w Polskim Świątowie wzmiankowany był po raz pierwszy w 1302 roku. Wieś stanowiła własność biskupstwa wrocławskiego, w XVI w. – miasta Nysy.

Według opisu F.A. Zimmermanna z 1784 r. w Polskim Świątowie istniał kościół parafialny z widmutem, plebania, szkoła, pański folwark, 18 gospodarstw kmiecych, 24 gospodarstwa wolnych zagrodników, 8 - chałupników, młyn wodny, 3 kuźnie, łącznie 57 zagród. Majątek rycerski należał do miasta Nysy.

Zgodnie z inwentarzem topograficznym z 1845 r. w miejscowości istniało 91 domów, wieś liczyła 633 mieszkańców, w tym 3 wyznania ewangelickiego należących do parafii w Nysie. Do parafii w Polskim Świątowie należały: Nowy Świątów, Stara Kamienica i Markowice. We wsi była szkoła z 1 nauczycielem - nowy budynek szkolny z 3 salami lekcyjnymi wybudowany został w 1837 r., młyn wodny, tartak, leśniczówka, było tu 3 tkaczy oraz 9 innych rzemieślników.

W 1929 r. miejscowość zamieszkiwało 609 katolików oraz 2 osoby wyznania ewangelickiego; we wsi była katolicka szkoła. W niewielkiej odległości od kościoła w Polskim Świątowie na wschód – po przeciwnej stronie linii kolejowej – założony został nowy cmentarz katolicki (historycznie należał do Suchej Kamienicy, obecnie w obrębie Polskiego Świątowa).

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022

Rozwój i analiza układu przestrzennego miejscowości, ocena stanu zachowania historycznej kompozycji przestrzenno-architektonicznej. Najważniejsze elementy układu przestrzennego:

Polski Świątów położony jest w północnej części gminy, przy skrzyżowaniu drogi z Nysy do Głucholaz z drogą lokalną z Biskupowa do Suchej Kamienicy. Wieś zajmuje obszar na zboczu doliny Białej Głucholaskiej na Płaskowyżu Głubczyckim.

Siedlisko wsi Polski Świątów wydłużone jest na osi południowy zachód – północny wschód i przecięte w centralnej części drogą z Nysy do Głucholaz; w zachodniej części – Białą Głucholaską. Obecna wschodnia część wsi o układzie wielodrożnym – to najstarsza część miejscowości z zespołem kościelnym usytuowanym na wyniesieniu, plebanią i zespołem folwarcznym; nowsza - zachodnia część wsi posiada układ ulicowy ze szczytowo ustawionymi przy drodze domami mieszkalnymi.

Od wschodu siedlisko wsi ogranicza linia kolejowa; poza wsią, na wschód od linii kolejowej założono nowy cmentarz. Rozwój przestrzenny wsi od zachodu ograniczało koryto rzeki Białej Głucholaskiej; na zachodnim krańcu wsi zachowały się zabudowania dawnego młyna.

Najistotniejszym elementem układu przestrzennego wsi jest dominujące w krajobrazie, usytuowane na wzniesieniu założenie rzymskokatolickiego kościoła parafialnego pw. Narodzenia św. Jana Chrzciciela. Kościół wzmiankowany w 1302 r., zbudowany został z łamanego kamienia polnego w 2. poł. XIII wieku. Wieżę nadbudowano w 1660 r. (a następnie przebudowano w 1866 r.). Przebudowa nawy miała miejsce w 1678 roku. W 1933 r. kościół w istotny sposób rozbudowano, przedłużając nawę o dwa przęsła w kierunku wschodnim, i odtwarzając na nowym miejscu prezbiterium w jego pierwotnych wymiarach i przy użyciu materiału pochodzącego z rozbiórki; dobudowano również nawę boczną z emporą od strony północnej. Podczas rozbudowy zniszczono pozostałości odkrytego cyklu fresków z końca XIII w. w prezbiterium oraz na ścianach łuku tęczowego.

Jest to budowla wczesnogotycka, orientowana. Nawa założona jest na planie prostokąta, prezbiterium na rzucie zbliżonym do kwadratu, nakryte dachem dwuspadowym, Od zachodu wieża kwadratowa, nakryta dachem namiotowym o zagiętych w dolnej części połaciach. Elewacje są tynkowane. W nawie sklepienie kolebkowe z lunetami (dwa zachodnie przęsła nawy pierwotne), prezbiterium nakryte sklepieniem krzyżowo-żebrowym z żebrami zrekonstruowanymi na wzór pierwotnych i dwoma pierwotnymi wspornikami kamiennymi, rzeźbionymi w kształcie masek z 2. poł. XIII wieku. Z 2. poł. XIII w. pochodzą też portale do wieży od zachodu, w kruchcie pod wieżą. We wschodniej ścianie obecnej zakrystii okienko przeniesione z pierwotnej zakrystii - prostokątne, kamienne, przesłonięte kratą. Ponad sklepieniem nawy widoczne są ślady zamurowanych pierwotnych okien oraz niewielkie fragmenty polichromii gotyckiej.

Najważniejsze elementy wyposażenia kościoła: ołtarz główny z elementów rokokowych (na ścianie wschodniej prezbiterium rzeźby Boga Ojca, Chrztu w Jordanie i dwóch aniołów); dwa ołtarze boczne z k. XVIII w.; ambona z k. XVIII w.; dzwon odlany 1787 przez Samuela Beniamina Magera z Nysy, z plakietką ze św. Florianem.

Wokół kościoła cmentarz o owalnym zarysie, otoczony kamiennym, gotyckim murem odnowionym w 1933 r., wzmocnionym wydatnymi szkarpami; w murze detale kamienne; od strony zachodniej do kościoła prowadzi brama z XVIII w.

W sąsiedztwie kościoła usytuowana jest plebania zbudowana w XVIII lub na pocz. XIX wieku. Jest to budynek gruntownie przebudowany, murowany z cegły i kamienia, na rzucie zbliżonym do kwadratu, dwukondygnacyjny, nakryty wysokim dachem czterospadowym (wcześniej krytym łupkiem, obecnie blachą). W części pomieszczeń zachowane są sklepienia żaglaste. Rozległy teren wokół plebanii otoczony jest dekoracyjnym, oryginalnym ogrodzeniem, kutym, na kamiennie-ceglanej podmurówce.

W niewielkiej odległości od kościoła na wschód – po przeciwnej stronie linii kolejowej – założony został nowy cmentarz katolicki – na planie prostokąta, ograniczony od strony drogi murem ceglany.

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022

Na parceli sąsiadującej od zachodu z zagrodą plebańską znajdują się zabudowania dawnego folwarku. Przy drodze wiejskiej usytuowany jest budynek dawnego dworu (76, 76a), zbudowanego ok. 1800 r. w formach klasycystycznych. Jest to budowla murowana z cegły, założona na planie prostokąta, dwukondygnacyjna, z wydatnym ryzalitem na osi, nakryta dachem mansardowym z naczółkami, dawniej krytym łupkiem. Narożniki budynku zaakcentowane są uproszczonymi pilastrami. Elewacja frontowa jest siedmioosiowa, z trójosiowym ryzalitem zamkniętym trójkątnym naczółkiem, w którym wejście zamknięte linią falistą, ujęte dwiema półkolumnami. W części pomieszczeń zachowane są sklepienia żaglaste.

W zabudowie wiejskiej wyróżnia się zagroda z domem mieszkalnym nr 17, zbudowanym w 1. poł. XIX w., z obszernym przejazdem zamkniętym łukiem koszowym oraz założenie willi z ogrodem nr 83 z pocz. XX wieku.

W krajobrazie wsi istotne znaczenie mają kapliczki i rzeźby przydrożne. Poza wsią, przy drodze w kierunku Nysy, po jej zachodniej stronie, usytuowana jest barokowa kapliczka zbudowana w 1704 r. z fundacji Kaspra Zirbise przez mistrza murarskiego Michała Kunerta. Murowana z kamienia, wzniesiona została na rzucie ośmioboku, nakryta wysokim dachem namiotowym dawniej krytym łupkiem. Na zewnętrznej ścianie kapliczki, ponad prostokątnym wejściem, znajduje się nisza, w której ustawiona została rzeźba *Chrystusa Ecce Homo*, zapewne z 1703 roku. Wnętrze nakryte zostało sklepieniem kopulastym z lunetami, pomiędzy którymi umieszczono płyciny w obramieniach stiukowych, pośrodku kolisty plafon. Na sklepieniu i ścianach zachowana fragmentarycznie polichromia barokowa.

Sławniowice

Dawne nazwy miejscowości:

Villa Cunati – 1284, *Slawneviz* – 1291, *Cunczendorff* – ok. 1300, *villa Kunzendorff* – 1579, *Kuntzendorff (villa)* – 1638, *Grosskuntzendorffensis*, *Gross Kuntzendorff* – 1666/1667, *Gross Kunzendorf* – 1845, do 1945, *Kunów*, *Wielkie Kończyce*, *Kunaty*, *Kujatowice* – po 1945.

Historia:

Wieś po raz pierwszy wzmiankowana była w źródłach pisanych w 1284 roku. W 1290 r. wybudowano kościół, obecnie w Velkych Kuněticach. W literaturze podaje się, że przed 1300 r. powstało sołectwo. Wieś była własnością biskupów wrocławskich do 1810 roku. Okoliczne złoża marmurów eksploatowane były od średniowiecza, na szerszą skalę wydobywane po wojnie 30-letniej. Po wojnach śląskich wieś została podzielona na część pruską i austriacką.

W 1765 r. w części sołeckiej wsi mieszkało 7 kmieci, 1 chałupnik i 1 rzemieślnik, a w części należącej do biskupstwa – 32 kmieci, 40 chałupników, 1 wolny człowiek i 6 rzemieślników. Zgodnie z opisem F.A. Zimmermanna z 1784 r. Sławniowice były wsią dwudzielną, liczącą 227 mieszkańców, w części biskupiej było 67 domów, szkoła katolicka i młyn wodny, zamieszkiwało tu 22 kmieci i 33 chałupników; w części sołeckiej wsi należącej wówczas do barona von Leutrum, było 8 posesji, należących do 7 kmieci i 1 chałupnika.

Po kasacie majątków kościelnych w 1810 r. dawnym dobrem kościelnym zarządzał Urząd Domen w Nysie. W 1825 r. w Sławniowicach wzmiankowano szkołę katolicką z 1 nauczycielem, 2 młyny wodne, 4 kamieniołomy marmuru. W 1845 r. wieś liczyła 631 mieszkańców – wszyscy wyznania katolickiego; we wsi było 114 domów, szkoła katolicka 1 nauczycielem, 2 młyny wodne, 2 piwiarnie, 6 kamieniołomów, 2 wapienniki. Katolicy mieszkańcy należeli do parafii w Burgrabicach. Sołectwo należało do hrabiego von Strachwitz.

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022

W 1885 r. wieś liczyła 908 mieszkańców, w 1905 r. – 849 a w 1941 r. – 992.

Od połowy XIX wieku, dzięki rozwijającemu się wydobywaniu marmurów nastąpił rozwój miejscowości. Do większej sprzedaży marmuru na terenach całych Prus przyczyniło się powstanie połączenia kolejowego. 15 listopada 1894 r. otwarta została linia kolejowa z Nowego Świętowa do Sławniowic przez Bodzanów – Rudawę, Biskupów i Burgrabice (w 1961 r. linię kolejową zamknięto, tory rozebrano po 1987 r.).

W 1929 r. miejscowość zamieszkiwało 845 katolików oraz 70 osób wyznania ewangelickiego

Rozwój i analiza układu przestrzennego miejscowości, ocena stanu zachowania historycznej kompozycji przestrzenno-architektonicznej. Najważniejsze elementy układu przestrzennego:

Wieś położona jest w dolinie Mory, na Przedgórzu Paczkowskim, w południowej części gminy, przy drodze prowadzącej z Nysy, bezpośrednio przy przejściu granicznym polsko-czeskim. Zabudowa Sławniowic łączy się z zabudową miejscowości Velke Kunětice.

Sławniowice zachowały łańcuchowy układ przestrzenny rozciągający się na osi północ-południe, wzdłuż koryta Mory. Zabudowę wiejską tworzą duże zagrody – przeważnie o układzie w czworobok, na rozległych parcelach. W obecnym stanie wiedzy trudno jest jednoznacznie wiązać dawne sołectwo z konkretną posesją. Po wschodniej stronie siedliska wsi wybudowano linię kolejową. Zachowane są zabudowania dawnego dworca (dom 108a) oraz dom dla pracowników kolei (nr 108). Dom 49-49a – to dawna gospoda. Za torami założono w XIX w. niewielki cmentarz (obecnie granice cmentarza są jedynie częściowo czytelne, jest to teren leśny). Na wschód od wsi znajdują się kamieniołomy.

Stary Las

Dawne nazwy miejscowości:

Silva nostra – 1249, *Waldow* – 1249, *Valdow* – 1284, *Altewaldau* – 1315, *Aldewalde* – 1579, *Altwaldau* – 1651, *Aldwald* – 1666/1667, *Altwalde* – 1743, *Altewalde* – 1785, 1845, do 1945, *Stary Waldów* – 1945.

Historia:

Miejscowość w źródłach pisanych po raz pierwszy w 1249 roku. Kościół w Starym Lesie wzmiankowany był w źródłach pisanych w 1302 roku.

Wieś do czasu kasacji majątków kościelnych w 1810 r. należała do biskupstwa wrocławskiego. Według opisu F.A. Zimmermanna z 1784 r. w Starym Lesie był katolicki kościół parafialny, plebania, szkoła, w miejscowości mieszkało 693 mieszkańców, w tym 70 kmieci, 50 zagrodników, 10 chałupników, znajdowało się tu łącznie 136 posesji, w tym młyn wodny i 3 kuźnie. We wsi istniało również rycerskie sołectwo.

W 1845 r. Stary Las liczył 225 domów, 1310 mieszkańców (w tym 1 ewangelik i 3 Żydów). Wieś dzieliła się na 3 części: królewską (wcześniej biskupią), część sołecką podzieloną na dwóch właścicieli, oraz część należącą do parafii. Obok katolickiego kościoła parafialnego istniała szkoła z 1 nauczycielem, młyn wodny, 18 warsztatów rzemieślniczych, mieszkało tu również 19 handlarzy.

W 1929 r. miejscowość zamieszkiwało 1160 katolików oraz 2 osoby wyznania ewangelickiego; we wsi była katolicka szkoła. Od 1905 r. w Starym Lesie siostry Szarytki prowadziły dom opieki św. Jadwigi (*Hedwigstift*) oraz przedszkole.

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022

Rozwój i analiza układu przestrzennego miejscowości, ocena stanu zachowania historycznej kompozycji przestrzenno-architektonicznej. Najważniejsze elementy układu przestrzennego:

Wieś Stary Las położona jest na Płaskowyżu Głubczyckim, we wschodniej części gminy. Jest to luźno zabudowana wieś, ciągnąca się wzdłuż drogi z Nysy do Jarnołtówka. Przez wieś przepływa potok Kamienica.

Siedlisko wsi Stary Las rozciąga się na osi północ-południe – układ przestrzenny w części północnej jest łańcuchowy, w części południowej – bardziej ulicowy. W niewielkiej odległości na północ od siedliska wsi znajduje się średniowieczne (XIII wiek) grodzisko, które prawdopodobnie jest pozostałością obiektu strażniczego w obszarze tzw. Przesieki Śląskiej. Od południa zabudowa Starego Lasu łączy się z siedliskiem Nowego Lasu.

Dominantą przestrzenną w układzie wsi jest założenie rzymskokatolickiego kościoła parafialnego pw. św. Marcina Biskupa – w centralnej części wsi, na wyniesieniu terenowym, po zachodniej stronie drogi wiejskiej, w miejscu, gdzie droga wiejska się rozwidła, tworząc rodzaj nawsia. Kościół w Starym Lesie wzmiankowany w 1302 r. w obecnej postaci zbudowany został zapewne na pocz. XIV w., rozbudowany w latach 1913-14. W obrębie budowli zachowane są mury prostokątnego, wczesnogotyckiego prezbiterium. Kościół jest budowlą orientowaną, na planie krzyża łacińskiego, nakrytą dachami dwuspadowymi; szczyty oraz wieża nakryta prześwitowym hełmem neorenesansowym.

Elementy wyposażenia kościoła barokowe z XVIII w.: obraz *Ostatniej Wieczerzy*, rzeźby: grupa *Ukrzyżowania*, *Pieta*.

Teren cmentarza przykościelnego od wschodu częściowo jest otoczony murem.

Od południa z terenem kościelnym sąsiaduje zagroda plebańska. Budynek plebanii (nr 125) pochodzi z 2. poł. XVIII wieku. Jest to budowla założona na planie prostokąta, II-kondygnacyjna, nakryta dachem naczółkowym, dawniej z pokryciem z łupka. Większość pomieszczeń przyziemia i piwnice sklepione. Obecny dom mieszkalny nr 123a – to budynek dawnej szkoły katolickiej. W krajobrazie wsi wyróżniają się kapliczki domkowe z 1. poł. XIX wieku.

Do Muzeum Wsi Opolskiej zostały przeniesione chałupy wzniesione w konstrukcji szkieletowej: dawny dom nr 49 zbudowany w 1789 r. oraz dawny dom nr 58 z XVIII wieku.

Sucha Kamienica

Dawne nazwy miejscowości:

Cameniza – 1284, *Camenicza* – 1286, *Sucha Kamonka* – ok. 1300, *Sucha Camona* – 1315, *villa Dürkamitz* – 1638, *Dürkamnitz*, *Durkamnitz* – 1651/1652, *Dürrkamitz* – 1666/1667, *Duerr-Kamiz* – 1784, *Dürr-Kamitz* – 1845, 1864, *Dürrkamitz* – 1886, 1900, *Dörnstein* – 1936, do 1945, *Suchy Kamień* – po 1945.

Historia:

Jest to wieś o proveniencji średniowiecznej, w źródłach wzmiankowana w 1284 roku. Była to wieś należąca do biskupów wrocławskich. Według opisu F.A. Zimmermanna z 1784 r. w biskupiej części Suchoj Kamienicy mieszkało 20 kmieci, 6 wolnych zagrodników, 8 chałupników; we wsi było łącznie 35 zagród, w tym kuźnia. W drugiej części miejscowości znajdowało się sołectwo z folwarkiem, 2 wolnymi zagrodnikami, 3 chałupnikami, młynem wodnym i kuźnią, w sumie w tej części miejscowości znajdowało się 8 zagród.

W 1845 r. wieś nadal była dwudzielna – jedną część zajmowało rycerskie sołectwo, druga część miejscowości – wcześniej biskupów wrocławskich, po 1810 r. przeszła do dóbr królewskich. Łącznie we wsi istniały

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022

63 domy, wieś zamieszkiwało 392 mieszkańców – wszyscy wyznania katolickiego, należący do parafii w Polskim Świątowie. W miejscowości wymieniana była również kaplica mszalna, młyn wodny, a wśród mieszkańców rzemieślnicy, m.in. 2 kramarzy, kowal i szewc.

W 1929 r. miejscowość zamieszkiwało 331 katolików.

W 1930 r. dobra w Suchej Kamienicy liczyły 69 ha

Rozwój i analiza układu przestrzennego miejscowości, ocena stanu zachowania historycznej kompozycji przestrzenno-architektonicznej. Najważniejsze elementy układu przestrzennego:

Sucha Kamienica - to niewielka wieś w północnej części gminy, położona przy drodze prowadzącej z Polskiego Świątowa do Suchego Lasu.

Siedlisko wsi Sucha Kamienica rozciąga się na osi wschód-zachód. Jest to wieś ulicowa, z usytuowaną pośrodku zwartego siedliska, po południowej stronie drogi, kaplicą św. Michała Archanioła oraz zespołem sołectwa obok kaplicy, przy odgałęzieniu drogi w stronę Nowego Świątowa.

Neogotycka, rzymskokatolicka kaplica pw. św. Michała Archanioła wzniesiona została w 1863 r. w miejscu budowli starszej. Jest budowlą orientowaną, murowaną, wzniesioną na planie prostokąta i nakrytą dachem trójspadowym; dach wieży zwieńczony jest chorągiewką z datami: 1738 (zapewne data budowy poprzedniej kaplicy) oraz 1863 (budowa obecnej) i 1950 (odnowienie).

Wyposażenie kaplicy, to m.in. barokowa rzeźba św. Michała Archanioła z XVIII w.; dzwon zapewne z 1629 r. odlany przez Piotra Herela dla ratusza w Nysie.

Z zespołu sołectkiego zachował się trójkondygnacyjny dom zarządcy oraz ciąg budynków gospodarczych zamykających podwórze folwarczne od zachodu. Wśród budynków wiejskich wyróżnia się szkoła (obecnie dom nr 17).

Wilamowice Nyskie

Dawne nazwy miejscowości:

Wilaniouici – 1283, Wilamouici – 1284, Wilanowici – 1284, Wilhemi villa – ok. 1300, villa Wilhelmsdorff – 1679, Wiensdorf – 1784, Winnsdorf, Wiensdorf – 1849, Winsdorf – do 1945, Wilanowice – po 1945.

Historia:

Miejscowość w źródłach pisanych wzmiankowana była po raz pierwszy w 1283 roku. Należała w przeszłości do biskupów wrocławskich. Według opisu F.A. Zimmermanna z 1784 r. we wsi było 31 domów, wieś zamieszkiwało 26 kmieci i 5 chałupników. W 1845 r. wieś liczyła 313 mieszkańców wyznania katolickiego należących do parafii w Nowym Świątowie, istniało tu wówczas 59 domów. Wieś składała się z dwóch części – biskupiej do czasów kasacji majątków kościelnych w 1810 r., a następnie królewskiej, oraz drugiej, należącej do sołectwa rycerskiego

W XIX w. pewne ożywienie gospodarcze wsi mogło wynikać z założenia w pobliskiej Rudawie papierni.

W 1929 r. miejscowość zamieszkiwało 327 katolików oraz 5 osób wyznania ewangelickiego

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁĄŻY NA LATA 2019-2022

Rozwój i analiza układu przestrzennego miejscowości, ocena stanu zachowania historycznej kompozycji przestrzenno-architektonicznej. Najważniejsze elementy układu przestrzennego:

Wieś Wilamowice Nyskie położona jest na lewym brzegu Białej Głucholańskiej, blisko Nowego Świętowa.

Wilamowice Nyskie to niewielka wieś ulicowa rozciągająca się w układzie północ-południe równolegle do Nowego Świętowa. Siedlisko tworzą luźno usytuowane zagrody z domami mieszkalnymi często sytuowanymi w układzie szczytowym. Jedną z bardziej okazałych jest zagroda nr 25, którą można próbować łączyć z istniejącym w miejscowości sołectwem.

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022**3.2. Gminny program opieki nad zabytkami Miasta i Gminy Głucholazy na lata 2019-2022 a gminne dokumenty programowe**

Gminny program opieki nad zabytkami Miasta i Gminy Głucholazy na lata 2019-2022 zgodny jest z najważniejszymi dokumentami gminnymi o charakterze strategicznym, a w szczególności z:

- *Strategią rozwoju gminy Głucholazy*, przyjętą Uchwałą Nr XX/159/04 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 30 czerwca 2004 r.,
- *Wieloletnią Prognozą Finansową dla Gminy Głucholazy na lata 2019-2022*, przyjętą Uchwałą Nr III/25/18 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 28 grudnia 2018 r.,
- *Lokalnym Programem Rewitalizacji dla Gminy Głucholazy na lata 2016-2023*, przyjętym Uchwałą Nr XXIII/229/16 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 28 września 2016 r., zmienionym Uchwałą Nr XXVIII/282/17 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 22 lutego 2017 r. oraz Uchwałą Nr XXIX/295/17 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 29 marca 2017 r.,
- *Planem Odnowy Miejscowości Burgrabice*, zatwierdzonym Uchwałą Nr XLI/422/18 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 28 marca 2018 r.,
- *Planem Odnowy Miejscowości Jarnołtówek*, zatwierdzonym Uchwałą Nr XXIII/230/16 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 28 września 2016 r.,
- *Aktualizacją Programu Ochrony Środowiska dla Miasta i Gminy Głucholazy na lata 2010-2013 z perspektywą na lata 2014-2017*,
- *Wieloletnim Programem Gospodarowania Mieszkaniowym Zasobem Gminy Głucholazy na lata 2015-2019*, przyjętym Uchwałą Nr VI/50/15 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 25 lutego 2015 r.,
- uchwałami budżetowymi,

oraz dokumentami wyznaczającymi kierunki polityki przestrzennej miasta, w tym:

- *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Głucholazy* przyjętym Uchwałą Nr X/109/11 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 29 czerwca 2011 r. w sprawie uchwalenia zmiany *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Głucholazy* (opracowywana jest nowa edycja dokumentu - Uchwała Rady Miejskiej w Głucholazach Nr XXXIX/411/14 z dnia 26 lutego 2014 roku w sprawie przystąpienia do sporządzenia *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Głucholazy*).

Wszystkie dokumenty strategiczne gminy Głucholazy opierają się na uznaniu różnorodnego i bogatego dziedzictwa kulturowego regionu oraz dużej roli zasobu zabytkowego w kształtowaniu zarówno gospodarczego jak i społecznego potencjału gminy.

Strategia rozwoju gminy Głucholazy

W tym dokumencie strategicznym opracowanym w 2004 r. przyjęto horyzont roku 2020. Sformułowano misję gminy: „Gmina chce uzyskać trwały postęp i wzrost gospodarczy poprzez zaktywizowanie społeczeństwa, tworzenie warunków do jak najlepszego wykorzystywania posiadanych walorów krajobrazowo-klimatycznych, położenia na styku z Czechami, bogactw i zasobów, w celu zwiększenia swej atrakcyjności dla społeczeństwa gminy, podmiotów gospodarczych, inwestorów krajowych i zagranicznych, turystów i kuracjuszy, pomnożenia zasobności społeczeństwa, z myślą o wzbudzeniu trwałego rozwoju gospodarczego i społecznego”.

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022

Z punktu widzenia ochrony dziedzictwa kulturowego miasta istotne jest przyjęcie w *Strategii* celu strategicznego: rozwój turystyki i agroturystyki w oparciu o posiadany potencjał i chronione środowisko naturalne oraz celu operacyjnego: renowacja, konserwacja i utrzymanie zabytków i dóbr kultury jako produktu.

Wieloletnia Prognoza Finansowa dla Gminy Głucholazy na lata 2018-2022

W tym strategicznym dokumencie finansowym gminy zaplanowane zostały na najbliższe 5 lat również zadania związane z ochroną środowiska kulturowego gminy (szczegółowe omówienie zadań w rozdziale 4.5.).

Lokalny Program Rewitalizacji dla Gminy Głucholazy na lata 2016-2023

Zadania z zakresu ochrony zabytków, opieki nad zabytkami i szerzej – zachowania dziedzictwa kulturowego stanowią element miejskiego programu rewitalizacyjnego, którego realizacja ma miejsce w okresie obowiązywania niniejszego *Programu*.

Rewitalizacja – zgodnie z definicją sprecyzowaną w *Ustawie z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji* (tekst jednolity Dz. U. z 2018 r., poz. 1398) wybranego obszaru realizowana przez władze samorządowe w celu stworzenia warunków ich rozwoju jest kompleksowym i wieloletnim procesem przemian. Służy wyprowadzeniu ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych. Jest procesem kompleksowym i zintegrowanym, obejmującym sferę gospodarczą, społeczną, środowiskową oraz infrastrukturalno-przestrzenną. Procesy rewitalizacyjne sterowane są przez jednostki samorządu terytorialnego przy akceptacji i współpracy lokalnej społeczności.

Lokalny Program Rewitalizacji dla Gminy Głucholazy na lata 2016-2023 jest aktualnym dokumentem koordynującym procesy rewitalizacji gminy Głucholazy, stanowi podstawę ubiegania się o środki finansowe na realizację zadań, które zostały w nim wpisane. W dokumencie przeprowadzono analizę SWOT w odniesieniu do gminy Głucholazy, dokonano analizy czynników społecznych, gospodarczych, środowiskowych, przestrzennych i technicznych, a następnie wyznaczono obszar rewitalizacji.

Wskazano wizję wyprowadzenia obszaru rewitalizacji ze stanu kryzysowego oraz konkretne działania zmierzające do odnowienia, przywrócenia lub nadania nowych funkcji tego obszaru.

Celem głównym programu jest „uczynienie gminy Głucholazy gminą przyjazną dla mieszkańców bez względu na wiek”. Realizacja celu głównego nastąpi poprzez cele szczegółowe, odpowiadające następującym sferom procesu rewitalizacji: społecznej, przestrzenno-funkcjonalnej oraz gospodarczej:

- w sferze społecznej – przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu; przeciwdziałanie negatywnym zjawiskom społecznym;
- w sferze przestrzenno-funkcjonalnej – rozwój infrastruktury społecznej z uwzględnieniem różnych grup wiekowych; stworzenie konkurencyjnych warunków do rozwoju przedsiębiorczości w gminie; wykorzystanie lokalnych zasobów kulturalnych i historycznych (ochrona i udostępnianie dziedzictwa kulturalnego, ochrona i udostępnianie dziedzictwa historycznego); kreowanie przestrzeni służących zaspokajaniu potrzeb mieszkańców
- w sferze gospodarczej – wspieranie rozwoju lokalnej przedsiębiorczości i tworzenie nowych miejsc pracy;
- w sferze technicznej – poprawa efektywności energetycznej budynków; poprawa stanu technicznego budynków;
- w sferze środowiskowej – poprawa jakości środowiska.

Ze względu na fakt, że skuteczna realizacja programu jest uzależniona od zapewnienia odpowiedniego finansowania, przedstawiono potencjalne źródła finansowania programu rewitalizacji. Opracowano

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁĄZY NA LATA 2019-2022

harmonogram rzeczowo-finansowy planowanych podstawowych projektów (szczegółowe omówienie zadań w rozdziale 4.3.).

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022**3.3. Ochrona zabytków miasta i gminy Głucholazy – stan prawny**

Wśród zabytków miasta i gminy Głucholazy brak obiektów o randze światowej, wyróżnionych wpisem na listę światowego dziedzictwa UNESCO, jak i krajowej, objętych ochroną prawną jako pomniki historii czy wpisanych na Listę Skarbów Dziedzictwa. Nie utworzono również w obszarze gminy parku kulturowego.

3.3.1. Rejestr zabytków

Rejestr zabytków dla miasta i gminy Głucholazy prowadzi Opolski Wojewódzki Konserwator Zabytków w Opolu. On też jest zobowiązany do gromadzenia dokumentacji w tym zakresie.

Rejestr zabytków prowadzony jest w formie odrębnych ksiąg dla zabytków: „A” – dla zabytków nieruchomych, „B” – dla zabytków ruchomych, „C” – dla zabytków archeologicznych.

Wojewódzki Konserwator Zabytków dokonuje wpisu w księdze, jeżeli decyzja o wpisie zabytku do rejestru stała się ostateczna. Przy wpisie zabytki otrzymują numer rejestru – numer kolejnej pozycji w księdze rejestru, pod którą wpisany jest zabytek.

Zgodnie z art. 9. *Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* do rejestru zabytków wpisuje się zabytek nieruchomy na podstawie decyzji wydanej przez wojewódzkiego konserwatora zabytków z urzędu bądź na wniosek właściciela zabytku nieruchomego lub użytkownika wieczystego gruntu, na którym znajduje się zabytek nieruchomy. Do rejestru może być również wpisane otoczenie zabytku wpisanego do rejestru, a także nazwa geograficzna, historyczna lub tradycyjna tego zabytku. Na wniosek wojewódzkiego konserwatora zabytków informację o wpisie zabytku nieruchomego do rejestru ujawnia się w księdze wieczystej nieruchomości. Decyzja o wpisie do rejestru stanowi podstawę wpisu w katastrze nieruchomości, jak również informację o wpisie do rejestru zabytku nieruchomego ogłasza się w wojewódzkim dzienniku urzędowym.

Zgodnie z art. 10. *Ustawy* do rejestru wpisuje się zabytek ruchomy na podstawie decyzji wydanej przez wojewódzkiego konserwatora zabytków na wniosek właściciela tego zabytku. Wojewódzki konserwator zabytków może wydać z urzędu decyzję o wpisie zabytku ruchomego do rejestru w przypadku uzasadnionej obawy zniszczenia, uszkodzenia lub nielegalnego wywiezienia zabytku za granicę.

Do rejestru zabytków nie wpisuje się zabytków wpisanych na Listę Skarbów Dziedzictwa, do inwentarza muzeum lub wchodzących w skład narodowego zasobu bibliotecznego.

Obecnie na obszarze miasta i gminy Głucholazy:

- rejestr zabytków nieruchomych obejmuje 1 układ urbanistyczny oraz 64 zespoły i obiekty,
- do rejestru zabytków ruchomych wpisano obiekty 32 decyzjami,
- rejestr zabytków archeologicznych obejmuje 4 zespoły i obiekty.

Rejestr zabytków nieruchomych

Obiekty, zespoły i założenia urbanistyczne wpisane do rejestru zabytków objęte są rygorami ochrony konserwatorskiej wynikającymi z *Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami*.

Tryb i sposób wydawania pozwoleń, w tym szczegółowe wymagania, jakim powinien odpowiadać wniosek i pozwolenie na prowadzenie prac konserwatorskich, restauratorskich, robót budowlanych, badań konserwatorskich, badań architektonicznych i innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków określa *Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 22 sierpnia 2018 r. w sprawie*

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022**

prowadzenia prac konserwatorskich, prac restauratorskich i badań konserwatorskich przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków albo na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz robót budowlanych, badań architektonicznych i innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, a także badań archeologicznych i poszukiwań zabytków (Dz.U. z 2018 r., poz. 1609).

Obiekty wpisane do rejestru zabytków miasta i gminy Głucholazy zostały ujęte w prowadzonym od 2009 r. przez Narodowy Instytut Dziedzictwa ogólnopolskim programie weryfikacji rejestru zabytków, którego celem było określenie faktycznego stanu obiektów oraz uporządkowanie dokumentacji rejestru. Podczas weryfikacji (również terenowej) wskazano obiekty nieistniejące, niezidentyfikowane, szczególnie zagrożone, które nie utraciły wartości zabytkowych. Dodatkowo wytypowano obiekty, które ze względu na wartości artystyczne i historyczne kwalifikują się do wpisu do rejestru zabytków. Raport wojewódzki z weryfikacji dostępny jest na stronie internetowej Narodowego Instytutu Dziedzictwa.

Miasto i gmina Głucholazy. Zespoły i obiekty wpisane do rejestru zabytków A. Stan na 28.02.2019 r.:

L.p.	Miejscowość	Obszar/obiekt/ zespół	Adres/miejscowość, ulica	Numer rejestru zabytków (zgodnie z zapisem na decyzji)	Data decyzji o wpisie do rejestru zabytków	Nr działki/ Własność
1.	Głucholazy	historyczny układ urbanistyczny miasta Głucholazy		138 (wyciąg z księgi rejestru zabytków: <i>Miasto Głucholazy w granicach średniowiecznego założenia miasta zamknięte ulicami: M. Curie-Skłodowskiej, placem Zgody i Juliusza Ligonia</i>)	03.12.1954 r.	decyzja nie precyzuje jednoznacznie granic wpisu; własność: różne Gmina Głucholazy oraz osoby fizyczne (publiczna + prywatna)
2.	Głucholazy	rzymskokatolicki kościół parafialny pw. św. Wawrzyńca	ul. Kościelna 1	28/50 (decyzja: 274; wyciąg z księgi rejestru zabytków: 305/R, 274/50)	20.02.1950 r.	dz. nr 449; własność: parafia rzymskokatolicka pw. św. Wawrzyńca
3.	Głucholazy	kościół cmentarny, obecnie rzymskokatolicki kościół pomocniczy pw. św. Rocha	ul. gen. Tadeusza Kościuszki, obok 30	1111/66	05.02.1966 r.	dz. nr 755; własność: parafia rzymskokatolicka pw. św. Wawrzyńca
4.	Głucholazy	zbiorowa mogiła ofiar terroru hitlerowskiego na cmentarzu komunalnym	ul. Prymasa Stefana Wyszyńskiego, obok 14	Ks.A t.I - 247/90	23.04.1990 r.	dz. nr 1427; własność: gmina Głucholazy
5.	Głucholazy	willa	ul. gen. Władysława Andersa 48	2196/89 (w decyzji ul. J. Marchlewskiego)	17.08.1989 r.	dz. nr 1513; własność prywatna

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022

6.	Głucholazy	Dom Zdrojowy <i>Ferdinandsbad</i> , obecnie Ośrodek Formacyjno-Rehabilitacyjno-Wypoczynkowy Caritas Diecezji Opolskiej <i>Skowronek</i>	ul. gen. Władysława Andersa 74	Ks.A t.III - 2382/98	07.07.1998 r.	dz. nr 1727; własność: Instytut Dydaktyczno-Naukowy im. Vincenza Priessnitza, Ośrodek Formacyjno-Rehabilitacyjno-Wypoczynkowy
7.	Głucholazy	pensjonat ogrodowy (<i>Gartenhaus</i>) przy Domu Zdrojowym <i>Ferdinandsbad</i> , obecnie Ośrodku Formacyjno-Rehabilitacyjno-Wypoczynkowym Caritas Diecezji Opolskiej <i>Skowronek</i>	ul. gen. Władysława Andersa 76	Ks.A t.I 98/2009	10.08.2009 r.	dz. nr 1728; własność: Instytut Dydaktyczno-Naukowy im. Vincenza Priessnitza, Ośrodek Formacyjno-Rehabilitacyjno-Wypoczynkowy
8.	Głucholazy	baszta bramy Górnej	Plac Basztowy 4a	682/N/63	16.10.1963	dz. nr 1926/5; własność: gmina Głucholazy oraz własność prywatna
9.	Głucholazy	dom mieszkalny	Aleja Jana Pawła II 2	Ks.A - III 2067/81 (w decyzji ul. 15 Grudnia)	18.03.1981 r.	dz. nr 1251/1; własność: gmina Głucholazy oraz własność prywatna
10.	Głucholazy	dom mieszkalny	Aleja Jana Pawła II 12	Ks.A - III 2066/81 (w decyzji ul. 15 Grudnia)	17.03.1981 r.	dz. nr 1253/1; własność: gmina Głucholazy oraz własność prywatna
11.	Głucholazy	dom mieszkalny	ul. gen. Tadeusza Kościuszki 1	1927/67	31.10.1967 r.	dz. nr 503/2; własność prywatna
12.	Głucholazy	zajazd, obecnie dom mieszkalny	ul. gen. Tadeusza Kościuszki 48, 50	1928/67 (w decyzji ul. gen. Tadeusza Kościuszki 48)	31.10.1967 r.	dz. nr 748/5; własność prywatna
13.	Głucholazy	wójtostwo, obecnie zespół mieszkalny	ul. Magistracka 2, 2a	Ks.A t.I 253/2016	19.05.2016	dz. nr 446, 445/1, 445/2, 442/2, 443/2; własność: gmina Głucholazy oraz własność prywatna
14.	Głucholazy	dom w wójtostwie, obecnie zespole mieszkalnym	ul. Magistracka 2	Ks.A t.I 253/2016	19.05.2016	dz. nr 446; własność: gmina Głucholazy oraz własność prywatna
15.	Głucholazy	dom w wójtostwie, obecnie zespole mieszkalnym	ul. Magistracka 2a	Ks.A t.I 253/2016	19.05.2016	dz. nr 445/1; własność: gmina Głucholazy oraz własność prywatna
16.	Głucholazy	dziedziniec w wójtostwie, obecnie zespole mieszkalnym	ul. Magistracka 2, 2a	Ks.A t.I 253/2016	19.05.2016	dz. nr 445/2; własność: gmina Głucholazy

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
 MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022

17.	Głucholazy	fragment muru mieskiego przy wójtostwie, obecnie zespole mieszkalnym	ul. Magistracka 2, 2a	Ks.A t.I 253/2016	19.05.2016	dz. nr 445/2, 442/2, 443/2; własność: gmina Głucholazy
18.	Głucholazy	<i>Park Zdrojowy</i>	ul. Parkowa	62/57	25.11.1957 r.	decyzja nie precyzuje jednoznacznie granic wpisu; własność: gmina Głucholazy oraz własność prywatna
19.	Głucholazy	ratusz, obecnie dom mieszkalny	Rynek 4	1929/67 (w decyzji pl. Wolności)	31.10.1967 r.	dz. nr 480/1; własność: gmina Głucholazy oraz własność prywatna
20.	Głucholazy	dom mieszkalny, obecnie budynek usługowy	Rynek 8	1930/67 (w decyzji pl. Wolności) 2296/91	31.10.1967 r. 07.12.1991 r.	dz. nr 476; własność: powiat nyski
21.	Głucholazy	dom mieszkalny	Rynek 11	1698/66 (w decyzji pl. Wolności)	27.09.1966 r.	dz. nr 472./1 własność: gmina Głucholazy oraz własność prywatna
22.	Głucholazy	dom mieszkalny	Rynek 19	1931/67 (w decyzji pl. Wolności)	31.10.1967 r.	dz. nr 561/5; własność: gmina Głucholazy oraz własność prywatna
23.	Głucholazy	dom mieszkalny	Rynek 20	1932/67 (w decyzji pl. Wolności)	31.10.1967 r.	dz. nr 561/3; własność prywatna
24.	Głucholazy	dom mieszkalny	Rynek 24	656/59 (w decyzji pl. Wolności) 1933/67 (w decyzji pl. Wolności)	29.12.1959 r. 02.11.1967 r.	dz. nr 548/1; własność: gmina Głucholazy oraz własność prywatna
25.	Głucholazy	hotel <i>Goldene Sonne</i> , obecnie dom mieszkalny	Rynek 25	Ks. A. / Op / 1938/68 (w decyzji pl. Wolności)	18.10.1968 r.	dz. nr 547/1; własność: gmina Głucholazy oraz własność prywatna
26.	Głucholazy	dom mieszkalny	Rynek 26	1934/67 (w decyzji pl. Wolności)	02.11.1967 r.	dz. nr 536/1; własność: gmina Głucholazy oraz własność prywatna
27.	Głucholazy	dom mieszkalny	ul. Wita Stwosza 5	1083/65	22.05.1965 r.	dz. nr 572/2; własność: gmina Głucholazy oraz własność prywatna
28.	Głucholazy	dom mieszkalny	ul. Wita Stwosza 7	1085/65	22.05.1965 r.	dz. nr 525; własność: gmina Głucholazy oraz własność prywatna

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
 MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022

29.	Głucholazy	dom mieszkalny	ul. Wita Stwosza 17	1089/65	22.05.1965 r.	dz. nr 520/2; własność: gmina Głucholazy oraz własność prywatna
30.	Głucholazy	dom mieszkalny	ul. Wita Stwosza 19	1090/65	22.05.1965 r.	dz. nr 519/2; własność: gmina Głucholazy oraz własność prywatna
31.	Głucholazy	dom mieszkalny, nie istnieje	ul. Wita Stwosza 21	1091/65	22.05.1965 r.	(wg dostępnych źródeł archiwalnych dz. nr 582/2); -
32.	Biskupów	rzymskokatolicki kościół parafialny pw. Zwiastowania NMP	Biskupów, obok 73	31/50 (wyciąg z księgi rejstru zabytków: Ks. V. 302/R, 271/50)	20.02.1950 r.	dz. nr 141/5; własność: parafia rzymskokatolicka pw. Zwiastowania NMP w Biskupowie
33.	Biskupów	dom mieszkalny w zespole folwarku <i>Kleinwalde</i>	Biskupów 1	1689/66 (w decyzji Łączki 1)	27.09.1966 r.	dz. nr 277; własność prywatna
34.	Biskupów	dwór (Łączki - <i>Lentsch</i>)	Biskupów 118	1023/65 (brak decyzji, w dokumentacji archiwalnej Łączki 17)	brak daty	dz. nr 23/4; własność prywatna
35.	Biskupów	dom mieszkalny	Biskupów 116	1690/66 (w decyzji Łączki 3)	27.09.1966 r.	dz. nr 269/1; własność prywatna
36.	Biskupów	dom mieszkalny	Biskupów 120	1691/66 (w decyzji Łączki 27)	27.09.1966 r.	dz. nr 22; własność prywatna
37.	Bodzanów	rzymskokatolicki kościół parafialny pw. św. Józefa Robotnika	Bodzanów, obok 81	30/50 (decyzja: Ks. V. 303/272/50)	20.02.1950 r.	dz. nr 170; własność: Dom Zakonny Misjonarzy Oblatów Maryi Niepokalanej w Bodzanowie
38.	Bodzanów	zbiorowa mogiła ofiar terroru hitlerowskiego na cmentarzu przy rzymskokatolickim kościółce parafialnym pw. św. Józefa Robotnika	Bodzanów, obok 81	Ks.A t.I - 221/89	31.10.1989 r.	dz. nr 170; własność: Dom Zakonny Misjonarzy Oblatów Maryi Niepokalanej w Bodzanowie
39.	Bodzanów	klasztor Jezuitów, ob. Dom Zakonny Misjonarzy Oblatów Maryi Niepokalanej	Bodzanów 66	2345/95	06.02.1995 r.	dz. nr 82/1; własność: Dom Zakonny Misjonarzy Oblatów Maryi Niepokalanej w Bodzanowie

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022**

40.	Bodzanów	ogród przy klasztorze Jezuitów, ob. Domu Zakonnym Misjonarzy Oblatów Maryi Niepokalanej	Bodzanów 66	Ks.A t.I - 11	13.08.2002 r.	dz. nr 82/1; własność: Dom Zakonny Misjonarzy Oblatów Maryi Niepokalanej w Bodzanowie
41.	Burgrabice	rzymskokatolicki kościół parafialny pw. św. Bartłomieja Apostoła	Burgrabice, obok 142	29/50 (wyciąg z księgi rejestru zabytków: Ks. V. 304/R, 273/50)	20.02.1950 r.	dz. nr 397; własność: parafia rzymskokatolicka pw. św. Bartłomieja Apostoła w Burgrabicach
42.	Burgrabice	dwór w zespole folwarku sołeckiego, nie istnieje	Burgrabice 170a	1019/65	08.05.1965 r.	(wg dostępnych źródeł archiwalnych dz. nr 211); -
43.	Burgrabice	spichlerz w zespole folwarku sołeckiego	Burgrabice 170a	1019/65	08.05.1965 r.	dz. nr 211; własność: gmina Głucholazy oraz użytkowanie wieczyste (od 01.01.2019 własność prywatna)
44.	Charbielin	rzymskokatolicki kościół filialny pw. Ścięcia św. Jana Chrzciciela	Charbielin 25	1109/66	05.02.1966 r.	dz. nr 219; własność: parafia rzymskokatolicka pw. św. Jadwigi Śląskiej w Nowym Lesie
45.	Charbielin	zbiorowa mogiła ofiar terroru hitlerowskiego na cmentarzu przy rzymskokatolickim kościele filialnym pw. Ścięcia św. Jana Chrzciciela	Charbielin 25	Ks.A t.I - 254/90	20.06.1990 r.	dz. nr 219; własność: parafia rzymskokatolicka pw. św. Jadwigi Śląskiej w Nowym Lesie
46.	Gierałcice	rzymskokatolicki kościół parafialny pw. św. Michała Archanioła	Gierałcice, obok 120	1110/66	05.02.1966	dz. nr 188; własność: parafia rzymskokatolicka pw. św. Michała Archanioła w Gierałcicach
47.	Gierałcice	dwór w zespole folwarku sołeckiego, ob. Biura Rolniczej Spółdzielni Produkcyjnej w Gierałcicach i mieszkania	Gierałcice 138	1020/65	08.05.1965 r.	dz. nr 145/2; własność: Rolnicza Spółdzielnia Produkcyjna w Gierałcicach

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
 MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022

48.	Jarnołówek	rzymskokatolicki kościół parafialny pw. św. Bartłomieja Apostoła	Jarnołówek, obok 101	Ks.A t.I 59/2008	29.02.2008	dz. nr 312/1; własność: parafia rzymskokatolicka pw. św. Bartłomieja w Jarnołówku
49.	Jarnołówek	dwór	Jarnołówek 75	933/64	03.06.1964 r.	dz. nr 143; własność prywatna
50.	Jarnołówek	oficyna w zespole dworskim	Jarnołówek 75a	933/64	03.06.1964 r.	dz. nr 143; własność prywatna
51.	Jarnołówek	park w zespole dworskim	Jarnołówek 75	933/64 Ks.A t.I 83/83	03.06.1964 r. 15.09.1983 r.	dz. nr 143 - własność prywatna; dz. nr 578 - ciek wodny, Skarb Państwa, PGW Wody Polskie, RZGW (Gliwice); dz. nr 523/2 - droga, Gmina Głucholazy;
52.	Jarnołówek	dom zdrojowy <i>Bergfried</i> , obecnie Ośrodek Rehabilitacji i Leczenia Dzieci (wcześniej ośrodek Rehabilitacji i Leczenia Schorzeń Dróg Oddechowych dla Dzieci <i>Aleksandrówka</i>)	Jarnołówek 19	204/2013	05.06.2013 r.	dz. nr 454/2; własność: gmina Głucholazy
53.	Jarnołówek	młyn wodny, obecnie dom mieszkalny	Jarnołówek 115	1669/66	23.09.1966 r.	dz. nr 327/8; własność prywatna
54.	Konradów	dwór (Starowice - <i>Altmannsdorf</i>)	Konradów 174,175	1024/67 (w decyzji dwór w Starowicach)	01.03.1967 r.	dz. nr 13/12; własność prywatna
55.	Nowy Las	rzymskokatolicki kościół parafialny pw. św. Jadwigi Śląskiej	Nowy Las 35	124	08.09.1954 r.	dz. nr 358; własność: parafia rzymskokatolicka pw. św. Jadwigi Śląskiej w Nowym Lesie
56.	Nowy Świętów	rzymskokatolicki kościół parafialny pw. Chrystusa Króla	Nowy Świętów 57a	1115/66	05.02.1966 r.	dz. nr 187; własność: parafia rzymskokatolicka pw. Chrystusa Króla w Nowym Świętowie
57.	Nowy Świętów	dwór w zespole folwarku sołeckiego	Nowy Świętów 37a	1962/72	28.10.1972 r.	dz. nr 273/10; własność: gmina Głucholazy
58.	Nowy Świętów	spichlerz w zespole folwarku sołeckiego	Nowy Świętów 35	1700/66	27.09.1966 r.	dz. nr 273/8; własność prywatna

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022**

59.	Polski Świętów	zbiorowa mogiła ofiar terroru hitlerowskiego na cmentarzu parafialnym	Polski Świętów, dz. 118	Ks.A t.I - 255/90	22.06.1990 r.	dz. nr 118; własność: parafia rzymskokatolicka pw. św. Jana Chrzciciela w Polskim Świętowie
60.	Polski Świętów	plebania rzymskokatolickiego kościoła parafialnego pw. Narodzenia św. Jana Chrzciciela	Polski Świętów 73	1708/66	28.09.1966 r.	dz. nr 185; własność: parafia rzymskokatolicka pw. św. Jana Chrzciciela w Polskim Świętowie
61.	Polski Świętów	dwór	Polski Świętów 76, 76a	1025/65	21.05.1965 r.	dz. nr 187; własność prywatna
62.	Polski Świętów	dom mieszkalny	Polski Świętów 17	1709/66	28.09.1966 r.	dz. nr 130; własność prywatna
63.	Stary Las	rzymskokatolicki kościół parafialny pw. św. Marcina Biskupa	Stary Las 125a	193	11.04.1956 r.	dz. nr 479; własność: parafia rzymskokatolicka pw. św. Marcina Biskupa w Starym Lesie
64.	Stary Las	zbiorowa mogiła ofiar terroru hitlerowskiego na cmentarzu rzymskokatolickiej parafii pw. św. Marcina Biskupa	Stary Las, dz. nr 368	Ks.A t.I - 253/90	21.06.1990 r.	dz. nr 368; własność: parafia rzymskokatolicka pw. św. Marcina Biskupa w Starym Lesie
65.	Stary Las	plebania rzymskokatolickiego kościoła parafialnego pw. św. Marcina Biskupa	Stary Las 125	1704/66	27.09.1966 r.	dz. nr 476/2; własność: parafia rzymskokatolicka pw. św. Marcina Biskupa w Starym Lesie

Wśród obiektów wpisanych do rejestru zabytków z obszaru gminy Głucholazy dwa obiekty nie istnieją:

- dom mieszkalny w Głucholazach, przy ul. Wita Stwosza 21 (nr rej. 1091/65 z dnia 22.05.1965 r.);
- dwór w Burgrubicach (nr rej. 1019/65 z dnia 08.05.1965 r.).

Obiekty te kwalifikują się do skreślenia z rejestru zabytków. Procedurę skreśleń z rejestru prowadzi Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

Wśród zabytków gminy Głucholazy istnieje jeden obiekt szczególnie zagrożony, który nie utracił swoich wartości zabytkowych:

- spichlerz w zespole folwarku sołeckiego w Burgrubicach (własność: gmina Głucholazy oraz użytkowanie wieczyste, od 2019 r. własność prywatna).

Porządkowanie rejestru zabytków pozostaje poza kompetencjami władz samorządowych, wskazać należy jednak konieczność aktualizacji niektórych decyzji o wpisie do rejestru zabytków, zwłaszcza w zakresie

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022

jednoznacznego wskazania przedmiotu ochrony:

- decyzja 138 z dnia 03.12.1954 r. dotycząca wpisu do rejestru zabytków układu urbanistycznego Głucholaz w zakresie doprecyzowania granic wpisu;
- decyzja 62/57 z dnia 25.11.1957 r. dotycząca wpisu do rejestru zabytków *Parku Zdrojowego* w zakresie doprecyzowania granic wpisu.

Pozostałe decyzje o wpisie do rejestru zabytków obiektów położonych w granicach gminy są jednoznaczne i prawidłowo wskazują przedmiot ochrony; wymagają aktualizacji ze względu na zmiany adresów.

Rejestr zabytków ruchomych

Dzieła sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej wpisane do rejestru zabytków ruchomych na obszarze gminy Głucholazy są w większości przedmiotami stanowiącymi wystrój i wyposażenie świątyń. Mniej liczne są elementy wystroju i wyposażenia obiektów świeckich. Inną grupą zabytków, znaczącą w przestrzeni gminy są wolnostojące rzeźby oraz krzyże i kapliczki.

Ze względu na zagrożenie kradzieżą czy uszkodzeniem, Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Opolu nie publikuje wykazu zabytków ruchomych. Zasadą też jest nie ujawnianie miejsc przechowywania kolekcji prywatnych.

Wymienione wyżej dzieła sztuki stanowią jedynie część zabytków ruchomych zachowanych na obszarze gminy. Dlatego też istnieje wciąż wielka potrzeba ich rozpoznania, zewidencjonowania oraz zapewnienia im ochrony prawnej poprzez objęcie wpisem do rejestru zabytków.

Miasto i gmina Głucholazy. Zespoły i obiekty wpisane do rejestru zabytków B. Stan na 28.02.2019 r.:

L.p.	Miejscowość	Obiekt/ zespół/adres/dz. nr	Numer rejestru zabytków	Data decyzji o wpisie do rejestru zabytków	Własność
1.	Głucholazy	rzymskokatolicki kościół parafialny pw. św. Wawrzyńca – wyposażenie	Ks.B.t.II-531/71	11.11.1971 r.	parafia rzymskokatolicka pw. św. Wawrzyńca w Głucholazach
2.	Głucholazy	rzymskokatolicki kościół parafialny pw. św. Wawrzyńca – ołtarz główny	Ks.B.t.IV-288/14	20.02.2014 r.	parafia rzymskokatolicka pw. św. Wawrzyńca w Głucholazach
3.	Głucholazy	rzymskokatolicki kościół cmentarny pw. św. Rocha – wyposażenie	Ks.B.t.II-530/71	11.11.1971 r.	parafia rzymskokatolicka pw. św. Wawrzyńca w Głucholazach
4.	Głucholazy	Kapliczka z rzeźbą św. Jana Nepomucena, w murze u zbiegu ulic M. Curie-Skłodowskiej i Bohaterów Warszawy, dz. nr 1369/1	Ks.B.t.II-494/70 Ks.B.t.VI-902/93	20.06.1970 r. 08.03.1993 r. – podwójny wpis	gmina Głucholazy oraz własność prywatna

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022**

5.	Głucholazy	Obraz – Matka Boska Królowa Pokoju na tle panoramy Gór Opawskich oraz sanatorium w Głucholazach; Ośrodek FRW. „Skowronek” Caritas Diecezji Opolskiej	Ks.B.t.II-156/09	25.03.2009 r.	Instytut Dydaktyczno-Naukowy im. Vincenza Priessnitz, Ośrodek Formacyjno-Rehabilitacyjno-Wypoczynkowy
6.	Głucholazy i Podlesie	Zespół 16 kapliczek z obrazami – Stacje Drogi Krzyżowej	Ks.B.t.II-146/08	05.12.2008 r.	gmina Głucholazy (stacje I-V) i Nadleśnictwo Prudnik (stacje VI-XVI)
7.	Głucholazy	dekoracja sztukatorsko-malarska sieni w budynku przy Alei Jana Pawła II 2, dz. nr 1251/1	Ks.B.t.V-724/81	10.02.1981 r.	gmina Głucholazy oraz własność prywatna
8.	Głucholazy	dekoracja sztukatorsko-malarska sieni w budynku przy Alei Jana Pawła II 12, dz. nr 1253/1	Ks.B.t.V-723/81	10.02.1981 r.	gmina Głucholazy oraz własność prywatna
9.	Biskupów	rzymskokatolicki kościół parafialny pw. Zwiastowania NMP – wyposażenie	Ks.B.t.I-260/63	29.01.1963 r.	parafia rzymskokatolicka pw. Zwiastowania NMP w Biskupowie
10.	Biskupów	rzymskokatolicki kościół parafialny pw. Zwiastowania NMP – wyposażenie	Ks.B.t.I-308/64	08.01.1964 r.	parafia rzymskokatolicka pw. Zwiastowania NMP w Biskupowie
11.	Biskupów	rzymskokatolicki kościół parafialny pw. Zwiastowania NMP – wyposażenie	Ks.B.t.I-409/66	17.12.1966 r.	parafia rzymskokatolicka pw. Zwiastowania NMP w Biskupowie
12.	Biskupów	rzymskokatolicki kościół parafialny pw. Zwiastowania NMP – wyposażenie	Ks.B.t.IV-635/1-9/76	09.02.1976 r.	parafia rzymskokatolicka pw. Zwiastowania NMP w Biskupowie
13.	Bodzanów	kaplica w klasztorze oo. Oblatów – wyposażenie	Ks.B.t.III-210/1-14/10	28.12.2010 r.	Dom Zakonny Misjonarzy Oblatów Maryi Niepokalanej w Bodzanowie, Bodzanów 66
14.	Burgrabice	rzymskokatolicki kościół parafialny pw. św. Bartłomieja Apostoła – wyposażenie	Ks.B.t.II-431/67	06.06.1967 r.	parafia rzymskokatolicka pw. św. Bartłomieja Apostoła w Burgrabicach
15.	Burgrabice	rzymskokatolicki kościół parafialny pw. św. Bartłomieja Apostoła – wyposażenie	Ks.B.t.V-747/1-25/88	10.08.1988 r.	parafia rzymskokatolicka pw. św. Bartłomieja Apostoła w Burgrabicach

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022**

16.	Burgrabice	plyta nagrobna na cmentarzu przy rzymskokatolickim kościele parafialnym pw. św. Bartłomieja Apostoła	Ks.B.t.I-317/67	30.08.1967 r.	parafia rzymskokatolicka pw. św. Bartłomieja Apostoła w Burgrabicach
17.	Jarnołówek	rzymskokatolicki kościół parafialny pw. św. Bartłomieja Apostoła – wyposażenie	Ks.B.t.V-794/1-11/89	29.12.1989 r.	parafia rzymskokatolicka pw. św. Bartłomieja Jarnołówku
18.	Jarnołówek	kropielnica przy plebanii rzymskokatolickiego kościoła parafialnego pw. św. Bartłomieja Apostoła, Jarnołówek 110	Ks.B.t.V-795/89	29.12.1989 r.	parafia rzymskokatolicka pw. św. Bartłomieja w Jarnołówku
19.	Jarnołówek	chorągiewka na plebanii rzymskokatolickiego kościoła parafialnego pw. św. Bartłomieja Apostoła, Jarnołówek 110	Ks.B.t.V-796/89	29.12.1989 r.	parafia rzymskokatolicka pw. św. Bartłomieja w Jarnołówku
20.	Jarnołówek	kapliczka słupowa przy domu nr 148, dz. nr 55	Ks.B.t.IV-312/15	28.01.2015 r.	własność prywatna
21.	Jarnołówek	rzeźba - św. Jan Nepomucen, dz.nr 522	Ks.B.t.V-797/89	15.11.1989 r.	gmina Głucholazy
22.	Jarnołówek	rzeźba - św. Jan Nepomucen w kapliczce zlokalizowanej przy domu nr 112, dz. nr 329	Ks.B.t.IV-378/2018	20.07.2018 r.	gmina Głucholazy
23.	Nowy Las	rzymskokatolicki kościół parafialny pw. św. Jadwigi Śląskiej – wyposażenie	Ks.B.t.IV-685/77	01.07.1977 r.	parafia rzymskokatolicka pw. św. Jadwigi Śląskiej w Nowym Lesie
24.	Nowy Las	rzymskokatolicki kościół parafialny pw. św. Jadwigi Śląskiej – wyposażenie	Ks.B.t.V-777/1-8/89	29.06.1989 r.	parafia rzymskokatolicka pw. św. Jadwigi Śląskiej w Nowym Lesie
25.	Nowy Las	rzeźba - św. Jan Nepomucen z kapliczki przydrożnej przy domu nr 116, dz. nr 585/1	Ks.B.t.I-178/59	28.10.1959 r.	własność prywatna
26.	Nowy Świętów	rzymskokatolicki kościół parafialny pw. Chrystusa Króla – wyposażenie	Ks.B.t.V-752/1-40/88	09.12.1988 r.	parafia rzymskokatolicka pw. Chrystusa Króla w Nowym Świętowie
27.	Nowy Świętów	rzeźba - św. Jan Nepomucen (dwór, obecnie nr 37a)	Ks.B.t.V-754/88	12.12.1988 r.	gmina Głucholazy
28.	Nowy Świętów	Tender parowozu Ty2-140 przechowywany na stacji PKP (parowóz przechowywany na stacji PKP w Nysie)	Ks.B.t.III-193/10	17.05.2010 r.	PKP S.A.
29.	Polski Świętów	rzymskokatolicki kościół parafialny pw. Narodzenia św. Jana Chrzciciela – wyposażenie	Ks.B.t.V-880/1-20/92	27.03.1992 r.	parafia rzymskokatolicka pw. św. Jana Chrzciciela w Polskim Świętowie

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022**

30.	Polski Świątów	rzymskokatolicki kościół parafialny pw. Narodzenia św. Jana Chrzciciela – wyposażenie	Ks.B.t.II-117/1-5/08	28.01.2008 r.	parafia rzymskokatolicka pw. św. Jana Chrzciciela w Polskim Świątowie
31.	Polski Świątów	krzyż przydrożny (przy drodze gminnej, dz. nr 329/1)	Ks.B.t.IV-681/77	16.05.1977 r.	gmina Głucholazy
32.	Sucha Kamienica	rzymskokatolicki kościół filialny pw. Matki Bożej Różańcowej – wyposażenie	Ks.B.t.II-121/1-15/08	25.02.2008 r.	parafia rzymskokatolicka pw. św. Jana Chrzciciela w Polskim Świątowie

Rejestr zabytków archeologicznych

Na terenie gminy Głucholazy wpisano do rejestru zabytków w latach 70. i 90. XX wieku 4 stanowiska archeologiczne. Przeprowadzona przez Narodowy Instytut Dziedzictwa w 2014 r. tzw. weryfikacja wpisów do rejestru zabytków wykazała, że decyzje wymagają aktualizacji, przy czym największy zakres zmian dotyczy decyzji nr A-385/74 z 23.12.1974 (Nowy Świątów).

Miasto i gmina Głucholazy. Stanowiska archeologiczne wpisane do rejestru zabytków C. Stan na 28.02.2019 r.:

L.p.	Miejscowość	Numer obszaru	Numer stanowiska	Funkcja	Kultura	Chronologia	Rejestr zabytków
1.	Głucholazy	97-32	2/12	Kopalnie złota – zespół wybierzyk, hałd, szybów, sztolni		Późne średniowiecze	A-1013/96 z 21.06.1996
2.	Nowy Świątów	95-31	3/50	Ślad osadnictwa Punkt osadniczy Nieokreślona Ślad osadnictwa Osada	Przeworska	Paleolit Neolit Epoka kamienia Okres wpływów rzymskich Wczesne i późne średniowiecze, VII-X wiek, XIII-XIV wiek	A-385/74 z 23.12.1974 jako osada wczesnośredniowieczna
3.	Pokrzywna	98-32	1/1	Ruina zamku		Późne średniowiecze, XIII-XV wiek	A-1106/99 z 15.03.1999
4.	Stary Las	95-32	2/7	Grodzisko		Średniowiecze, XIII wiek(?)	A-363/73 z 1.04.1973

3.3.2. System ochrony krajobrazu kulturowego miasta w dokumentach prawa miejscowego

Główne cele, zasady i zadania polityki przestrzennej gminy, jak również instrumenty jej realizacji wobec środowiska kulturowego wyznacza dokument, jakim jest studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy.

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁĄZY NA LATA 2019-2022

Dla obszaru gminy obowiązuje *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Głucholązy* przyjęte Uchwałą Nr X/109/11 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 29 czerwca 2011 r. w sprawie uchwalenia zmiany *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Głucholązy*.

Obecnie opracowywana jest nowa edycja dokumentu - Uchwała Rady Miejskiej w Głucholazach Nr XXXIX/411/14 z dnia 26 lutego 2014 roku w sprawie przystąpienia do sporządzenia *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Głucholązy*). W nowej edycji dokumentu zostanie ujęta zaktualizowana *Gminna Ewidencja Zabytków Miasta i Gminy Głucholązy*.

Ustalenia ochrony środowiska kulturowego zdefiniowane w *Studium uwarunkowań* są wprowadzane w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, a tym samym zgodnie z art. 7. *Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* są jedną z pięciu ustawowych form ochrony zabytków.

Obszar miasta Głucholązy posiada prawie pełne pokrycie miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego, dla obszarów wiejskich jedynie fragmentarycznie opracowano plany miejscowe.

Miasto Głucholązy. Obowiązujące miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego. Stan na 28.02.2019 r.:

L.p.	Nazwa MPZP	Uchwała Rady Miejskiej w Głucholazach	Dziennik Urzędowy Województwa Opolskiego
1.	Zmiana miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego miasta Głucholązy	Nr XXVII/187/96 z dnia 25.06.1996 r.	Nr 32 z dnia 11.10.1996 r., poz. 123
2.	Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenów budownictwa mieszkaniowego w rejonie ulicy S. Żeromskiego w Głucholazach	Nr XXVIII/195/96 z dnia 17.09.1996 r.	Nr 36 z dnia 30.10.1996 r., poz. 128
3.	Zmiana miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego miasta Głucholązy	Nr XXXIX/257/97 z dnia 30.09.1997 r.	Nr 29 z dnia 14.10.1997 r., poz. 176
4.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego Starego Miasta obejmujący Rynek i tereny przyległe zawarte między rzeką Białą Głucholąską, a ulicami gen. W. Sikorskiego, Bohaterów Warszawy, M. Curie-Skłodowskiej w Głucholazach	Nr XLVII/302/98 z dnia 16.06.1998 r.	Nr 31 z dnia 16.11.1998 r., poz. 288
5.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego rejonu ulicy Bohaterów Warszawy obejmujący teren położony pomiędzy ulicami Bohaterów Warszawy i Powstańców Śląskich, a linią kolejową w Głucholazach	Nr XLVII/303/98 z dnia 16.06.1998 r.	Nr 31 z dnia 16.11.1998 r., poz. 289
6.	Zmiana miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego miasta Głucholązy	Nr XVIII/90/99 z dnia 26.10.1999 r.	Nr 48 z dnia 15.12.1999 r., poz. 308
7.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego rejonu ulicy gen. T. Kościuszki w Głucholazach	Nr XXV/154/00 z dnia 27.04.2000 r.	Nr 34 z dnia 31.05.2000 r., poz. 179
8.	Zmiana miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego miasta Głucholązy	Nr XI/96/03 z dnia 22.10.2003 r.	Nr 109 z dnia 29.12.2003 r., poz. 2268

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
 MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022

9.	Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Głucholazy w rejonie Alei Jana Pawła II	Nr XIV/110/03 z dnia 23.12.2003 r.	Nr 11 z dnia 23.02.2004 r., poz. 198
10.	Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Głucholazy w rejonie ul. M. Karłowicza (teren D5UZ)	Nr XIV/111/03 z dnia 23.12.2003 r.	Nr 11 z dnia 23.02.2004 r., poz. 199
11.	Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Głucholazy w obszarze ulic M. Karłowicza – Powstańców Śląskich – J. Lompy – L. Wieniawskiego	Nr XIV/112/03 z dnia 23.12.2003 r.	Nr 11 z dnia 23.02.2004 r., poz. 200
12.	Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Głucholazy w rejonie ulic J.I. Kraszewskiego i Świdnickiej (teren A8UT i w części 9ZL)	Nr XIV/113/03 z dnia 23.12.2003 r.	Nr 11 z dnia 23.02.2004 r., poz. 201
13.	Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Głucholazy w rejonie ul. M. Karłowicza	nr XLI/308/06 z dnia 15.03.2006 r.	Nr 31 z dnia 09.05.2006 r., poz. 1055
14.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego obejmujący obszar w rejonie ulic Spółdzielczej i S. Moniuszki w Głucholazach	Nr XLVII/345/06 z dnia 04.08.2006 r.	Nr 62 z dnia 14.09.2006 r., poz. 1954
15.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego obejmującego obszar Zdroju w rejonie ul. gen. W. Andersa w Głucholazach	Nr VIII/53/07 z dnia 28.03.2007 r.	Nr 35 z dnia 16.05.2007 r., poz. 1359
16.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego obejmującego obszar w rejonie ulic Grunwaldzkiej, Prymasa S. Wyszyńskiego, M. Curie-Skłodowskiej, Targowej w Głucholazach	Nr X/67/07 z dnia 30.05.2007 r.	Nr 55 z dnia 24.07.2007 r., poz. 1745
17.	Zmiana miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego miasta Głucholazy w rejonie ulicy M. Karłowicza	Nr X/68/07 z dnia 30.05.2007 r.	Nr 55 z dnia 24.07.2007 r., poz. 1746
18.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego obejmujący obszar w rejonie ulic Powstańców Śląskich i Kolonia Kaszubska w Głucholazach i we wsi Konradów	Nr XXIII/180/08 z dnia 04 lipca 2008 r.	Nr 67 z dnia 03.09.2008 r., poz. 1833
19.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego obejmującego obszar w sąsiedztwie terenów kolejowych, pomiędzy ul. Prymasa S. Wyszyńskiego a Powstańców Śląskich w Głucholazach	Nr XXIII/181/08 z dnia 04 lipca 2008 r.	Nr 67 z dnia 03.09.2008 r., poz. 1834
20.	Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Głucholazy w rejonie ulicy gen. T. Kościuszki	Nr X/111/11 z dnia 29.06.2011 r.	Nr 85 z dnia 04.08.2011 r., poz. 1100
21.	Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Głucholazy w rejonie ulicy gen. T. Kościuszki	Nr XXXIV/352/13 z dnia 25.09.2013 r.	z dnia 18.10.2013 r., poz. 2255

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022**

22.	Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obejmującego obszar w rejonie ulic Powstańców Śląskich i Kolonia Kaszubska w Głucholazach i we wsi Konradów	Nr XXXIV/353/13 z dnia 25.09.2013 r.	z dnia 18.10.2013 r., poz. 2256
23.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego miasta Głucholazy na terenach nieobjętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego	Nr XXXIV/355/13 z dnia 25.09.2013 r.	z dnia 18.10.2013 r., poz. 2257
24.	Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Starego Miasta obejmującego Rynek i tereny przyległe zawarte między rzeką Białą Głucholaską, a ulicami gen. W. Sikorskiego, Bohaterów Warszawy, M. Curie-Skłodowskiej w Głucholazach	Nr XXVII/273/17 z dnia 25.01.2017 r.	z dnia 13.02.2017 r., poz. 487
25.	Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Głucholazy obejmującego teren w rejonie ulic Grunwaldzkiej, Prymasa S. Wyszyńskiego, M. Skłodowskiej-Curie, Targowej	Nr XXX/306/17 z dnia 26.04.2017 r.	z dnia 12.05.2017 r., poz. 1451
26.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego miasta Głucholazy w rejonie ul. gen. W. Sikorskiego i S. Moniuszki	Nr XXXVI/371/17 z dnia 28.11.2017 r.	z dnia 22.12.2017 r., poz. 3270
27.	Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obejmującego obszar w rejonie ulic Grunwaldzkiej, Prymasa S. Wyszyńskiego, M. Curie-Skłodowskiej, Targowej w Głucholazach	Nr XL/407/18 z dnia 28.02.2018 r.	z dnia 23.03.2018 r., poz. 819
28.	Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Głucholazy obejmującego obszar działki nr 1350/4 w rejonie ulicy Prymasa S. Wyszyńskiego	Nr XL/408/18 z dnia 28.02.2018 r.	z dnia 23.03.2018 r., poz. 820
29.	Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Głucholazy w rejonie działek nr 761/2, 760/3, 761/59 przy ul. Grunwaldzkiej oraz w rejonie działki nr 897/2 przy ul. J.I. Kraszewskiego	Nr XLII/436/18 z dnia 25.04.2018 r.	z dnia 23.05.2018 r., poz. 1553

Gmina Głucholazy (wsie). Obowiązujące miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego. Stan na 28.02.2019 r.:

L.p.	Nazwa MPZP	Uchwała Rady Miejskiej w Głucholazach	Dziennik Urzędowy Województwa Opolskiego
1.	Zmiana miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy Głucholazy	Nr XXVIII/168/00 z dnia 29.06.2000 r.	Nr 50 z dnia 23.08.2000 r., poz. 275
2.	Zmiana miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy Głucholazy	Nr XXVIII/169/00 z dnia 29.06.2000 r.	Nr 50 z dnia 23.08.2000 r., poz. 276.

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁĄZY NA LATA 2019-2022**

3.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego części wsi Podlesie	Nr XLIII/280/01 z dnia 06.11.2001 r.	Nr 127z dnia 21.12. 2001 r., poz.1389
4.	Zmiana miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy Głucholązy	Nr L/309/2002 z dnia 28.06.2002 r.	Nr 84 z dnia 21.08.2002 r., poz.1141
5.	Zmiana miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy Głucholązy	Nr LII/317/2002 z dnia 08.10.2002 r.	Nr 19 z dnia 22.11.2002 r., poz.1535
6.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego obejmujący działkę nr 246 we wsi Bodzanów	Nr XX/164/04 z dnia 30.06.2004 r.	Nr 59 z dnia 03.09.2004 r., poz. 1619
7.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenów budownictwa mieszkaniowego we wsi Jarnołtówek	Nr XX/165/04 z dnia 30.06.2004 r.	Nr 59 z dnia 03.09.2004 r., poz. 1620
8.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego wsi Pokrzywna	Nr XX/166/04 z dnia 30.06.2004 r.	Nr 64 z dnia 28.09.2004 r., poz. 1701
9.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego parków wiatrowych we wsiach Charbielin, Bodzanów, Nowy Las, Stary Las, Sucha Kamienica	Nr X/110/11 z dnia 29.06.2011 r.	Nr 94 z dnia 24.08.2011 r., poz. 1197
10.	Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenów budownictwa mieszkaniowego we wsi Jarnołtówek.	Nr X/112/11 z dnia 29.06.2011 r.	Nr 87 z dnia 09.08.2011 r., poz. 1120
11.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego na terenie górniczym w miejscowości Jarnołtówek część A	Nr XXII/225/12 z dnia 26.09.2012 r.	z dnia 16.10.2012 r., poz. 1421
12.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenów budownictwa mieszkaniowego w Charbielinie w gminie Głucholązy	Nr XXIV/240/12 z dnia 28.11.2012 r.	z dnia 21.12.2012 r., poz. 1952
13.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego obszaru wsi Podlesie gmina Głucholązy	Nr XXIV/241/12 z dnia 28.11.2012 r.	z dnia 07.01.2013 r., poz. 29
14.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego na terenie górniczym w miejscowości Jarnołtówek część B	Nr XXVI/260/12 z dnia 28.12.2012 r.	z dnia 05.02.2013 r., poz. 392
15.	Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenów budownictwa mieszkaniowego we wsi Jarnołtówek.	Nr VI/51/15 z dnia 25.02.2015 r.	z dnia 16.03.2015 r., poz. 670
16.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego obejmujący działki na obszarze wsi Bodzanów i Nowy Świętów, w rejonie zakładu Malta–Decor sp. z o.o.	XLI/420/18 z dnia 28.03.2018 r.	z dnia 18.04.2018 r., poz. 1284

3.3.3. Gminna Ewidencja Zabytków Miasta i Gminy Głucholązy

Zgodnie z art. 21. *Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* ewidencja zabytków jest podstawą do sporządzania programów opieki nad zabytkami przez województwa, powiaty i gminy.

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022

Gminna ewidencja zabytków nie stanowi ustawowej formy ochrony zabytków. Jest zbiorem dokumentacji założonej dla obiektów cennych z uwagi na wartości zabytkowe:

- obiekty, zespoły i założenia urbanistyczne wpisane do rejestru zabytków objęte są rygorami ochrony konserwatorskiej wynikającymi z *Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami*.
- w stosunku do obiektów budowlanych oraz obszarów niewpisanych do rejestru zabytków, a ujętych w gminnej ewidencji zabytków – decyzje o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego oraz decyzje o warunkach zabudowy wydawane są po uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków, zgodnie z pkt 2. ust. 4. art. 53. oraz artykułem 60. *Ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym*; pozwolenie na budowę lub rozbiórkę obiektu budowlanego wydaje organ administracji architektoniczno-budowlanej w uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków zgodnie z ust. 3. art. 39. *Ustawy – Prawo budowlane*.

Obowiązek prowadzenia wojewódzkiej ewidencji zabytków (nieruchomych, archeologicznych i ruchomych) spoczywa na Wojewódzkim Konserwatorze Zabytków. Ewidencja ta ma być prowadzona w formie kart ewidencyjnych zabytków.

Generalny Konserwator Zabytków prowadzi krajową ewidencję zabytków w formie zbioru kart ewidencyjnych zabytków znajdujących się w wojewódzkich ewidencjach zabytków.

Gminną ewidencję zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomości z terenu gminy prowadzi wójt, burmistrz lub prezydent miasta.

Zakres merytoryczny gminnej ewidencji zabytków oraz wzór karty adresowej gminnej ewidencji zabytków został określony w *Rozporządzeniu Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem* (Dz. U. z 2011 r., nr 113, poz. 661).

Zakres karty adresowej gminnej ewidencji zabytków obejmuje: nazwę zabytku, czas powstania, miejscowość, adres, przynależność administracyjną, formy ochrony, fotografię z opisem wskazującym orientację albo mapę z zaznaczonym stanowiskiem archeologicznym.

Zgodnie z *Ustawą o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* w gminnej ewidencji zabytków winny być ujęte zabytki:

- zabytki nieruchome wpisane do rejestru zabytków,
- inne zabytki nieruchome znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków prowadzonej przez wojewódzkiego konserwatora zabytków w formie kart ewidencyjnych,
- inne zabytki nieruchome wyznaczone przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

Wojewódzki konserwator zabytków ma obowiązek powiadamiania władz gminy o założeniu karty ewidencyjnej zabytku i wprowadzeniu tym samym nowego obiektu do wojewódzkiej ewidencji zabytków. Na tej podstawie uzupełniana jest gminna ewidencja zabytków.

Instrukcja sporządzania kart ewidencji gminnej została opracowana przez Narodowy Instytut Dziedzictwa (<http://www.nid.pl/idm,175,gminna-ewidencja-zabytkow.html>).

Gminna ewidencja zabytków nie powinna być dokumentem zamkniętym, winna podlegać okresowej aktualizacji, polegającej m.in. na wykreśleniu z ewidencji obiektów nieistniejących oraz gruntownie przebudowanych (zmiana bryły budynku, układu i wielkości otworów okiennych, skucie wystroju elewacji etc.), w oparciu o dane dostarczane z Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków we Wrocławiu – uzupełnianiu o zmiany stanu prawnego (wpis obiektu do rejestru zabytków), nowe ustalenia naukowe, oraz uzupełnianiu i weryfikacji kart adresowych stanowisk archeologicznych.

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022

Gminna Ewidencja Zabytków Miasta i Gminy Głucholazy jest prowadzona od 2012 r., w 2018 r. została zaktualizowana. Lista obiektów, dla których założono karty adresowe, została ustalona w porozumieniu z Opolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków (wykaz kart – zob. Aneks).

Obecnie *Gminną Ewidencję Zabytków Miasta i Gminy Głucholazy* stanowi zbiór 1035 kart adresowych, w tym 917 kart adresowych założonych dla zabytkowych obszarów, zespołów zabytków, zabytków architektury i budownictwa oraz założeń zielonych (139 kart adresowych założonych w 2012 r. dla obiektów, których stan od tego czasu nie uległ zmianie, oraz 778 kart adresowych założonych w 2018 r.) oraz 118 kart adresowych założonych dla stanowisk archeologicznych.

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022**3.4. Działalność instytucji kultury, stowarzyszeń związanych z ochroną zabytków miasta**

Gmina Głucholazy jest organizatorem instytucji, które statutowo realizują zadania związane z prowadzeniem działalności edukacyjnej, w tym edukacji związanej z historią oraz ochroną środowiska kulturowego miasta. Są to: Centrum Kultury w Głucholazach oraz Miejska i Gminna Biblioteka Publiczna w Głucholazach.

Ponadto w gminie działają stowarzyszenia, skupiające mieszkańców, którzy chcą działać na rzecz rozwoju gminy, jej poznawania i promocji jej historii:

- stowarzyszenia rozwoju wsi,
- Głucholaskie Forum Turystyczne,
- Lokalny Fundusz Rozwoju Turystycznego Gór Opawskich,
- Towarzystwo Przyjaciół Głucholaz,
- PTTK oddział w Głucholazach.

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022

3.5. Szlaki

Gmina Głucholazy posiada infrastrukturę dla wypoczynku całorocznego, w tym szlaki turystyczne, ścieżki rekreacyjne i trasy rowerowe. Szlaki są jedną z form popularyzowania i udostępniania zarówno dziedzictwa kulturowego jak i zasobów przyrodniczych, wytyczone w celu ułatwienia turystom dotarcia do najciekawszych miejsc i obiektów.

Szlaki turystyczne i trasy rowerowe

Przez gminę Głucholazy prowadzą piesze szlaki PTTK:

- czerwony –Główny Szlak Sudecki im. M. Orłowicza,

lokalne szlaki:

- żółty w obrębie Biskupiej Kopy, Jarnołtówka i Pokrzywnej,
- niebieski zwany *Szlakiem Przełomu Złotego Potoku*,
- niebieski wokół Głucholaz,

oraz ścieżki przyrodniczo-dydaktyczne:

- *Z Jarnołtówka do Rozdroża Pod Piekielkiem*,
- *Z Pokrzywnej przez Olszak i Żabie Oczko do Jarnołtówka*,
- *Doliną Bystrego Potoku na Biskupią Kopę, Przez Górę Chrobrego w Głucholazach*.

Na terenie gminy znajdują się również oznakowane szlaki rowerowe:

- *Międzynarodowa trasa rowerowa nr 9* (oznakowana kolorem zielonym) - trasa jest fragmentem międzynarodowego szlaku rowerowego Eurovelo - 9, wiodącego znad Bałtyku nad Adriatyk; w gminie Głucholazy trasa przebiega w znacznej części w otwartym terenie z widokami na łańcuchy górskie pogranicza;
przebieg: Nysa - Łączki - Biskupów - Gierałcice - Wilamowice Nyskie - Nowy Świątów - Bodzanów - przejście graniczne Głucholazy/ Mikulowice;
- *Krajowa trasa rowerowa nr 60* (oznakowana kolorem niebieskim) - trasa rowerowa należąca do sieci regionalnych szlaków rowerowych; odcinek w gminie Głucholazy prowadzi początkowo malowniczymi terenami z niepowtarzalnymi widokami na góry; po przejściu Głucholaz szlak wjeżdża w Góry Opawskie, dochodząc do Jarnołtówka i Pokrzywnej, gdzie łączy się z trasami rowerowymi powiatu prudnickiego;
przebieg: Nysa - Kijów - Burgrabice - Biskupów - Gierałcice - Głucholazy - Konradów - Starowice - Jarnołtówek - Pokrzywna – Dębowiec;

oraz nieoznakowane szlaki rowerowe:

- *Turystyczna trasa rowerowa Gór Opawskich* (ok.40 km);
przebieg: Prudnik (klasztor o.o. Franciszkanów) - Chocim (stadnina koni) - Dębowiec (pomnik Josepha Eichendorfa) - Pokrzywna (kąpielisko) - Jarnołtówek (zespół dworski) - Konradów (przejście graniczne) - Głucholazy - Gierałcice- Biskupów (klasztor o.o. Benedyktynów) - Burgrabice - Sławniowice (przejście małego ruchu granicznego);
- *Trasa dla rowerów górskich masywem Góry Parkowej* (ok.10 km);
przebieg: Głucholazy (plac z "Amorkiem") - Droga Krzyżowa - Podlesie- Głucholazy;

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022

- *Trasa dla rowerów górskich masywem Kopy Biskupiej* (ok.15 km);
przebieg: Pokrzywna (kąpielisko) - Schronisko PTTK pod Biskupią Kopą - Kopa Biskupia (889 m. n.p.m). – Jarnołtówek.

Na terenie gminy wyznaczono również szlaki tematyczne:

- *Szlak Miejski w Głucholazach pieszy* (biało-niebieskie romby);
długość – 6,5 km;
Szlak rozpoczyna się i kończy w Rynku przy jednym z symboli miasta - zabytkowej lipie, zasadzonej ponad 350 lat temu na pamiątkę zawarcia pokoju westfalskiego; w trakcie wycieczki jest możliwość poznania najciekawszych miejsc w mieście: pozostałości systemu obronnego np. w postaci Wieży Bramy Górnej, willi, pensjonatów i domów sanatoryjnych, relikwów górnictwa złota, kościołów;
wydano również przewodnik turystyczny wraz z mapą;
- *Szlak Złotych Górników pieszy* (oznaczony kolorem żółtym);
długość: ok. 8 km;
przebieg: Głucholazy fontanna Amorek – Grota Góralska – Rezerwat nad Białką – Droga Świńska – Przełęcz Siodło – Przednia Kopa – Sarni Potok – Głucholazy Zdrój;
szlak przebiega przez dawny rejon eksploatacji złota;
- *Szlak Czarownic pieszo-rowerowy* (oznaczony kolorem czarnym);
łączna długość: 233 km (95 km po stronie polskiej, 138 km po stronie czeskiej);
przebieg: Paczków – Pomianów Dolny - Lubiatów – Ligota Wielka – Sarnowice – Otmuchów – Ulanowice – Grądy – Rysiwice – Karłowice Wielkie – Słupice – Nowaki – Radzikowice – Sękowice – Nysa – Konradowa – Wyszów Śląski – Niwnica – Domaszkowice – Wierzbice – Kępica – Hajduki Nyskie – Stary Las – Nowy Las – Charbielin – Jarnołtówek – Skowronków – Konradów – Głucholazy – Zlaté Hory – Rejvíz – Česká Ves – Jeseník – Vernířovice – Sobotín – Velké Losiny – Rapotín – Šumperk – Mírov – Mohelnice; szlak powstał w 2006 r. po czeskiej stronie, w 2009 r. wyznaczono jego przebieg również po polskiej stronie w ramach realizacji projektu *Szlakiem czarownic po czesko-polskim pograniczu*; po stronie polskiej znajduje się 10 tablic informacyjnych dotyczących historii procesów czarownic na pograniczu polsko-czeskim;
- *Szlak Świętego Jakuba* (oznaczony symbolem muszli przegrzebka nazywanej także muszlą świętego Jakuba);
odcinek głucholański jest częścią *Nyskiej Drogi Św. Jakuba*, stanowiącej jedno z odgałęzień Szlaku Św. Jakuba wiodącego do Santiago de Compostela – miejsca pochówku świętego; kiedyś szlak spełniał głównie funkcje pielgrzymkowe, obecnie przede wszystkim turystyczne; odcinek nyski został udostępniony w 2010 r. i liczy około 106 km; głucholańska część szlaku zaczyna się przy Studni Jakuba na Górze Parkowej i wiedzie przez miasto w kierunku Nysy;
- *Szlak kajakowy po Białej Głucholańskiej*;
długość trasy ok. 20 km;
trasa dla kajakarstwa dostępna od Głucholaz do Jeziora Nyskiego; szlak o charakterze górskim; średni spadek to około 4 %, co powoduje, że odcinków o spokojniejszej wodzie praktycznie nie ma; szlak dostępny jedynie na wiosnę lub w innej porze roku przy wysokim stanie wody.

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022**3.6. Ocena stanu zachowania i funkcjonowania środowiska kulturowego oraz główne problemy związane z opieką nad zabytkami miasta i gminy Głucholazy**

Podstawę do sformułowania priorytetów, kierunków działań i zadań *Gminnego programu opieki nad zabytkami Miasta i Gminy Głucholazy na lata 2019-2022* stanowi ocena zasobu zabytkowego gminy i stanu jego ochrony prawnej oraz wskazanie kluczowych problemów związanych z ochroną zabytków i obszarów problemowych z punktu widzenia ochrony dziedzictwa kulturowego.

W obowiązujących dokumentach programowych i planistycznych miasta podkreślane jest wyjątkowe znaczenie dziedzictwa kulturowego poparte jego właściwym rozpoznaniem. Docenione jest znaczenie zasobów zabytkowych w polityce prorozwojowej miasta, dla celów społecznych, gospodarczych i turystycznych. Takie uznanie zasobów stało się możliwe dzięki zauważalnemu procesowi wzmocnienia tożsamości regionalnej oraz wrażliwości wobec problemu ochrony zabytków i dużemu zaangażowaniu społecznemu mieszkańców w opiekę nad zabytkami.

Podjęte przez władze miasta działania rewitalizacyjne, w sferze związanej z ochroną środowiska kulturowego, generalnie zmierzają do poprawy stanu zachowania obiektów zabytkowych leżących na terenie miasta Głucholazy oraz odnowy publicznych przestrzeni miejskich.

W procesie tym zostaną wykorzystane dostępne źródła i instrumenty wsparcia ochrony zabytków, jak również nabyte doświadczenie w pozyskiwaniu wsparcia finansowego z różnych źródeł na ochronę zabytków. Zakres działań będzie limitowany pozyskanymi środkami finansowymi.

Zabytki o najwyższym znaczeniu dla gminy

Gmina Głucholazy posiada zróżnicowany i bogaty pod względem wartości kulturowych i przyrodniczych krajobraz, z dużym nasyceniem obiektami zabytkowymi.

Do grupy najcenniejszych głucholaskich stanowisk archeologicznych należą rejony eksploatacji złota w Głucholazach/Podlesiu, Podlesiu i Konradowie, grodziska w Pokrzywniej i Starym Lesie oraz stanowiska w Burgrabicach (6/10) Bodzanowie (7/2) i Nowym Świętowie (1/16, 2/49), których wpisanie do rejestru zabytków zalecali badacze Archeologicznego Zdjęcia Polski.

Miasto Głucholazy posiada dobrze zachowany, średniowieczny układ przestrzenny miasta z pozostałościami obwarowań oraz okazałym zespołem wójtostwa.

Głucholazy oraz miejscowości w południowej części gminy charakteryzują się dużą liczbą zabytków związanych z funkcją turystyczną i dawną uzdrowiskową: licznymi pensjonatami, hotelami, sanatoriami, parkiem zdrojowym z promenadą, schroniskami.

Są to zarazem - obok licznych, zachowanych w dobrym stanie i wysokiej klasy artystycznej budowli sakralnych - zabytki o najwyższym znaczeniu dla miasta.

Najcenniejsze zabytki architektury i budownictwa gminy zostały objęte ochroną prawną poprzez wpis do rejestru zabytków oraz ujęte w *Gminnej Ewidencji Zabytków Miasta i Gminy Głucholazy*. Obie listy nie są zamknięte.

Zabytki archeologiczne

W *Gminnej Ewidencji Zabytków Miasta i Gminy Głucholazy* znajduje się 118 stanowisk archeologicznych, w tym 97 zlokalizowanych na mapie i 21 bez lokalizacji, ale ujętych w wojewódzkiej ewidencji zabytków w postaci kart KEZA (Karta Ewidencyjna Zabytku Archeologicznego).

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022

Gminna Ewidencja Zabytków Miasta i Gminy Głucholazy jest zbiorem otwartym, co oznacza, że np. w wyniku prowadzonych badań archeologicznych ilość kart może ulec zmianie, podobnie jak ich zawartość. W związku z tym ewidencję gminną należy aktualizować. Brak jest terminów ustawowych, ale dobrą okazją do podjęcia takich czynności jest aktualizacja *Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami*, która odbywa się co cztery lata. Należałoby wówczas zwrócić się do Opolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków z pytaniem o nowe karty wojewódzkiej ewidencji zabytków. Gmina może również wystąpić z własnymi propozycjami wpisania do ewidencji gminnej nowych obiektów lub ich usunięcia, o ile istnieje potwierdzona naukowo pewność, że przestały istnieć.

W latach 70. i 90. XX w. wpisano do rejestru zabytków 4 stanowiska archeologiczne. W 2014 r. Narodowy Instytut Dziedzictwa prowadził tzw. weryfikację wpisów do rejestru zabytków na terenie gminy Głucholazy. Wskazano wówczas, że ww. decyzje wymagają aktualizacji. Najpilniejsze działania administracyjne należałoby podjąć w stosunku do wpisu do rejestru zabytków osady wczesnośredniowiecznej w Nowym Świętowie (stanowisko 3/50). W tym wypadku zmian wymaga przedmiot i zakres wpisu oraz dane własnościowe. Stanowisko wpisane jako osada wczesnośredniowieczna w toku późniejszych badań okazało się być obiektem wielokulturowym datowanym na okres od paleolitu do średniowiecza, o znacznie większym zasięgu niż sądzono w latach 70. XX w. (stanowisko nr 3/50 jest bez wątpienia częścią stanowiska nr 2/49). Stanowiska rejestrowe znajdują się w zasobie *Gminnej Ewidencji Zabytków Miasta i Gminy Głucholazy*. Gmina jako organ, który zakłada i prowadzi gminną ewidencję powinien zwrócić się do Opolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków o aktualizację zapisów decyzji, tak aby były zgodne ze stanem faktycznym.

Trzy spośród ww. stanowisk wpisanych do rejestru zabytków to obiekty o tzw. własnej formie terenowej. Są to: rejon eksploatacji złota w Głucholazach/Podlesiu, grodziska w Starym Lesie i Pokrzywniej. Wszystkie stanowiska są oznaczone na mapach turystycznych. Przez rejon eksploatacji złota biegnie Szlak Złotych Górników, grodzisko w Pokrzywniej znajduje się na Głównym Szlaku Sudeckim im. Orłowicza (czerwony), z kolei w pobliżu grodziska w Starym Lesie biegnie polsko-czeski Szlak Czarownic. Wskazane byłoby umieszczenie przy grodziskach profesjonalnych tablic informacyjnych.

W zasobie *Gminnej Ewidencji Zabytków Miasta i Gminy Głucholazy* opracowanej w 2018 znajduje się karta ewidencyjna terenu pocmentarnego w Jarnołtówku. Należałoby zwrócić się do Opolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków o uzupełnienie zasobu Wojewódzkiej Ewidencji Zabytków i założenie dla tego obiektu Karty Ewidencyjnej Zabytku Archeologicznego.

Historyczne założenia i układy przestrzenne

Polityka gminy w ostatnich latach skupiła się na rewitalizacji miasta Głucholazy. Obszar objęty rewitalizacją – to historyczne centrum i przedmieścia. Głucholazy są miastem o regularnym, owalnym planie, z szachownicową siecią ulic, centralnie położonym rynkiem, wyznaczonym przez historyczną, główną oś komunikacyjną – drogę prowadzącą z Moraw do Nysy przez Góry Opawskie. Miasto okolone było w przeszłości owalnym murem miejskim (zachowane relikt), poza którym rozwijały się przedmieścia: Dolne, Górne, Bialskie, *Nowe Domy* oraz Kamienne.

Wśród zabytkowych obszarów miasta Głucholazy szczególną ochroną poprzez wpis do rejestru zabytków chroniony jest staromiejski układ urbanistyczny (decyzja o wpisie do rejestru zabytków wymaga uzupełnienia o szczegółowe określenie granic ochrony).

Pozostałe – cenne z punktu widzenia ochrony krajobrazu kulturowego miasta – obszary zostały ujęte w *Gminnej Ewidencji Zabytków Miasta i Gminy Głucholazy*, tym samym zostaną ujęte w aktualnie sporządzanym studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania gminy, a następnie – w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego:

- historyczny układ przestrzenny dawnego Przedmieścia Dolnego (ul. gen. T. Kościuszki, ul. Jana III Sobieskiego) z terenem dawnego cmentarza przy kościele pw. św. Rocha oraz zabudową przy

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022

- ul. M. Curie-Skłodowskiej (na pn. od ul. Prymasa S. Wyszyńskiego),
- historyczny układ przestrzenny dawnego Przedmieścia Białskiego (ul. gen. W. Sikorskiego) oraz rejon ul. Opolskiej,
- historyczny układ przestrzenny dawnego Przedmieścia Górnego i Nowe Domy (ul. Bohaterów Warszawy i Powstańców Śląskich) wraz z zabudową przy Alei Jana Pawła II i ul. M. Curie-Skłodowskiej (na pd. od ul. Prymasa S. Wyszyńskiego),
- obszar Parku Zdrojowego oraz zabudowa o charakterze uzdrowiskowym przy ul. Parkowej,
- obszar zabudowy o charakterze uzdrowiskowym przy ul. gen. W. Andersa,
- obszar osiedla budynków mieszkalnych przy ul. Kolonia Jagiellońska,
- obszar osiedla budynków mieszkalnych przy ul. Prymasa S. Wyszyńskiego,
- obszar osiedla budynków mieszkalnych przy ul. K. Miarki, A. Mickiewicza, S. Wyspiańskiego,

Większa część tych obszarów chroniona jest już zapisami prawa miejscowego.

Na ochronę obszarową w gminnych dokumentach planistycznych – jako dobro kultury współczesnej (w oparciu o art. 2 pkt 10 *Ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym*) zasługuje obszar osiedla budynków mieszkalnych przy ul. F. Chopina, K. Szymanowskiego, I. Paderewskiego.

Wszystkie wsie w gminie Głucholazy posiadają bardzo dobrze zachowane, historycznie ukształtowane i zróżnicowane układy przestrzenne.

Wsie obecnej gminy posiadają metrykę średniowieczną. Większość wsi w przeszłości (do 1810 r., czyli do czasu kasacji majątków kościelnych w Prusach) w całości lub w części stanowiła własność biskupów wrocławskich: Biskupów, Łączki, Bodzanów, Burgrabice, Charbielin, Gierałcice, Jarnołówki, Markowice, Nowy Las, Nowy Świętów, Polski Świętów, Sławniowice, Stary Las, Sucha Kamienica, Wilamowice Nyskie. W posiadaniu wójta z Głucholaz pozostawała w przeszłości część Bodzanowa, część Konradowa należała do parafii w Głucholazach, Podlesie było wsią prywatną, a Pokrzywna była wsią rady miasta Prudnika. We wsiach biskupich wykształciła się duża własność sołecka.

Z uwagi na ukształtowanie terenu – w dolinach rzek, na obszarach podgórskich wsie posiadają w większości układy ruralistyczne łańcuchowe: Biskupów, Burgrabice, Gierałcice, Jarnołówki, Konradów, Podlesie, Sławniowice Stary Las. Liczne są też wsie o ulicowym układzie przestrzennym: Bodzanów, Charbielin, Markowice, Nowy Las, Nowy Świętów Sucha Kamienica Wilamowice Nyskie, układ wielodrożny posiada Polski Świętów, natomiast w Pokrzywnej nie wykształcił się żaden konkretny układ siedliska – zabudowa jest mocno rozproszona.

Wśród osad gminy wyróżnić należy kolonie – niewielkie osady zakładane już w okresie nowożytnym, przy większych wsiach: w Bodzanowie: Dłużnica, Rudawa; w Gierałcicach: Radzów i Tomkowice, w Jarnołówku Bolkowice, w Konradowie: Kletnik, Kolonia Kaszubska, Skowronków oraz w Nowy Świętów kolonia Komorów.

W latach 20. XX w. powstały osiedla – zespoły domów mieszkalnych – w Głucholazach (ul. Kolonia Jagiellońska) i w Jarnołówku (zespół domów przy drodze prowadzącej w kierunku granicy).

W *Gminnej Ewidencji Zabytków Miasta i Gminy Głucholazy* ujęto historycznie ukształtowane układy ruralistyczne, wyróżniające się czytelnym siedliskiem, tworzącym spójny układ w krajobrazie, najczęściej z dominantą w postaci kościoła czy folwarku, ze skupioną zabudową, która często tworzy wyraźną sekwencję powtarzających się układów zagród:

- historyczny układ ruralistyczny wsi Biskupów,
- historyczny układ ruralistyczny wsi Bodzanów,
- historyczny układ ruralistyczny wsi Charbielin,
- historyczny układ ruralistyczny wsi Jarnołówki,
- obszar kolonii domów 166-181 w Jarnołówku,

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022

- historyczny układ ruralistyczny wsi Konradów,
- historyczny układ ruralistyczny wsi Markowice,
- historyczny układ ruralistyczny wsi Nowy Las,
- historyczny układ ruralistyczny wsi Nowy Świętów,
- historyczny układ ruralistyczny „górnej” części wsi Podlesie,
- historyczny układ ruralistyczny wsi Polski Świętów,
- historyczny układ ruralistyczny wsi Stary Las,
- historyczny układ ruralistyczny wsi Sucha Kamienica.

Zabytki sakralne

W obszarze miasta i gminy Głucholazy znajdują się liczne kościoły, kaplice, cmentarze oraz kapliczki, krzyże i rzeźby przydrożne.

Wśród zabytków sakralnych leżących na terenie gminy można wyróżnić grupę świątyń powstałych w średniowieczu a następnie przebudowywanych – są to kościoły w Biskupowie, Burgrabicach, Charbielinie, Gierałcicach, Nowym Lesie, Nowym Świętowie, Polskim Świętowie, Starym Lesie; w okresie baroku został wybudowany kościół w Bodzanowie; istnieją również trzy kościoły wybudowane już w XX w. – są to kościoły w Jarnołtówku, Konradowie i Podlesiu.

W obszarze gminy istnieją również kaplice mszalne: w Łączkach, Suchej Kamienicy i Podlesiu. Jedynym przykładem dzwonnicy jest budowla w Markowicach.

Przy kościołach parafialnych budowane były okazałe zagrody plebańskie. W obszarze gminy zachowały się zabytkowe plebanie w Biskupowie, Burgrabicach, Gierałcicach, Nowym Lesie, Nowym Świętowie, Polskim Świętowie i Starym Lesie. W Biskupowie znajduje się ponadto dom zakonny oo. Benedyktynów, a w Bodzanowie Dom Zakonny Misjonarzy Oblatów Maryi Niepokalanej.

Ważnym elementem w krajobrazie wsi są cmentarze (głównie katolickie) – zakładane przy kościołach, często otoczone murami lub ogrodzeniami. Oprócz cmentarzy przykościelnych w obszarze gminy znajdują się cmentarze zakładane poza siedliskami wsi – takie nowe cmentarze znajdują się w Głucholazach, Jarnołtówku, Konradowie, Nowym Świętowie, Podlesiu, Polskim Świętowie, Sławniowicach, Starym Lesie. Często na cmentarzach zachowały się niewielkie domy przedpogrzebowe. W Jarnołtówku teren dawnego cmentarza zlikwidowanego na pocz. XX w., po powodzi, która miała miejsce w 1903 r., zajmuje wybudowany jeszcze przed 1945 r. budynek szkoły.

Większość kościołów leżących na terenie gminy jest objętych ochroną prawną poprzez wpis do rejestru zabytków. Istnieje grupa obiektów, która ze względu na wysokie wartości artystyczne i architektoniczne kwalifikują się do wpisu do rejestru zabytków. Wpis może być również przydatny przy staraniu się o środki finansowe ze źródeł zewnętrznych na ewentualne prace remontowe i konserwatorskie. Są to następujące obiekty sakralne:

- kościół ewangelicki Pokoju Bożego, obecnie rzymskokatolicki kościół filialny pw. św. Franciszka z Asyżu w Głucholazach,
- mauzoleum przy rzymskokatolickim kościele parafialnym pw. św. Bartłomieja Apostoła w Burgrabicach,
- plebania przy rzymskokatolickim kościele parafialnym pw. św. Bartłomieja Apostoła w Burgrabicach (nr 142),
- rzymskokatolicki kościół filialny pw. Chrystusa Króla w Konradowie,
- dzwonnica w Markowicach,
- rzymskokatolicki kościół parafialny pw. św. Jadwigi w Nowym Lesie,
- plebania rzymskokatolickiego kościoła parafialnego pw. św. Jadwigi w Nowym Lesie,

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022

- rzymskokatlicki kościół parafialny pw. św. Jerzego w Podlesiu,
- kaplica św. Anny w Podlesiu,
- rzymskokatlicki kościół parafialny pw. Narodzenia św. Jana Chrzciciela w Polskim Świętowie,
- kaplica pw. Matki Boskiej Różańcowej w Markowicach.

W *Gminnej Ewidencji Zabytków Miasta i Gminy Głucholazy* ujęto dodatkowo nie chroniony dotąd teren dawnego cmentarza w Jarnońtówku oraz cmentarz w Sławniowicach.

Generalnie zabytki sakralne pozostają zadbane, a cmentarze uporządkowane. Teren dawnego cmentarza przy kościele św. Rocha w Głucholazach, obecnie pełniący funkcję miejskiego parku został objęty również *Lokalnym Programem Rewitalizacji dla Gminy Głucholazy na lata 2016-2023*.

Uporządkowania wymaga teren dawnego cmentarza w Sławniowicach i zbiorowa mogiła ofiar terroru hitlerowskiego na cmentarzu przy rzymskokatolickim kościele parafialnym pw. św. Józefa Robotnika w Bodzanowie. Bieżących prac konserwatorskich wymagają również dzwonnica w Markowicach (obiekt nie użytkowany) oraz mury wokół kościołów w Gierałcicach i Polskim Świętowie.

Odrębnym problemem pozostaje ochrona licznych i stanowiących o niepowtarzalnym krajobrazie gminy kapliczek, krzyży przydrożnych i figur świętych. Jedynie 6 obiektów zostało objętych ochroną prawną poprzez wpis do rejestru zabytków.

Do rejestru zabytków wpisany został również zespół Stacji Drogi Krzyżowej, usytuowany na terenie Głucholaz i Podlesia.

Kapliczki kubaturowe, tzw. „domkowe” zostały ujęte w *Gminnej Ewidencji Zabytków Miasta i Gminy Głucholazy*.

Pozostałe obiekty, jako zabytki klasyfikowane jako „ruchome” podlegają również ochronie konserwatorskiej, jednak brak jest pełnego rozpoznania tego typu obiektów. Ewidencję zabytków ruchomych prowadzi Opolski Wojewódzki Konserwator Zabytków i to w jego kompetencjach leży udokumentowanie i ochrona tych obiektów.

Obiekty te są w różnym stanie technicznym. Przeważnie są zadbane i odnawiane przez mieszkańców, często bez wiedzy konserwatorskiej. Część obiektów wymaga odnowienia, ustabilizowania czy prac konserwatorskich (np. figura św. Jana Nepomucena w Nowym Lesie).

Założenia rezydencjonalne

Do założeń rezydencjonalnych można zaliczyć będący istotną dominantą w krajobrazie Głucholaz okazały zespół wójtostwa, obecny adres: ul. Magistracka 2, 2a. Zespół wójtostwa wpisany został do rejestru zabytków. W *Lokalnym Programie Rewitalizacji dla Gminy Głucholazy na lata 2016-2023* ujęto rewitalizację tego bardzo cennego zespołu, w tym remont konserwatorski elewacji, przebudowę pomieszczeń z przeznaczeniem na funkcję wystawienniczą (izba regionalna) i turystyczną, wymianę pokrycia dachu, budowę energooszczędnego oświetlenia, uporządkowanie zieleni (nasadzenia kwiatów, krzewów). Część tych prac została zrealizowana w 2016 roku.

Z historycznych stosunków własnościowych w miejscowościach obecnej gminy wynika typ zachowanych założeń dworskich i folwarcznych. Zachowały się związane z dawnymi dobrami szlacheckimi zespoły dworskie w Jarnońtówku, Starowicach (obecnie Konradów) oraz w Podlesiu. We wsiach, które należały do 1810 r. w całości lub części do biskupów wrocławskich wykształciła się duża własność sołecka. Zabudowania dawnych folwarków sołeckich zachowały się w Biskupowie (2 folwarki), Burgrabicach, Charbielinie, Gierałcicach, Markowicach, Nowym Świętowie, Suche Kamienicy. W Polskim Świętowie folwark należał do

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022

miasta Nysy, w Łączkach (obecnie Biskupów) – do instytucji kościelnej. Przy niektórych dworach i siedzibach zakładano parki, stanowiące obecnie duże urozmaicenie siedlisk wsi. Takie parki (lub ich pozostałości) zachowały się w miejscowościach: Bodzanów, Burgrabice, Charbielin, Łączki (obecnie Biskupów), Jarnołtówek, Starowice (obecnie Konradów), Nowy Świątów i Podlesie.

Większa część najcenniejszych obiektów została wpisana do rejestru zabytków. Na szczególną ochronę poprzez wpis do rejestru zabytków zasługują kolejno:

- dwór w zespole folwarku sołeckiego w Charbielinie (nr 91),
- dwór w Podlesiu (nr 4).

Stan zachowania dawnych siedzib, zabudowań folwarcznych i towarzyszących im parków w większości nie jest zadowalająca. Zespoły są podzielone na drobniejsze własności, nie zawsze właściwie gospodarowane.

Nie istnieje – wpisany do rejestru zabytków – dwór w Burgrabicach, w bardzo złym stanie technicznym, bliskim katastrofie budowlanej znajduje się również objęty wpisem do rejestru zabytków spichlerz w Burgrabicach (obiekt pozostający w użytkowaniu wieczystym, od 2019 r. – własność prywatna).

Prac remontowych i konserwatorskich wymagają dwory w Biskupowie, Gierałcicach, Nowym Świątowie, Podlesiu, prac rewitalizacyjnych – park w Nowym Świątowie.

Obiekty związane z historią uzdrowiska i turystyki

Od 2. poł. XIX w. w miejscowościach dzisiejszej gminy rozwija się funkcja turystyczna, a w 1877 r. Głucholazy otrzymały oficjalny status uzdrowiska. W Głucholazach, na południe od historycznego miasta, ukształtowała się dzielnica związana z funkcjonującym w przeszłości uzdrowiskiem – dwa obszary rozdzielone rzeką Białą Głucholaską a połączone urządzoną promenadą zostały wskazane jako zabytkowe w *Gminnej Ewidencji Zabytków Miasta i Gminy Głucholazy*. Są to obszary zabudowy uzdrowiskowej przy ul. Parkowej wraz z terenem *Parku Zdrojowego* oraz obszar zabudowy uzdrowiskowej przy ul. gen. W. Andersa – w zakolu Białej Głucholaskiej.

Zabudowa uzdrowiskowa oraz związana z obsługą ruchu turystycznego oprócz Głucholaz powstawała w Jarnołtówku, Podlesiu i Pokrzywniej. Oprócz obiektów sanatoryjnych i pensjonatów były to gospody, schroniska (na Przedniej Kopie w Podlesiu oraz na Biskupiej Kopie w Jarnołtówku) i wieże widokowe.

Najcenniejsze obiekty uzdrowiskowe miasta i gminy zostały wpisane do rejestru zabytków oraz ujęte w *Gminnej Ewidencji Zabytków Miasta i Gminy Głucholazy*. W tej grupie budynków wyróżniają się okazałe sanatoria, pensjonaty, pełniące dawną funkcję do chwili obecnej oraz okazałe wille otoczone ogrodami w uzdrowiskowej części miasta, zazwyczaj utrzymane w należytym stanie.

Zagospodarowania i prac remontowych wymaga kompleks dawnego miejskiego kąpieliska w Głucholazach wraz z budynkiem hotelowo-gastronomicznym oraz budynek dawnego hotelu *Germanenbad* z salą restauracyjną, Aleja Jana Pawła II 36.

Obiekty użyteczności publicznej

Oprócz obiektów sanatoryjnych wśród budowli użyteczności publicznej na terenie gminy wyróżniają się budynki szkolne. Są to budynki utrzymane właściwie, w ogólnie zadowalającym stanie technicznym. Najcenniejsze z nich ujęto w *Gminnej Ewidencji Zabytków Miasta i Gminy Głucholazy*.

Zabytkowa zieleń

Oprócz parków wiejskich (omówionych przy założeniach rezydencjonalnych), istotne elementy krajobrazowe historycznych siedlisk stanowią aleje (Nowy Świątów, Podlesie) oraz wysoka zieleń osłonowa cmentarzy.

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022

W Głucholazach w 2 poł. XIX w. w związku z rozwojem uzdrowiska zagospodarowano leśny teren u podnóża Góry Parkowej i urządzono *Park Zdrojowy*. Park wpisany został do rejestru zabytków, lecz bez wskazania granic ochrony. Park w ostatnich latach jest rewitalizowany (2008-2009, 2016-2018).

Budynki mieszkalne

Jest to najliczniej reprezentowana grupa zabytków architektury gminy Głucholazy. Generalnie najbardziej powszechnym typem zagrożeń dla tych obiektów jest zatarcie cech zabytkowych będące skutkiem modernizacji bez poszanowania znaczenia i wartości zabytków (skucie detalu architektonicznego i tynków podczas ocieplenia elewacji, nadbudowy, wymiana stolarki okiennej przy zmianie wykończenia otworów okiennych, itp.).

Wśród tej grupy obiektów nie istnieje jeden obiekt wpisany do rejestru zabytków: dom mieszkalny, ul. Wita Stwosza 21 w Głucholazach (obiekt kwalifikuje się do skreślenia z rejestru zabytków).

Prace rewaloryzacyjne przy kamienicach miejskich są elementem *Lokalnym Programie Rewitalizacji dla Gminy Głucholazy na lata 2016-2023*. Wiele z nich posiada odnowione elewacje i remontowane pokrycia dachowe.

Zabudowa wiejska w związku z zanikaniem działalności rolniczej zmienia swój charakter. Budynki gospodarcze nie pełnią swych pierwotnych funkcji.

Zabytki techniki, kolej i przemysł

Duży potencjał dla rozwoju turystyki w regionie posiadają linie kolejowe oraz związane z nimi budowle dworcowe – obiekty ujęte w *Gminnej Ewidencji Zabytków Miasta i Gminy Głucholazy*.

Pierwsze połączenia kolejowe pomiędzy miejscowościami gminy – to odcinki tzw. Magistrali Podsudeckiej – linii łączącej uprzemysłowione miasta Przedgórze Sudeckiego z kopalniami Śląska. Odcinek Nysa – Nowy Świątów – Głucholazy otwarto 1 listopada 1875 r., jego przedłużenie w kierunku Prudnika 12 czerwca 1876 r. Linia kolejowa, która miała duże znaczenie dla rozwoju miejscowego przemysłu – to połączenie Nowego Świątowa ze Sławniowicami, otwarte 15 listopada 1894 r., zamknięte w 1961 r. i rozebrane po 1987 roku. Znaczenie turystyczne miało ponadto połączenie Głucholaz z Pokrzywną otwarte 1 grudnia 1875 r. oraz przedłużenie linii kolejowej ze stacji Głucholazy z częścią zdrojową miasta w 1914 r.

Obecnie jedynie część dawnych linii kolejowych jest eksploatowana. Budowle dworców przeważnie są jedynie częściowo zagospodarowane, a ich otoczenia, które były w przeszłości wizytówką regionu – są zaniedbane. Szansą dla tych obiektów byłyby decyzje o rewitalizacji tych linii.

Posiadające lokalne walory architektoniczne zabudowania dawnych zakładów przemysłowych zlokalizowanych w obszarze gminy zostały ujęte w *Gminnej Ewidencji Zabytków Miasta i Gminy Głucholazy*. Są to m.in. zabudowania zakładów papierniczych w Głucholazach i Bodzanowie, budynki związane z kamieniołomem oraz piec wapienniczy w Sławniowicach.

W krajobrazie gminy dużą rolę odgrywają budowle inżynierskie: wiadukty, mosty, przepusty. Najcenniejsze z nich ujęto w *Gminnej Ewidencji Zabytków Miasta i Gminy Głucholazy*, w tym wzniesiona po powodzi 1903 r. zapora wodna w Jarnońtówku.

Wśród zabudowy wiejskiej wyróżniają się dawne młyny wodne i papiernicze. Pozostałości tych założeń znajdują się w Bodzanowie, Jarnońtówku, Nowym Świątowie i Polski Świątowie.

Zabytki ruchome

Zasób zabytków dopełniają klasyfikowane jako zabytki ruchome dzieła sztuki i rzemiosła artystycznego. Są to zabytki będące własnością parafii i prywatną. W grupie tej znajdują się zabytki stanowiące wyposażenie

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022

licznych kościołów. Zabytki tzw. „ruchome” podlegają również ochronie konserwatorskiej, ewidencję zabytków ruchomych prowadzi Opolski Wojewódzki Konserwator Zabytków.

Do rejestru zabytków wpisano elementy wyposażenia i wystroju 7 obiektów sakralnych.

Zagadnienia związane z kapliczkami, figurami i krzyżami przydrożnymi omówiono w części dotyczącej zabytków sakralnych.

Dziedzictwo niematerialne

Dziedzictwo niematerialne regionu jest ściśle związane z sytuacją polityczną, jaka zaistniała po zakończeniu II wojny światowej. Niemal całkowita wymiana ludności spowodowała nagłe przerwanie ciągłości rozwoju kulturowego. Tradycje i zwyczaje przeniesione przez nowych mieszkańców, którzy reprezentowali różne narodowości i grupy etniczne, zadecydowały o swoistej różnorodności kulturowej regionu.

Dokumentacja, edukacja, promocja

Zasób zabytkowy gminy Głucholazy jest w dużej mierze rozpoznany.

W roku 1999 i po roku 2000 obszar gminy Głucholazy został objęty weryfikacyjno-poszukiwawczą akcją Archeologicznego Zdjęcia Polski. Pominięto wówczas grodzisko w Starym Lesie, dla którego kartę opracowano dopiero w roku 2011. W wyniku badań AZP powstały Karty Ewidencyjne Stanowisk Archeologicznych stanowiące zbiór wojewódzkiej ewidencji zabytków. Karty znajdują się w archiwum opolskiego Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków. W kartach uwzględniono wyniki wcześniejszych badań powierzchniowych i wykopaliskowych.

W 1957 r. powstało dla starego miasta w Głucholazach mające dzisiaj ogromną wartość archiwalną i dokumentacyjną opracowanie, którego autorami byli W. Dziewulski, M. Kutzner i J. Gierczak: *Głucholazy, studium historyczno-urbanistyczne*. Ustalenia naukowe, które znalazły się w tym opracowaniu, w dużej mierze są nadal aktualne.

Kompedium wiedzy o zasobach zabytkowych gminy jest *Katalog zabytków sztuki w Polsce*, tom VIII. *Województwo opolskie*. Zeszyt 9. Powiat nyski autorstwa T. Chrzanowskiego i M. Korneckiego wydany w 1963 r.

Być może dostępność tych dwóch opracowań reprezentujących bardzo wysoki poziom naukowy nie skłoniły służb konserwatorskich do wykonania kompleksowej dokumentacji konserwatorskiej, jakim mogłoby być studium wartości kulturowych gminy.

W 2012 r. zostały wykonane karty *Gminnej Ewidencji Zabytków* dla 224 obiektów zabytkowych z obszaru gminy.

Znacznie zwiększyła się wiedza o zabytkach gminy po wykonaniu w dwóch etapach w 2013 i 2015 roku zbioru kart ewidencyjnych obiektów nie wpisanych do rejestru zabytków (w liczbie około 670 kart). Należy przy tym zaznaczyć, że nie jest to zbiór pełny.

W archiwum Opolskiego Urzędu Ochrony Zabytków zgromadzona jest dokumentacja dla części najcenniejszych zabytków gminy opracowana w formie kart ewidencyjnych zabytków nieruchomych i ruchomych, cmentarzy i zabytków techniki oraz ewidencji parkowych.

Brak jest wystarczającej dokumentacji konserwatorskiej dla części cennych zabytków gminy, zarówno układów przestrzennych, zabytków nieruchomych i ruchomych.

Podczas prac nad *Gminną Ewidencją Zabytków Miasta i Gminy Głucholazy* w 2018 r. zweryfikowano w terenie obiekty zabytkowe z obszaru gminy, sporządzono aktualną dokumentację fotograficzną oraz uzupełniono karty *Gminnej Ewidencji Zabytków Miasta i Gminy Głucholazy*.

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022

Prace przy *Gminnej Ewidencji Zabytków Miasta i Gminy Głucholazy* nie obejmowały inwentaryzacji zabytków spełniających ustawowe kryteria zabytków ruchomych.

Brak jest opracowań o charakterze encyklopedycznym, czy monograficznym, dotyczących historii Głucholaz i gminy, dawnego uzdrowiska i jego zabytków.

Wydawane są natomiast opracowania o charakterze przewodnikowym, skierowane do szerokiej grupy turystów i kuracjuszy odwiedzających okolice Głucholaz.

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022**4. Założenia programowe**

Gminny program opieki nad zabytkami Miasta i Gminy Głucholazy na lata 2019-2022 realizuje cele, które wskazuje Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami:

- włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju;
- uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;
- zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;
- wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;
- podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;
- określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;
- podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

4.1. Priorytety polityki gminnej związanej z ochroną zabytków i opieką nad zabytkami oraz kierunki działań i zadania Gminnego programu opieki nad zabytkami Miasta i Gminy Głucholazy na lata 2019-2022**Priorytet I**

Ochrona zabytków i przestrzeni kulturowej miasta i gminy Głucholazy.

Kierunki działań:

I.1. Planowa, konsekwentna oraz kompetentna realizacja zadań samorządowych w zakresie ochrony zabytków, powiązanie zadań służących ochronie wartości kulturowych ze strategią rozwoju gospodarczego oraz polityką przestrzenną gminy.

Zadania:

- Realizacja zadań z zakresu opieki nad zabytkami wynikających z dokumentów strategicznych miasta.
- Zabezpieczenie w budżetach rocznych środków na zadania związane z ochroną zabytków i opieką nad zabytkami, m.in. w ramach *Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Głucholazy na lata 2016-2023* (omówienie finansowania zadań w rozdziale 4.3.).
- Wprowadzenie aktualnych zapisów dotyczących ochrony środowiska kulturowego w *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Głucholazy* (uchwała Rady Miejskiej w Głucholazach nr XXXIX/411/14 z dnia 26 lutego 2014 roku w sprawie przystąpienia do

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022

sporządzenia *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Głucholazy*).

- Sporządzanie i aktualizacja miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Wprowadzanie aktualnych i skutecznych zapisów dotyczących ochrony dziedzictwa i krajobrazu kulturowego w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, w tym ochrony obiektów i obszarów ujętych w *Gminnej Ewidencji Zabytków Miasta i Gminy Głucholazy*.
- Prowadzenie *Gminnej Ewidencji Zabytków Miasta i Gminy Głucholazy* – udostępnienie kart adresowych na oficjalnej stronie internetowej gminy; aktualizacja danych, m.in. uzupełnianie i uaktualnianie informacji dotyczących form ochrony, zakładanie nowych kart adresowych dla obiektów wprowadzonych do wojewódzkiej ewidencji zabytków, po uzyskaniu takiej informacji od Opolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. W zakresie archeologii obecny zbiór kart *Gminnej Ewidencji Zabytków Miasta i Gminy Głucholazy* jest również zbiorem otwartym, co oznacza, że np. w wyniku prowadzonych badań archeologicznych ilość kart może ulec zmianie, podobnie jak ich zawartość.
- Udostępnianie informacji o zabytkach gminy w systemach elektronicznych.
- Interwencje przy rażących naruszeniach prawa budowlanego (zwłaszcza w zakresie samowoli budowlanych na obszarach objętych ochroną konserwatorską oraz przy obiektach zabytkowych i ujętych w *Gminnej Ewidencji Zabytków Miasta i Gminy Głucholazy*).
- Wystąpienie do Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego o skreślenie z rejestru zabytków dwóch nieistniejących obiektów: dom mieszkalny w Głucholazach, przy ul. Wita Stwosza 21 (nr rej. 1091/65 z dnia 22.05.1965 r.); dwór w Burgrabicach (nr rej. 1019/65 z dnia 08.05.1965 r.).
- Wystąpienie do Opolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków o zmianę decyzji w sprawie wpisu do rejestru zabytków w zakresie jednoznacznego wskazania granic obszaru objętego ochroną: decyzji 138 z dnia 03.12.1954 r. dotyczącej wpisu do rejestru zabytków układu urbanistycznego Głucholaz oraz decyzji 62/57 z dnia 25.11.1957 r. dotyczącej wpisu do rejestru zabytków *Parku Zdrojowego* w Głucholazach.
- Wystąpienie do Opolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w sprawie aktualizacji decyzji o wpisie do rejestru zabytków C osady wczesnośredniowiecznej w Nowym Świętowie (stanowisko 3/50) – w zakresie aktualizacji przedmiotu i zakresu wpisu oraz danych własnościowych.
- Wystąpienie do Opolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w sprawie uzupełnienia zasobu wojewódzkiej ewidencji zabytków o Kartę Ewidencyjną Zabytku Archeologicznego dla terenu pocmentarnego w Jarnoławku.
- Przeciwdziałanie niszczeniu stanowisk archeologicznych – przy wydawaniu zezwoleń na budowę przestrzeganie konieczności wymagania opinii bądź zezwoleń służb konserwatorskich. Zwrócenie szczególnej uwagi na miejsca oznaczone jako stanowiska archeologiczne.
- Monitoring *Planu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych*.
- Realizacja *Programu usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Głucholazy na lata 2014-2032* zgodnie Uchwałą Nr III/29/14 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 29 grudnia 2014 r. – w stosunku do obiektów znajdujących w *Gminnej Ewidencji Zabytków Miasta i Gminy Głucholazy* oraz obiektów położonych w obszarach ochrony konserwatorskiej.
- Generowanie miejsc pracy przy inwestycjach prowadzonych przy obiektach i na obszarach objętych ochroną konserwatorską, w tym w zakresie prowadzenia bieżących prac pielęgnacyjnych, porządkowych i zabezpieczających na terenie zabytkowych założeń zielonych, będących własnością

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022

gminną oraz przy założeniach zielonych w obszarach ochrony konserwatorskiej. Udział w programach związanych z tworzeniem miejsc pracy prowadzonych przez Powiatowy Urząd Pracy w Nysie.

I.2. Opieka nad zabytkami miasta i gminy, dążenie do materialnej poprawy ich stanu zachowania, odbudowy, adaptacji i rewitalizacji. Aktywne zarządzanie materialnym dziedzictwem kulturowym w celu wykorzystania jego potencjału w rozwoju miasta i gminy.

Zadania:

- Podejmowanie działań prowadzących do zahamowania procesu degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania – m.in. poprzez zapewnianie środków w corocznie uchwalanych budżetach na realizację uchwał w sprawie zasad udzielania pomocy finansowej w remontach elewacji budynków mieszkalnych w Głucholazach.
- Realizacja zadań wynikających z *Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Głucholazy na lata 2016-2023* – prowadzenie działań mających na celu przede wszystkim: powstrzymanie degradacji obiektów i obszarów o wartościach zabytkowych, kulturowych i przyrodniczych w obszarze rewitalizacji oraz podjęcie działań w celu poprawy stanu ich zachowania (omówienie zadań w rozdziale 4.3.).
- Podejmowanie prac remontowych przy obiektach zabytkowych oraz przy obiektach ujętych w *Gminnej Ewidencji Zabytków Miasta i Gminy Głucholazy*, których Gmina jest właścicielem lub współwłaścicielem (poza obszarem objętym rewitalizacji).
- Podejmowanie starań o dofinansowanie prac przy zabytkach miasta z funduszy zewnętrznych, w tym z programów transgranicznych.
- Zwrócenie się do Opolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków z prośbą o opracowanie i przekazanie pełnego wykazu uznanych za zabytkowe kapliczek, rzeźb, krzyży przydrożnych, itp. (zabytków ruchomych) z terenu gminy, w celu podjęcia działań związanych z ich ochroną. Część obiektów może leżeć na gruntach gminnych, w związku z czym gmina – dysponując wiedzą o tym zasobie – mogłaby podjąć się ochrony tych obiektów.
- Prowadzenie bieżących prac pielęgnacyjnych, porządkowych i zabezpieczających na terenie zabytkowych założeń zielonych, będących własnością gminną oraz przy założeniach zielonych w obszarach ochrony konserwatorskiej (poza obszarem objętym rewitalizacji).
- Podejmowanie działań zmierzających do poprawy infrastruktury w obszarze historycznych założeń przestrzennych. Zadania takie jak remonty infrastruktury technicznej (np. budowa sieci sanitarnej), oświetlenia ulicznego czy poprawa infrastruktury drogowej (w tym m.in. chodniki, nowe nawierzchnie, ścieżki rowerowe) – prowadzone zgodnie z zasadami konserwatorskimi – związane są bezpośrednio z rewitalizacją tych obszarów.

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022**Priorytet II.**

Utrwalenie historii regionu związanej z górnictwem złota oraz tradycji uzdrowiskowych Głucholaz i okolic.

Kierunki działań:

II.1. Kompleksowa ochrona i świadome kształtowanie dziedzictwa kulturowego, przyrodniczego i krajobrazu historycznego uzdrowiska, powstrzymanie degradacji zagrożonych obiektów zabytkowych i obszarów związanych z funkcjonowaniem w przeszłości uzdrowiska oraz podjęcie działań w celu poprawy stanu ich zachowania.

Zadania:

- Uznanie znaczenia wartości zabytkowych i historycznych terenów dawnego wydobywania złota oraz dawnego uzdrowiska jako szansy rozwoju miasta i gminy.
- Zachowanie dbałości o krajobraz kulturowy gminy, w tym jego charakterystycznych elementów zabytkowych i przyrodniczych; przestrzeganie rygorystycznej ochrony unikatowych wartości krajobrazu kulturowego gminy w dokumentach planistycznych.
- Prowadzenie inwestycji związanych z rewaloryzacją przestrzeni publicznych związanych z dawnym uzdrowiskiem o wysokim standardzie zagospodarowania i wysokich wymaganiach względem estetyki.
- Podejmowanie działań zmierzających do poprawy infrastruktury w obszarze historycznych założeń przestrzennych związanych z historią uzdrowiska.
- Utrzymanie w należytym stanie zabytkowego parku oraz promenad uzdrowiskowych w Głucholazach. Prowadzenie bieżących prac porządkowych i pielęgnacyjnych.
- Inwestowanie oraz wspieranie działań związanych z rozbudową infrastruktury związanej z obsługą ruchu turystycznego w poszanowaniu uwarunkowań wynikających z zasad ochrony środowiska kulturowego miasta.

II.2. Budowanie renomy i popularności regionu turystycznego Głucholaz związanego w przeszłości z górnictwem złota i funkcją uzdrowiskową. Zwiększenie atrakcyjności obszarów i obiektów zabytkowych miasta i gminy w celach turystycznych i społecznych.

Zadania:

- Wspieranie turystyki kulturowej na terenie gminy poprzez m.in. rozbudowę infrastruktury turystycznej, rozwój szlaków turystycznych i sieci tras rowerowych, organizację gier topograficznych.
- Utrzymanie i popularyzacja szlaków turystycznych.
- Tworzenie systemu informacji o zabytkowych urządzeniach związanych z wydobywaniem złota w przeszłości oraz dawnym uzdrowiskiem na potrzeby turystyki.
- Promocja zabytków gminy związanych z wydobywaniem złota w przeszłości oraz dawnym uzdrowiskiem.

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022**Priorytet III:****Edukacja i promocja dziedzictwa kulturowego miasta i gminy.****Kierunki działań:****III.1. Uznanie znaczenia dziedzictwa kulturowego w rozwoju miasta i gminy oraz jego promocja.****Zadania:**

- Wspieranie i dofinansowanie projektów, wydawnictw, albumów, informatorów, map, ulotek i folderów informacyjnych oraz innych realizacji mających na celu promowanie walorów kulturowych jako potencjału dla rozwoju turystyki.
- Podjęcie starań mających na celu umieszczenie profesjonalnych tablic informacyjnych dla grodzisk w Pokrzywnej i Starym Lesie.
- Udostępnianie na oficjalnej stronie internetowej Urzędu Miasta publikacji będących prezentacją zasobów oraz działań Gminy związanych z ochroną zasobów zabytkowych miasta i gminy Głucholazy.
- Promocja tzw. dobrych praktyk w zakresie zarządzania obiektami zabytkowymi miasta i gminy.
- Współpraca z instytucjami zajmującymi się ochroną dziedzictwa kulturowego (m.in. Narodowy Instytut Dziedzictwa Oddział Terenowy w Opolu).
- Promowanie historii oraz zabytków gminy podczas imprez i wydarzeń kulturalnych.
- Promowanie tradycyjnych form i cech lokalnej architektury (w zakresie bryły, detalu architektonicznego, materiału, kolorystyki, rozwiązań konstrukcyjnych).
- Promocja zabytków gminy Głucholazy w różnego rodzaju mediach.

III.2. Budowanie klimatu społecznej akceptacji dla idei ochrony zabytków odczytywanych jako źródło tożsamości, wiedzy i dumy z przeszłości i tradycji.**Zadania:**

- Inicjowanie i wspieranie projektów związanych z szeroko rozumianym upowszechnieniem wiedzy o dziedzictwie kulturowym gminy, w tym wspieranie organizacji konkursów wiedzy o zabytkach oraz wycieczek szkolnych, których celem jest poznawanie zabytków gminy.
- Wspieranie działalności organizacji społecznych, pozarządowych i środowisk zajmujących się ochroną i opieką nad zabytkami.
- Kreowanie modelu odpowiedzialności za zasoby dziedzictwa kulturowego wśród mieszkańców, użytkowników oraz wśród pracowników samorządowych.
- Udział Gminy oraz zachęcenie właścicieli zabytków z terenu miasta do udziału w corocznych edycjach Europejskich Dni Dziedzictwa - ogólnoeuropejskim wydarzeniu promującym dziedzictwo kulturowe.

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022**III.3. Promocja właściwego zarządzania dziedzictwem kulturowym miasta.****Zadania:**

- Publikacja na oficjalnej stronie internetowej miasta informacji dotyczących realizacji *Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Głucholazy na lata 2016-2023*.
- Publikacja na oficjalnej stronie internetowej miasta informacji dotyczących prac konserwatorskich finansowanych oraz współfinansowanych z budżetu Gminy oraz prezentacja obiektów, przy których przeprowadzono prace konserwatorskie finansowane oraz współfinansowane z budżetu Gminy.

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022**4.2. Udzielanie pomocy finansowej z budżetu gminy Głucholazy na prace remontowe przy zabytkach**

Od 2007 r. gmina Głucholazy udziela pomocy finansowej przy remontach elewacji budynków mieszkalnych. Obecnie obowiązuje Uchwała Nr XXV/247/16 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 28 listopada 2016 r. w sprawie zmiany Uchwały Nr VIII/51/07 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 28 marca 2007 r. w sprawie zasad udzielania pomocy finansowej w remontach elewacji budynków mieszkalnych w Głucholazach zmienionej Uchwałą Nr XXV/205/08 z dnia 22 października 2008 r., Uchwałą Nr LI/430/10 z dnia 10 listopada 2010 r. oraz Uchwałą Nr XXXIX/410/14 z dnia 26 lutego 2014 roku.

Zgodnie z obowiązującą uchwałą refundowana jest część kosztów remontów elewacji budynków będących własnością wspólnot mieszkaniowych, w których gmina Głucholazy posiada swój udział. Warunki określone są w regulaminie (załącznik do Uchwały Nr LI/430/10 z dnia 10 listopada 2010 r.). Zgodnie z regulaminem wyższe dofinansowanie otrzymują obiekty o wartościach zabytkowych: dla remontów przy budynkach wpisanych do rejestru zabytków ustalona została refundacja do 60% wartości robót wg kosztorysu inwestorskiego, do 45% wartości robót dla budynków z ewidencji obiektów zabytkowych oraz do 35% wartości robót dla pozostałych budynków.

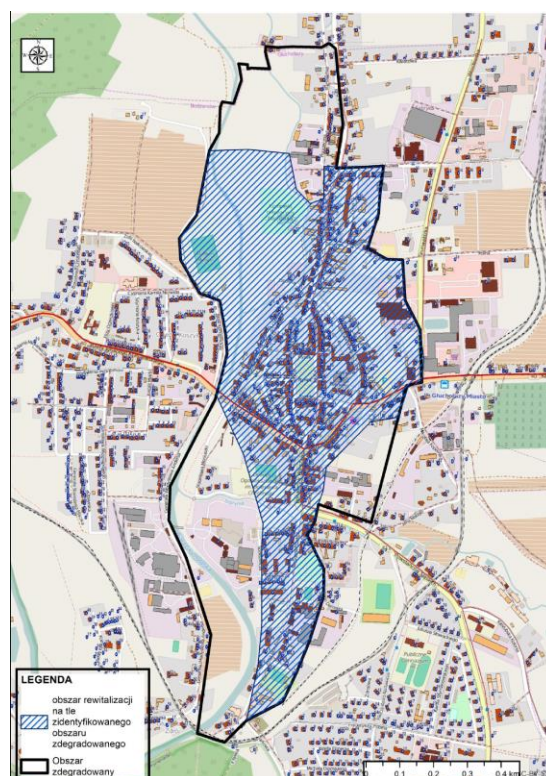
Dodatkowo - zgodnie z art. 81. ust. 1 *Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* jednostki samorządu terytorialnego mają możliwość dotowania prac konserwatorskich, restauratorskich oraz robót budowlanych przy zabytkach. Tryb udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków określa w drodze uchwały organ stanowiący jednostki samorządu terytorialnego. Zasady przyznawania dotacji na realizację zadań publicznych określają przepisy *Ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych* (tekst jednolity Dz. U. z 2017 r. poz. 2077 ze zm.). Dotacje mogą być udzielone podmiotowi, który jest właścicielem zabytku lub posiada tytuł prawny do zabytku, na pokrycie kosztów wykonania prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych (określonych w art. 77. *Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami*) i realizowanych z obowiązującymi przepisami prawa.

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022**4.3. Realizacja Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Głucholazy na lata 2016-2023**

W okresie obowiązywania *Gminnego programu opieki nad zabytkami Miasta i Gminy Głucholazy na lata 2019-2022*, zgodnie z *Lokalnym Programem Rewitalizacji dla Gminy Głucholazy na lata 2016-2023* w wyznaczonym obszarze rewitalizacji, będą realizowane m.in. zadania z zakresu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami (zgodnie z Uchwałą Nr XXIII/229/16 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 28 września 2016 r., zmienioną Uchwałą Nr XXVIII/282/17 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 22 lutego 2017 r. oraz Uchwałą Nr XXIX/295/17 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 29 marca 2017 r.)

Podstawowym celem gminnego programu rewitalizacji jest odpowiednie zarządzanie procesem wyprowadzania obszaru rewitalizacji ze stanu kryzysowego. W celu realizacji tego założenia wykonano diagnozę gminy, w oparciu o którą wyznaczono granice obszaru rewitalizowanego i na jej podstawie przyjęto główne przedsięwzięcia oraz projekty, które odpowiadają zdiagnozowanym problemom. Projektowane działania, zarówno infrastrukturalne, jak i społeczne, są niezbędne do osiągnięcia celów Programu. Ich realizacja, zaplanowana na lata 2016-2023, przyczyni się do urzeczywistnienia wizji rewitalizacji.

Obszar rewitalizacji obejmuje historyczne centrum miasta Głucholazy objęte ochroną prawną poprzez wpis do rejestru zabytków oraz obszary historycznych, średniowiecznych i nowożytnych przedmieść, które zostały ujęte w *Gminnej Ewidencji Zabytków Miasta i Gminy Głucholazy*. Na obszarze rewitalizacji znajdują się najstarsze i najcenniejsze zabytki Głucholaz oraz większość budynków miasta ujętych w *Gminnej Ewidencji Zabytków Miasta i Gminy Głucholazy*.

Mapa z zaznaczonymi granicami obszaru rewitalizacji – zawężonego w stosunku do obszaru zdegradowanego został ograniczony o strefy niezamieszkałe oraz nie wykazujące potencjału do podjęcia działań rewitalizacyjnych

Źródło: *Lokalny Program Rewitalizacji dla Gminy Głucholazy na lata 2016-2023*, Uchwała Nr XXIII/229/16 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 28 września 2016 r.

http://www.prawomiejskowe.pl/UrzadMiejskiwGlucholazach/document/98759/Uchwa%C5%82a-XXIII_229_16

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022

W zakresie ochrony zabytków działania rewitalizacyjne obejmują remonty i rewaloryzację cennych kulturowo obiektów oraz podniesienie jakości przestrzeni publicznej w zabytkowych obszarach chronionych.

Przyjęty w *Programie* harmonogram rzeczowo-finansowy planowanych projektów jest aktualizowany.

W *Programie* wskazano potencjalne źródła finansowania zadań:

- Regionalny Program Operacyjny dla Województwa Opolskiego na lata 2014-2020, (RPO WO 2014-2020) z podziałem na dwa fundusze: Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego (EFRR) oraz Europejski Fundusz Społeczny (EFS),
- Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko na lata 2014-2020,
- Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój,
- budżet własny gminy,
- środki prywatne (wkład własny przedsiębiorców aplikujących o dotację z funduszy unijnych na projekty, objęte LPR).

Zadania związane z opieką nad zabytkami ujęte w *Lokalnym Programie Rewitalizacji dla Gminy Głucholazy na lata 2016-2023*:

Nazwa projektu i opis planowanych działań	Szacunkowa wartość (brutto)/ potencjalne źródła finansowania	Okres realizacji
Rewitalizacja dawnego Wójtostwa w Głucholazach przy ul. Magistrackiej: — remont konserwatorski elewacji — przebudowa pomieszczeń z przeznaczeniem na funkcję wystawienniczą (izba regionalna) i turystyczną - wymiana pokrycia dachu — budowa energooszczędnego oświetlenia — uporządkowanie zieleni (nasadzenia kwiatów, krzewów). obiekt wpisany do rejestru zabytków	2 700 000 RPO WO, INTERREG VA, budżet jst, środki krajowe	2018-2022
Zagospodarowanie zabytkowego parku przy ul. Marii Curie-Skłodowskiej w Głucholazach: — uporządkowanie zieleni parkowej — remont alejek parkowych — budowa ścieżek rowerowych — modernizacja systemu małej architektury (ławki, kosze na śmieci) — budowa energooszczędnego oświetlenia — budowa miejsc parkingowych przy parku. dawny cmentarz, obiekt ujęty w GEZ	500 000 RPO WO, budżet jst	2017-2020
Budowa kładki pieszo-rowerowej na rzece Biała Głucholaska: budowa kładki pieszo-rowerowej. zwiększenie dostępności wpisanego do rejestru zabytków układu staromiejskiego	1 720 000 RPO WO, INTERREG VA, budżet jst	2017-2019
Adaptacja budynku Publicznej Szkoły nr 2 w Głucholazach przy Alei Jana Pawła II na Dzienny Dom Pobytu dla osób starszych i niepełnosprawnych. obiekt istotny w przestrzeni kulturowej miasta, na obszarze ujętym w GEZ	3 200 000 RPO WO, budżet jst	2017-2018

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁĄZY NA LATA 2019-2022

Przebudowa budynku dworca PP w Głucholazach wraz z zagospodarowaniem terenu przyległego. Projekt zagospodarowania terenu obejmuje w szczególności strefę dojścia do wejścia głównego budynku dworca (rozbiórka istniejących nawierzchni betonowych wraz z betonowymi murkami oporowymi, wykonanie nowych posadzek z kostki granitowej), zagospodarowanie terenów zielonych. obiekt ujęty w GEZ	2 541 000 RPO WO, budżet jst	2017-2018
Budowa parkingu dla samochodów osobowych przy cmentarzu komunalnym w Głucholazach. cmentarz ujęty w GEZ	290 000 RPO WO, budżet jst	2017-2018
Dostosowanie infrastruktury zdegradowanych budynków i pomieszczeń w celu adaptacji na mieszkania: — remonty zdegradowanych pomieszczeń komunalnych w celu adaptacji na mieszkania, — remonty i adaptacja zdegradowanych budynków wraz z niezbędnym zapleczem. obiekty ujęte w GEZ	1 500 000 RPO WO, budżet jst, środki krajowe	2017-2018
Rewitalizacja zabytkowych kamienic na obszarze miasta objętym ochroną konserwatorską. Remonty elewacji i elementów architektonicznych kamienic na obszarze starego miasta i dawnych przedmieść. obiekty oraz obszary ujęte w GEZ	3 000 000 RPO WO, budżet jst, środki krajowe	2017-2023
Budowa/adaptacja pomieszczeń na toaletę publiczną w centrum miasta obszar wpisany do rejestru zabytków	200 000 RPO WO, budżet jst	2017-2018
Zwiększenie udziału mieszkańców terenu rewitalizacji w życiu społeczno- kulturalnym gminy oraz wzrost ich aktywności fizycznej: — organizacja koncertów, festiwali, pikników na obszarze rewitalizacji, — organizacja wydarzeń kulturalnych zapoznających mieszkańców (w szczególności dzieci i młodzieży) z tradycją i kulturą regionu, wzmocnienie więzi rodzinnych oraz budowanie postawy patriotycznej, — zachęcanie młodych ludzi do aktywności i działań w organizacjach pozarządowych (promocja zasad wolontariatu) — promowanie aktywnego spędzania czasu wolnego, — organizacja spotkań dla matek samotnie wychowujących dzieci, — prowadzenie działań ułatwiających integrację w społeczeństwie osób starszych i niepełnosprawnych, — wspieranie organizacji pozarządowych poprzez utworzenie Centrum Organizacji Pozarządowych, udostępnienie im miejsca spotkań, promowanie ich na stronie internetowej gminy — wspieranie działań prowadzonych przez organizacje pozarządowe. działania związane z promocją dziedzictwa kulturowego	100 000 RPO WO, budżet jst	2017-2023

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022**4.4. Planowanie przestrzenne**

W okresie obowiązywania *Gminnego programu opieki nad zabytkami Miasta i Gminy Głucholazy na lata 2019-2022* będą kontynuowane prace nad opracowaniem zmiany *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Głucholazy*.

W *Studium* zostanie zaproponowany kompleksowy system ochrony środowiska kulturowego. Tym samym miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego będą aktualizowane i opracowywane w oparciu o aktualną *Gminną Ewidencję Zabytków Miasta i Gminy Głucholazy*.

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022**4.5. Finansowanie zadań związanych z ochroną zabytków i opieką nad zabytkami**

Do *Wieloletniej Prognozy Finansowej dla Gminy Głucholazy na lata 2019-22* (Uchwała Nr III/25/18 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 28 grudnia 2018 r.) zostały wprowadzone planowane na lata 2019-22 zadania związane z szeroko rozumianą opieką nad zabytkami, w tym projekty związane z rewitalizacją przestrzeni publicznych miasta Głucholazy oraz przy obiektach ujętych w *Gminnej Ewidencji Zabytków Miasta i Gminy Głucholazy* (ostatnia zmiana dokumentu z dnia 27.03.2019 r.).

W ostatniej edycji dokumentu uwzględniono następujące prowadzone oraz planowane do realizacji programy, projekty i zadania:

- Zagospodarowanie turystyczne Łączek.
- Budowa infrastruktury pieszo-rowerowej na terenie gminy Głucholazy (budowa kładki pieszo-rowerowej nad rzeką Biała Głucholska w Głucholazach wraz z fragmentem ścieżki pieszo-rowerowej przy Stadionie Miejskim, Budowa ciągu pieszo-rowerowego Głucholazy-Mikulovice, budowa systemu ścieżek pieszo-rowerowych wraz z oznakowaniem tras rowerowych łączących gminę Głucholazy z gminą Nysa).
- Rozbudowa i modernizacja cmentarza komunalnego w Głucholazach.
- Dostosowanie klatki schodowej budynku UM w Głucholazach do wymogów przeciwpożarowych.
- Przebudowa budynku byłej szkoły na Dzienny Dom Pobytu.
- Przebudowa oraz zmiana sposobu użytkowania dawnego wójtostwa w Głucholazach.
- Modernizacja pałacu w Nowym Świątowie.
- Zagospodarowanie terenów przyległych do ul. Magistrackiej w Głucholazach.
- Modernizacja attyki baszty bramy Górnej w Głucholazach.
- Modernizacja wieży zegarowej w Głucholazach.

4.5.1. Możliwości pozyskania środków finansowych na projekty z zakresu ochrony dziedzictwa kulturowego***Dofinansowanie zadań z zakresu opieki i ochrony dziedzictwa kulturowego z budżetu państwa***

Kwestie dofinansowania prac przy obiektach zabytkowych reguluje *Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 12 lipca 2017 r. w sprawie sposobu ustalania wysokości i rozliczania dotacji celowej na wyposażenie w zabezpieczenia techniczne pomieszczenia, w którym będzie przechowywany zabytek wpisany na Listę Skarbów Dziedzictwa* (Dz. U. z 2017 r., poz. 1384), *Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 10 stycznia 2014 r. w sprawie dotacji na badania archeologiczne* (Dz. U. z 2014 r., poz. 110) oraz *Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 22 sierpnia 2018 r. w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, prac restauratorskich i badań konserwatorskich przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków albo na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz robót budowlanych, badań architektonicznych i innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, a także badań archeologicznych i poszukiwań zabytków* (Dz. U. z 2018 r., poz. 1609).

Wsparcie finansowe z budżetu państwa pochodzi ze środków:

- Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego w ramach Programów Operacyjnych;
- Wojewody Opolskiego, będących w dyspozycji Opolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków;
- Budżetu samorządu województwa opolskiego i jednostek samorządu terytorialnego;
- Funduszu Kościelnego (dla prac przy obiektach sakralnych, nie obejmujących konserwacji ruchomego wyposażenia kościołów);

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022

— Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (dla założeń zieleni zabytkowej).

Środki z budżetu samorządu Województwa Opolskiego

Z budżetu samorządu Województwa Opolskiego wspierane są zadania z zakresu ochrony i opieki nad zabytkami zgodnie z obowiązującą *Ustawą o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie*, która zobowiązuje organy administracji publicznej do współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami, o których mowa w art. 3. ust. 3. *Ustawy*.

Zasady udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków lub znajdujących się w gminnych ewidencjach zabytków, znajdujących się na obszarze województwa opolskiego określone są Uchwałą Nr XXXII/345/2009 Sejmiku Województwa Opolskiego z dnia 26 maja 2009 r.; zmiany w dofinansowaniu przyjęto Uchwałą Nr XXXIX/423/2018 Sejmiku Województwa Opolskiego z dnia 27 marca 2018 r.

Dofinansowanie zadań z zakresu opieki i ochrony dziedzictwa kulturowego z Funduszy Unii Europejskiej

Pozyskiwanie środków finansowych na zadania inwestycyjne jest również możliwe ze źródeł zewnętrznych. Możliwość współfinansowania działań obejmujących zarówno podnoszenie poziomu wiedzy w zakresie kultury i historii, jak również zachowanie oraz ochronę dziedzictwa kulturowego o znaczeniu europejskim, istnieje ze środków finansowych Unii Europejskiej.

W ramach funduszy polityki spójności jest realizowanych sześć krajowych programów:

- Infrastruktura i Środowisko
- Inteligentny Rozwój
- Wiedza Edukacja Rozwój
- Polska Cyfrowa
- Polska Wschodnia
- Pomoc Techniczna
- Europejska Współpraca Terytorialna i Europejski Instrument Sąsiedztwa

oraz

- Programy Regionalne, w tym *Regionalny Program Operacyjny Województwa Opolskiego na lata 2014-2020*,
- *Program Interreg V-A - Republika Czeska – Polska 2014-2020*.

Dofinansowanie zadań z zakresu opieki i ochrony dziedzictwa kulturowego ze źródeł zagranicznych pozaunijnych

Dofinansowanie zadań z zakresu ochrony dziedzictwa kulturowego możliwe jest w ramach Norweskiego Mechanizmu Finansowego i Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego. Fundusze norweskie i EOG są formą bezzwrotnej pomocy zagranicznej przyznanej przez Islandię, Liechtenstein, Norwegię Polsce i innym państwom członkowskim Unii Europejskiej.

Dofinansowanie zadań z zakresu opieki i ochrony dziedzictwa kulturowego ze środków pozarządowych

Dofinansowanie zadań z zakresu ochrony dóbr kultury obejmuje również działalność fundacji, m.in. Fundacji Współpracy Polsko-Niemieckiej.

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁĄZY NA LATA 2019-2022**4.5.2. Ulgi podatkowe**

Formą pomocy finansowej dla właścicieli obiektów zabytkowych wpisanych do rejestru zabytków jest system ulg podatkowych:

- Na podstawie art. 4., ust. 1., pkt 9., lit. c i d *Ustawy z dnia 28 lipca 1983 r. o podatku od spadków i darowizn* (tekst jednolity Dz. U. z 2018 r., poz. 644 ze zm.) zwolnione od podatku jest nabycie spadku zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków, jeżeli nabywca jest zaliczany do I lub II grupy spadkowej oraz gdy zabezpiecza je i konserwuje zgodnie z obowiązującymi przepisami. Zwolnienie od podatku przysługuje też w przypadku nabycia spadku zabytków ruchomych i kolekcji wpisanych do rejestru zabytków.
- Na podstawie art. 7., ust. 1., pkt 6. *Ustawy z dnia 12 stycznia 1991 r. o podatkach i opłatach lokalnych* (tekst jednolity Dz. U. z 2018 r., poz. 1445 ze zm.) zwalnia się od podatku od nieruchomości: budynki i grunty wpisane indywidualnie do rejestru zabytków, pod warunkiem ich utrzymania i konserwacji zgodnie z przepisami o ochronie zabytków, z wyjątkiem części zajętych na prowadzenie działalności gospodarczej.

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022**5. Monitoring Gminnego programu opieki nad zabytkami Miasta i Gminy Głucholazy na lata 2019-2022**

Zgodnie z zapisami *Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* Burmistrz Miasta ma obowiązek sporządzania co dwa lata sprawozdań z realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami. Sprawozdanie to ma być przedstawiane Radzie Miejskiej.

Dla potrzeb dokonania oceny stopnia realizacji *Gminnego programu opieki nad zabytkami Miasta i Gminy Głucholazy na lata 2019-2022* niezbędne jest prowadzenie monitoringu działań podejmowanych dla realizacji poszczególnych celów określonych w niniejszym dokumencie:

- sprawozdanie z wykonania zadań przyjętych do realizacji w czteroletnim okresie obowiązywania,
- w ramach wskazanych priorytetów i kierunków ocena efektywności działań na rzecz dziedzictwa kulturowego oraz związanych z opieką nad zabytkami wykraczających poza czteroletni okres obowiązywania niniejszego dokumentu.

Realizacja zadań inwestycyjnych uzależniona będzie w szczególności od przyjmowanych przez Radę Miejską uchwał budżetowych.

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022**MATERIAŁY WYKORZYSTANE W OPRACOWANIU****Archiwalia:****Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Opolu:**

Rejestr zabytków nieruchomości - woj. opolskie.

Wojewódzka ewidencja zabytków oraz dokumentacja konserwatorska (karty ewidencyjne zabytków architektury i budownictwa, karty adresowe zabytków architektury i budownictwa, karty ewidencyjne cmentarzy, ewidencje parków i alei), udostępniona w archiwum Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Opolu.

Dokumentacja Archeologicznego Zdjęcia Polski – archiwum Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Opolu:

- 95-31 – M. Krawczyk, 1999, 2000
- 95-32 – E. Matuszczyk, 2011
- 96-30 – M. Krawczyk, 1999
- 96-31 – M. Krawczyk, 2005, 2006
- 96-32 – M. Krawczyk, 2003, 2004, 2005
- 97-31 – M. Krawczyk, 2003
- 97-32 – M. Krawczyk, 2002, 2003
- 98-31 – M. Krawczyk, 2003
- 98-32 – M. Krawczyk, 2003.

Pozostałe dokumenty, literatura i opracowania:

H. Adamy, *Die schlesischen Ortsnamen, ihre Entstehung und Bedeutung*. Breslau 1887.

F.G.E. Anders, *Historische Statistik der Ewangelische Kirche in Schlesien*. Breslau 1867.

F.G.E. Anders, *Statistik der evangelischen Kirche in Schlesien*, Glogau 1848.

Aktualizacja Programu Ochrony Środowiska dla Miasta i Gminy Głucholazy na lata 2010-2013 z perspektywą na lata 2014-2017, Głucholazy 2010.

Baranowski J., *Środowisko geograficzne miasta i gminy Głucholazy*, (w:) *Klimat i bioklimat Głucholaz i Jarnołtówka*, (red.) K. Błażejczyk, M. Kuchcik, Dokumentacja Geograficzna nr 28, s. 7-9, Warszawa 2003.

Chrobak P., P. Szymkowicz, *Dziedzictwo dawnego górnictwa złota w rejonie Głucholaz i Złatych Hor*, (w:) *Europejskie dziedzictwo złota na terenie Głucholaz i Złatych Hor*, (red.) P. Chrobak, M. Dąbkowska, P. Szymkowicz, s. 97-119, Prudnik 2002.

Chrzanowski T., Kornecki M., *Katalog zabytków sztuki w Polsce*, tom VIII. *Województwo opolskie*. Zeszyt 9. Powiat nyski, Warszawa 1963.

Dawidejt-Drobek E., Drobek W., *Turystyka i przestrzeń w kontekście pamięci kulturowej (na przykładzie powiatów nyskiego i prudnickiego)*, *Prace i Studia Geograficzne*, 2018, t. 63.2, s. 21-42.

Deutsche Kulturdenkmäler in Oberschlesien, hrsg von A. Hadel, Breslau 1934.

Dziedzictwo obok Mnie - poradnik zarządzania dziedzictwem w gminach, Narodowy Instytut Dziedzictwa, Warszawa 2016.

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022

- Dziewulski W., Kutzner M., Gierczak J.**, *Glucholazy, studium historyczno-urbanistyczne*, rkps. PKZ Wrocław 1957 [archiwum NID OT Wrocław, sygn. 21].
- Europa 2020 – Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu**, Warszawa 2010.
- Eysymontt R.**, *Kod genetyczny miasta. Średniowieczne miasta lokacyjne Dolnego Śląska na tle urbanistyki europejskiej*, Wrocław 2009, s. 302-307.
- Gmina Glucholazy. Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego.**
- Gmina Glucholazy. Plan ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych.**
- Gminna Ewidencja Zabytków Miasta i Gminy Glucholazy**, Glucholazy 2018.
- Gminny program opieki nad zabytkami. Poradnik metodyczny**, Kurier Konserwatorski, Nr 3, 2009, s. 14-36.
- Historia Śląska**, red. M. Czapliński, Wrocław 2002.
- Kalinowski K.**, *Architektura doby baroku na Śląsku*, Warszawa 1977
- Kaźmierczyk J.**, *Glucholaskie zagłębie złota*, (w:) *Szkice Nyskie*, (red.) Z. Kowalski, t. 3, str. 43-79, Opole 1986.
- Kaźmierczyk J.**, *Glucholazy. Szyby i płuczki po eksploatacji złota*, Opolski Informator Konserwatorski, nr 2, 1983, s. 22-26.
- Klimpel G.**, *Die Kollegienbauten der jesuiten in Schlesien*, Breslau 1923.
- Kołodziejczyk K.**, *Historyczne cmentarze i miejsca pamięci pogranicza nysko-jesenickiego jako walor krajoznawczy*, (w:) *Turystyka Kulturowa*, www.turystykakulturowa.org, Nr 4/2015 (kwiecień 2015), s. 41-73 [cejsh.icm.edu.pl].
- Knie J.**, *Geographische Beschreibung von Schlesien, preussischen Antheils der Grafschaft Glatz und der preussischen Markgrafschaft Ober Laussitz*, Breslau 1830.
- Knie J.**, *Alphabetisch-statistisch-topographische Übersicht der Dörfer, Flecken, Städte und anderen Orte der Königlichen Preuss. Provinz Schlesien*, Breslau 1845.
- Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030**, Warszawa 2011.
- Kondracki J.**, *Geografia regionalna Polski*, Warszawa 2000.
- Kopaczyński J., Migala M.**, *Glucholazy na starych fotografiach. Sentymalna podróż w czasie*. Nysa 2009.
- Kopietz A.**, *Beiträge zur ältesten Geschichte des Neisser Landes und der Stadt Ziegenhals*, Ziegenhals 1898.
- Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020**, Warszawa 2010.
- Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami na lata 2014-2017**, Warszawa 2014.
- Krawczyk M.**, *Grody i zamki na Ziemi Nyskiej*, (w:) *Nyskie Szkice Muzealne*, (red.) M. Radzewicz, t. 3, 2010, s. 27-28.
- Kutzer P.**, *Au seiner kleinen Fürstenstadt, historische Rückblick aus der Vergangenheit von Ziegenhals*, Ziegenhals 1928.
- Kutzer P.**, *Kirchengeschichte von Ziegenhals*, Ziegenhals 1925.
- Kutzer P.**, *Kirchengeschichte von Ziegenhals. Unter Berücksichtigung der Verhältnisse Schlesiens und des Neisser Landes. Zur Erinnerung an die 700 jährige Wiederkehr der Ortsgründung*, Ziegenhals 1932.
- Lokalny Program Rewitalizacji dla Gminy Glucholazy na lata 2016-2023**, Glucholazy 2016.
- Lutsch H.**, *Verzeichnis der Kunstdenkmäler der Provinz Schlesien. T.IV. Die Kunstdenkmäler des Regierungsbezirks Oppeln*, Breslau 1894.

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022

- Majdecka A., Przybylak Ł.**, *Studium krajobrazu kulturowego miasta zdrojowego Głucholazy z Górą Parkową*, Warszawa 2011 [archiwum WUOZ w Opolu].
- Narodowa Strategia Rozwoju Kultury na lata 2004-2013** oraz **Uzupełnienie Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004-2020**, Warszawa 2004.
- Narodowy Instytut Dziedzictwa**, *Dziedzictwo obok Mnie - poradnik zarządzania dziedzictwem w gminach*, Warszawa 2016 [www.nid.pl].
- Narodowy Instytut Dziedzictwa**, *Gminny program opieki nad zabytkami. Poradnik metodyczny*, Kurier Konserwatorski, Nr 3, 2009, s. 14-36.
- Narodowy Instytut Dziedzictwa**, *Instrukcja opracowywania karty adresowej zabytku nieruchomego (GEZ)*, Warszawa 2011 [www.nid.pl].
- Narodowy Instytut Dziedzictwa**, *Raport o stanie zachowania zabytków nieruchomych w województwie opolskim. Zabytki wpisane do rejestru zabytków (księgi rejestru A i C)*, Warszawa 2017 [www.nid.pl].
- Neuling H.**, *Schlesiens Kirchorte und ihre kirchlichen Stiftungen bis zum Ausgange Mittelalters [...]*, Breslau 1902.
- Opalka P.**, *Głucholazy – szanse i zagrożenia rozwoju, przestrzeń i FORMA*, 23, zeszyt 1, 2015. Dostępny w internecie < http://www.pif.zut.edu.pl/images/pdf/pif-23-1_pdf/E-03_PiF23-1_Opalka.pdf >.
- M. Pastorff**, *Schlesisches Güter – Adressbuch*, Breslau 1876.
- Plan Ochrony Parku Krajobrazowego „Góry Opawskie”**, Opole 2014.
- Plan Odnowy Miejscowości Burgrabice**, Głucholazy 2018.
- Plan Odnowy Miejscowości Jarnołtówek**, Głucholazy 2016.
- Plan zagospodarowania przestrzennego województwa opolskiego**, Opole 2010.
- Problematyka ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków w studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego. Poradnik dla planistów i samorządów lokalnych**, Narodowy Instytut Dziedzictwa, Warszawa 2011. Dostępny w internecie < <https://www.nid.pl/upload/iblock/c5e/c5e81b48ef92a64a313d9ea02a31da61.pdf> >.
- Program Interreg V-A - Republika Czeska – Polska 2014-2020**.
- Program Opieki nad Zabytkami Województwa Opolskiego na lata 2016-2019**, Opole 2016.
- Program usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Głucholazy na lata 2014-2032**, Głucholazy 2014.
- Real-Handbuch des Bistums Breslau. I. Teil**, Breslau 1929.
- Regionalny Program Operacyjny Województwa Opolskiego na lata 2014-2020**.
- Rogowski M., Łach J.S.**, *Ocena krajobrazu jako narzędzie unikania konfliktu w jego turystycznym użytkowaniu na przykładzie gminy Głucholazy*, 2014, <https://www.researchgate.net/publication/285991515>.
- Romiński W.**, *Pokrzywna, gm. Głucholazy. Góra Zamkowa*, Opolski Informator Konserwatorski, nr 1, 1981, s. 75-77
- Schlesisches Güter – Adressbuch, Breslau 1886 – 1937**.
- Silesia sacra. Historisch-statistisches Handbuch über das evangelischen Pfarrerverein der Provinz Schlesien**, Görlitz 1927.
- Słownik etymologiczny nazw geograficznych Śląska**, red. St. Rospond, H. Borek, S. Sochacka, t.1-17, Warszawa-Wrocław 1970-2016.

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022

- Słownik geografii turystycznej Sudetów. Tom 18. Góry Opawskie*, red. M. Staffa, Wrocław 2008.
- Słownik geografii turystycznej Sudetów. Tom 21. Wzgórza Niemczańsko-Strzelińskie, Przedgórze Paczkowskie*, red. M. Staffa, Wrocław 2008.
- Strategia promocji pogranicza nysko-jesenickiego na obszarze powiatu nyskiego*, Nysa 2010.
- Strategia rozwoju województwa opolskiego do 2020 r.*, Opole 2012.
- Strategia rozwoju gminy Głucholazy*, Głucholazy 2004.
- Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2020*, Warszawa 2010.
- Strategia rozwoju obszarów wiejskich i rolnictwa na lata 2007-2013 (z elementami prognozy do roku 2020)*, Warszawa 2005.
- Strategia Rozwoju Obszaru Funkcjonalnego Partnerstwo Nyskie 2020 na lata 2016-2026 z perspektywą do 2030 roku*, Nysa 2016.
- Strategia Rozwoju Społecznego Obszaru Funkcjonalnego Partnerstwo Nyskie 2020 na lata 2016-2026 z perspektywą do 2030 roku*, Nysa 2016.
- Strategia rozwoju Polski Zachodniej 2020*, Warszawa 2014.
- Strategia rozwoju turystycznego pogranicza nysko-jesenickiego na obszarze powiatu nyskiego*, Nysa 2010.
- Strategia rozwoju wspólnoty międzygminno-powiatowej Ziemi Nyskiej na lata 2004-2015*, Nysa 2004.
- Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Głucholazy*, Głucholazy 2014.
- Szlak Miejski Głucholazy*, Głucholazy 2017.
- Sztuka Górnego Śląska od średniowiecza do końca XX w.*, red. E. Chojecka, Katowice 2004.
- Triest F., *Topographisches Handbuch von Oberschlesien*. Breslau 1865.
- hrsg. H. Weczerka, *Handbuch der historischen Städten. Schlesien*, Stuttgart 1997.
- Wieloletni Program Gospodarowania Mieszkaniowym Zasobem Gminy Głucholazy na lata 2015-2019*, Głucholazy 2015.
- Wieloletnia Prognoza Finansowa dla Gminy Głucholazy na lata 2018-2022*.
- Wrabec J., *Barokowe kościoły na Śląsku w XVIII w. Systematyka typologiczna*, Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk-Łódź 1986.
- Zabytki sztuki w Polsce. Śląsk*, red. S. Brzezicki, Ch. Nielsen, G. Grajewski, D. Popp, Wrocław 2006.
- Zimmermann F.A., *Beyträge zur Beschreibung von Schlesien*, Brieg 1784, Bd. 3.

Strony internetowe:

atlaskolejowy.net

bazakolejowa.pl

dolny-slask.org.pl

eteryt.stat.gov.pl

fotopolska.eu

geoportal.gov.pl

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022

geoportal.nid.pl [www.mapy.zabytek.gov.pl/nid/]

glucholazy.info

kolejpodludecka.pl

krajobrazmojegomiasta.pl

mapy.mzk.cz

mapy.amzp.pl

nid.pl

System Informacji Przestrzennej miasta i gminy Głucholazy [glucholazy.e-mapa.net]

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022

ANEKS

Wykaz kart *Gminnej Ewidencji Zabytków Miasta i Gminy Głucholazy* (urbanistyka, zabytki architektury i budownictwa, założenia zielone). Stan na 28.02.2019 r.

L.p.	Miejscowość	Obszar/obiekt/ zespół	Datowanie	Adres/miejscowość, ulica	Adres/numer posesji/ współrzędne	Formy ochrony		
						Rejestr zabytków		Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego
						Numer rejestru zabytków (zgodnie z zapisem na decyzji)	Data decyzji o wpisie do rejestru zabytków	
1.	Głucholazy	historyczny układ urbanistyczny miasta Głucholazy – obszar wpisany do rejestru zabytków (ściśła ochrona konserwatorska)	lokacja miasta ok. 1220-32 r.			138 (wyciąg z księgi rejestru zabytków: <i>Miasto Głucholazy w granicach średniowiecznego założenia miasta zamknięte ulicami: M. Curie-Skłodowskiej, placem Zgody i Juliusza Ligonía</i>)	03.12.1954 r.	Uchwała Nr XLVII/302/98 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 16.06.1998 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Starego Miasta obejmującego Rynek i tereny przyległe zawarte między rzeką Białą Głucholąską, a ulicami Władysława Sikorskiego, Bohaterów Warszawy, Marii Curie–Skłodowskiej w Głucholazach. Uchwała Nr XXV/154/00 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 27.04.2000 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego rejonu ulicy Tadeusza Kościuszki w Głucholazach. Uchwała Nr XXXIV/355/13 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 25.09.2013 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Głucholazy na terenach nieobjętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego. Uchwała Nr XXVII/273/17 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 25.01.2017 r. w sprawie zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Starego Miasta obejmującego Rynek i tereny przyległe zawarte między rzeką Białą Głucholąską a ulicami Władysława Sikorskiego, Bohaterów Warszawy, Marii Curie–Skłodowskiej w Głucholazach.
2.	Głucholazy	historyczny układ przestrzenny dawnego Przedmieścia Dolnego (ul. gen. T. Kościuszki,	rozwój przedmieść Głucholaz od średniowiecza					Uchwała Nr XXV/154/00 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 27.04.2000 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego rejonu ulicy Tadeusza Kościuszki w Głucholazach. Uchwała Nr X/67/07 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022**

		ul. Jana III Sobieskiego) z terenem dawnego cmentarza przy kościele pw. św. Rocha oraz zabudową przy ul. M. Curie-Skłodowskiej (na pn. od ul. Prymasa S. Wyszyńskiego)						30.05.2007 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obejmującego obszar w rejonie ulic Grunwaldzkiej, Prymasa Stefana Wyszyńskiego, Marii Curie-Skłodowskiej i Targowej w Głucholazach. Uchwała Nr XXX/306/17 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 26.04.2017 r. w sprawie zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Głucholazy obejmującego teren w rejonie ulic Grunwaldzkiej, Prymasa S. Wyszyńskiego, M. Skłodowskiej-Curie, Targowej.
3.	Głucholazy	historyczny układ przestrzenny dawnego Przedmieścia Górnego i Nowe Domy (ul. Bohaterów Warszawy i Powstańców Śląskich) wraz z zabudową przy Alei Jana Pawła II i ul. M. Curie-Skłodowskiej (na pd. od ul. Prymasa S. Wyszyńskiego)	rozwój przedmieść Głucholaz od średniowiecza					Uchwała Nr XXVII/187/96 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 25.06.1996 r. w sprawie zmiany miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego miasta Głucholazy. Uchwała Nr XLVII/303/98 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 16.06.1998 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego rejonu ulicy Bohaterów Warszawy obejmującego teren położony pomiędzy ulicami Bohaterów Warszawy i Powstańców Śląskich a linią kolejową w Głucholazach. Uchwała Nr XIV/110/03 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 23.12.2003 r. w sprawie zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Głucholazy w rejonie ul. Aleja Jana Pawła II (część terenów o symbolach C13S i C26MW). Uchwała Nr XXXIV/355/13 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 25.09.2013 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Głucholazy na terenach nieobjętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.
4.	Głucholazy	historyczny układ przestrzenny dawnego Przedmieścia Białskiego (ul. gen. W. Sikorskiego) oraz rejon ul. Opolskiej	rozwój przedmieść Głucholaz od średniowiecza					Uchwała Nr XLVII/302/98 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 16.06.1998 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Starego Miasta obejmującego Rynek i tereny przyległe zawarte między rzeką Białą Głucholaską, a ulicami Władysława Sikorskiego, Bohaterów Warszawy, Marii Curie-Skłodowskiej w Głucholazach. Uchwała Nr XXV/154/00 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 27.04.2000 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego rejonu ulicy Tadeusza Kościuszki w Głucholazach. Uchwała Nr XXXIV/355/13 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 25.09.2013 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Głucholazy na terenach nieobjętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022**

								Uchwała Nr XXXVI/371/17 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 28.11.2017 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Głucholazy w rejonie ul. gen. W. Sikorskiego i S. Moniuszki.
5.	Głucholazy	obszar zabudowy o charakterze uzdrowiskowym przy ul. gen. W. Andersa	rozwój dzielnicy uzdrowiskowej od ok. poł. XIX w.					Uchwała Nr VIII/53/07 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 28.03.2007 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obejmującego obszar Zdroju w rejonie ulicy gen. W. Andersa w Głucholazach.
6.	Głucholazy	obszar Parku Zdrojowego oraz zabudowa o charakterze uzdrowiskowym przy ul. Parkowej	rozwój dzielnicy uzdrowiskowej od ok. poł. XIX w.					Uchwała Nr XXXIV/355/13 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 25.09.2013 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Głucholazy na terenach nieobjętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.
7.	Głucholazy	obszar osiedla domów mieszkalnych przy ul. Kolonia Jagiellońska	lata 20. XX w.					Uchwała Nr XXXIV/355/13 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 25.09.2013 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Głucholazy na terenach nieobjętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.
8.	Głucholazy	obszar osiedla domów mieszkalnych przy ul. Prymasa S. Wyszyńskiego	1. ćw. XX w.					Uchwała Nr XXXIV/355/13 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 25.09.2013 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Głucholazy na terenach nieobjętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.
9.	Głucholazy	obszar osiedla domów mieszkalnych przy ul. K. Miarki, A. Mickiewicza, S. Wyspiańskiego	1. ćw. XX w.					Uchwała Nr XXXIV/355/13 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 25.09.2013 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Głucholazy na terenach nieobjętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.
10.	Głucholazy	rzymskokatolicki kościół parafialny pw. św. Wawrzyńca	wzmiankowany 1285 r., 2. poł. XIII w., spalony 1428 r., odbudowany w latach 1452-60, lata 1729-31, 1841 r., lata 1902-07	ul. Kościelna	1	28/50 (decyzja: 274; wyciąg z księgi rejestru zabytków: 305/R, 274/50)	20.02.1950 r.	Uchwała Nr XLVII/302/98 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 16.06.1998 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Starego Miasta obejmującego Rynek i tereny przyległe zawarte między rzeką Białą Głucholaską, a ulicami Władysława Sikorskiego, Bohaterów Warszawy, Marii Curie-Skłodowskiej w Głucholazach.

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022**

11.	Głucholazy	plebania rzymskokatolickiego kościoła parafialnego pw. św. Wawrzyńca, obecnie Caritas parafii pw. św. Wawrzyńca	1581 r., 1776 r., przebudowa po 1945 r.	ul. Kościelna	2			Uchwała Nr XLVII/302/98 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 16.06.1998 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Starego Miasta obejmującego Rynek i tereny przyległe zawarte między rzeką Białą Głucholaską, a ulicami Władysława Sikorskiego, Bohaterów Warszawy, Marii Curie-Skłodowskiej w Głucholazach.
12.	Głucholazy	plebania rzymskokatolickiego kościoła parafialnego pw. św. Wawrzyńca	lata 1897-98	ul. Kościelna	4			Uchwała Nr XLVII/302/98 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 16.06.1998 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Starego Miasta obejmującego Rynek i tereny przyległe zawarte między rzeką Białą Głucholaską, a ulicami Władysława Sikorskiego, Bohaterów Warszawy, Marii Curie-Skłodowskiej w Głucholazach.
13.	Głucholazy	kościół cmentarny, obecnie rzymskokatolicki kościół pomocniczy pw. św. Rocha	lata 1626-27, 1860 r.	ul. gen. Tadeusza Kościuszki	obok 30	1111/66	05.02.1966 r.	Uchwała Nr XXV/154/00 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 27.04.2000 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego rejonu ulicy Tadeusza Kościuszki w Głucholazach.
14.	Głucholazy	cmentarz katolicki, obecnie teren zagospodarowany parkowo	XVII w.(?), zamknięcie cmentarza 1866 r.	ul. gen. Tadeusza Kościuszki	obok 30			Uchwała Nr XXV/154/00 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 27.04.2000 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego rejonu ulicy Tadeusza Kościuszki w Głucholazach. Uchwała Nr X/67/07 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 30.05.2007 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obejmującego obszar w rejonie ulic Grunwaldzkiej, Prymasa Stefana Wyszyńskiego, Marii Curie-Skłodowskiej i Targowej w Głucholazach. Uchwała Nr XXX/306/17 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 26.04.2017 r. w sprawie zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Głucholazy obejmującego teren w rejonie ulic Grunwaldzkiej, Prymasa S. Wyszyńskiego, M. Skłodowskiej-Curie, Targowej.
15.	Głucholazy	kościół ewangelicki Pokoju Bożego, obecnie rzymskokatolicki kościół filialny pw. św. Franciszka z Asyżu	lata 1865-66	ul. Bohaterów Warszawy	2a			Uchwała Nr XXXIV/355/13 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 25.09.2013 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Głucholazy na terenach nieobjętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.
16.	Głucholazy	kapliczka św. Jana Nepomucena	XVIII w.	ul. Józefa Ignacego Kraszewskiego	obok 10			Uchwała Nr XXXIV/355/13 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 25.09.2013 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Głucholazy na terenach nieobjętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022**

17.	Głucholazy	cmentarz komunalny	ok. 1866 r.	Prymasa S. Wyszyńskiego	obok 14			Uchwała Nr XXVII/187/96 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 25.06.1996 r. w sprawie zmiany miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego miasta Głucholazy.
18.	Głucholazy	zbiorowa mogiła ofiar terroru hitlerowskiego na cmentarzu komunalnym	1945 r. (pomnik: lata 1953-54, 1983 r.)	Prymasa S. Wyszyńskiego	obok 14	Ks.A t.I - 247/90	23.04.1990 r.	Uchwała Nr XXVII/187/96 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 25.06.1996 r. w sprawie zmiany miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego miasta Głucholazy.
19.	Głucholazy	budynki produkcyjne w zespole papierni, obecnie <i>Schattdecor</i> Sp. z o.o. Zakład w Głucholazach	1. ćw. XX w.	ul. gen. Władysława Andersa Aleja Jana Pawła II	1 20			Uchwała Nr XLVII/345/06 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 04.08.2006 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w rejonie ulic Spółdzielczej i Moniuszki w Głucholazach.
20.	Głucholazy	dom mieszkalny, obecnie gabinety lekarskie	k. XIX w.	ul. gen. Władysława Andersa	2			Uchwała Nr XXXIV/355/13 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 25.09.2013 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Głucholazy na terenach nieobjętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.
21.	Głucholazy	dom mieszkalny	k. XIX w.	ul. gen. Władysława Andersa	10			Uchwała Nr XXXIV/355/13 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 25.09.2013 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Głucholazy na terenach nieobjętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.
22.	Głucholazy	dom mieszkalny	4. ćw. XIX w.	ul. gen. Władysława Andersa	12			Uchwała Nr XXXIV/355/13 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 25.09.2013 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Głucholazy na terenach nieobjętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.
23.	Głucholazy	fabryka cukierków <i>Drobmar</i>	k. XIX w.	ul. gen. Władysława Andersa	14			Uchwała Nr XXXIV/355/13 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 25.09.2013 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Głucholazy na terenach nieobjętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.
24.	Głucholazy	Pensjonat <i>Emmenhof</i> , obecnie dom mieszkalny	k. XIX w.	ul. gen. Władysława Andersa	15			Uchwała Nr VIII/53/07 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 28.03.2007 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obejmującego obszar Zdroju w rejonie ulicy gen. W. Andersa w Głucholazach.
25.	Głucholazy	dom mieszkalny	4. ćw. XIX w.	ul. gen. Władysława Andersa	16			Uchwała Nr XXXIV/355/13 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 25.09.2013 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Głucholazy na terenach nieobjętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022**

26.	Głucholazy	dom mieszkalny	pocz. XX w.	ul. gen. Władysława Andersa	17			Uchwała Nr VIII/53/07 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 28.03.2007 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obejmującego obszar Zdroju w rejonie ulicy gen. W. Andersa w Głucholazach.
27.	Głucholazy	dom mieszkalno-gospodarczy	pocz. XX w.	ul. gen. Władysława Andersa	17a			Uchwała Nr VIII/53/07 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 28.03.2007 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obejmującego obszar Zdroju w rejonie ulicy gen. W. Andersa w Głucholazach.
28.	Głucholazy	dom mieszkalny	4. ćw. XIX w.	ul. gen. Władysława Andersa	18			Uchwała Nr XXXIV/355/13 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 25.09.2013 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Głucholazy na terenach nieobjętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.
29.	Głucholazy	dom mieszkalny	4. ćw. XIX w.	ul. gen. Władysława Andersa	20			Uchwała Nr XXXIV/355/13 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 25.09.2013 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Głucholazy na terenach nieobjętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.
30.	Głucholazy	dom mieszkalny	k. XIX w.	ul. gen. Władysława Andersa	21			Uchwała Nr VIII/53/07 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 28.03.2007 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obejmującego obszar Zdroju w rejonie ulicy gen. W. Andersa w Głucholazach.
31.	Głucholazy	dom mieszkalny <i>Wanda</i>	1910 r.	ul. gen. Władysława Andersa	22			Uchwała Nr XXXIV/355/13 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 25.09.2013 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Głucholazy na terenach nieobjętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.
32.	Głucholazy	dom mieszkalny	k. XIX w.	ul. gen. Władysława Andersa	23			Uchwała Nr VIII/53/07 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 28.03.2007 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obejmującego obszar Zdroju w rejonie ulicy gen. W. Andersa w Głucholazach.
33.	Głucholazy	dom mieszkalny	k. XIX w.	ul. gen. Władysława Andersa	25			Uchwała Nr VIII/53/07 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 28.03.2007 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obejmującego obszar Zdroju w rejonie ulicy gen. W. Andersa w Głucholazach.
34.	Głucholazy	Willa <i>Willa Stachula</i>	pocz. XX w.	ul. gen. Władysława Andersa	28			Uchwała Nr XXXIV/355/13 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 25.09.2013 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Głucholazy na terenach nieobjętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022**

35.	Głucholazy	budynek administracyjny w zespole papierni, obecnie Głucholaskie Zakłady Papiernicze Sp. z o.o.	pocz. XX w.	ul. gen. Władysława Andersa	32			Uchwała Nr XXXIV/355/13 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 25.09.2013 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Głucholazy na terenach nieobjętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.
36.	Głucholazy	budynki produkcyjne w zespole papierni, obecnie Głucholaskie Zakłady Papiernicze Sp. z o.o.	1. ćw. XX w.	ul. gen. Władysława Andersa	32			Uchwała Nr XXXIV/355/13 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 25.09.2013 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Głucholazy na terenach nieobjętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.
37.	Głucholazy	willa	XIX/XX w.	ul. gen. Władysława Andersa	34			Uchwała Nr XXXIV/355/13 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 25.09.2013 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Głucholazy na terenach nieobjętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.
38.	Głucholazy	pensjonat <i>Villa Josephina</i> , obecnie dom mieszkalny	pocz. XX w.	ul. gen. Władysława Andersa	37			Uchwała Nr VIII/53/07 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 28.03.2007 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obejmującego obszar Zdroju w rejonie ulicy gen. W. Andersa w Głucholazach.
39.	Głucholazy	dom wypoczynkowy <i>Paradies</i> , obecnie Ośrodek Wypoczynkowy <i>Czerwony Koziol</i>	k. XIX w., k. XX w.	ul. gen. Władysława Andersa	39			Uchwała Nr VIII/53/07 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 28.03.2007 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obejmującego obszar Zdroju w rejonie ulicy gen. W. Andersa w Głucholazach.
40.	Głucholazy	<i>Etablissement Hedwigshof</i> , obecnie Ośrodek Wypoczynkowy <i>Czerwony Koziol</i>	pocz. XX w.	ul. gen. Władysława Andersa	39a			Uchwała Nr VIII/53/07 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 28.03.2007 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obejmującego obszar Zdroju w rejonie ulicy gen. W. Andersa w Głucholazach.
41.	Głucholazy	<i>Etablissement Hedwigshof</i> , obecnie Ośrodek Wypoczynkowy <i>Czerwony Koziol</i>	k. XIX w., k. XX w.	ul. gen. Władysława Andersa	39b			Uchwała Nr VIII/53/07 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 28.03.2007 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obejmującego obszar Zdroju w rejonie ulicy gen. W. Andersa w Głucholazach.
42.	Głucholazy	dom mieszkalny	k. XIX w.	ul. gen. Władysława Andersa	40			Uchwała Nr XXXIV/355/13 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 25.09.2013 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Głucholazy na terenach nieobjętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.
43.	Głucholazy	dom mieszkalny	pocz. XX w.	ul. gen. Władysława Andersa	43			Uchwała Nr VIII/53/07 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 28.03.2007 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obejmującego obszar Zdroju w rejonie ulicy gen. W. Andersa w Głucholazach.

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022**

44.	Głucholazy	willa <i>Villa Natalia</i>	pocz. XX w.	ul. gen. Władysława Andersa	46			Uchwała Nr XXXIV/355/13 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 25.09.2013 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Głucholazy na terenach nieobjętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.
45.	Głucholazy	willa	k. XIX w.	ul. gen. Władysława Andersa	48	2196/89 (w decyzji ul. Marchlewskiego)	17.08.1989 r.	Uchwała Nr XXXIV/355/13 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 25.09.2013 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Głucholazy na terenach nieobjętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.
46.	Głucholazy	pensjonat <i>Villa Martha</i> , obecnie dom mieszkalny	pocz. XX w.	ul. gen. Władysława Andersa	49			Uchwała Nr VIII/53/07 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 28.03.2007 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obejmującego obszar Zdroju w rejonie ulicy gen. W. Andersa w Głucholazach.
47.	Głucholazy	Willi <i>Samarkanda</i>	pocz. XX w.	ul. gen. Władysława Andersa	52			Uchwała Nr XXXIV/355/13 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 25.09.2013 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Głucholazy na terenach nieobjętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.
48.	Głucholazy	willa	pocz. XX w.	ul. gen. Władysława Andersa	54			Uchwała Nr XXXIV/355/13 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 25.09.2013 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Głucholazy na terenach nieobjętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.
49.	Głucholazy	willa	pocz. XX w.	ul. gen. Władysława Andersa	56			Uchwała Nr XXXIV/355/13 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 25.09.2013 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Głucholazy na terenach nieobjętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.
50.	Głucholazy	dom mieszkalny	k. XIX w.	ul. gen. Władysława Andersa	60			Uchwała Nr VIII/53/07 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 28.03.2007 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obejmującego obszar Zdroju w rejonie ulicy gen. W. Andersa w Głucholazach.
51.	Głucholazy	dom mieszkalny	pocz. XX w.	ul. gen. Władysława Andersa	64			Uchwała Nr VIII/53/07 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 28.03.2007 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obejmującego obszar Zdroju w rejonie ulicy gen. W. Andersa w Głucholazach.
52.	Głucholazy	willa	pocz. XX w.	ul. gen. Władysława Andersa	72			Uchwała Nr VIII/53/07 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 28.03.2007 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obejmującego obszar Zdroju w rejonie ulicy gen. W. Andersa w Głucholazach.

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022**

53.	Głucholazy	Dom Zdrojowy <i>Ferdinandsbad</i> , obecnie Ośrodek Formacyjno-Rehabilitacyjno-Wypoczynkowy Caritas Diecezji Opolskiej <i>Skowronek</i>	1882 r.	ul. gen. Władysława Andersa	74	Ks.A t.III - 2382/98	07.07.1998 r.	Uchwała Nr VIII/53/07 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 28.03.2007 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obejmującego obszar Zdroju w rejonie ulicy gen. W. Andersa w Głucholazach.
54.	Głucholazy	pensjonat ogrodowy (<i>Gartenhaus</i>) przy Domu Zdrojowym <i>Ferdinandsbad</i> , obecnie Ośrodka Formacyjno-Rehabilitacyjno-Wypoczynkowym Caritas Diecezji Opolskiej <i>Skowronek</i>	k. XIX w.	ul. gen. Władysława Andersa	76	Ks.A t.I 98/2009	10.08.2009 r.	Uchwała Nr VIII/53/07 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 28.03.2007 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obejmującego obszar Zdroju w rejonie ulicy gen. W. Andersa w Głucholazach.
55.	Głucholazy	wiadukt	lata 1887-88	ul. gen. Władysława Andersa	obok 17			Uchwała Nr XXXIV/355/13 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 25.09.2013 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Głucholazy na terenach nieobjętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.
56.	Głucholazy	dom mieszkalny	3. ćw. XIX w.	ul. Basztowa	2			Uchwała Nr XLVII/302/98 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 16.06.1998 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Starego Miasta obejmującego Rynek i tereny przyległe zawarte między rzeką Białą Głucholaską, a ulicami Władysława Sikorskiego, Bohaterów Warszawy, Marii Curie-Skłodowskiej w Głucholazach.
57.	Głucholazy	dom mieszkalny	1. poł. XIX w.	Plac Basztowy	2			Uchwała Nr XLVII/302/98 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 16.06.1998 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Starego Miasta obejmującego Rynek i tereny przyległe zawarte między rzeką Białą Głucholaską, a ulicami Władysława Sikorskiego, Bohaterów Warszawy, Marii Curie-Skłodowskiej w Głucholazach.
58.	Głucholazy	sąd (<i>Amts Gericht</i>), obecnie Głucholaskie Komunalne Towarzystwo Budownictwa Społecznego; ogrodzenie	przed 1887 r.	Plac Basztowy	3			Uchwała Nr XLVII/302/98 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 16.06.1998 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Starego Miasta obejmującego Rynek i tereny przyległe zawarte między rzeką Białą Głucholaską, a ulicami Władysława Sikorskiego, Bohaterów Warszawy, Marii Curie-Skłodowskiej w Głucholazach.

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022**

59.	Głucholazy	areszt, obecnie budynek biurowy	1878 r.	Plac Basztowy	3a			Uchwała Nr XLVII/302/98 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 16.06.1998 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Starego Miasta obejmującego Rynek i tereny przyległe zawarte między rzeką Białą Głucholaską, a ulicami Władysława Sikorskiego, Bohaterów Warszawy, Marii Curie-Skłodowskiej w Głucholazach.
60.	Głucholazy	dom mieszkalny	2. poł. XIX w., pocz. XX w.	Plac Basztowy	4			Uchwała Nr XLVII/302/98 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 16.06.1998 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Starego Miasta obejmującego Rynek i tereny przyległe zawarte między rzeką Białą Głucholaską, a ulicami Władysława Sikorskiego, Bohaterów Warszawy, Marii Curie-Skłodowskiej w Głucholazach.
61.	Głucholazy	baszta bramy Górnej	2 poł. XIV w., 1631 r., 1795 r., lata 1899-1902	Plac Basztowy	4a	682/N/63	16.10.1963	Uchwała Nr XLVII/302/98 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 16.06.1998 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Starego Miasta obejmującego Rynek i tereny przyległe zawarte między rzeką Białą Głucholaską, a ulicami Władysława Sikorskiego, Bohaterów Warszawy, Marii Curie-Skłodowskiej w Głucholazach.
62.	Głucholazy	dom mieszkalny	pocz. XX w.	Plac Basztowy	9			Uchwała Nr XLVII/302/98 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 16.06.1998 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Starego Miasta obejmującego Rynek i tereny przyległe zawarte między rzeką Białą Głucholaską, a ulicami Władysława Sikorskiego, Bohaterów Warszawy, Marii Curie-Skłodowskiej w Głucholazach.
63.	Głucholazy	dom mieszkalny	k. XIX w.	ul. Bohaterów Warszawy	1			Uchwała Nr XLVII/303/98 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 16.06.1998 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego rejonu ulicy Bohaterów Warszawy obejmującego teren położony pomiędzy ulicami Bohaterów Warszawy i Powstańców Śląskich a linią kolejową w Głucholazach.
64.	Głucholazy	willa, obecnie Państwowa Szkoła Muzyczna I stopnia im. J. Hellera w Głucholazach	lata 20. XX w.	ul. Bohaterów Warszawy	2			Uchwała Nr XXXIV/355/13 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 25.09.2013 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Głucholazy na terenach nieobjętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.
65.	Głucholazy	dom mieszkalny	k. XIX w.	ul. Bohaterów Warszawy	3			Uchwała Nr XLVII/303/98 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 16.06.1998 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego rejonu ulicy Bohaterów Warszawy obejmującego teren położony pomiędzy ulicami Bohaterów Warszawy i Powstańców Śląskich a linią kolejową w Głucholazach.

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022**

66.	Głucholazy	dom mieszkalny	k. XIX w.	ul. Bohaterów Warszawy	4			Uchwała Nr XXXIV/355/13 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 25.09.2013 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Głucholazy na terenach nieobjętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.
67.	Głucholazy	dom mieszkalny	k. XIX w.	ul. Bohaterów Warszawy	5			Uchwała Nr XLVII/303/98 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 16.06.1998 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego rejonu ulicy Bohaterów Warszawy obejmującego teren położony pomiędzy ulicami Bohaterów Warszawy i Powstańców Śląskich a linią kolejową w Głucholazach.
68.	Głucholazy	dom mieszkalny	k. XIX w.	ul. Bohaterów Warszawy	6			Uchwała Nr XXXIV/355/13 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 25.09.2013 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Głucholazy na terenach nieobjętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.
69.	Głucholazy	dom mieszkalny		ul. Bohaterów Warszawy	7			Uchwała Nr XLVII/303/98 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 16.06.1998 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego rejonu ulicy Bohaterów Warszawy obejmującego teren położony pomiędzy ulicami Bohaterów Warszawy i Powstańców Śląskich a linią kolejową w Głucholazach.
70.	Głucholazy	dom mieszkalny	k. XIX w.	ul. Bohaterów Warszawy	8			Uchwała Nr XXXIV/355/13 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 25.09.2013 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Głucholazy na terenach nieobjętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.
71.	Głucholazy	dom mieszkalny		ul. Bohaterów Warszawy	9			Uchwała Nr XLVII/303/98 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 16.06.1998 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego rejonu ulicy Bohaterów Warszawy obejmującego teren położony pomiędzy ulicami Bohaterów Warszawy i Powstańców Śląskich a linią kolejową w Głucholazach.
72.	Głucholazy	Seminarium Królewskie (<i>Königliche Seminar</i>), obecnie Liceum Ogólnokształcące im. Bolesława Chrobrego w Głucholazach	1901 r.	ul. Bohaterów Warszawy	10			Uchwała Nr XXXIV/355/13 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 25.09.2013 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Głucholazy na terenach nieobjętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022**

73.	Głucholazy	ogrodzenie przy Seminarium Królewskim (<i>Königliche Seminar</i>), obecnie Liceum Ogólnokształcącym im. Bolesława Chrobrego w Głucholazach	1901 r.	ul. Bohaterów Warszawy	10			Uchwała Nr XXXIV/355/13 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 25.09.2013 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Głucholazy na terenach nieobjętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.
74.	Głucholazy	trafostacja przy Seminarium Królewskim (<i>Königliche Seminar</i>), obecnie Liceum Ogólnokształcącym im. Bolesława Chrobrego w Głucholazach	ok. 1901 r.	ul. Bohaterów Warszawy	10			Uchwała Nr XXXIV/355/13 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 25.09.2013 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Głucholazy na terenach nieobjętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.
75.	Głucholazy	dom mieszkalny	k. XIX w.	ul. Bohaterów Warszawy	11			Uchwała Nr XLVII/303/98 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 16.06.1998 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego rejonu ulicy Bohaterów Warszawy obejmującego teren położony pomiędzy ulicami Bohaterów Warszawy i Powstańców Śląskich a linią kolejową w Głucholazach.
76.	Głucholazy	oficyna mieszkalna	k. XIX w.	ul. Bohaterów Warszawy	13a,b			Uchwała Nr XLVII/303/98 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 16.06.1998 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego rejonu ulicy Bohaterów Warszawy obejmującego teren położony pomiędzy ulicami Bohaterów Warszawy i Powstańców Śląskich a linią kolejową w Głucholazach.
77.	Głucholazy	dom mieszkalny		ul. Bohaterów Warszawy	15			Uchwała Nr XLVII/303/98 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 16.06.1998 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego rejonu ulicy Bohaterów Warszawy obejmującego teren położony pomiędzy ulicami Bohaterów Warszawy i Powstańców Śląskich a linią kolejową w Głucholazach.
78.	Głucholazy	dom mieszkalny	k. XIX w.	ul. Bohaterów Warszawy	17			Uchwała Nr XLVII/303/98 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 16.06.1998 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego rejonu ulicy Bohaterów Warszawy obejmującego teren położony pomiędzy ulicami Bohaterów Warszawy i Powstańców Śląskich a linią kolejową w Głucholazach.
79.	Głucholazy	willa	1. ćw. XX w.	ul. Fryderyka Chopina	1			Uchwała Nr XXXIV/355/13 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 25.09.2013 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Głucholazy na terenach nieobjętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022**

80.	Głucholazy	dom mieszkalny	pocz. XX w.	ul. Fryderyka Chopina	2			Uchwała Nr XXXIV/355/13 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 25.09.2013 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Głucholazy na terenach nieobjętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.
81.	Głucholazy	dom mieszkalny	pocz. XX w.	ul. Fryderyka Chopina	4			Uchwała Nr XXXIV/355/13 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 25.09.2013 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Głucholazy na terenach nieobjętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.
82.	Głucholazy	dom mieszkalny	pocz. XX w.	ul. Fryderyka Chopina	5			Uchwała Nr XXXIV/355/13 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 25.09.2013 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Głucholazy na terenach nieobjętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.
83.	Głucholazy	dom mieszkalny	pocz. XX w.	ul. Fryderyka Chopina	6			Uchwała Nr XXXIV/355/13 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 25.09.2013 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Głucholazy na terenach nieobjętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.
84.	Głucholazy	dom mieszkalny	lata 20.-30. XX w.	ul. Fryderyka Chopina	7			Uchwała Nr XXXIV/355/13 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 25.09.2013 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Głucholazy na terenach nieobjętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.
85.	Głucholazy	dom mieszkalny	lata 20.-30. XX w.	ul. Fryderyka Chopina	8			Uchwała Nr XXXIV/355/13 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 25.09.2013 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Głucholazy na terenach nieobjętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.
86.	Głucholazy	dom mieszkalny	lata 20.-30. XX w.	ul. Fryderyka Chopina	10			Uchwała Nr XXXIV/355/13 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 25.09.2013 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Głucholazy na terenach nieobjętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.
87.	Głucholazy	dom mieszkalny	lata 20.-30. XX w.	ul. Fryderyka Chopina	14			Uchwała Nr XXXIV/355/13 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 25.09.2013 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Głucholazy na terenach nieobjętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022**

88.	Głucholazy	dom mieszkalny	lata 20.-30. XX w.	ul. Fryderyka Chopina	15			Uchwała Nr XXXIV/355/13 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 25.09.2013 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Głucholazy na terenach nieobjętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.
89.	Głucholazy	dom mieszkalny	lata 20.-30. XX w.	ul. Fryderyka Chopina	20			Uchwała Nr XXXIV/355/13 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 25.09.2013 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Głucholazy na terenach nieobjętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.
90.	Głucholazy	dom mieszkalny	lata 20.-30. XX w.	ul. Fryderyka Chopina	22			Uchwała Nr XXXIV/355/13 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 25.09.2013 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Głucholazy na terenach nieobjętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.
91.	Głucholazy	dom mieszkalny	pocz. XX w.	ul. Marii Curie- Sklódowskiej Plac Basztowy	1 1			Uchwała Nr XLVII/302/98 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 16.06.1998 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Starego Miasta obejmującego Rynek i tereny przyległe zawarte między rzeką Białą Głucholaską, a ulicami Władysława Sikorskiego, Bohaterów Warszawy, Marii Curie-Sklódowskiej w Głucholazach.
92.	Głucholazy	dom mieszkalny	XIX/XX w.	ul. Marii Curie- Sklódowskiej	2			Uchwała Nr XLVII/303/98 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 16.06.1998 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego rejonu ulicy Bohaterów Warszawy obejmującego teren położony pomiędzy ulicami Bohaterów Warszawy i Powstańców Śląskich a linią kolejową w Głucholazach.
93.	Głucholazy	dom mieszkalny	lata 30. XX w.	ul. Marii Curie- Sklódowskiej	3			Uchwała Nr XLVII/302/98 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 16.06.1998 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Starego Miasta obejmującego Rynek i tereny przyległe zawarte między rzeką Białą Głucholaską, a ulicami Władysława Sikorskiego, Bohaterów Warszawy, Marii Curie-Sklódowskiej w Głucholazach.
94.	Głucholazy	dom mieszkalny, obecnie Publiczne Przedszkole nr 1 im. <i>Bajka</i> w Głucholazach	lata 20.-30. XX w.	ul. Marii Curie- Sklódowskiej	4			Uchwała Nr XLVII/303/98 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 16.06.1998 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego rejonu ulicy Bohaterów Warszawy obejmującego teren położony pomiędzy ulicami Bohaterów Warszawy i Powstańców Śląskich a linią kolejową w Głucholazach.
95.	Głucholazy	<i>Wasser-Heilanstalt St. Joseph's-Haus</i> , obecnie dom mieszkalny	k. XIX w.	ul. Marii Curie- Sklódowskiej	5			Uchwała Nr XLVII/302/98 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 16.06.1998 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Starego Miasta obejmującego Rynek i tereny przyległe zawarte między rzeką Białą Głucholaską, a ulicami Władysława Sikorskiego, Bohaterów Warszawy, Marii Curie-Sklódowskiej w Głucholazach.

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022**

96.	Głucholazy	dom mieszkalny	pocz. XX w.	ul. Marii Curie-Skłodowskiej	6			Uchwała Nr XLVII/303/98 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 16.06.1998 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego rejonu ulicy Bohaterów Warszawy obejmującego teren położony pomiędzy ulicami Bohaterów Warszawy i Powstańców Śląskich a linią kolejową w Głucholazach.
97.	Głucholazy	dom mieszkalny	k. XIX w.	ul. Marii Curie-Skłodowskiej	8			Uchwała Nr XLVII/303/98 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 16.06.1998 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego rejonu ulicy Bohaterów Warszawy obejmującego teren położony pomiędzy ulicami Bohaterów Warszawy i Powstańców Śląskich a linią kolejową w Głucholazach.
98.	Głucholazy	dom mieszkalny	k. XIX w.	ul. Marii Curie-Skłodowskiej	9			Uchwała Nr XLVII/302/98 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 16.06.1998 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Starego Miasta obejmującego Rynek i tereny przyległe zawarte między rzeką Białą Głucholaską, a ulicami Władysława Sikorskiego, Bohaterów Warszawy, Marii Curie-Skłodowskiej w Głucholazach.
99.	Głucholazy	dom mieszkalny	k. XIX w.	ul. Marii Curie-Skłodowskiej	10			Uchwała Nr XLVII/303/98 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 16.06.1998 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego rejonu ulicy Bohaterów Warszawy obejmującego teren położony pomiędzy ulicami Bohaterów Warszawy i Powstańców Śląskich a linią kolejową w Głucholazach.
100.	Głucholazy	dom mieszkalny	2. poł. XIX w.	ul. Marii Curie-Skłodowskiej	12			Uchwała Nr XLVII/303/98 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 16.06.1998 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego rejonu ulicy Bohaterów Warszawy obejmującego teren położony pomiędzy ulicami Bohaterów Warszawy i Powstańców Śląskich a linią kolejową w Głucholazach.
101.	Głucholazy	Szpital <i>St. Josefs</i> haus, obecnie Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Głucholazach	lata 1925-27	ul. Marii Curie-Skłodowskiej	16			Uchwała Nr XLVII/303/98 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 16.06.1998 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego rejonu ulicy Bohaterów Warszawy obejmującego teren położony pomiędzy ulicami Bohaterów Warszawy i Powstańców Śląskich a linią kolejową w Głucholazach.
102.	Głucholazy	dom mieszkalny	k. XIX w.	ul. Marii Curie-Skłodowskiej	18			Uchwała Nr X/67/07 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 30.05.2007 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obejmującego obszar w rejonie ulic Grunwaldzkiej, Prymasa Stefana Wyszyńskiego, Marii Curie-Skłodowskiej i Targowej w Głucholazach.
103.	Głucholazy	dom mieszkalny	k. XIX w.	ul. Marii Curie-Skłodowskiej	20			Uchwała Nr X/67/07 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 30.05.2007 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obejmującego obszar w rejonie ulic Grunwaldzkiej, Prymasa Stefana Wyszyńskiego, Marii Curie-Skłodowskiej i Targowej w Głucholazach.

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022**

104.	Głucholazy	dom mieszkalny	4. ćw. XIX w.	ul. Marii Curie-Skłodowskiej	24			Uchwała Nr X/67/07 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 30.05.2007 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obejmującego obszar w rejonie ulic Grunwaldzkiej, Prymasa Stefana Wyszyńskiego, Marii Curie-Skłodowskiej i Targowej w Głucholazach.
105.	Głucholazy	dom mieszkalny	k. XIX w.	ul. Marii Curie-Skłodowskiej	26			Uchwała Nr X/67/07 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 30.05.2007 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obejmującego obszar w rejonie ulic Grunwaldzkiej, Prymasa Stefana Wyszyńskiego, Marii Curie-Skłodowskiej i Targowej w Głucholazach.
106.	Głucholazy	dom mieszkalny	k. XIX w.	ul. Marii Curie-Skłodowskiej	28			Uchwała Nr X/67/07 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 30.05.2007 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obejmującego obszar w rejonie ulic Grunwaldzkiej, Prymasa Stefana Wyszyńskiego, Marii Curie-Skłodowskiej i Targowej w Głucholazach.
107.	Głucholazy	dom mieszkalny	1902 r.	ul. Marii Curie-Skłodowskiej	30			Uchwała Nr X/67/07 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 30.05.2007 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obejmującego obszar w rejonie ulic Grunwaldzkiej, Prymasa Stefana Wyszyńskiego, Marii Curie-Skłodowskiej i Targowej w Głucholazach.
108.	Głucholazy	dworzec towarowy w zespole stacji kolejowej <i>Głucholazy</i>	1875 r.	ul. Dworcowa	2, 4			Uchwała Nr XXXIV/355/13 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 25.09.2013 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Głucholazy na terenach nieobjętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.
109.	Głucholazy	wieża ciśnień w zespole stacji kolejowej <i>Głucholazy</i>	lata 1958-59	ul. Dworcowa	obok 2, 4			Uchwała Nr XXXIV/355/13 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 25.09.2013 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Głucholazy na terenach nieobjętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.
110.	Głucholazy	dom mieszkalny	lata 30. XX w.	ul. Góra św. Anny	1			Uchwała Nr XLVII/302/98 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 16.06.1998 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Starego Miasta obejmującego Rynek i tereny przyległe zawarte między rzeką Białą Głucholaską, a ulicami Władysława Sikorskiego, Bohaterów Warszawy, Marii Curie-Skłodowskiej w Głucholazach.
111.	Głucholazy	dom mieszkalny	lata 20.-30. XX w.	ul. Grunwaldzka	6, 8			Uchwała Nr XXXIV/355/13 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 25.09.2013 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Głucholazy na terenach nieobjętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022**

112.	Głucholazy	dom mieszkalny	lata 30. XX w.	ul. Grunwaldzka	10			Uchwała Nr XXXIV/355/13 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 25.09.2013 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Głucholazy na terenach nieobjętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.
113.	Głucholazy	dom mieszkalny	1. ćw. XX w.	ul. Grunwaldzka	17			Uchwała Nr XXXIV/355/13 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 25.09.2013 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Głucholazy na terenach nieobjętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.
114.	Głucholazy	dom mieszkalny	lata 20.-30. XX w.	ul. Grunwaldzka	23			Uchwała Nr XXXIV/355/13 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 25.09.2013 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Głucholazy na terenach nieobjętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.
115.	Głucholazy	dom mieszkalny	k. XIX w.	Aleja Jana Pawła II	1			Uchwała Nr XXVII/187/96 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 25.06.1996 r. w sprawie zmiany miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego miasta Głucholazy.
116.	Głucholazy	dom mieszkalny	k. XIX w.	Aleja Jana Pawła II	2	Ks.A - III 2067/81 (w decyzji ul. 15 Grudnia)	18.03.1981 r.	Uchwała Nr XXXIV/355/13 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 25.09.2013 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Głucholazy na terenach nieobjętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.
117.	Głucholazy	dom mieszkalny	k. XIX w.	Aleja Jana Pawła II	3, 3a			Uchwała Nr XXVII/187/96 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 25.06.1996 r. w sprawie zmiany miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego miasta Głucholazy.
118.	Głucholazy	dom mieszkalny	k. XIX w.	Aleja Jana Pawła II	4			Uchwała Nr XXXIV/355/13 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 25.09.2013 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Głucholazy na terenach nieobjętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.
119.	Głucholazy	dom mieszkalny	k. XIX w.	Aleja Jana Pawła II	6			Uchwała Nr XXXIV/355/13 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 25.09.2013 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Głucholazy na terenach nieobjętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.
120.	Głucholazy	dom mieszkalny	k. XIX w.	Aleja Jana Pawła II	8			Uchwała Nr XXXIV/355/13 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 25.09.2013 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Głucholazy na terenach nieobjętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022**

121.	Głucholazy	dom mieszkalny	k. XIX w.	Aleja Jana Pawła II	10			Uchwała Nr XXXIV/355/13 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 25.09.2013 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Głucholazy na terenach nieobjętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.
122.	Głucholazy	dom mieszkalny	k. XIX w.	Aleja Jana Pawła II	11			Uchwała Nr XXXIV/355/13 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 25.09.2013 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Głucholazy na terenach nieobjętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.
123.	Głucholazy	dom mieszkalny	k. XIX w.	Aleja Jana Pawła II	12	Ks.A - III 2066/81 (w decyzji ul. 15 Grudnia)	17.03.1981 r.	Uchwała Nr XXXIV/355/13 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 25.09.2013 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Głucholazy na terenach nieobjętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.
124.	Głucholazy	dom mieszkalny	k. XIX w.	Aleja Jana Pawła II	13 (budynek północny)			Uchwała Nr XXXIV/355/13 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 25.09.2013 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Głucholazy na terenach nieobjętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.
125.	Głucholazy	dom mieszkalny (willa), obecnie Ośrodek Pomocy Społecznej w Głucholazach	k. XIX w.	Aleja Jana Pawła II	14			Uchwała Nr XXXIV/355/13 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 25.09.2013 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Głucholazy na terenach nieobjętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.
126.	Głucholazy	dom mieszkalny	pocz. XX w.	Aleja Jana Pawła II	15			Uchwała Nr XXXIV/355/13 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 25.09.2013 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Głucholazy na terenach nieobjętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.
127.	Głucholazy	dom mieszkalny	k. XIX w.	Aleja Jana Pawła II	16			Uchwała Nr XXXIV/355/13 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 25.09.2013 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Głucholazy na terenach nieobjętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.
128.	Głucholazy	dom mieszkalny	pocz. XX w.	Aleja Jana Pawła II	17			Uchwała Nr XXXIV/355/13 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 25.09.2013 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Głucholazy na terenach nieobjętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022**

129.	Głucholazy	dom mieszkalny, obecnie Publiczna Szkoła Podstawowa nr 2 w Głucholazach (filia)	XIX/XX w.	Aleja Jana Pawła II	19			Uchwała Nr XXXIV/355/13 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 25.09.2013 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Głucholazy na terenach nieobjętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.
130.	Głucholazy	dom mieszkalny	XIX/XX w.	Aleja Jana Pawła II	21			Uchwała Nr XXXIV/355/13 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 25.09.2013 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Głucholazy na terenach nieobjętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.
131.	Głucholazy	dom mieszkalny	4. ćw. XIX w.	Aleja Jana Pawła II	26			Uchwała Nr XXXIV/355/13 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 25.09.2013 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Głucholazy na terenach nieobjętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.
132.	Głucholazy	dom mieszkalny	1. ćw. XX w.	Aleja Jana Pawła II	26a			Uchwała Nr XXXIV/355/13 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 25.09.2013 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Głucholazy na terenach nieobjętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.
133.	Głucholazy	dom mieszkalny	2. poł. XIX w.	Aleja Jana Pawła II	27			Uchwała Nr XXXIV/355/13 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 25.09.2013 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Głucholazy na terenach nieobjętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.
134.	Głucholazy	dom mieszkalny	pocz. XX w.	Aleja Jana Pawła II	29			Uchwała Nr VIII/53/07 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 28.03.2007 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obejmującego obszar Zdroju w rejonie ulicy gen. W. Andersa w Głucholazach.
135.	Głucholazy	dom mieszkalny	lata 30. XX w.	Aleja Jana Pawła II	30			Uchwała Nr XXXIV/355/13 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 25.09.2013 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Głucholazy na terenach nieobjętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.
136.	Głucholazy	dom mieszkalny	k. XIX w.	Aleja Jana Pawła II	34			Uchwała Nr XXXIV/355/13 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 25.09.2013 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Głucholazy na terenach nieobjętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.
137.	Głucholazy	hotel <i>Germanenbad</i> z salą restauracyjną, obecnie budynek nieużytkowany	k. XIX w.	Aleja Jana Pawła II	36			Uchwała Nr XXXIV/355/13 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 25.09.2013 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Głucholazy na terenach nieobjętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022**

138.	Głucholazy	dom mieszkalny	pocz. XX w.	Aleja Jana Pawła II	38			Uchwała Nr XXXIV/355/13 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 25.09.2013 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Głucholazy na terenach nieobjętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.
139.	Głucholazy	dom mieszkalny	pocz. XX w.	Aleja Jana Pawła II	40			Uchwała Nr XXXIV/355/13 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 25.09.2013 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Głucholazy na terenach nieobjętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.
140.	Głucholazy	most kolejowy na Białej Głucholaskiej	lata 1887-88	Aleja Jana Pawła II	N:50°18'27.27" E:17°22'45.62"			Uchwała Nr XXXIV/355/13 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 25.09.2013 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Głucholazy na terenach nieobjętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.
141.	Głucholazy	dom mieszkalny	pocz. XX w.	Jana III Sobieskiego	9			Uchwała Nr XXV/154/00 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 27.04.2000 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego rejonu ulicy Tadeusza Kościuszki w Głucholazach.
142.	Głucholazy	dom mieszkalny	1905 r.	Jana III Sobieskiego	10			Uchwała Nr XXV/154/00 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 27.04.2000 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego rejonu ulicy Tadeusza Kościuszki w Głucholazach.
143.	Głucholazy	dom mieszkalny	pocz. XX w.	Jana III Sobieskiego	13			Uchwała Nr XXV/154/00 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 27.04.2000 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego rejonu ulicy Tadeusza Kościuszki w Głucholazach.
144.	Głucholazy	dom mieszkalny	k. XIX w.	ul. Kolejowa	2			Uchwała Nr XXV/154/00 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 27.04.2000 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego rejonu ulicy Tadeusza Kościuszki w Głucholazach.
145.	Głucholazy	dom mieszkalny	k. XIX w.	ul. Kolejowa	4			Uchwała Nr XXV/154/00 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 27.04.2000 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego rejonu ulicy Tadeusza Kościuszki w Głucholazach.
146.	Głucholazy	fabryka	1. dekada XX w.	ul. Kolejowa	5			Uchwała Nr XXV/154/00 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 27.04.2000 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego rejonu ulicy Tadeusza Kościuszki w Głucholazach.
147.	Głucholazy	dom mieszkalny	k. XIX w.	ul. Kolejowa	6			Uchwała Nr XXV/154/00 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 27.04.2000 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego rejonu ulicy Tadeusza Kościuszki w Głucholazach.

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022**

148.	Głucholazy	dom mieszkalny	1913 r.	ul. Kolejowa	7			Uchwała Nr XXXIV/355/13 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 25.09.2013 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Głucholazy na terenach nieobjętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.
149.	Głucholazy	dom mieszkalny	k. XIX w.	ul. Kolejowa	8			Uchwała Nr XXV/154/00 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 27.04.2000 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego rejonu ulicy Tadeusza Kościuszki w Głucholazach.
150.	Głucholazy	dom mieszkalny	k. XIX w.	ul. Kolejowa	9			Uchwała Nr XXXIV/355/13 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 25.09.2013 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Głucholazy na terenach nieobjętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.
151.	Głucholazy	budynek gospodarczy I	k. XIX w.	ul. Kolejowa	9			Uchwała Nr XXXIV/355/13 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 25.09.2013 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Głucholazy na terenach nieobjętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.
152.	Głucholazy	budynek gospodarczy II	k. XIX w.	ul. Kolejowa	9			Uchwała Nr XXXIV/355/13 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 25.09.2013 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Głucholazy na terenach nieobjętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.
153.	Głucholazy	dom mieszkalny	pocz. XX w.	ul. Kolejowa	10			Uchwała Nr XXXIV/355/13 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 25.09.2013 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Głucholazy na terenach nieobjętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.
154.	Głucholazy	dom mieszkalny	k. XIX w.	ul. Kolejowa	11			Uchwała Nr XXXIV/355/13 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 25.09.2013 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Głucholazy na terenach nieobjętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.
155.	Głucholazy	budynek gospodarczy	k. XIX w.	ul. Kolejowa	11			Uchwała Nr XXXIV/355/13 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 25.09.2013 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Głucholazy na terenach nieobjętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.
156.	Głucholazy	zespół domów mieszkalnych	lata 20. XX w.	ul. Kolonia Jagiellońska	1-42			Uchwała Nr XXXIV/355/13 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 25.09.2013 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Głucholazy na terenach nieobjętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022**

157.	Głucholazy	miejska wieża ciśnień	lata 20. XX w.	ul. Kolonia Jagiellońska	obok 16a			Uchwała Nr XXXIV/355/13 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 25.09.2013 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Głucholazy na terenach nieobjętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.
158.	Głucholazy	dom mieszkalny	lata 30. XX w.	ul. Marii Konopnickiej	1, 3, 5			Uchwała Nr XXXIV/355/13 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 25.09.2013 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Głucholazy na terenach nieobjętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.
159.	Głucholazy	dom mieszkalny	lata 30. XX w.	ul. Marii Konopnickiej	9			Uchwała Nr XXXIV/355/13 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 25.09.2013 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Głucholazy na terenach nieobjętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.
160.	Głucholazy	dom mieszkalny	lata 20.-30. XX w.	ul. Marii Konopnickiej	11			Uchwała Nr XXXIV/355/13 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 25.09.2013 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Głucholazy na terenach nieobjętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.
161.	Głucholazy	dom mieszkalny	lata 20.-30. XX w.	ul. Marii Konopnickiej	15			Uchwała Nr XXXIV/355/13 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 25.09.2013 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Głucholazy na terenach nieobjętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.
162.	Głucholazy	dom mieszkalny	lata 30. XX w.	ul. Marii Konopnickiej	17			Uchwała Nr XXXIV/355/13 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 25.09.2013 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Głucholazy na terenach nieobjętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.
163.	Głucholazy	dom mieszkalny	lata 20.-30. XX w.	ul. Mikołaja Kopernika	14			Uchwała Nr XXIII/181/08 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 04 lipca 2008 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obejmującego obszar w sąsiedztwie terenów kolejowych, pomiędzy ul. Prymasa Stefana Wyszyńskiego a Powstańców Śląskich w Głucholazach.
164.	Głucholazy	dom mieszkalny	ok. poł. XIX w., pocz. XX w.	ul. Wojciecha Korfańskiego	1			Uchwała Nr XLVII/302/98 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 16.06.1998 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Starego Miasta obejmującego Rynek i tereny przyległe zawarte między rzeką Białą Głucholaską, a ulicami Władysława Sikorskiego, Bohaterów Warszawy, Marii Curie-Skłodowskiej w Głucholazach.

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022**

165.	Głucholazy	dom mieszkalny	pocz. XX w.	ul. Wojciecha Korfantego	3			Uchwała Nr XLVII/302/98 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 16.06.1998 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Starego Miasta obejmującego Rynek i tereny przyległe zawarte między rzeką Białą Głucholaską, a ulicami Władysława Sikorskiego, Bohaterów Warszawy, Marii Curie-Skłodowskiej w Głucholazach.
166.	Głucholazy	dom mieszkalny	3. ćw. XIX w.	ul. Wojciecha Korfantego	4			Uchwała Nr XLVII/302/98 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 16.06.1998 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Starego Miasta obejmującego Rynek i tereny przyległe zawarte między rzeką Białą Głucholaską, a ulicami Władysława Sikorskiego, Bohaterów Warszawy, Marii Curie-Skłodowskiej w Głucholazach.
167.	Głucholazy	dom mieszkalny	k. XIX w.	ul. Wojciecha Korfantego	5			Uchwała Nr XLVII/302/98 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 16.06.1998 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Starego Miasta obejmującego Rynek i tereny przyległe zawarte między rzeką Białą Głucholaską, a ulicami Władysława Sikorskiego, Bohaterów Warszawy, Marii Curie-Skłodowskiej w Głucholazach.
168.	Głucholazy	dom mieszkalny	k. XIX w.	ul. Wojciecha Korfantego	11			Uchwała Nr XLVII/302/98 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 16.06.1998 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Starego Miasta obejmującego Rynek i tereny przyległe zawarte między rzeką Białą Głucholaską, a ulicami Władysława Sikorskiego, Bohaterów Warszawy, Marii Curie-Skłodowskiej w Głucholazach.
169.	Głucholazy	dom mieszkalny	k. XIX w.	ul. Wojciecha Korfantego	13			Uchwała Nr XLVII/302/98 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 16.06.1998 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Starego Miasta obejmującego Rynek i tereny przyległe zawarte między rzeką Białą Głucholaską, a ulicami Władysława Sikorskiego, Bohaterów Warszawy, Marii Curie-Skłodowskiej w Głucholazach.
170.	Głucholazy	dom mieszkalny	k. XIX w.	ul. Wojciecha Korfantego	15			Uchwała Nr XLVII/302/98 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 16.06.1998 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Starego Miasta obejmującego Rynek i tereny przyległe zawarte między rzeką Białą Głucholaską, a ulicami Władysława Sikorskiego, Bohaterów Warszawy, Marii Curie-Skłodowskiej w Głucholazach.
171.	Głucholazy	dom mieszkalny	XVIII w., 1. poł. XIX w.	ul. gen. Tadeusza Kościuszki	1	1927/67	31.10.1967 r.	Uchwała Nr XLVII/302/98 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 16.06.1998 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Starego Miasta obejmującego Rynek i tereny przyległe zawarte między rzeką Białą Głucholaską, a ulicami Władysława Sikorskiego, Bohaterów Warszawy, Marii Curie-Skłodowskiej w Głucholazach.

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022**

172.	Głucholazy	dom mieszkalny	2. ćw. XIX w., k. XIX w.	ul. gen. Tadeusza Kościuszki	2			Uchwała Nr XLVII/302/98 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 16.06.1998 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Starego Miasta obejmującego Rynek i tereny przyległe zawarte między rzeką Białą Głucholaską, a ulicami Władysława Sikorskiego, Bohaterów Warszawy, Marii Curie-Skłodowskiej w Głucholazach.
173.	Głucholazy	dom mieszkalny	2. ćw. XIX w., k. XIX w.	ul. gen. Tadeusza Kościuszki	3			Uchwała Nr XLVII/302/98 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 16.06.1998 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Starego Miasta obejmującego Rynek i tereny przyległe zawarte między rzeką Białą Głucholaską, a ulicami Władysława Sikorskiego, Bohaterów Warszawy, Marii Curie-Skłodowskiej w Głucholazach.
174.	Głucholazy	dom mieszkalny	2. ćw. XIX w., k. XIX w.	ul. gen. Tadeusza Kościuszki	4			Uchwała Nr XLVII/302/98 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 16.06.1998 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Starego Miasta obejmującego Rynek i tereny przyległe zawarte między rzeką Białą Głucholaską, a ulicami Władysława Sikorskiego, Bohaterów Warszawy, Marii Curie-Skłodowskiej w Głucholazach.
175.	Głucholazy	dom mieszkalny	2. ćw. XIX w., k. XIX w.	ul. gen. Tadeusza Kościuszki	5			Uchwała Nr XLVII/302/98 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 16.06.1998 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Starego Miasta obejmującego Rynek i tereny przyległe zawarte między rzeką Białą Głucholaską, a ulicami Władysława Sikorskiego, Bohaterów Warszawy, Marii Curie-Skłodowskiej w Głucholazach.
176.	Głucholazy	dom mieszkalny	XIX/XX w.	ul. gen. Tadeusza Kościuszki	7			Uchwała Nr XLVII/302/98 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 16.06.1998 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Starego Miasta obejmującego Rynek i tereny przyległe zawarte między rzeką Białą Głucholaską, a ulicami Władysława Sikorskiego, Bohaterów Warszawy, Marii Curie-Skłodowskiej w Głucholazach.
177.	Głucholazy	dom mieszkalny	2. ćw. XIX w., k. XIX w.	ul. gen. Tadeusza Kościuszki	8			Uchwała Nr XLVII/302/98 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 16.06.1998 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Starego Miasta obejmującego Rynek i tereny przyległe zawarte między rzeką Białą Głucholaską, a ulicami Władysława Sikorskiego, Bohaterów Warszawy, Marii Curie-Skłodowskiej w Głucholazach.
178.	Głucholazy	dom mieszkalny, obecnie ruina	2. ćw. XIX w., k. XIX w.	ul. gen. Tadeusza Kościuszki	9			Uchwała Nr XLVII/302/98 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 16.06.1998 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Starego Miasta obejmującego Rynek i tereny przyległe zawarte między rzeką Białą Głucholaską, a ulicami Władysława Sikorskiego, Bohaterów Warszawy, Marii Curie-Skłodowskiej w Głucholazach.

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022**

179.	Głucholazy	dom mieszkalny	k. XIX w.	ul. gen. Tadeusza Kościuszki	10			Uchwała Nr XLVII/302/98 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 16.06.1998 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Starego Miasta obejmującego Rynek i tereny przyległe zawarte między rzeką Białą Głucholaską, a ulicami Władysława Sikorskiego, Bohaterów Warszawy, Marii Curie-Skłodowskiej w Głucholazach.
180.	Głucholazy	dom mieszkalny	XVIII/XIX w., pocz. XX w.	ul. gen. Tadeusza Kościuszki	11			Uchwała Nr XLVII/302/98 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 16.06.1998 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Starego Miasta obejmującego Rynek i tereny przyległe zawarte między rzeką Białą Głucholaską, a ulicami Władysława Sikorskiego, Bohaterów Warszawy, Marii Curie-Skłodowskiej w Głucholazach.
181.	Głucholazy	dom mieszkalny	k. XIX w.	ul. gen. Tadeusza Kościuszki	12			Uchwała Nr XLVII/302/98 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 16.06.1998 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Starego Miasta obejmującego Rynek i tereny przyległe zawarte między rzeką Białą Głucholaską, a ulicami Władysława Sikorskiego, Bohaterów Warszawy, Marii Curie-Skłodowskiej w Głucholazach.
182.	Głucholazy	poczta, obecnie Urząd Pocztowy Głucholazy	1897 r.	ul. gen. Tadeusza Kościuszki	13			Uchwała Nr XLVII/302/98 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 16.06.1998 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Starego Miasta obejmującego Rynek i tereny przyległe zawarte między rzeką Białą Głucholaską, a ulicami Władysława Sikorskiego, Bohaterów Warszawy, Marii Curie-Skłodowskiej w Głucholazach.
183.	Głucholazy	dom mieszkalny	2. ćw. XIX w., k. XIX w.	ul. gen. Tadeusza Kościuszki	14			Uchwała Nr XLVII/302/98 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 16.06.1998 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Starego Miasta obejmującego Rynek i tereny przyległe zawarte między rzeką Białą Głucholaską, a ulicami Władysława Sikorskiego, Bohaterów Warszawy, Marii Curie-Skłodowskiej w Głucholazach.
184.	Głucholazy	dom mieszkalny	k. XIX w.	ul. gen. Tadeusza Kościuszki	15			Uchwała Nr XLVII/302/98 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 16.06.1998 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Starego Miasta obejmującego Rynek i tereny przyległe zawarte między rzeką Białą Głucholaską, a ulicami Władysława Sikorskiego, Bohaterów Warszawy, Marii Curie-Skłodowskiej w Głucholazach.
185.	Głucholazy	dom mieszkalny	XIX/XX w.	ul. gen. Tadeusza Kościuszki	16			Uchwała Nr XLVII/302/98 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 16.06.1998 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Starego Miasta obejmującego Rynek i tereny przyległe zawarte między rzeką Białą Głucholaską, a ulicami Władysława Sikorskiego, Bohaterów Warszawy, Marii Curie-Skłodowskiej w Głucholazach.

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022**

186.	Głucholazy	dom mieszkalny	1898 r.	ul. gen. Tadeusza Kościuszki	17			Uchwała Nr XXV/154/00 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 27.04.2000 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego rejonu ulicy Tadeusza Kościuszki w Głucholazach.
187.	Głucholazy	dom mieszkalny	k. XIX w.	ul. gen. Tadeusza Kościuszki	18			Uchwała Nr XLVII/302/98 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 16.06.1998 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Starego Miasta obejmującego Rynek i tereny przyległe zawarte między rzeką Białą Głucholaską, a ulicami Władysława Sikorskiego, Bohaterów Warszawy, Marii Curie-Skłodowskiej w Głucholazach.
188.	Głucholazy	dom mieszkalny	k. XIX w.	ul. gen. Tadeusza Kościuszki	20			Uchwała Nr XLVII/302/98 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 16.06.1998 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Starego Miasta obejmującego Rynek i tereny przyległe zawarte między rzeką Białą Głucholaską, a ulicami Władysława Sikorskiego, Bohaterów Warszawy, Marii Curie-Skłodowskiej w Głucholazach.
189.	Głucholazy	dom mieszkalny	k. XIX w.	ul. gen. Tadeusza Kościuszki	21			Uchwała Nr XXV/154/00 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 27.04.2000 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego rejonu ulicy Tadeusza Kościuszki w Głucholazach.
190.	Głucholazy	dom mieszkalny	pocz. XX w.	ul. gen. Tadeusza Kościuszki	22			Uchwała Nr XLVII/302/98 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 16.06.1998 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Starego Miasta obejmującego Rynek i tereny przyległe zawarte między rzeką Białą Głucholaską, a ulicami Władysława Sikorskiego, Bohaterów Warszawy, Marii Curie-Skłodowskiej w Głucholazach.
191.	Głucholazy	dom mieszkalny	k. XIX w.	ul. gen. Tadeusza Kościuszki	23			Uchwała Nr XXV/154/00 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 27.04.2000 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego rejonu ulicy Tadeusza Kościuszki w Głucholazach.
192.	Głucholazy	dom mieszkalny	k. XIX w.	ul. gen. Tadeusza Kościuszki	24			Uchwała Nr XLVII/302/98 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 16.06.1998 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Starego Miasta obejmującego Rynek i tereny przyległe zawarte między rzeką Białą Głucholaską, a ulicami Władysława Sikorskiego, Bohaterów Warszawy, Marii Curie-Skłodowskiej w Głucholazach.
193.	Głucholazy	dom mieszkalny	2. ćw. XIX w., k. XIX w.	ul. gen. Tadeusza Kościuszki	26			Uchwała Nr XLVII/302/98 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 16.06.1998 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Starego Miasta obejmującego Rynek i tereny przyległe zawarte między rzeką Białą Głucholaską, a ulicami Władysława Sikorskiego, Bohaterów Warszawy, Marii Curie-Skłodowskiej w Głucholazach.

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022**

194.	Głucholazy	dom mieszkalny	k. XIX w.	ul. gen. Tadeusza Kościuszki	27			Uchwała Nr XXV/154/00 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 27.04.2000 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego rejonu ulicy Tadeusza Kościuszki w Głucholazach.
195.	Głucholazy	dom mieszkalny	1903 r.	ul. gen. Tadeusza Kościuszki	30			Uchwała Nr XXV/154/00 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 27.04.2000 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego rejonu ulicy Tadeusza Kościuszki w Głucholazach.
196.	Głucholazy	dom mieszkalny	XIX/XX w.	ul. gen. Tadeusza Kościuszki	32			Uchwała Nr XXV/154/00 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 27.04.2000 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego rejonu ulicy Tadeusza Kościuszki w Głucholazach.
197.	Głucholazy	dom mieszkalny	k. XIX w.	ul. gen. Tadeusza Kościuszki	33			Uchwała Nr XXV/154/00 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 27.04.2000 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego rejonu ulicy Tadeusza Kościuszki w Głucholazach.
198.	Głucholazy	dom mieszkalny	XIX/XX w.	ul. gen. Tadeusza Kościuszki	34			Uchwała Nr XXV/154/00 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 27.04.2000 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego rejonu ulicy Tadeusza Kościuszki w Głucholazach.
199.	Głucholazy	dom mieszkalny	4. ćw. XIX w.	ul. gen. Tadeusza Kościuszki	36			Uchwała Nr XXV/154/00 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 27.04.2000 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego rejonu ulicy Tadeusza Kościuszki w Głucholazach.
200.	Głucholazy	dom mieszkalny	4. ćw. XIX w.	ul. gen. Tadeusza Kościuszki	37			Uchwała Nr XXV/154/00 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 27.04.2000 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego rejonu ulicy Tadeusza Kościuszki w Głucholazach.
201.	Głucholazy	dom mieszkalny	4. ćw. XIX w.	ul. gen. Tadeusza Kościuszki	38			Uchwała Nr XXV/154/00 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 27.04.2000 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego rejonu ulicy Tadeusza Kościuszki w Głucholazach.
202.	Głucholazy	dom mieszkalny	k. XIX w.	ul. gen. Tadeusza Kościuszki	40			Uchwała Nr XXV/154/00 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 27.04.2000 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego rejonu ulicy Tadeusza Kościuszki w Głucholazach.
203.	Głucholazy	dom mieszkalny	k. XIX w.	ul. gen. Tadeusza Kościuszki	41			Uchwała Nr XXV/154/00 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 27.04.2000 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego rejonu ulicy Tadeusza Kościuszki w Głucholazach.
204.	Głucholazy	dom mieszkalny	k. XIX w.	ul. gen. Tadeusza Kościuszki	42			Uchwała Nr XXV/154/00 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 27.04.2000 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego rejonu ulicy Tadeusza Kościuszki w Głucholazach.

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022**

205.	Głucholazy	dom mieszkalny	1. poł. XIX w.	ul. gen. Tadeusza Kościuszki	44			Uchwała Nr XXV/154/00 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 27.04.2000 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego rejonu ulicy Tadeusza Kościuszki w Głucholazach.
206.	Głucholazy	dom mieszkalny	k. XIX w.	ul. gen. Tadeusza Kościuszki	45			Uchwała Nr XXV/154/00 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 27.04.2000 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego rejonu ulicy Tadeusza Kościuszki w Głucholazach.
207.	Głucholazy	dom mieszkalny	k. XIX w.	ul. gen. Tadeusza Kościuszki	46			Uchwała Nr XXV/154/00 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 27.04.2000 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego rejonu ulicy Tadeusza Kościuszki w Głucholazach.
208.	Głucholazy	dom mieszkalny	k. XIX w.	ul. gen. Tadeusza Kościuszki	47			Uchwała Nr XXV/154/00 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 27.04.2000 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego rejonu ulicy Tadeusza Kościuszki w Głucholazach.
209.	Głucholazy	zajazd, obecnie dom mieszkalny	pocz. XIX w., k. XIX w.	ul. gen. Tadeusza Kościuszki	48, 50	1928/67 (w decyzji: ul. gen. T. Kościuszki 48)	31.10.1967 r.	Uchwała Nr XXV/154/00 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 27.04.2000 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego rejonu ulicy Tadeusza Kościuszki w Głucholazach.
210.	Głucholazy	dom mieszkalny	k. XIX w.	ul. gen. Tadeusza Kościuszki	49			Uchwała Nr XXV/154/00 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 27.04.2000 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego rejonu ulicy Tadeusza Kościuszki w Głucholazach.
211.	Głucholazy	budynki gospodarcze	XIX/XX w.	ul. gen. Tadeusza Kościuszki	50			Uchwała Nr XXV/154/00 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 27.04.2000 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego rejonu ulicy Tadeusza Kościuszki w Głucholazach.
212.	Głucholazy	dom mieszkalny	k. XIX w.	ul. gen. Tadeusza Kościuszki	52			Uchwała Nr XXV/154/00 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 27.04.2000 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego rejonu ulicy Tadeusza Kościuszki w Głucholazach.
213.	Głucholazy	dom mieszkalny	k. XIX w.	ul. gen. Tadeusza Kościuszki	55			Uchwała Nr XXV/154/00 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 27.04.2000 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego rejonu ulicy Tadeusza Kościuszki w Głucholazach.
214.	Głucholazy	dom mieszkalny	k. XIX w.	ul. gen. Tadeusza Kościuszki	56			Uchwała Nr XXV/154/00 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 27.04.2000 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego rejonu ulicy Tadeusza Kościuszki w Głucholazach.

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022**

215.	Głucholazy	dom mieszkalny	k. XIX w.	ul. gen. Tadeusza Kościuszki	57			Uchwała Nr XXV/154/00 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 27.04.2000 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego rejonu ulicy Tadeusza Kościuszki w Głucholazach.
216.	Głucholazy	dom mieszkalny	ok. poł. XIX w.	ul. gen. Tadeusza Kościuszki	58			Uchwała Nr XXV/154/00 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 27.04.2000 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego rejonu ulicy Tadeusza Kościuszki w Głucholazach.
217.	Głucholazy	dom mieszkalny	k. XIX w.	ul. gen. Tadeusza Kościuszki	60			Uchwała Nr XXV/154/00 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 27.04.2000 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego rejonu ulicy Tadeusza Kościuszki w Głucholazach.
218.	Głucholazy	dom mieszkalny	k. XIX w.	ul. gen. Tadeusza Kościuszki	61			Uchwała Nr XXV/154/00 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 27.04.2000 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego rejonu ulicy Tadeusza Kościuszki w Głucholazach.
219.	Głucholazy	dom mieszkalny	pocz. XX w.	ul. gen. Tadeusza Kościuszki	62			Uchwała Nr XXV/154/00 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 27.04.2000 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego rejonu ulicy Tadeusza Kościuszki w Głucholazach.
220.	Głucholazy	dom mieszkalny	k. XIX w.	ul. gen. Tadeusza Kościuszki	64			Uchwała Nr XXV/154/00 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 27.04.2000 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego rejonu ulicy Tadeusza Kościuszki w Głucholazach.
221.	Głucholazy	dom mieszkalny	k. XIX w.	ul. gen. Tadeusza Kościuszki	65			Uchwała Nr XXV/154/00 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 27.04.2000 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego rejonu ulicy Tadeusza Kościuszki w Głucholazach.
222.	Głucholazy	dom mieszkalny	k. XIX w.	ul. gen. Tadeusza Kościuszki	66			Uchwała Nr XXV/154/00 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 27.04.2000 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego rejonu ulicy Tadeusza Kościuszki w Głucholazach.
223.	Głucholazy	dom mieszkalny	k. XIX w.	ul. gen. Tadeusza Kościuszki	67			Uchwała Nr XXV/154/00 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 27.04.2000 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego rejonu ulicy Tadeusza Kościuszki w Głucholazach.
224.	Głucholazy	dom mieszkalny	k. XIX w.	ul. gen. Tadeusza Kościuszki	68			Uchwała Nr XXV/154/00 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 27.04.2000 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego rejonu ulicy Tadeusza Kościuszki w Głucholazach.
225.	Głucholazy	dom mieszkalny	k. XIX w.	ul. gen. Tadeusza Kościuszki	69			Uchwała Nr XXV/154/00 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 27.04.2000 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego rejonu ulicy Tadeusza Kościuszki w Głucholazach.

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022**

226.	Głucholazy	dom mieszkalny	XIX/XX w.	ul. gen. Tadeusza Kościuszki	70			Uchwała Nr XXV/154/00 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 27.04.2000 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego rejonu ulicy Tadeusza Kościuszki w Głucholazach.
227.	Głucholazy	dom mieszkalny	k. XIX w.	ul. gen. Tadeusza Kościuszki	71			Uchwała Nr XXV/154/00 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 27.04.2000 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego rejonu ulicy Tadeusza Kościuszki w Głucholazach.
228.	Głucholazy	dom mieszkalny	k. XIX w.	ul. gen. Tadeusza Kościuszki	72			Uchwała Nr XXV/154/00 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 27.04.2000 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego rejonu ulicy Tadeusza Kościuszki w Głucholazach.
229.	Głucholazy	dom mieszkalny	pocz. XX w.	ul. gen. Tadeusza Kościuszki	78			Uchwała Nr XXV/154/00 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 27.04.2000 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego rejonu ulicy Tadeusza Kościuszki w Głucholazach.
230.	Głucholazy	dom mieszkalny	k. XIX w.	ul. gen. Tadeusza Kościuszki	80			Uchwała Nr XXV/154/00 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 27.04.2000 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego rejonu ulicy Tadeusza Kościuszki w Głucholazach.
231.	Głucholazy	dom mieszkalny	k. XIX w.	ul. gen. Tadeusza Kościuszki	82			Uchwała Nr XXV/154/00 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 27.04.2000 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego rejonu ulicy Tadeusza Kościuszki w Głucholazach.
232.	Głucholazy	dom mieszkalny	pocz. XX w.	ul. Józefa Ignacego Kraszewskiego	5			Uchwała Nr XXXIV/355/13 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 25.09.2013 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Głucholazy na terenach nieobjętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.
233.	Głucholazy	dom mieszkalny	pocz. XX w.	ul. Józefa Ignacego Kraszewskiego	10			Uchwała Nr XXXIV/355/13 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 25.09.2013 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Głucholazy na terenach nieobjętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.
234.	Głucholazy	dom mieszkalny	k. XIX w.	ul. Józefa Ignacego Kraszewskiego	11			Uchwała Nr XXXIV/355/13 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 25.09.2013 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Głucholazy na terenach nieobjętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.
235.	Głucholazy	dom mieszkalny	k. XIX w.	ul. Józefa Ignacego Kraszewskiego	13			Uchwała Nr XXXIV/355/13 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 25.09.2013 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Głucholazy na terenach nieobjętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022**

236.	Głucholazy	dom mieszkalny	k. XIX w.	ul. Józefa Ignacego Kraszewskiego	21			Uchwała Nr XXXIV/355/13 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 25.09.2013 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Głucholazy na terenach nieobjętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.
237.	Głucholazy	dom mieszkalny	k. XIX w.	ul. Józefa Ignacego Kraszewskiego	24			Uchwała Nr XXXIV/355/13 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 25.09.2013 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Głucholazy na terenach nieobjętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.
238.	Głucholazy	dom mieszkalny	pocz. XX w.	ul. Józefa Ignacego Kraszewskiego	28, 28a			Uchwała Nr XXXIV/355/13 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 25.09.2013 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Głucholazy na terenach nieobjętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.
239.	Głucholazy	dom mieszkalny	k. XIX w.	ul. Józefa Ignacego Kraszewskiego	32			Uchwała Nr XXXIV/355/13 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 25.09.2013 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Głucholazy na terenach nieobjętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.
240.	Głucholazy	dom mieszkalny	XIX/XX w.	ul. Józefa Ignacego Kraszewskiego	35a			Uchwała Nr XXXIV/355/13 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 25.09.2013 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Głucholazy na terenach nieobjętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.
241.	Głucholazy	dom mieszkalny	XIX/XX w.	ul. Józefa Ignacego Kraszewskiego	43			Uchwała Nr XXXIV/355/13 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 25.09.2013 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Głucholazy na terenach nieobjętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.
242.	Głucholazy	dom mieszkalny	XIX/XX w.	ul. Józefa Ignacego Kraszewskiego	43a			Uchwała Nr XXXIV/355/13 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 25.09.2013 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Głucholazy na terenach nieobjętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.
243.	Głucholazy	dom mieszkalny	lata 20.-30. XX w.	ul. Józefa Ignacego Kraszewskiego	44			Uchwała Nr XXXIV/355/13 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 25.09.2013 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Głucholazy na terenach nieobjętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022**

244.	Głucholazy	zespół domów mieszkalnych	lata 30. XX w.	ul. Józefa Ignacego Kraszewskiego	57, 59, 61, 63			Uchwała Nr XXXIV/355/13 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 25.09.2013 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Głucholazy na terenach nieobjętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.
245.	Głucholazy	dom mieszkalny	lata 30. XX w.	ul. Józefa Ignacego Kraszewskiego	69			Uchwała Nr XXXIV/355/13 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 25.09.2013 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Głucholazy na terenach nieobjętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.
246.	Głucholazy	pensjonat i restauracja <i>Waldesruh</i> , obecnie w remoncie	pocz. XX w.	ul. Józefa Lompy	1			Uchwała Nr XXXIV/355/13 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 25.09.2013 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Głucholazy na terenach nieobjętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.
247.	Głucholazy	Dom <i>Caritasheim St. Theresia</i> , obecnie w remoncie	pocz. XX w.	ul. Józefa Lompy	1b			Uchwała Nr XXXIV/355/13 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 25.09.2013 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Głucholazy na terenach nieobjętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.
248.	Głucholazy	sanatorium <i>Waldfrieden</i> , obecnie Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Głucholazach	k. XIX w., 1928 r.	ul. Józefa Lompy	2			Uchwała Nr XXXIV/355/13 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 25.09.2013 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Głucholazy na terenach nieobjętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.
249.	Głucholazy	Prowincjonalna Lecznica Chorych (<i>Landesheilstätte</i>), obecnie Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Głucholazach	1936 r.	ul. Józefa Lompy	3			Uchwała Nr XXXIV/355/13 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 25.09.2013 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Głucholazy na terenach nieobjętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.
250.	Głucholazy	dom mieszkalny	lata 20.-30. XX w.	ul. Józefa Lompy	8, 10			Uchwała Nr XXXIV/355/13 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 25.09.2013 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Głucholazy na terenach nieobjętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.
251.	Głucholazy	dom mieszkalny	lata 20.-30. XX w.	ul. Józefa Lompy	12			Uchwała Nr XXXIV/355/13 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 25.09.2013 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Głucholazy na terenach nieobjętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022**

252.	Głucholazy	dom mieszkalny	lata 20.-30. XX w.	ul. Józefa Lompy	14, 16			Uchwała Nr XXXIV/355/13 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 25.09.2013 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Głucholazy na terenach nieobjętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.
253.	Głucholazy	wójtostwo, obecnie zespół mieszkalny	XIV w.(?), po 1428 r., 1472 r., po 1729 r., ok. 1838 r., 1880 r.,	ul. Magistracka	2, 2a	Ks.A t.I 253/2016	19.05.2016	Uchwała Nr XLVII/302/98 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 16.06.1998 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Starego Miasta obejmującego Rynek i tereny przyległe zawarte między rzeką Białą Głucholaską, a ulicami Władysława Sikorskiego, Bohaterów Warszawy, Marii Curie-Skłodowskiej w Głucholazach.
254.	Głucholazy	dom w wójtostwie, obecnie zespole mieszkalnym	XVII/XVIII w., k. XIX w.	ul. Magistracka	2	Ks.A t.I 253/2016	19.05.2016	Uchwała Nr XLVII/302/98 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 16.06.1998 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Starego Miasta obejmującego Rynek i tereny przyległe zawarte między rzeką Białą Głucholaską, a ulicami Władysława Sikorskiego, Bohaterów Warszawy, Marii Curie-Skłodowskiej w Głucholazach.
255.	Głucholazy	dom w wójtostwie, obecnie zespole mieszkalnym	k. XIX w.	ul. Magistracka	2a	Ks.A t.I 253/2016	19.05.2016	Uchwała Nr XLVII/302/98 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 16.06.1998 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Starego Miasta obejmującego Rynek i tereny przyległe zawarte między rzeką Białą Głucholaską, a ulicami Władysława Sikorskiego, Bohaterów Warszawy, Marii Curie-Skłodowskiej w Głucholazach.
256.	Głucholazy	dziedziniec w wójtostwie, obecnie zespole mieszkalnym	XIV w.(?)- XIX w.	ul. Magistracka	2, 2a	Ks.A t.I 253/2016	19.05.2016	Uchwała Nr XLVII/302/98 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 16.06.1998 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Starego Miasta obejmującego Rynek i tereny przyległe zawarte między rzeką Białą Głucholaską, a ulicami Władysława Sikorskiego, Bohaterów Warszawy, Marii Curie-Skłodowskiej w Głucholazach.
257.	Głucholazy	fragment muru miejskiego przy wójtostwie, obecnie zespole mieszkalnym	ok. 1350 r.	ul. Magistracka	2, 2a	Ks.A t.I 253/2016	19.05.2016	Uchwała Nr XLVII/302/98 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 16.06.1998 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Starego Miasta obejmującego Rynek i tereny przyległe zawarte między rzeką Białą Głucholaską, a ulicami Władysława Sikorskiego, Bohaterów Warszawy, Marii Curie-Skłodowskiej w Głucholazach.
258.	Głucholazy	dom mieszkalny	4. ćw. XIX w.	ul. Jana Matejki	1			Uchwała Nr XXIII/181/08 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 04 lipca 2008 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obejmującego obszar w sąsiedztwie terenów kolejowych, pomiędzy ul. Prymasa Stefana Wyszyńskiego a Powstańców Śląskich w Głucholazach.

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022**

259.	Głucholazy	dom mieszkalny	pocz. XX w.	ul. Jana Matejki	6			Uchwała Nr XXIII/181/08 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 04 lipca 2008 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obejmującego obszar w sąsiedztwie terenów kolejowych, pomiędzy ul. Prymasa Stefana Wyszyńskiego a Powstańców Śląskich w Głucholazach.
260.	Głucholazy	dom mieszkalny	4. ćw. XIX w.	ul. Jana Matejki	8			Uchwała Nr XXIII/181/08 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 04 lipca 2008 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obejmującego obszar w sąsiedztwie terenów kolejowych, pomiędzy ul. Prymasa Stefana Wyszyńskiego a Powstańców Śląskich w Głucholazach.
261.	Głucholazy	willa	1922 r.	ul. Karola Miarki	1			Uchwała Nr XXXIV/355/13 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 25.09.2013 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Głucholazy na terenach nieobjętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.
262.	Głucholazy	dom mieszkalny	k. XIX w.	ul. Opolska	1			Uchwała Nr XLVII/302/98 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 16.06.1998 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Starego Miasta obejmującego Rynek i tereny przyległe zawarte między rzeką Białą Głucholaską, a ulicami Władysława Sikorskiego, Bohaterów Warszawy, Marii Curie-Skłodowskiej w Głucholazach.
263.	Głucholazy	dom mieszkalny	k. XIX w.	ul. Opolska	2			Uchwała Nr XLVII/302/98 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 16.06.1998 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Starego Miasta obejmującego Rynek i tereny przyległe zawarte między rzeką Białą Głucholaską, a ulicami Władysława Sikorskiego, Bohaterów Warszawy, Marii Curie-Skłodowskiej w Głucholazach.
264.	Głucholazy	dom mieszkalny	2. poł. XIX w., pocz. XX w.	ul. Opolska	3			Uchwała Nr XLVII/302/98 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 16.06.1998 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Starego Miasta obejmującego Rynek i tereny przyległe zawarte między rzeką Białą Głucholaską, a ulicami Władysława Sikorskiego, Bohaterów Warszawy, Marii Curie-Skłodowskiej w Głucholazach.
265.	Głucholazy	dom mieszkalny	k. XIX w.	ul. Opolska	4			Uchwała Nr XLVII/302/98 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 16.06.1998 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Starego Miasta obejmującego Rynek i tereny przyległe zawarte między rzeką Białą Głucholaską, a ulicami Władysława Sikorskiego, Bohaterów Warszawy, Marii Curie-Skłodowskiej w Głucholazach.

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022**

266.	Głucholazy	dom mieszkalny	2. poł. XIX w.	ul. Opolska	5			Uchwała Nr XLVII/302/98 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 16.06.1998 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Starego Miasta obejmującego Rynek i tereny przyległe zawarte między rzeką Białą Głucholaską, a ulicami Władysława Sikorskiego, Bohaterów Warszawy, Marii Curie-Skłodowskiej w Głucholazach.
267.	Głucholazy	dom mieszkalny	k. XIX w.	ul. Opolska	7			Uchwała Nr XLVII/302/98 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 16.06.1998 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Starego Miasta obejmującego Rynek i tereny przyległe zawarte między rzeką Białą Głucholaską, a ulicami Władysława Sikorskiego, Bohaterów Warszawy, Marii Curie-Skłodowskiej w Głucholazach.
268.	Głucholazy	dom mieszkalny	k. XIX w.	ul. Opolska	9, 11			Uchwała Nr XLVII/302/98 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 16.06.1998 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Starego Miasta obejmującego Rynek i tereny przyległe zawarte między rzeką Białą Głucholaską, a ulicami Władysława Sikorskiego, Bohaterów Warszawy, Marii Curie-Skłodowskiej w Głucholazach.
269.	Głucholazy	dom mieszkalny	k. XIX w.	ul. Opolska	10			Uchwała Nr XLVII/302/98 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 16.06.1998 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Starego Miasta obejmującego Rynek i tereny przyległe zawarte między rzeką Białą Głucholaską, a ulicami Władysława Sikorskiego, Bohaterów Warszawy, Marii Curie-Skłodowskiej w Głucholazach.
270.	Głucholazy	dom mieszkalny	pocz. XX w.	ul. Opolska	12			Uchwała Nr XLVII/302/98 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 16.06.1998 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Starego Miasta obejmującego Rynek i tereny przyległe zawarte między rzeką Białą Głucholaską, a ulicami Władysława Sikorskiego, Bohaterów Warszawy, Marii Curie-Skłodowskiej w Głucholazach.
271.	Głucholazy	dom mieszkalny	2. poł. XIX w.	ul. Opolska	13			Uchwała Nr XLVII/302/98 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 16.06.1998 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Starego Miasta obejmującego Rynek i tereny przyległe zawarte między rzeką Białą Głucholaską, a ulicami Władysława Sikorskiego, Bohaterów Warszawy, Marii Curie-Skłodowskiej w Głucholazach.
272.	Głucholazy	dom mieszkalny	k. XIX w.	ul. Opolska	51			Uchwała Nr XLVII/302/98 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 16.06.1998 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Starego Miasta obejmującego Rynek i tereny przyległe zawarte między rzeką Białą Głucholaską, a ulicami Władysława Sikorskiego, Bohaterów Warszawy, Marii Curie-Skłodowskiej w Głucholazach.

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022**

273.	Głucholazy	budynek hotelowy w zespole dawnego kąpieliska miejskiego <i>Waldsbad</i> , obecnie nieużytkowany	1937 r.	ul. Parkowa	4			Uchwała Nr XXXIV/355/13 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 25.09.2013 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Głucholazy na terenach nieobjętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.
274.	Głucholazy	dom mieszkalny	pocz. XX w.	ul. Parkowa	5			Uchwała Nr XXXIV/355/13 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 25.09.2013 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Głucholazy na terenach nieobjętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.
275.	Głucholazy	dom mieszkalny	pocz. XX w.	ul. Parkowa	7			Uchwała Nr XXXIV/355/13 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 25.09.2013 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Głucholazy na terenach nieobjętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.
276.	Głucholazy	dom mieszkalny	XIX/XX w.	ul. Parkowa	9			Uchwała Nr X/68/07 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 30.05.2007 r. w sprawie zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Głucholazy w rejonie ulicy Karłowicza.
277.	Głucholazy	<i>Kurhaus Sanitas</i> , obecnie Zakład Opiekuńczo-Lecznicy w Głucholazach	k. XIX w.	ul. Parkowa	9a			Uchwała Nr X/68/07 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 30.05.2007 r. w sprawie zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Głucholazy w rejonie ulicy Karłowicza.
278.	Głucholazy	budynek pomocniczy w zespole <i>Kurhaus Sanitas</i> , obecnie Zakładzie Opiekuńczo-Lecznicznym w Głucholazach	1. ćw. XX w.	ul. Parkowa	9a			Uchwała Nr X/68/07 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 30.05.2007 r. w sprawie zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Głucholazy w rejonie ulicy Karłowicza.
279.	Głucholazy	Pensjonat, obecnie Przedsiębiorstwo Usługowo-Handlowe <i>JONAT</i>	XIX/XX w.	ul. Parkowa	11			Uchwała Nr XXXIV/355/13 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 25.09.2013 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Głucholazy na terenach nieobjętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.
280.	Głucholazy	<i>Park Zdrojowy</i>	3. ćw. XIX w.	ul. Parkowa	N:50°18'15.38" E:17°22'55.12"	62/57	25.11.1957 r.	Uchwała Nr XXXIV/355/13 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 25.09.2013 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Głucholazy na terenach nieobjętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022**

281.	Głucholazy	wiadukt	lata 1887-88	ul. Polna	N:50°19'13.91" E:17°23'34.39"			Uchwała Nr XXXIV/355/13 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 25.09.2013 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Głucholazy na terenach nieobjętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.
282.	Głucholazy	wiadukt	1875 r.	ul. Polna	N:50°19'14.01" E:17°23'35.67"			Uchwała Nr XXXIV/355/13 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 25.09.2013 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Głucholazy na terenach nieobjętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.
283.	Głucholazy	dom mieszkalny	k. XIX w.	ul. Poprzeczna	1			Uchwała Nr XXV/154/00 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 27.04.2000 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego rejonu ulicy Tadeusza Kościuszki w Głucholazach.
284.	Głucholazy	budynek administracyjny w zespole fabrycznym	k. XIX w.	ul. Poprzeczna	3			Uchwała Nr XXV/154/00 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 27.04.2000 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego rejonu ulicy Tadeusza Kościuszki w Głucholazach.
285.	Głucholazy	magazyn	lata 30. XX w.	ul. Poprzeczna	4			Uchwała Nr XXV/154/00 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 27.04.2000 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego rejonu ulicy Tadeusza Kościuszki w Głucholazach.
286.	Głucholazy	dom mieszkalny	k. XIX w.	ul. Poprzeczna	4a			Uchwała Nr XXV/154/00 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 27.04.2000 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego rejonu ulicy Tadeusza Kościuszki w Głucholazach.
287.	Głucholazy	budynek przemysłowy	k. XIX w.	ul. Poprzeczna	5			Uchwała Nr XXV/154/00 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 27.04.2000 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego rejonu ulicy Tadeusza Kościuszki w Głucholazach.
288.	Głucholazy	dom mieszkalny	k. XIX w.	ul. Poprzeczna	6			Uchwała Nr XXV/154/00 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 27.04.2000 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego rejonu ulicy Tadeusza Kościuszki w Głucholazach.
289.	Głucholazy	dom mieszkalny	k. XIX w.	ul. Poprzeczna	8			Uchwała Nr XXV/154/00 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 27.04.2000 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego rejonu ulicy Tadeusza Kościuszki w Głucholazach.
290.	Głucholazy	dom mieszkalny	k. XIX w.	ul. Poprzeczna	10			Uchwała Nr XXV/154/00 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 27.04.2000 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego rejonu ulicy Tadeusza Kościuszki w Głucholazach.

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022**

291.	Głucholazy	dom mieszkalny	k. XIX w.	ul. Poprzeczna	12			Uchwała Nr XXV/154/00 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 27.04.2000 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego rejonu ulicy Tadeusza Kościuszki w Głucholazach.
292.	Głucholazy	willa, obecnie Publiczne Przedszkole nr 2 w Głucholazach; ogrodzenie	k. XIX w.	ul. Powstańców Śląskich	1			Uchwała Nr XLVII/303/98 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 16.06.1998 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego rejonu ulicy Bohaterów Warszawy obejmującego teren położony pomiędzy ulicami Bohaterów Warszawy i Powstańców Śląskich a linią kolejową w Głucholazach.
293.	Głucholazy	dom mieszkalny	k. XIX w.	ul. Powstańców Śląskich	2			Uchwała Nr XXVII/187/96 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 25.06.1996 r. w sprawie zmiany miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego miasta Głucholazy.
294.	Głucholazy	browar, obecnie budynek nieużytkowany	4. ćw. XIX w.	ul. Powstańców Śląskich	3a			Uchwała Nr XLVII/303/98 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 16.06.1998 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego rejonu ulicy Bohaterów Warszawy obejmującego teren położony pomiędzy ulicami Bohaterów Warszawy i Powstańców Śląskich a linią kolejową w Głucholazach.
295.	Głucholazy	dom mieszkalny	k. XIX w.	ul. Powstańców Śląskich	9			Uchwała Nr XLVII/303/98 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 16.06.1998 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego rejonu ulicy Bohaterów Warszawy obejmującego teren położony pomiędzy ulicami Bohaterów Warszawy i Powstańców Śląskich a linią kolejową w Głucholazach.
296.	Głucholazy	dom mieszkalny	k. XIX w.	ul. Powstańców Śląskich	10			Uchwała Nr XXVII/187/96 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 25.06.1996 r. w sprawie zmiany miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego miasta Głucholazy.
297.	Głucholazy	dom mieszkalny	k. XIX w.	ul. Powstańców Śląskich	12, 14			Uchwała Nr XXVII/187/96 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 25.06.1996 r. w sprawie zmiany miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego miasta Głucholazy.
298.	Głucholazy	dom mieszkalny	k. XIX w.	ul. Powstańców Śląskich	13			Uchwała Nr XLVII/303/98 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 16.06.1998 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego rejonu ulicy Bohaterów Warszawy obejmującego teren położony pomiędzy ulicami Bohaterów Warszawy i Powstańców Śląskich a linią kolejową w Głucholazach.
299.	Głucholazy	dom mieszkalny	lata 30. XX w.	ul. Powstańców Śląskich	15			Uchwała Nr XXIII/181/08 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 04 lipca 2008 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obejmującego obszar w sąsiedztwie terenów kolejowych, pomiędzy ul. Prymasa Stefana Wyszyńskiego a Powstańców Śląskich w Głucholazach.

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022**

300.	Głucholazy	dom mieszkalny	k. XIX w.	ul. Powstańców Śląskich	16			Uchwała Nr XXVII/187/96 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 25.06.1996 r. w sprawie zmiany miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego miasta Głucholazy.
301.	Głucholazy	dom mieszkalny	k. XIX w.	ul. Powstańców Śląskich	17			Uchwała Nr XXIII/181/08 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 04 lipca 2008 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obejmującego obszar w sąsiedztwie terenów kolejowych, pomiędzy ul. Prymasa Stefana Wyszyńskiego a Powstańców Śląskich w Głucholazach.
302.	Głucholazy	dom mieszkalny	k. XIX w.	ul. Powstańców Śląskich	18			Uchwała Nr XXVII/187/96 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 25.06.1996 r. w sprawie zmiany miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego miasta Głucholazy.
303.	Głucholazy	dom mieszkalny	k. XIX w.	ul. Powstańców Śląskich	22, 24			Uchwała Nr XXXIV/355/13 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 25.09.2013 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Głucholazy na terenach nieobjętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.
304.	Głucholazy	dom mieszkalny	k. XIX w.	ul. Powstańców Śląskich	27			Uchwała Nr XXXIV/355/13 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 25.09.2013 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Głucholazy na terenach nieobjętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.
305.	Głucholazy	dom mieszkalny	k. XIX w.	ul. Powstańców Śląskich	29			Uchwała Nr XXXIV/355/13 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 25.09.2013 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Głucholazy na terenach nieobjętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.
306.	Głucholazy	dom mieszkalny	XIX/XX w.	Rynek	1			Uchwała Nr XLVII/302/98 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 16.06.1998 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Starego Miasta obejmującego Rynek i tereny przyległe zawarte między rzeką Białą Głucholaską, a ulicami Władysława Sikorskiego, Bohaterów Warszawy, Marii Curie-Skłodowskiej w Głucholazach.
307.	Głucholazy	dom mieszkalny	ok. poł. XIX w.	Rynek	2			Uchwała Nr XLVII/302/98 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 16.06.1998 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Starego Miasta obejmującego Rynek i tereny przyległe zawarte między rzeką Białą Głucholaską, a ulicami Władysława Sikorskiego, Bohaterów Warszawy, Marii Curie-Skłodowskiej w Głucholazach.
308.	Głucholazy	dom mieszkalny	1. ćw. XIX w., pocz. XX w.	Rynek	3			Uchwała Nr XLVII/302/98 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 16.06.1998 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Starego Miasta obejmującego Rynek i tereny przyległe zawarte między rzeką Białą Głucholaską, a ulicami Władysława Sikorskiego, Bohaterów Warszawy, Marii Curie-Skłodowskiej w Głucholazach.

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022**

309.	Głucholazy	ratusz, obecnie dom mieszkalny	XVI/XVII w., k. XIX w., 1. ćw. XX w.	Rynek	4	1929/67 (w decyzji: Pl. Wolności)	31.10.1967 r.	Uchwała Nr XLVII/302/98 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 16.06.1998 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Starego Miasta obejmującego Rynek i tereny przyległe zawarte między rzeką Białą Głucholaską, a ulicami Władysława Sikorskiego, Bohaterów Warszawy, Marii Curie-Skłodowskiej w Głucholazach.
310.	Głucholazy	dom mieszkalny	3. ćw. XIX w.	Rynek	5			Uchwała Nr XLVII/302/98 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 16.06.1998 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Starego Miasta obejmującego Rynek i tereny przyległe zawarte między rzeką Białą Głucholaską, a ulicami Władysława Sikorskiego, Bohaterów Warszawy, Marii Curie-Skłodowskiej w Głucholazach.
311.	Głucholazy	dom mieszkalny	k. XIX w.	Rynek	5a			Uchwała Nr XLVII/302/98 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 16.06.1998 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Starego Miasta obejmującego Rynek i tereny przyległe zawarte między rzeką Białą Głucholaską, a ulicami Władysława Sikorskiego, Bohaterów Warszawy, Marii Curie-Skłodowskiej w Głucholazach.
312.	Głucholazy	dom mieszkalny	k. XIX w.	Rynek	6			Uchwała Nr XLVII/302/98 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 16.06.1998 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Starego Miasta obejmującego Rynek i tereny przyległe zawarte między rzeką Białą Głucholaską, a ulicami Władysława Sikorskiego, Bohaterów Warszawy, Marii Curie-Skłodowskiej w Głucholazach.
313.	Głucholazy	dom mieszkalny	k. XIX w.	Rynek	7			Uchwała Nr XLVII/302/98 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 16.06.1998 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Starego Miasta obejmującego Rynek i tereny przyległe zawarte między rzeką Białą Głucholaską, a ulicami Władysława Sikorskiego, Bohaterów Warszawy, Marii Curie-Skłodowskiej w Głucholazach.
314.	Głucholazy	dom mieszkalny, obecnie budynek usługowy	XVII w., 2. poł. XIX w., gruntowna przebudowa 2. poł. XX w. (lata 80.[?])	Rynek	8	1930/67 (w decyzji: Pl. Wolności) 2296/91	31.10.1967 r. 07.12.1991 r.	Uchwała Nr XLVII/302/98 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 16.06.1998 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Starego Miasta obejmującego Rynek i tereny przyległe zawarte między rzeką Białą Głucholaską, a ulicami Władysława Sikorskiego, Bohaterów Warszawy, Marii Curie-Skłodowskiej w Głucholazach.
315.	Głucholazy	dom mieszkalny	k. XIX w.	Rynek	9			Uchwała Nr XLVII/302/98 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 16.06.1998 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Starego Miasta obejmującego Rynek i tereny przyległe zawarte między rzeką Białą Głucholaską, a ulicami Władysława Sikorskiego, Bohaterów Warszawy, Marii Curie-Skłodowskiej w Głucholazach.

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022**

316.	Głucholazy	dom mieszkalny	k. XIX w.	Rynek	10			Uchwała Nr XLVII/302/98 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 16.06.1998 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Starego Miasta obejmującego Rynek i tereny przyległe zawarte między rzeką Białą Głucholaską, a ulicami Władysława Sikorskiego, Bohaterów Warszawy, Marii Curie-Skłodowskiej w Głucholazach.
317.	Głucholazy	dom mieszkalny	XVI w., ok. poł. XIX w.	Rynek	11	1698/66 (w decyzji: Pl. Wolności)	27.09.1966 r.	Uchwała Nr XLVII/302/98 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 16.06.1998 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Starego Miasta obejmującego Rynek i tereny przyległe zawarte między rzeką Białą Głucholaską, a ulicami Władysława Sikorskiego, Bohaterów Warszawy, Marii Curie-Skłodowskiej w Głucholazach.
318.	Głucholazy	hotel <i>Hôtel Deutsches Haus</i> , obecnie Urząd Miejski w Głucholazach	k. XIX w.	Rynek	15			Uchwała Nr XLVII/302/98 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 16.06.1998 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Starego Miasta obejmującego Rynek i tereny przyległe zawarte między rzeką Białą Głucholaską, a ulicami Władysława Sikorskiego, Bohaterów Warszawy, Marii Curie-Skłodowskiej w Głucholazach.
319.	Głucholazy	dom mieszkalny	pocz. XX w.	Rynek	16			Uchwała Nr XLVII/302/98 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 16.06.1998 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Starego Miasta obejmującego Rynek i tereny przyległe zawarte między rzeką Białą Głucholaską, a ulicami Władysława Sikorskiego, Bohaterów Warszawy, Marii Curie-Skłodowskiej w Głucholazach.
320.	Głucholazy	dom mieszkalny	XIX/XX w.	Rynek	17			Uchwała Nr XLVII/302/98 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 16.06.1998 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Starego Miasta obejmującego Rynek i tereny przyległe zawarte między rzeką Białą Głucholaską, a ulicami Władysława Sikorskiego, Bohaterów Warszawy, Marii Curie-Skłodowskiej w Głucholazach.
321.	Głucholazy	dom mieszkalny	XIX/XX w.	Rynek	18			Uchwała Nr XLVII/302/98 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 16.06.1998 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Starego Miasta obejmującego Rynek i tereny przyległe zawarte między rzeką Białą Głucholaską, a ulicami Władysława Sikorskiego, Bohaterów Warszawy, Marii Curie-Skłodowskiej w Głucholazach.
322.	Głucholazy	dom mieszkalny	pocz. XVII w., po poł. XIX w.	Rynek	19	1931/67 (w decyzji: Pl. Wolności)	31.10.1967 r.	Uchwała Nr XLVII/302/98 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 16.06.1998 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Starego Miasta obejmującego Rynek i tereny przyległe zawarte między rzeką Białą Głucholaską, a ulicami Władysława Sikorskiego, Bohaterów Warszawy, Marii Curie-Skłodowskiej w Głucholazach.

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022**

323.	Głucholazy	dom mieszkalny	1. poł. XIX w.	Rynek	20	1932/67 (w decyzji: Pl. Wolności)	31.10.1967 r.	Uchwała Nr XLVII/302/98 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 16.06.1998 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Starego Miasta obejmującego Rynek i tereny przyległe zawarte między rzeką Białą Głucholaską, a ulicami Władysława Sikorskiego, Bohaterów Warszawy, Marii Curie-Skłodowskiej w Głucholazach.
324.	Głucholazy	dom mieszkalny	k. XIX w.	Rynek	21			Uchwała Nr XLVII/302/98 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 16.06.1998 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Starego Miasta obejmującego Rynek i tereny przyległe zawarte między rzeką Białą Głucholaską, a ulicami Władysława Sikorskiego, Bohaterów Warszawy, Marii Curie-Skłodowskiej w Głucholazach.
325.	Głucholazy	dom mieszkalny, obecnie budynek usługowo-mieszkalny	1. poł. XIX w., k. XIX w.	Rynek	22, 23			Uchwała Nr XLVII/302/98 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 16.06.1998 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Starego Miasta obejmującego Rynek i tereny przyległe zawarte między rzeką Białą Głucholaską, a ulicami Władysława Sikorskiego, Bohaterów Warszawy, Marii Curie-Skłodowskiej w Głucholazach.
326.	Głucholazy	dom mieszkalny	1. poł. XIX w.	Rynek	24	656/59 (w decyzji: Pl. Wolności) 1933/67 (w decyzji: Pl. Wolności)	29.12.1959 r. 02.11.1967 r.	Uchwała Nr XLVII/302/98 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 16.06.1998 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Starego Miasta obejmującego Rynek i tereny przyległe zawarte między rzeką Białą Głucholaską, a ulicami Władysława Sikorskiego, Bohaterów Warszawy, Marii Curie-Skłodowskiej w Głucholazach.
327.	Głucholazy	hotel <i>Goldene Sonne</i> , obecnie dom mieszkalny	1. poł. XIX w., k. XIX w.	Rynek	25	Ks.A. / Op / 1938/68 (w decyzji: Pl. Wolności)	18.10.1968 r.	Uchwała Nr XLVII/302/98 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 16.06.1998 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Starego Miasta obejmującego Rynek i tereny przyległe zawarte między rzeką Białą Głucholaską, a ulicami Władysława Sikorskiego, Bohaterów Warszawy, Marii Curie-Skłodowskiej w Głucholazach.
328.	Głucholazy	dom mieszkalny	XVI/XVII w., po poł. XIX w.	Rynek	26	1934/67 (w decyzji: Pl. Wolności)	02.11.1967 r.	Uchwała Nr XLVII/302/98 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 16.06.1998 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Starego Miasta obejmującego Rynek i tereny przyległe zawarte między rzeką Białą Głucholaską, a ulicami Władysława Sikorskiego, Bohaterów Warszawy, Marii Curie-Skłodowskiej w Głucholazach.
329.	Głucholazy	dom mieszkalny	2. ćw. XIX w.	Rynek	27			Uchwała Nr XLVII/302/98 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 16.06.1998 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Starego Miasta obejmującego Rynek i tereny przyległe zawarte między rzeką Białą Głucholaską, a ulicami Władysława Sikorskiego, Bohaterów Warszawy, Marii Curie-Skłodowskiej w Głucholazach.

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022**

330.	Głucholazy	dom mieszkalny	2. ćw. XIX w.	Rynek	28			Uchwała Nr XLVII/302/98 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 16.06.1998 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Starego Miasta obejmującego Rynek i tereny przyległe zawarte między rzeką Białą Głucholaską, a ulicami Władysława Sikorskiego, Bohaterów Warszawy, Marii Curie-Skłodowskiej w Głucholazach.
331.	Głucholazy	dom mieszkalny	1911 r.	Rynek	29			Uchwała Nr XLVII/302/98 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 16.06.1998 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Starego Miasta obejmującego Rynek i tereny przyległe zawarte między rzeką Białą Głucholaską, a ulicami Władysława Sikorskiego, Bohaterów Warszawy, Marii Curie-Skłodowskiej w Głucholazach.
332.	Głucholazy	dom mieszkalny	XVIII/XIX w.	Rynek	30			Uchwała Nr XLVII/302/98 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 16.06.1998 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Starego Miasta obejmującego Rynek i tereny przyległe zawarte między rzeką Białą Głucholaską, a ulicami Władysława Sikorskiego, Bohaterów Warszawy, Marii Curie-Skłodowskiej w Głucholazach.
333.	Głucholazy	apteka, obecnie Polski Komitet Pomocy Społecznej w Głucholazach	k. XIX w.	Rynek	31			Uchwała Nr XLVII/302/98 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 16.06.1998 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Starego Miasta obejmującego Rynek i tereny przyległe zawarte między rzeką Białą Głucholaską, a ulicami Władysława Sikorskiego, Bohaterów Warszawy, Marii Curie-Skłodowskiej w Głucholazach.
334.	Głucholazy	dom mieszkalny	1. poł. XIX w., k. XIX w.	Rynek	32			Uchwała Nr XLVII/302/98 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 16.06.1998 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Starego Miasta obejmującego Rynek i tereny przyległe zawarte między rzeką Białą Głucholaską, a ulicami Władysława Sikorskiego, Bohaterów Warszawy, Marii Curie-Skłodowskiej w Głucholazach.
335.	Głucholazy	dom mieszkalny	1921 r.	Rynek	33			Uchwała Nr XLVII/302/98 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 16.06.1998 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Starego Miasta obejmującego Rynek i tereny przyległe zawarte między rzeką Białą Głucholaską, a ulicami Władysława Sikorskiego, Bohaterów Warszawy, Marii Curie-Skłodowskiej w Głucholazach.
336.	Głucholazy	dom mieszkalny	1. poł. XIX w., 1. ćw. XX w., pocz. XXI w.	Rynek	34			Uchwała Nr XLVII/302/98 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 16.06.1998 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Starego Miasta obejmującego Rynek i tereny przyległe zawarte między rzeką Białą Głucholaską, a ulicami Władysława Sikorskiego, Bohaterów Warszawy, Marii Curie-Skłodowskiej w Głucholazach.

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022**

337.	Głucholazy	dom mieszkalny	k. XIX w., lata 30. XX w.	Rynek	35			Uchwała Nr XLVII/302/98 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 16.06.1998 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Starego Miasta obejmującego Rynek i tereny przyległe zawarte między rzeką Białą Głucholaską, a ulicami Władysława Sikorskiego, Bohaterów Warszawy, Marii Curie-Skłodowskiej w Głucholazach.
338.	Głucholazy	dom mieszkalny	2. ćw. XIX w., k. XIX w.	Rynek	36			Uchwała Nr XLVII/302/98 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 16.06.1998 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Starego Miasta obejmującego Rynek i tereny przyległe zawarte między rzeką Białą Głucholaską, a ulicami Władysława Sikorskiego, Bohaterów Warszawy, Marii Curie-Skłodowskiej w Głucholazach.
339.	Głucholazy	dom mieszkalny	1. poł. XIX w.	Rynek	37			Uchwała Nr XLVII/302/98 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 16.06.1998 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Starego Miasta obejmującego Rynek i tereny przyległe zawarte między rzeką Białą Głucholaską, a ulicami Władysława Sikorskiego, Bohaterów Warszawy, Marii Curie-Skłodowskiej w Głucholazach.
340.	Głucholazy	dom mieszkalny	k. XIX w.	Rynek	38			Uchwała Nr XLVII/302/98 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 16.06.1998 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Starego Miasta obejmującego Rynek i tereny przyległe zawarte między rzeką Białą Głucholaską, a ulicami Władysława Sikorskiego, Bohaterów Warszawy, Marii Curie-Skłodowskiej w Głucholazach.
341.	Głucholazy	dom mieszkalny	k. XIX w.	ul. gen. Władysława Sikorskiego	1			Uchwała Nr XXXIV/355/13 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 25.09.2013 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Głucholazy na terenach nieobjętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.
342.	Głucholazy	dom mieszkalny	k. XIX w.	ul. gen. Władysława Sikorskiego	4			Uchwała Nr XLVII/302/98 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 16.06.1998 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Starego Miasta obejmującego Rynek i tereny przyległe zawarte między rzeką Białą Głucholaską, a ulicami Władysława Sikorskiego, Bohaterów Warszawy, Marii Curie-Skłodowskiej w Głucholazach.
343.	Głucholazy	dom mieszkalny	k. XIX w.	ul. gen. Władysława Sikorskiego	5			Uchwała Nr XXXIV/355/13 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 25.09.2013 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Głucholazy na terenach nieobjętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022**

344.	Głucholazy	dom mieszkalny	k. XIX w.	ul. gen. Władysława Sikorskiego	6			Uchwała Nr XLVII/302/98 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 16.06.1998 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Starego Miasta obejmującego Rynek i tereny przyległe zawarte między rzeką Białą Głucholaską, a ulicami Władysława Sikorskiego, Bohaterów Warszawy, Marii Curie-Skłodowskiej w Głucholazach.
345.	Głucholazy	dom mieszkalny	k. XIX w.	ul. gen. Władysława Sikorskiego	8			Uchwała Nr XLVII/302/98 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 16.06.1998 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Starego Miasta obejmującego Rynek i tereny przyległe zawarte między rzeką Białą Głucholaską, a ulicami Władysława Sikorskiego, Bohaterów Warszawy, Marii Curie-Skłodowskiej w Głucholazach.
346.	Głucholazy	dom mieszkalny	3. ćw. XIX w.	ul. gen. Władysława Sikorskiego	9			Uchwała Nr XXXIV/355/13 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 25.09.2013 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Głucholazy na terenach nieobjętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.
347.	Głucholazy	dom mieszkalny	k. XIX w.	ul. gen. Władysława Sikorskiego	15			Uchwała Nr XXXIV/355/13 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 25.09.2013 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Głucholazy na terenach nieobjętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.
348.	Głucholazy	dom mieszkalny		ul. gen. Władysława Sikorskiego	16			Uchwała Nr XLVII/302/98 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 16.06.1998 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Starego Miasta obejmującego Rynek i tereny przyległe zawarte między rzeką Białą Głucholaską, a ulicami Władysława Sikorskiego, Bohaterów Warszawy, Marii Curie-Skłodowskiej w Głucholazach.
349.	Głucholazy	dom mieszkalny	k. XIX w.	ul. Strzelców Bytomskich	1			Uchwała Nr XXVII/187/96 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 25.06.1996 r. w sprawie zmiany miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego miasta Głucholazy.
350.	Głucholazy	dom mieszkalny	k. XIX w.	ul. Tylna	4			Uchwała Nr XXV/154/00 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 27.04.2000 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego rejonu ulicy Tadeusza Kościuszki w Głucholazach.
351.	Głucholazy	dom mieszkalny	3. ćw. XIX w.	ul. Tylna	10			Uchwała Nr XXV/154/00 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 27.04.2000 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego rejonu ulicy Tadeusza Kościuszki w Głucholazach.

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022**

352.	Głucholazy	dom mieszkalny	2. ćw. XIX w., lata 70. XX w.	ul. Wita Stwosza	1			Uchwała Nr XLVII/302/98 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 16.06.1998 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Starego Miasta obejmującego Rynek i tereny przyległe zawarte między rzeką Białą Głucholaską, a ulicami Władysława Sikorskiego, Bohaterów Warszawy, Marii Curie-Skłodowskiej w Głucholazach.
353.	Głucholazy	dom mieszkalny	2. ćw. XIX w., lata 70. XX w.	ul. Wita Stwosza	3			Uchwała Nr XLVII/302/98 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 16.06.1998 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Starego Miasta obejmującego Rynek i tereny przyległe zawarte między rzeką Białą Głucholaską, a ulicami Władysława Sikorskiego, Bohaterów Warszawy, Marii Curie-Skłodowskiej w Głucholazach.
354.	Głucholazy	dom mieszkalny	2. ćw. XIX w., 1979 r.	ul. Wita Stwosza	5	1083/65	22.05.1965 r.	Uchwała Nr XLVII/302/98 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 16.06.1998 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Starego Miasta obejmującego Rynek i tereny przyległe zawarte między rzeką Białą Głucholaską, a ulicami Władysława Sikorskiego, Bohaterów Warszawy, Marii Curie-Skłodowskiej w Głucholazach.
355.	Głucholazy	dom mieszkalny	2. ćw. XIX w., lata 70. XX w.	ul. Wita Stwosza	6			Uchwała Nr XLVII/302/98 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 16.06.1998 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Starego Miasta obejmującego Rynek i tereny przyległe zawarte między rzeką Białą Głucholaską, a ulicami Władysława Sikorskiego, Bohaterów Warszawy, Marii Curie-Skłodowskiej w Głucholazach.
356.	Głucholazy	dom mieszkalny	2. ćw. XIX w., 1979 r.	ul. Wita Stwosza	7	1085/65	22.05.1965 r.	Uchwała Nr XLVII/302/98 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 16.06.1998 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Starego Miasta obejmującego Rynek i tereny przyległe zawarte między rzeką Białą Głucholaską, a ulicami Władysława Sikorskiego, Bohaterów Warszawy, Marii Curie-Skłodowskiej w Głucholazach.
357.	Głucholazy	dom mieszkalny	2. ćw. XIX w., lata 70. XX w.	ul. Wita Stwosza	9, 11, 13			Uchwała Nr XLVII/302/98 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 16.06.1998 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Starego Miasta obejmującego Rynek i tereny przyległe zawarte między rzeką Białą Głucholaską, a ulicami Władysława Sikorskiego, Bohaterów Warszawy, Marii Curie-Skłodowskiej w Głucholazach.
358.	Głucholazy	dom mieszkalny	2. ćw. XIX w., lata 70. XX w.	ul. Wita Stwosza	15			Uchwała Nr XLVII/302/98 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 16.06.1998 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Starego Miasta obejmującego Rynek i tereny przyległe zawarte między rzeką Białą Głucholaską, a ulicami Władysława Sikorskiego, Bohaterów Warszawy, Marii Curie-Skłodowskiej w Głucholazach.

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022**

359.	Głucholazy	dom mieszkalny	2. ćw. XIX w., 1979 r.	ul. Wita Stwosza	17	1089/65	22.05.1965 r.	Uchwała Nr XLVII/302/98 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 16.06.1998 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Starego Miasta obejmującego Rynek i tereny przyległe zawarte między rzeką Białą Głucholaską, a ulicami Władysława Sikorskiego, Bohaterów Warszawy, Marii Curie-Skłodowskiej w Głucholazach.
360.	Głucholazy	dom mieszkalny	2. ćw. XIX w., 1979 r.	ul. Wita Stwosza	19	1090/65	22.05.1965 r.	Uchwała Nr XLVII/302/98 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 16.06.1998 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Starego Miasta obejmującego Rynek i tereny przyległe zawarte między rzeką Białą Głucholaską, a ulicami Władysława Sikorskiego, Bohaterów Warszawy, Marii Curie-Skłodowskiej w Głucholazach.
361.	Głucholazy	dom mieszkalny, nie istnieje	k. XVII w., rozebrany w latach 70. XX w.	ul. Wita Stwosza	21, dz. nr 582/2	1091/65	22.05.1965 r.	Uchwała Nr XLVII/302/98 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 16.06.1998 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Starego Miasta obejmującego Rynek i tereny przyległe zawarte między rzeką Białą Głucholaską, a ulicami Władysława Sikorskiego, Bohaterów Warszawy, Marii Curie-Skłodowskiej w Głucholazach.
362.	Głucholazy	dom mieszkalny	k. XIX w.	ul. Wrocławska	2			Uchwała Nr XXXIV/355/13 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 25.09.2013 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Głucholazy na terenach nieobjętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.
363.	Głucholazy	dom mieszkalny	k. XIX w.	ul. Wrocławska	4			Uchwała Nr XXXIV/355/13 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 25.09.2013 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Głucholazy na terenach nieobjętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.
364.	Głucholazy	dom mieszkalny	1904 r.	ul. Wrocławska	8			Uchwała Nr XXXIV/355/13 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 25.09.2013 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Głucholazy na terenach nieobjętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.
365.	Głucholazy	budynek produkcyjny w zespole fabryki rękawiczek i odzieży	ok. 1910-20 r.	ul. Stanisława Wyspiańskiego	9			Uchwała Nr XXXIV/355/13 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 25.09.2013 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Głucholazy na terenach nieobjętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.
366.	Głucholazy	willa	pocz. XX w.	ul. Prymasa Stefana Wyszyńskiego	5			Uchwała Nr X/67/07 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 30.05.2007 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obejmującego obszar w rejonie ulic Grunwaldzkiej, Prymasa Stefana Wyszyńskiego, Marii Curie-Skłodowskiej i Targowej w Głucholazach.

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022

367.	Głucholazy	willa	1. ćw. XX w.	ul. Prymasa Stefana Wyszyńskiego	7			Uchwała Nr X/67/07 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 30.05.2007 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obejmującego obszar w rejonie ulic Grunwaldzkiej, Prymasa Stefana Wyszyńskiego, Marii Curie-Skłodowskiej i Targowej w Głucholazach.
368.	Głucholazy	dworzec kolejowy <i>Głucholazy Miasto</i>	1914 r.	ul. Prymasa Stefana Wyszyńskiego	12			Uchwała Nr XXXIV/355/13 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 25.09.2013 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Głucholazy na terenach nieobjętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.
369.	Głucholazy	wiadukt	1875 r.	ul. Prymasa Stefana Wyszyńskiego	N:50°19'1.66'' E:17°23'50.07''			Uchwała Nr XXXIV/355/13 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 25.09.2013 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Głucholazy na terenach nieobjętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.
370.	Biskupów	historyczny układ ruralistyczny wsi Biskupów	wieś wzmiankowana w 1231 r.	Biskupów				
371.	Biskupów	rzymskokatolicki kościół parafialny pw. Zwiastowania NMP	wzmiankowany 1286 r., 2. poł. XIII w., 1. ćw. XIV w., 1725 r., 1750 r., 1770 r.	Biskupów	obok 73	31/50 (wyciąg z księgi rejestru zabytków: Ks. V. 302/R, 271/50)	20.02.1950 r.	
372.	Biskupów	ogrodzenie z bramami przy rzymskokatolickim kościele parafialnym pw. Zwiastowania NMP	XVI w.(?), XVIII w.	Biskupów	obok 73			
373.	Biskupów	brama w ogrodzeniu rzymskokatolickiego kościoła parafialnego pw. Zwiastowania NMP	XVIII w.	Biskupów	obok 73			
374.	Biskupów	cmentarz przy rzymskokatolickim kościele parafialnym pw. Zwiastowania NMP	XIII w.-XVIII w.	Biskupów	obok 73			

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022

375.	Biskupów	plebania rzymskokatolickiego kościół parafialnego pw. Zwiastowania NMP	4. ćw. XIX w.	Biskupów	73			
376.	Biskupów	budynek gospodarczy (wozownia) przy plebanii rzymskokatolickiego kościół parafialnego pw. Zwiastowania NMP	2. poł. XIX w.	Biskupów	73			
377.	Biskupów	dom zakonny sióstr Służebniczek NMP, obecnie dom zakonny oo. Benedyktynów	1911 r.	Biskupów	72			
378.	Biskupów	kaplica pw. Wniebowzięcia NMP	1932 r.	Biskupów	N:50°22'41.84" E:17°18'55.53"			
379.	Biskupów	kapliczka	2. poł. XIX w.	Biskupów	obok 58			
380.	Biskupów	kapliczka	XIX/XX w.	Biskupów	71a			
381.	Biskupów	kapliczka	XIX w.	Biskupów	obok 73			
382.	Biskupów	dwór w zespole folwarku soleckiego <i>Grosshof</i>	1907 r.	Biskupów	62			
383.	Biskupów	dom mieszkalny w zespole folwarku soleckiego <i>Kleinhof</i>	4. ćw. XIX w.	Biskupów	17			
384.	Biskupów	dom mieszkalny w zespole folwarku <i>Kleinwalde</i>	XIX w.	Biskupów	1	1689/66 (w decyzji: Łączki 1)	27.09.1966 r.	
385.	Biskupów	dwór (Łączki - <i>Lentsch</i>)	XVIII/XIX w., 1959 r.	Biskupów	118	1023/65 (brak decyzji; w dokumenta- cji archiwalnej: Łączki 17)	brak daty	
386.	Biskupów	relikt parku w zespole dworskim (Łączki - <i>Lentsch</i>)	XIX w.	Biskupów	przy 118			
387.	Biskupów	dom mieszkalny	4. ćw. XIX w.	Biskupów	16			
388.	Biskupów	dom mieszkalny	ok. poł. XIX w.	Biskupów	37			

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022

389.	Biskupów	dom mieszkalny	4. ćw. XIX w.	Biskupów	38			
390.	Biskupów	dom mieszkalny	XIX/XX w.	Biskupów	63			
391.	Biskupów	dom mieszkalno-gospodarczy	3. ćw. XIX w.	Biskupów	102			
392.	Biskupów	dom mieszkalny	1840 r., lata 70. XX w.	Biskupów	116	1690/66 (w decyzji: Łączki 3)	27.09.1966 r.	
393.	Biskupów	dom mieszkalny	1. poł. XIX w.	Biskupów	120	1691/66 (w decyzji: Łączki 27)	27.09.1966 r.	
394.	Biskupów	dom mieszkalny	3. ćw. XIX w.	Biskupów	121			
395.	Biskupów	dworzec kolejowy <i>Biskupów</i> , obecnie dom mieszkalny	1894 r.	Biskupów	140			
396.	Bodzanów	historyczny układ ruralistyczny wsi Bodzanów	wieś wzmiankowana w 1263 r.	Bodzanów				Uchwała Nr XXVIII/169/00 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 29.06.2000 r. w sprawie zmiany miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy Głucholazy.
397.	Bodzanów	rymskokatolicki kościół parafialny pw. św. Józefa Robotnika	lata 1692-1708, pocz. XIX w.	Bodzanów	obok 81	30/50 (decyzja: Ks. V. 303/272/50)	20.02.1950 r.	
398.	Bodzanów	ogrodzenie z bramą przy rzymskokatolickim kościele parafialnym pw. św. Józefa Robotnika	XVI w.(?)-XIX w.	Bodzanów	obok 81			
399.	Bodzanów	cmentarz przy rzymskokatolickim kościele parafialnym pw. św. Józefa Robotnika	XVI w.(?)-XX w.	Bodzanów	obok 81			Uchwała Nr XXVIII/169/00 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 29.06.2000 r. w sprawie zmiany miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy Głucholazy.
400.	Bodzanów	zbiorowa mogiła ofiar terroru hitlerowskiego na cmentarzu przy rzymskokatolickim kościele parafialnym pw. św. Józefa Robotnika	1945 r.	Bodzanów	obok 81	Ks.A. t.I - 221/89	31.10.1989 r.	Uchwała Nr XXVIII/169/00 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 29.06.2000 r. w sprawie zmiany miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy Głucholazy.
401.	Bodzanów	kapliczka	XIX w.(?)	Bodzanów	obok 93a			

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
 MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022

402.	Bodzanów	klasztor Jezuitów, obecnie Dom Zakonny Misjonarzy Oblatów Maryi Niepokalanej	k. XVII w., 1931 r.	Bodzanów	66	2345/95	06.02.1995 r.	
403.	Bodzanów	ogród przy klasztorze Jezuitów, obecnie Domu Zakonnym Misjonarzy Oblatów Maryi Niepokalanej	ok. poł. XVIII w., ok. poł. XIX w., pocz. XX w.	Bodzanów	66	Ks.A t.I - 11	13.08.2002 r.	
404.	Bodzanów	mur graniczny ogrodu przy klasztorze Jezuitów, obecnie Domu Zakonnym Misjonarzy Oblatów Maryi Niepokalanej	XVIII w.-XIX w.	Bodzanów	66			
405.	Bodzanów	młyn	2. poł. XIX w.	Bodzanów	9b			
406.	Bodzanów	dom mieszkalny	XIX/XX w.	Bodzanów	26a			
407.	Bodzanów	dom mieszkalny	3. ćw. XIX w.	Bodzanów	30			
408.	Bodzanów	dom mieszkalny	4. ćw. XIX w.	Bodzanów	42a			
409.	Bodzanów	dom mieszkalny	pocz. XX w.	Bodzanów	59a			
410.	Bodzanów	trafostacja	lata 30. XX w.	Bodzanów	obok 65			
411.	Bodzanów	fabryka ścieru spółki <i>Filke & Singer</i> , obecnie Fabryka Armatury Przemysłowej <i>Wakmet</i> Sp. J.	1901 r.	Bodzanów	75			
412.	Bodzanów	dom mieszkalny	1911 r.	Bodzanów	77			
413.	Bodzanów	dom mieszkalny	lata 30. XX w.	Bodzanów	79			
414.	Bodzanów	dom mieszkalny	k. XIX w.	Bodzanów	81			Uchwała Nr XXVIII/169/00 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 29.06.2000 r. w sprawie zmiany miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy Głucholazy.
415.	Bodzanów	szkoła, obecnie Publiczna Szkoła Podstawowa im. T. Kościuszki w Bodzanowie	pocz. XX w.	Bodzanów	83			Uchwała Nr XXVIII/169/00 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 29.06.2000 r. w sprawie zmiany miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy Głucholazy.

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022

416.	Bodzanów	dom mieszkalny	1897 r.	Bodzanów	93b			
417.	Bodzanów	dom mieszkalny	pocz. XX w.	Bodzanów	96			
418.	Bodzanów	dom mieszkalny	1913 r.	Bodzanów	98			
419.	Bodzanów	dom mieszkalny	XIX/XX w.	Bodzanów	99			
420.	Bodzanów	dom mieszkalny	pocz. XX w.	Bodzanów	103			
421.	Bodzanów	dom mieszkalny	pocz. XX w.	Bodzanów	104			
422.	Bodzanów	dom mieszkalny	2. poł. XIX w.	Bodzanów	106a			
423.	Bodzanów	dom mieszkalny	pocz. XX w.	Bodzanów	107			
424.	Bodzanów	dom mieszkalny	pocz. XX w.	Bodzanów	107a			
425.	Bodzanów	dom mieszkalny	k. XIX w.	Bodzanów	110			
426.	Bodzanów	dom mieszkalny	lata 20. XX w.	Bodzanów	110a			
427.	Bodzanów	dom mieszkalno- gospodarczy	XIX/XX w.	Bodzanów	116			
428.	Bodzanów	dom mieszkalny	XIX/XX	Bodzanów	119a			
429.	Bodzanów	dom mieszkalno- gospodarczy	1911 r.	Bodzanów	120			
430.	Bodzanów	zajazd, obecnie dom mieszkalny	4. ćw. XIX w.	Bodzanów	122			
431.	Bodzanów	dom mieszkalny	XIX/XX w.	Bodzanów	137			
432.	Bodzanów	dom mieszkalny	XIX/XX w.	Bodzanów	144			
433.	Bodzanów	dom mieszkalny	pocz. XX w.	Bodzanów	170			
434.	Bodzanów	dom mieszkalny	pocz. XX w.	Bodzanów	189			
435.	Bodzanów	dom mieszkalny	XIX/XX w.	Bodzanów	191			
436.	Bodzanów	dom mieszkalny	pocz. XX w.	Bodzanów	201a			
437.	Bodzanów	dom mieszkalny	pocz. XX w.	Bodzanów	204			
438.	Bodzanów	dom mieszkalny	k. XIX w.	Bodzanów	208b			
439.	Bodzanów	dom mieszkalny	k. XIX w.	Bodzanów	217			
440.	Bodzanów	dom mieszkalny	pocz. XX w.	Bodzanów	219			
441.	Bodzanów	dom mieszkalny	k. XIX w.	Bodzanów	221			

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022

442.	Bodzanów	portiernia w zespole fabryki papieru <i>Papierfabrik Rothfest dr Albert Spenner GmbH</i> , obecnie Fabryki Papieru <i>Malta-Decor S.A.</i> Zakład w Rudawie	pocz. XX w.	Bodzanów	228a			Uchwała Nr XLI/420/18 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 28.03.2018 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obejmującego działki na obszarze wsi Bodzanów i Nowy Świętów, w rejonie zakładu Malta-Decor sp. z o.o.
443.	Bodzanów	budynek administracyjny w zespole fabryki papieru <i>Papierfabrik Rothfest dr Albert Spenner GmbH</i> , obecnie Fabryki Papieru obecnie Fabryki Papieru <i>Malta-Decor S.A.</i> Zakład w Rudawie	1930 r.	Bodzanów	229			Uchwała Nr XLI/420/18 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 28.03.2018 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obejmującego działki na obszarze wsi Bodzanów i Nowy Świętów, w rejonie zakładu Malta-Decor sp. z o.o.
444.	Bodzanów	wieża ciśnień w zespole fabryki papieru <i>Papierfabrik Rothfest dr Albert Spenner GmbH</i> , obecnie Fabryki Papieru <i>Malta-Decor S.A.</i> Zakład w Rudawie	1925 r.	Bodzanów	229			Uchwała Nr XLI/420/18 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 28.03.2018 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obejmującego działki na obszarze wsi Bodzanów i Nowy Świętów, w rejonie zakładu Malta-Decor sp. z o.o.
445.	Bodzanów	willa w zespole fabryki papieru <i>Papierfabrik Rothfest dr Albert Spenner GmbH</i> , obecnie Fabryki Papieru <i>Malta-Decor S.A.</i> Zakład w Rudawie	lata 20. XX w.	Bodzanów	231			
446.	Bodzanów	dworzec kolejowy <i>Głucholazy</i>	1875 r.	Bodzanów	dz. 989/1			
447.	Bodzanów	wiaty peronowe przy dworcu kolejowym <i>Głucholazy</i>	1875 r.	Bodzanów	dz. 989/1			
448.	Bodzanów	dworzec kolejowy w Dłużnicy, obecnie dom mieszkalny	1894 r.	Bodzanów	253			Uchwała Nr XLI/420/18 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 28.03.2018 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obejmującego działki na obszarze wsi Bodzanów i Nowy Świętów, w rejonie zakładu Malta-Decor sp. z o.o.

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022

449.	Burgrabice	rzymskokatolicki kościół parafialny pw. św. Bartłomieja Apostoła	wzmiankowany 1442 r., XVI w., ok. 1720 r., lata 1913-14.	Burgrabice	obok 142	29/50 (wyciąg z księgi rejestru zabytków: Ks. V. 304/R, 273/50)	20.02.1950 r.	
450.	Burgrabice	mauzoleum przy rzymskokatolickim kościele parafialnym pw. św. Bartłomieja Apostoła	1830 r.	Burgrabice	obok 142			
451.	Burgrabice	dom przedpogrzebowy na cmentarzu przy rzymskokatolickim kościele parafialnym pw. św. Bartłomieja Apostoła	1914 r.	Burgrabice	obok 142			
452.	Burgrabice	ogrodzenie z bramami przy rzymskokatolickim kościele parafialnym pw. św. Bartłomieja Apostoła	XVI w.-XX w.	Burgrabice	obok 142			
453.	Burgrabice	cmentarz przy rzymskokatolickim kościele parafialnym pw. św. Bartłomieja Apostoła	XV w.(?)-XX w.	Burgrabice	obok 142			
454.	Burgrabice	plebania przy rzymskokatolickim kościele parafialnym pw. św. Bartłomieja Apostoła	k. XVIII w.	Burgrabice	142			
455.	Burgrabice	stodoła przy plebanii rzymskokatolickiego kościoła parafialnego pw. św. Bartłomieja Apostoła	1. ćw. XX w.	Burgrabice	142			
456.	Burgrabice	dwór w zespole folwarku sołeckiego, nie istnieje	XVI/XVII w., 1. poł. XIX w., rozebrany w 1966 r.	Burgrabice	170a, dz. 211	1019/65	08.05.1965 r.	
457.	Burgrabice	dom mieszkalno-gospodarczy w zespole folwarku sołeckiego	k. XIX w.	Burgrabice	171			

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022

458.	Burgrabice	dom mieszkalno-gospodarczy w zespole folwarku sołeckiego	k. XIX w.	Burgrabice	172			
459.	Burgrabice	spichlerz w zespole folwarku sołeckiego	XVIII/XIX w.	Burgrabice	170a	1019/65	08.05.1965 r.	
460.	Burgrabice	dom mieszkalno-gospodarczy w zespole folwarku sołeckiego	1895 r.	Burgrabice	165, 169			
461.	Burgrabice	park w zespole folwarku sołeckiego	XIX w.	Burgrabice	obok 170a			
462.	Burgrabice	mur graniczny parku w zespole folwarku sołeckiego	XIX w.	Burgrabice	obok 170a			
463.	Burgrabice	trafostacja	lata 30. XX w.	Burgrabice	naprzeciw 14			
464.	Burgrabice	dom mieszkalny	3. ćw. XIX w.	Burgrabice	20			
465.	Burgrabice	remiza	1900 r.	Burgrabice	39a			
466.	Burgrabice	dom mieszkalny	lata 30. XX w.	Burgrabice	40			
467.	Burgrabice	dom mieszkalny	2. poł. XIX w.	Burgrabice	59			
468.	Burgrabice	dom mieszkalny	2. poł. XIX w.	Burgrabice	61			
469.	Burgrabice	dom mieszkalno-gospodarczy	k. XIX w.	Burgrabice	72			
470.	Burgrabice	dom mieszkalno-gospodarczy	k XIX w.	Burgrabice	przy 76			
471.	Burgrabice	dom mieszkalno-gospodarczy	k XIX w.	Burgrabice	108			
472.	Burgrabice	dom mieszkalno-gospodarczy	XIX/XX w.	Burgrabice	111			
473.	Burgrabice	budynek gospodarczy z wozownią	k. XIX w.	Burgrabice	przy 140a			
474.	Burgrabice	dom mieszkalny	2. poł. XIX w.	Burgrabice	154			
475.	Burgrabice	dom mieszkalno-gospodarczy	4. ćw. XIX w.	Burgrabice	179			
476.	Burgrabice	dom mieszkalno-gospodarczy	1860 r., 1935 r.	Burgrabice	180			

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022

477.	Charbielin	historyczny układ ruralistyczny wsi Charbielin	wieś wzmiankowana w 1263 r.	Charbielin				Uchwała Nr X/110/11 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 29.06.2011 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego parków wiatrowych we wsiach Charbielin, Bodzanów, Nowy Las, Stary Las, Sucha Kamienica.
478.	Charbielin	rymskokatolicki kościół filialny pw. Ścięcia św. Jana Chrzciciela	wzmiankowany w 1302 r., XV/XVI w., 1736-40, spalony 1945 r., odbudowany 1958 r.	Charbielin	25	1109/66	05.02.1966 r.	
479.	Charbielin	ogrodzenie z bramami przy rzymskokatolickim kościółce filialnym pw. Ścięcia św. Jana Chrzciciela	k. XIX w.	Charbielin	25			
480.	Charbielin	cmentarz przy rymskokatolickim kościółce filialnym pw. Ścięcia św. Jana Chrzciciela	XIV w.(?)-XX w.	Charbielin	25			
481.	Charbielin	zbiórka mogił ofiar terroru hitlerowskiego na cmentarzu przy rymskokatolickim kościółce filialnym pw. Ścięcia św. Jana Chrzciciela	1945 r.	Charbielin	25	Ks.A t.I - 254/90	20.06.1990 r.	
482.	Charbielin	kapliczka św. Antoniego	2. poł. XIX w.	Charbielin	91b			
483.	Charbielin	dwór w zespole folwarku soleckiego, obecnie przedsiębiorstwa produkcji rolniczej	pocz. XIX w.	Charbielin	91			
484.	Charbielin	oficyna w zespole folwarku soleckiego, obecnie przedsiębiorstwa produkcji rolniczej	2. poł. XIX w.	Charbielin	91a			

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022

485.	Charbielin	wozownia w zespole folwarku sołeckiego, obecnie przedsiębiorstwa produkcji rolniczej	2. poł. XIX w.	Charbielin	91b			
486.	Charbielin	budynek gospodarczy w zespole folwarku sołeckiego, obecnie przedsiębiorstwa produkcji rolniczej	2. poł. XIX w.	Charbielin	obok 91a, b			
487.	Charbielin	obora w zespole folwarku sołeckiego, obecnie przedsiębiorstwa produkcji rolniczej	2. poł. XIX w.	Charbielin	obok 91a, b			
488.	Charbielin	stajnia w zespole folwarku sołeckiego, obecnie przedsiębiorstwa produkcji rolniczej	2. poł. XIX w.	Charbielin	obok 91a, b			
489.	Charbielin	park w zespole folwarku sołeckiego, obecnie przedsiębiorstwa produkcji rolniczej	pocz. XIX w.	Charbielin	91			
490.	Charbielin	dom mieszkalno-gospodarczy	k. XIX w.	Charbielin	7			
491.	Charbielin	trafostacja	lata 30. XX w.	Charbielin	obok 14			
492.	Charbielin	dom mieszkalny	pocz. XX w.	Charbielin	19			
493.	Charbielin	szkoła, obecnie Publiczna Szkoła Podstawowa Stowarzyszenia Edukacyjnego <i>Uśmiech Dziecka</i> w Charbielinie	pocz. XX w.	Charbielin	26			
494.	Charbielin	dom ludowy, obecnie świetlica wiejska	pocz. XX w.	Charbielin	27			
495.	Charbielin	dom mieszkalny	1905 r.	Charbielin	28			
496.	Charbielin	dom mieszkalno-gospodarczy	1895 r.	Charbielin	30			
497.	Charbielin	dom mieszkalny	pocz. XX w.	Charbielin	34			

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022

498.	Charbielin	dom mieszkalny	pocz. XX w.	Charbielin	51			
499.	Charbielin	dom mieszkalno-gospodarczy	pocz. XX w.	Charbielin	63			
500.	Charbielin	spichlerzyk	k. XIX w.	Charbielin	64			
501.	Charbielin	dom mieszkalno-gospodarczy	k. XIX w.	Charbielin	85a			
502.	Charbielin	trafostacja	lata 30. XX w.	Charbielin	obok 93			
503.	Charbielin	dom mieszkalno-gospodarczy	k. XIX w.	Charbielin	105			
504.	Charbielin	dom mieszkalny	k. XIX w.	Charbielin	111a			
505.	Charbielin	dom mieszkalno-gospodarczy	k. XIX w.	Charbielin	112			
506.	Charbielin	dom mieszkalny	pocz. XX w.	Charbielin	113			
507.	Charbielin	dom mieszkalny	k. XIX w.	Charbielin	117			
508.	Charbielin	dom mieszkalny	pocz. XX w.	Charbielin	118			
509.	Charbielin	dom mieszkalny	pocz. XX w.	Charbielin	119			
510.	Charbielin	dom mieszkalno-gospodarczy	k. XIX w.	Charbielin	124			
511.	Charbielin	dom mieszkalno-gospodarczy	k. XIX w.	Charbielin	127			
512.	Charbielin	dom mieszkalno-gospodarczy	k. XIX w.	Charbielin	129			
513.	Charbielin	most drogowy nad ciekim bez nazwy	ok. poł. XIX w.	Charbielin	N:50°20'16.34" E:17°25'53.08"			
514.	Charbielin	most drogowy nad potokiem Prudnik	ok. poł. XIX w.	Charbielin	N:50°19'21.6" E:17°25'50.67"			
515.	Gierałcice	rzymskokatolicki kościół parafialny pw. św. Michała Archanioła	wzmiankowany w 1302 r., 1615 r., lata 1869-71	Gierałcice	obok 120	1110/66	05.02.1966	
516.	Gierałcice	ogrodzenie z bramą przy rzymskokatolickim kościele parafialnym pw. św. Michała Archanioła	XVII w.-XIX w.	Gierałcice	obok 120			

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022

517.	Gierałcice	cmentarz przy rzymskokatolickim kościółce parafialnym pw. św. Michała Archanioła	XIV w.-XX w.	Gierałcice	obok 120			
518.	Gierałcice	plebania rzymskokatolickiego kościółka parafialnego pw. św. Michała Archanioła, obecnie dom mieszkalny	pocz. XX w.	Gierałcice	119			
519.	Gierałcice	kapliczka	2. poł. XIX w.	Gierałcice	obok 37			
520.	Gierałcice	kapliczka	2. poł. XIX w.	Gierałcice	obok 43			
521.	Gierałcice	kapliczka	2. poł. XIX w.	Gierałcice	obok 48			
522.	Gierałcice	dwór w zespole folwarku sołeckiego, obecnie Biura Rolniczej Spółdzielni Produkcyjnej w Gierałcicach i mieszkania	pocz. XVII w., XIX/XX w.	Gierałcice	138	1020/65	08.05.1965 r.	
523.	Gierałcice	dom mieszkalny w zespole folwarku sołeckiego	k. XIX w.	Gierałcice	138a			
524.	Gierałcice	dom mieszkalny w zespole folwarku sołeckiego	XIX/XX w.	Gierałcice	138b			
525.	Gierałcice	obora w zespole folwarku sołeckiego	pocz. XX w.	Gierałcice	przy 138			
526.	Gierałcice	stodoła w zespole folwarku sołeckiego	k. XIX w.	Gierałcice	przy 138			
527.	Gierałcice	dom mieszkalny	k. XIX w.	Gierałcice	1			
528.	Gierałcice	dom mieszkalny	XIX/XX w.	Gierałcice	2			
529.	Gierałcice	dom mieszkalny	k. XIX w.	Gierałcice	15			
530.	Gierałcice	dom mieszkalny	XIX/XX w.	Gierałcice	23			
531.	Gierałcice	dom mieszkalny	3. ćw. XIX w.	Gierałcice	37			
532.	Gierałcice	trafostacja	lata 30. XX w.	Gierałcice	obok 93			
533.	Gierałcice	dom mieszkalny	pocz. XX w.	Gierałcice	120			

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022

534.	Gierałcice	dom mieszkalny	2. poł. XIX w.	Gierałcice	141			
535.	Gierałcice	dom mieszkalny	k. XIX w.	Gierałcice	151			
536.	Jarnołów	historyczny układ ruralistyczny wsi Jarnołów	wieś wzmiankowana w 1261 r.	Jarnołów				Uchwała Nr XX/165/04 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 30.06.2004 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenów budownictwa mieszkaniowego we wsi Jarnołów. Uchwała Nr VI/51/15 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 25.02.2015 r. w sprawie zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenów budownictwa mieszkaniowego we wsi Jarnołów.
537.	Jarnołów	obszar zespołu domów mieszkalnych	lata 30. XX w.	Jarnołów	166-181			
538.	Jarnołów	teren dawnego cmentarza przy rozebranym w 1903 r. kościele katolickim pw. św. Feliksa i Adauka, obecnie teren Publicznej Szkoły Podstawowej Stowarzyszenia Rozwoju Wsi Jarnołów	XIV w., cmentarz likwidowany po 1903 r.	Jarnołów	109			
539.	Jarnołów	rzymskokatolicki kościół parafialny pw. św. Bartłomieja Apostoła	1907 r.	Jarnołów	obok 101	Ks.A t.I 59/2008	29.02.2008	Uchwała Nr XX/165/04 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 30.06.2004 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenów budownictwa mieszkaniowego we wsi Jarnołów.
540.	Jarnołów	cmentarz przy rzymskokatolickim kościół parafialnym pw. św. Bartłomieja Apostoła	ok. 1907 r.	Jarnołów	obok 101			Uchwała Nr XX/165/04 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 30.06.2004 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenów budownictwa mieszkaniowego we wsi Jarnołów.
541.	Jarnołów	kapliczka	2. poł. XIX w.	Jarnołów	naprzeciw 41			
542.	Jarnołów	kapliczka św. Jana Nepomucena	pocz. XX w.	Jarnołów	obok 112			
543.	Jarnołów	kapliczka	XVII w.	Jarnołów	obok 148	rejestr zabytków ruchomych: Ks.B.t.IV- 312/15	28.01.2015 r.	

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022

544.	Jarnołówek	dwór	ok. 1600 r., 2. ćw. XVIII w., ok. poł. XIX w.	Jarnołówek	75	933/64	03.06.1964 r.	
545.	Jarnołówek	oficyna w zespole dworskim	2. ćw. XVIII w.	Jarnołówek	75a	933/64	03.06.1964 r.	
546.	Jarnołówek	most w zespole dworskim	ok. poł. XIX w.	Jarnołówek	75			
547.	Jarnołówek	park w zespole dworskim	ok. poł. XIX w., XIX/XX w.	Jarnołówek	75	933/64 Ks.A t.I 83/83	03.06.1964 r. 15.09.1983 r.	
548.	Jarnołówek	mur graniczny parku w zespole dworskim	XIX w.	Jarnołówek	75			
549.	Jarnołówek	dom mieszkalno- gospodarczy	pocz. XX w.	Jarnołówek	2			
550.	Jarnołówek	dom mieszkalny (zdrojowy)	pocz. XX w.	Jarnołówek	3			
551.	Jarnołówek	dom mieszkalny (pensjonat)	pocz. XX w.	Jarnołówek	4a			
552.	Jarnołówek	dom mieszkalny (pensjonat)	pocz. XX w.	Jarnołówek	8			
553.	Jarnołówek	dom mieszkalny (pensjonat)	lata 30. XX w.	Jarnołówek	14a			
554.	Jarnołówek	dom zdrojowy <i>Bergfried</i> , obecnie Ośrodek Rehabilitacji i Leczenia Dzieci (wcześniej Ośrodek Rehabilitacji i Leczenia Schorzeń Dróg Oddechowych dla Dzieci <i>Aleksandrówka</i>)	ok. 1910 r.	Jarnołówek	19	204/2013	05.06.2013 r.	
555.	Jarnołówek	dom mieszkalny	pocz. XX w.	Jarnołówek	22			
556.	Jarnołówek	dom mieszkalny	k. XIX w.	Jarnołówek	71			
557.	Jarnołówek	dom mieszkalny	k. XIX w.	Jarnołówek	73			
558.	Jarnołówek	budynek gospodarczy (obora), obecnie sklep	ok. poł. XIX w.	Jarnołówek	obok 73			
559.	Jarnołówek	dom mieszkalny	pocz. XX w.	Jarnołówek	73a,c			
560.	Jarnołówek	dom mieszkalny	pocz. XX w.	Jarnołówek	73b			

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022

561.	Jarnołówek	remiza	k. XIX w.	Jarnołówek	73d			
562.	Jarnołówek	dom mieszkalny	pocz. XX w.	Jarnołówek	84			Uchwała Nr XX/165/04 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 30.06.2004 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenów budownictwa mieszkaniowego we wsi Jarnołówek.
563.	Jarnołówek	dom mieszkalny	l. ćw. XX w.	Jarnołówek	85			
564.	Jarnołówek	dom mieszkalno-gospodarczy	pocz. XX w.	Jarnołówek	87			
565.	Jarnołówek	dom mieszkalny	k. XIX w.	Jarnołówek	88			
566.	Jarnołówek	trafostacja	lata 30. XX w.	Jarnołówek	obok 89			Uchwała Nr XX/165/04 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 30.06.2004 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenów budownictwa mieszkaniowego we wsi Jarnołówek.
567.	Jarnołówek	dom mieszkalny (wycug)	pocz. XX w.	Jarnołówek	przy 96			Uchwała Nr XX/165/04 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 30.06.2004 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenów budownictwa mieszkaniowego we wsi Jarnołówek.
568.	Jarnołówek	poczta, obecnie dom mieszkalny	pocz. XX w.	Jarnołówek	98			Uchwała Nr XX/165/04 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 30.06.2004 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenów budownictwa mieszkaniowego we wsi Jarnołówek.
569.	Jarnołówek	gospoda, obecnie Biblioteka Publiczna w Głucholazach, Filia w Jarnołówku oraz dom mieszkalny	XIX/XX w.	Jarnołówek	106			
570.	Jarnołówek	szkoła, obecnie Publiczna Szkoła Podstawowa Stowarzyszenia Rozwoju Wsi Jarnołówek	lata 30. XX w.	Jarnołówek	109			
571.	Jarnołówek	młyn wodny, obecnie dom mieszkalny	l. poł. XIX w.	Jarnołówek	115	1669/66	23.09.1966 r.	
572.	Jarnołówek	dom mieszkalny	pocz. XX w.	Jarnołówek	146			
573.	Jarnołówek	młyn papierniczy (relikt), obecnie dom mieszkalny	pocz. XX w.	Jarnołówek	148			
574.	Jarnołówek	dom mieszkalno-gospodarczy	pocz. XX w.	Jarnołówek	151			

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022

575.	Jarnołów	dom mieszkalny	pocz. XX w.	Jarnołów	162			
576.	Jarnołów	zespół budowlany	lata 30. XX w.	Jarnołów	166-181			
577.	Jarnołów	dom mieszkalno-gospodarczy	1. poł. XIX w.	Jarnołów	182			
578.	Jarnołów	lodownia/piwnica	ok. poł. XIX w.	Jarnołów	182			
579.	Jarnołów	dom mieszkalny	pocz. XX w.	Jarnołów	185			
580.	Jarnołów	budynek gospodarczy	XIX/XX w.	Jarnołów	przy 187			
581.	Jarnołów	most drogowy nad Złotym Potokiem	lata 30. XX w.	Jarnołów	N:50°17'19.78" E:17°26'41.92"			
582.	Jarnołów	most drogowy nad Byстрыm Potokiem	lata 30. XX w.	Jarnołów	N:50°17'15.45" E:17°27'0.93"			
583.	Jarnołów	zapora wodna na Złotym Potoku	lata 1906-09, 1997 r.	Jarnołów	N:50°16'54.05'' E:17°24'46.52''			
584.	Jarnołów	schronisko <i>Oberschlesierbaude</i> , obecnie schronisko PTTK <i>Pod Biskupią Kopą</i> im. Bohdana Małachowskiego	1923 r., lata 1925-26, 1939 r.	Jarnołów	211			
585.	Konradów	historyczny układ ruralistyczny wsi Konradów	wieś wzmiankowana w 1263 r.	Konradów				
586.	Konradów	rzymskokatolicki kościół filialny pw. Chrystusa Króla	1937 r.	Konradów	obok 122			
587.	Konradów	cmentarz przy rzymskokatolickim kościele filialnym pw. Chrystusa Króla	1. ćw. XX w.	Konradów	obok 122			
588.	Konradów	dwór (Starowice - <i>Altmannsdorf</i>)	1. poł. XVIII w., 1900 r., 1950 r.	Konradów	174, 175	1024/67 (w decyzji: dwór w Starowicach)	01.03.1967 r.	
589.	Konradów	dom robotników folwarcznych I w zespole dworskim (Starowice - <i>Altmannsdorf</i>)	XIX/XX w.	Konradów	162, 163, 165			

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022

590.	Konradów	dom robotników folwarcznych II w zespole dworskim (Starowice - <i>Altmannsdorf</i>)	XIX/XX w.	Konradów	166, 167, 168, 169			
591.	Konradów	dom robotników folwarcznych III w zespole dworskim (Starowice - <i>Altmannsdorf</i>)	2. poł. XIX w.	Konradów	176, 177			
592.	Konradów	bukaciarnia ze stodołą w zespole dworskim (Starowice - <i>Altmannsdorf</i>)	k. XIX w.	Konradów	obok 166, 167, 168, 169			
593.	Konradów	stajnia ze stodołą w zespole dworskim (Starowice - <i>Altmannsdorf</i>)	1907 r.	Konradów	obok 174, 175			
594.	Konradów	park w zespole dworskim (Starowice - <i>Altmannsdorf</i>)	XVIII w., ok. 1900 r.	Konradów	174, 175			
595.	Konradów	ceglarnia w zespole dobra <i>Kletnig</i>	XIX/XX	Konradów	1b, c			
596.	Konradów	dom mieszkalno-gospodarczy w zespole dobra <i>Kletnig</i>	pocz. XX w.	Konradów	2b			
597.	Konradów	dom mieszkalny w zespole dobra <i>Kletnig</i>	pocz. XX w.	Konradów	159, 161			
598.	Konradów	dom mieszkalno-gospodarczy	pocz. XX w.	Konradów	3			
599.	Konradów	trafostacja	lata 30. XX w.	Konradów	obok 22			
600.	Konradów	dom mieszkalny	lata 30. XX w.	Konradów	44			
601.	Konradów	szkoła katolicka, obecnie Świetlica Wiejska, Publiczne Przedszkole Nr 2 w Głucholazach, Oddział Zamiejscowy w Konradowie	k. XIX w.	Konradów	51a			

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022

602.	Konradów	dom mieszkalny	pocz. XX w.	Konradów	131			
603.	Konradów	trafostacja	lata 30. XX w.	Konradów	obok 162, 163, 165			
604.	Markowice	historyczny układ ruralistyczny wsi Markowice	wieś wzmiankowana w 1284 r.	Markowice				
605.	Markowice	dzwonnica	1878 r.(?)	Markowice	obok 9			
606.	Markowice	dom mieszkalny w zespole folwarku sołeckiego	2. poł. XIX w.	Markowice	15, 15a			
607.	Markowice	gospoda, obecnie dom mieszkalny i Świetlica Wiejska w Markowicach	XIX/XX w.	Markowice	29, 29a			
608.	Markowice	dom mieszkalny	XIX/XX w.	Markowice	30			
609.	Markowice	dom mieszkalny	XIX/XX w.	Markowice	33			
610.	Markowice	dom mieszkalny	k. XIX w.	Markowice	33a			
611.	Nowy Las	historyczny układ ruralistyczny wsi Nowy Las	wieś wzmiankowana w 1249 r.	Nowy Las				Uchwała Nr X/110/11 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 29.06.2011 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego parków wiatrowych we wsiach Charbielin, Bodzanów, Nowy Las, Stary Las, Sucha Kamienica.
612.	Nowy Las	rzymskokatolicki kościół parafialny pw. św. Jadwigi Śląskiej	wzmiankowany 1302 r., XV w.(?) – przyziemie wieży, lata 1819-23, zniszczony 1945 r., odbudowany 1949 r.	Nowy Las	35	124	08.09.1954 r.	
613.	Nowy Las	ogrodzenie z bramami i kapliczką przy rzymskokatolickim kościele parafialnym pw. św. Jadwigi Śląskiej	XV w.(?), XIX w., 1949 r.	Nowy Las	35			

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022

614.	Nowy Las	cmentarz przy rzymskokatolickim kościółce parafialnym pw. św. Jadwigi Śląskiej	XV w.-XX w.	Nowy Las	35			
615.	Nowy Las	plebania rzymskokatolickiego kościółka parafialnego pw. św. Jadwigi Śląskiej	XVIII w.	Nowy Las	35a			
616.	Nowy Las	brama i furta do plebanii rzymskokatolickiego kościółka parafialnego pw. św. Jadwigi Śląskiej	XVIII w.	Nowy Las	35a			
617.	Nowy Las	trafostacja	lata 30. XX w.	Nowy Las	naprzeciw 2			
618.	Nowy Las	dom mieszkalny	pocz. XX w.	Nowy Las	6			
619.	Nowy Las	dom mieszkalny	k. XIX w.	Nowy Las	8			
620.	Nowy Las	dom mieszkalny	k. XIX w.	Nowy Las	33			
621.	Nowy Las	dom mieszkalno- gospodarczy	k. XIX w.	Nowy Las	38			
622.	Nowy Las	dom mieszkalny, obecnie Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej <i>Esculap</i> s.c.	lata 20. XX w.	Nowy Las	40			
623.	Nowy Las	dom mieszkalno- gospodarczy	1. ćw. XX w.	Nowy Las	60			
624.	Nowy Las	brama	pocz. XX w.	Nowy Las	72			
625.	Nowy Las	dom mieszkalny	pocz. XX w.	Nowy Las	73			
626.	Nowy Las	dom mieszkalno- gospodarczy	k. XIX w.	Nowy Las	80			
627.	Nowy Las	dom mieszkalno- gospodarczy	k. XIX w.	Nowy Las	81			
628.	Nowy Las	dom mieszkalno- gospodarczy	k. XIX w.	Nowy Las	83			
629.	Nowy Las	dom mieszkalno- gospodarczy	k. XIX w.	Nowy Las	86			
630.	Nowy Las	dom mieszkalno- gospodarczy	1. ćw. XX w.	Nowy Las	91			

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022

631.	Nowy Las	dom mieszkalno-gospodarczy	pocz. XX w.	Nowy Las	92			
632.	Nowy Las	dom mieszkalny	pocz. XX w.	Nowy Las	93			
633.	Nowy Las	trafostacja	lata 30. XX w.	Nowy Las	obok 93			
634.	Nowy Las	dom mieszkalno-gospodarczy	k. XIX w.	Nowy Las	94			
635.	Nowy Las	dom mieszkalny	l. ćw. XX w.	Nowy Las	107			
636.	Nowy Las	szkoła katolicka, obecnie Przedszkole Publiczne w Nowym Lesie	1835 r., 1931 r.	Nowy Las	112			
637.	Nowy Las	dom mieszkalno-gospodarczy	k. XIX w.	Nowy Las	125			
638.	Nowy Las	dom mieszkalno-gospodarczy	k. XIX w.	Nowy Las	127			
639.	Nowy Las	dom mieszkalno-gospodarczy	k. XIX w.	Nowy Las	128			
640.	Nowy Las	dom mieszkalno-gospodarczy	l. ćw. XX w.	Nowy Las	132			
641.	Nowy Las	dom mieszkalno-gospodarczy	k. XIX w.	Nowy Las	134			
642.	Nowy Świętów	historyczny układ ruralistyczny wsi Nowy Świętów	wieś wzmiankowana w 1284 r.	Nowy Świętów				
643.	Nowy Świętów	rzymskokatolicki kościół parafialny pw. Chrystusa Króla	wzmiankowany 1302 r., 2. poł. XIII w., 1719 r., 1764 r., 1937 r.	Nowy Świętów	57a	1115/66	05.02.1966 r.	
644.	Nowy Świętów	ogrodzenie z bramami przy rzymskokatolickim kościele parafialnym pw. Chrystusa Króla	XIV w.(?), XVIII w.-XX w.	Nowy Świętów	57a			
645.	Nowy Świętów	cmentarz przy rzymskokatolickim kościele parafialnym pw. Chrystusa Króla	XIII w.-XX w.	Nowy Świętów	obok 57a			

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022

646.	Nowy Świętów	cmentarz parafii rzymskokatolickiej pw. Chrystusa Króla	ok. 1937 r.	Nowy Świętów	obok 68			
647.	Nowy Świętów	plebania rzymskokatolickiego kościół parafialny pw. Chrystusa Króla	pocz. XX w.	Nowy Świętów	57			
648.	Nowy Świętów	kapliczka	XIX/XX w.	Nowy Świętów	obok 60			
649.	Nowy Świętów	dwór w zespole folwarku soleckiego	ok. poł. XIX w.	Nowy Świętów	37a	1962/72	28.10.1972 r.	
650.	Nowy Świętów	dom mieszkalny w zespole folwarku soleckiego	k. XIX w.	Nowy Świętów	35			
651.	Nowy Świętów	spichlerz w zespole folwarku soleckiego	1840 r., przebudowa 4. ćw. XX w.(?)	Nowy Świętów	35	1700/66	27.09.1966 r.	
652.	Nowy Świętów	dom mieszkalny w zespole folwarku soleckiego	2. poł. XIX w.	Nowy Świętów	37, 37c			
653.	Nowy Świętów	park w zespole folwarku soleckiego	k. XIX w., pocz. XX w.	Nowy Świętów	37a			
654.	Nowy Świętów	młyn, obecnie dom mie- szkalny	po poł. XIX w.	Nowy Świętów	9, 9a, 9b			
655.	Nowy Świętów	dom mieszkalny	3./4. ćw. XIX w.	Nowy Świętów	14a			
656.	Nowy Świętów	dom mieszkalno- gospodarczy	k. XIX w.	Nowy Świętów	15			
657.	Nowy Świętów	dom mieszkalny	k. XIX w.	Nowy Świętów	19			
658.	Nowy Świętów	dom mieszkalny	XIX/XX w.	Nowy Świętów	23			
659.	Nowy Świętów	dom mieszkalny	4. ćw. XIX w.	Nowy Świętów	26			
660.	Nowy Świętów	dom mieszkalno- gospodarczy	4. ćw. XIX w.	Nowy Świętów	31			
661.	Nowy Świętów	dom mieszkalny	4. ćw. XIX w.	Nowy Świętów	32			
662.	Nowy Świętów	dom mieszkalno- gospodarczy	ok. poł. XIX w.	Nowy Świętów	34			
663.	Nowy Świętów	dom mieszkalny	4. ćw. XIX w.	Nowy Świętów	40			

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022

664.	Nowy Świętów	dom mieszkalny	4. ćw. XIX w.	Nowy Świętów	41			
665.	Nowy Świętów	dom mieszkalny	4. ćw. XIX w.	Nowy Świętów	47			
666.	Nowy Świętów	dom mieszkalny	4. ćw. XIX w.	Nowy Świętów	49			
667.	Nowy Świętów	dom mieszkalny	pocz. XX w., k. XX w.	Nowy Świętów	51			
668.	Nowy Świętów	dom mieszkalny	po poł. XIX w.	Nowy Świętów	58			
669.	Nowy Świętów	dom mieszkalny	4. ćw. XIX w.	Nowy Świętów	60			
670.	Nowy Świętów	dom mieszkalny	k. XIX w., k. XX w.	Nowy Świętów	61			
671.	Nowy Świętów	dom mieszkalny	k. XIX w.	Nowy Świętów	64			
672.	Nowy Świętów	szkoła, obecnie Publiczna Szkoła Podstawowa im. Janusza Korczaka w Nowym Świętowie	1852 r.	Nowy Świętów	65			
673.	Nowy Świętów	szkoła, obecnie Publiczna Szkoła Podstawowa im. Janusza Korczaka w Nowym Świętowie	1938 r.	Nowy Świętów	65b			
674.	Nowy Świętów	dom mieszkalno- gospodarczy	k. XIX w.	Nowy Świętów	70			
675.	Nowy Świętów	dom mieszkalny	k. XIX w.	Nowy Świętów	70a			
676.	Nowy Świętów	Przedszkole przy Publicznej Szkole Podstawowej im. Janusza Korczaka w Nowym Świętowie	pocz. XX w.	Nowy Świętów	71			
677.	Nowy Świętów	spichlerz, obecnie dom mieszkalny	2. poł. XX w.	Nowy Świętów	76			
678.	Nowy Świętów	dom mieszkalno- gospodarczy	k. XIX w.	Nowy Świętów	80			
679.	Nowy Świętów	dom mieszkalny	lata 30. XX w.	Nowy Świętów	83			
680.	Nowy Świętów	dom mieszkalny	lata 30. XX w.	Nowy Świętów	86			
681.	Nowy Świętów	dom mieszkalny	lata 30. XX w.	Nowy Świętów	87			

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022

682.	Nowy Świętów	rzeźnia	pocz. XX w.	Nowy Świętów	109			
683.	Nowy Świętów	dworzec kolejowy	1875 r.	Nowy Świętów	110			
684.	Nowy Świętów	magazyn w zespole stacji kolejowej	1875 r.	Nowy Świętów	110			
685.	Nowy Świętów	wieża ciśnień w zespole stacji kolejowej	1907 r.	Nowy Świętów	obok 110			
686.	Nowy Świętów	dom mieszkalny w zespole stacji kolejowej	ok. 1875 r.	Nowy Świętów	110a			
687.	Nowy Świętów	dom mieszkalny w zespole stacji kolejowej	ok. 1875 r.	Nowy Świętów	110b			
688.	Nowy Świętów	dom mieszkalny w zespole stacji kolejowej	ok. 1875 r.	Nowy Świętów	110c			
689.	Nowy Świętów	dom mieszkalny w zespole stacji kolejowej	ok. 1875 r.	Nowy Świętów	110d			
690.	Nowy Świętów	aleja prowadząca do stacji kolejowej	3./4. ćw. XIX w.	Nowy Świętów	N: 0°22'46.28" E: 17°21'41.18"			
691.	Nowy Świętów	wiadukt kolejowy	1875 r.	Nowy Świętów	N: 0°22'47.27" E: 17°21'57.7"			
692.	Podlesie	historyczny układ ruralistyczny wsi Podlesie	wieś założona w XIV w.(?)	Podlesie				Uchwała Nr XLIII/280/01 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 06.11.2001 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części wsi Podlesie.
693.	Podlesie	rymskokatolicki kościół parafialny pw. św. Jerzego	1907	Podlesie	obok 1			Uchwała Nr XLIII/280/01 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 06.11.2001 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części wsi Podlesie.
694.	Podlesie	cmentarz katolicki z częścią ewangelicką, obecnie cmentarz przy rzymskokatolickim kościele parafialnym pw. św. Jerzego	1864 r., 1907 r.	Podlesie	obok 1			Uchwała Nr XLIII/280/01 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 06.11.2001 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części wsi Podlesie.
695.	Podlesie	plebania rzymskokatolickiego kościoła parafialnego pw. św. Jerzego	pocz. XX w.	Podlesie	1			Uchwała Nr XLIII/280/01 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 06.11.2001 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części wsi Podlesie.

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022**

696.	Podlesie	Kaplica pw. św. Anny	1908 r.	Podlesie, Góra Parkowa	N: 50°18'4.23" E: 17°21'51.21"			
697.	Podlesie	dwór	XVIII w.	Podlesie	4			Uchwała Nr XLIII/280/01 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 06.11.2001 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części wsi Podlesie.
698.	Podlesie	dom mieszkalny w zespole dworskim	2. poł. XIX w.	Podlesie	4a			Uchwała Nr XLIII/280/01 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 06.11.2001 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części wsi Podlesie.
699.	Podlesie	aleja przy dworze	XIX w.	Podlesie	4			Uchwała Nr XLIII/280/01 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 06.11.2001 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części wsi Podlesie.
700.	Podlesie	dom mieszkalny	k. XIX w.	Podlesie	2			Uchwała Nr XLIII/280/01 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 06.11.2001 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części wsi Podlesie.
701.	Podlesie	trafostacja	lata 30. XX w.	Podlesie	obok 2			Uchwała Nr XLIII/280/01 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 06.11.2001 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części wsi Podlesie.
702.	Podlesie	dom mieszkalny	k. XIX w.	Podlesie	3			Uchwała Nr XLIII/280/01 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 06.11.2001 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części wsi Podlesie.
703.	Podlesie	dom mieszkalny	XIX/XX w.	Podlesie	5			Uchwała Nr XLIII/280/01 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 06.11.2001 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części wsi Podlesie.
704.	Podlesie	dom mieszkalny	XIX/XX w.	Podlesie	6			Uchwała Nr XLIII/280/01 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 06.11.2001 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części wsi Podlesie.
705.	Podlesie	dom mieszkalny	k. XIX w.	Podlesie	8			Uchwała Nr XLIII/280/01 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 06.11.2001 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części wsi Podlesie.
706.	Podlesie	dom mieszkalny	k. XIX w.	Podlesie	9			Uchwała Nr XLIII/280/01 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 06.11.2001 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części wsi Podlesie.
707.	Podlesie	dom mieszkalno-gospodarczy	k. XIX w.	Podlesie	11			Uchwała Nr XLIII/280/01 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 06.11.2001 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części wsi Podlesie.
708.	Podlesie	dom mieszkalny	pocz. XX w.	Podlesie	12			Uchwała Nr XLIII/280/01 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 06.11.2001 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części wsi Podlesie.
709.	Podlesie	dom mieszkalno-gospodarczy	pocz. XX w.	Podlesie	13			Uchwała Nr XLIII/280/01 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 06.11.2001 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części wsi Podlesie.

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022**

710.	Podlesie	dom mieszkalny	XIX/XX w.	Podlesie	15			Uchwała Nr XLIII/280/01 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 06.11.2001 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części wsi Podlesie.
711.	Podlesie	dom mieszkalny	pocz. XX w.	Podlesie	16			Uchwała Nr XLIII/280/01 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 06.11.2001 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części wsi Podlesie.
712.	Podlesie	dom mieszkalny	pocz. XX w.	Podlesie	17			Uchwała Nr XLIII/280/01 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 06.11.2001 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części wsi Podlesie.
713.	Podlesie	dom mieszkalny	l. ćw. XX w.	Podlesie	18			Uchwała Nr XLIII/280/01 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 06.11.2001 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części wsi Podlesie.
714.	Podlesie	dom mieszkalny	pocz. XX w.	Podlesie	19			Uchwała Nr XLIII/280/01 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 06.11.2001 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części wsi Podlesie.
715.	Podlesie	dom mieszkalny	1926 r.	Podlesie	21			Uchwała Nr XLIII/280/01 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 06.11.2001 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części wsi Podlesie.
716.	Podlesie	dom mieszkalny	l. ćw. XX w.	Podlesie	22			Uchwała Nr XLIII/280/01 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 06.11.2001 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części wsi Podlesie.
717.	Podlesie	dom mieszkalny	l. ćw. XX w.	Podlesie	22a			Uchwała Nr XLIII/280/01 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 06.11.2001 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części wsi Podlesie.
718.	Podlesie	dom mieszkalny	XIX/XX w.	Podlesie	25			Uchwała Nr XLIII/280/01 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 06.11.2001 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części wsi Podlesie.
719.	Podlesie	dom mieszkalny	k. XIX w.	Podlesie	26			Uchwała Nr XLIII/280/01 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 06.11.2001 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części wsi Podlesie.
720.	Podlesie	dom mieszkalny	pocz. XX w.	Podlesie	27			Uchwała Nr XLIII/280/01 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 06.11.2001 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części wsi Podlesie.
721.	Podlesie	dom mieszkalny	pocz. XX w.	Podlesie	30			Uchwała Nr XLIII/280/01 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 06.11.2001 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części wsi Podlesie.
722.	Podlesie	dom mieszkalny	k. XIX w.	Podlesie	31			Uchwała Nr XLIII/280/01 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 06.11.2001 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części wsi Podlesie.
723.	Podlesie	dom mieszkalny	k. XIX w.	Podlesie	32			Uchwała Nr XLIII/280/01 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 06.11.2001 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części wsi Podlesie.

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022

724.	Podlesie	dom mieszkalny	lata 30. XX w.	Podlesie	54			Uchwała Nr XLIII/280/01 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 06.11.2001 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części wsi Podlesie.
725.	Podlesie	dom mieszkalny	lata 30. XX w.	Podlesie	55			Uchwała Nr XLIII/280/01 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 06.11.2001 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części wsi Podlesie.
726.	Podlesie	dom mieszkalny	pocz. XX w.	Podlesie	75			Uchwała Nr XLIII/280/01 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 06.11.2001 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części wsi Podlesie.
727.	Podlesie	dom mieszkalno-gospodarczy w dawnej fabryce <i>Maschinenfabrik Turbinen und Mühlenbau W. Hassmann u. Sohn,</i>	k. XIX w.	Podlesie	77			
728.	Podlesie	budynek administracyjny w dawnej fabryce <i>Maschinenfabrik Turbinen und Mühlenbau W. Hassmann u. Sohn,</i> obecnie dom mieszkalny	k. XIX w.	Podlesie	78			
729.	Podlesie	dom mieszkalny	k. XIX w.	Podlesie	81			
730.	Podlesie	dom mieszkalny	k. XIX w.	Podlesie	82			
731.	Podlesie	stodoła	2. poł. XIX w.	Podlesie	83			
732.	Podlesie	dom mieszkalny w zespole dawnego bielnika	1. poł. XIX w.	Podlesie	86			Uchwała Nr XLIII/280/01 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 06.11.2001 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części wsi Podlesie.
733.	Podlesie	dom mieszkalny w zespole dawnego bielnika	1. poł. XIX w.	Podlesie	86a			Uchwała Nr XLIII/280/01 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 06.11.2001 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części wsi Podlesie.
734.	Podlesie	dom mieszkalny w zespole dawnego bielnika	1. poł. XIX w.	Podlesie	87			Uchwała Nr XLIII/280/01 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 06.11.2001 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części wsi Podlesie.
735.	Podlesie	schronisko (<i>Holzbergbaude</i>) na Przedniej Kopie	1925 r.	Podlesie, Góra Parkowa	99			
736.	Podlesie	wieża widokowa (<i>Hohenzollernwarte</i>) na Przedniej Kopie	1898 r.	Podlesie, Góra Parkowa	99			

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022**

737.	Podlesie	schody do wieży widokowej i schroniska	1898 r.	Podlesie, Góra Parkowa	obok 99			
738.	Pokrzywna	dom mieszkalny	pocz. XX w.	Pokrzywna	18			Uchwała Nr XX/166/04 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 30.06.2004 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego wsi Pokrzywna.
739.	Pokrzywna	dom mieszkalny	pocz. XX w.	Pokrzywna	19			Uchwała Nr XX/166/04 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 30.06.2004 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego wsi Pokrzywna.
740.	Pokrzywna	dom mieszkalny	pocz. XX w.	Pokrzywna	20			Uchwała Nr XX/166/04 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 30.06.2004 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego wsi Pokrzywna.
741.	Pokrzywna	dom mieszkalny	pocz. XX w.	Pokrzywna	29			Uchwała Nr XX/166/04 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 30.06.2004 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego wsi Pokrzywna.
742.	Pokrzywna	dom mieszkalny	1. ćw. XX w.	Pokrzywna	45			Uchwała Nr XX/166/04 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 30.06.2004 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego wsi Pokrzywna.
743.	Pokrzywna	strażnica, obecnie Szkolne Schronisko Młodzieżowe w Pokrzywnej	lata 20.-30. XX w.	Pokrzywna	72			Uchwała Nr XX/166/04 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 30.06.2004 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego wsi Pokrzywna.
744.	Pokrzywna	trafostacja	lata 30. XX w.	Pokrzywna	N:50°17'12.5" E:17°27'05.1"			Uchwała Nr XX/166/04 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 30.06.2004 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego wsi Pokrzywna.
745.	Pokrzywna	most drogowy nad Złotym Potokiem	lata 30. XX w.	Pokrzywna	N:50°17'13.35" E:17°28'34.36"			Uchwała Nr XX/166/04 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 30.06.2004 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego wsi Pokrzywna.
746.	Polski Świętów	historyczny układ ruralistyczny wsi Polski Świętów	wieś wzmiankowana w 1284 r.	Polski Świętów				
747.	Polski Świętów	rzymskokatolicki kościół parafialny pw. Narodzenia św. Jana Chrzcziciela	wzmiankowany 1302 r., 2. poł. XIII w., 1660 r., 1678 r., 1866 r., 1933 r.	Polski Świętów	70			
748.	Polski Świętów	ogrodzenie rzymskokatolickiego kościół parafialny pw. Narodzenia św. Jana Chrzcziciela	XIV w.(?), XVII w., 1933 r.	Polski Świętów	70			

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022

749.	Polski Świętów	brama w ogrodzeniu rzymskokatolickiego kościoła parafialnego pw. Narodzenia św. Jana Chrzciciela	XVIII w.	Polski Świętów	70			
750.	Polski Świętów	cmentarz przy rzymskokatolickim kościele parafialnym pw. Narodzenia św. Jana Chrzciciela	XIII w.(?)-XX w.	Polski Świętów	70			
751.	Polski Świętów	cmentarz parafii rzymskokatolickiej pw. Narodzenia św. Jana Chrzciciela	k. XIX w.	Świętów Polski	dz. 118			
752.	Polski Świętów	zbiorowa mogiła ofiar terroru hitlerowskiego na cmentarzu parafialnym	1946 r.	Świętów Polski	dz. 118	Ks.A t.I - 255/90	22.06.1990 r.	
753.	Polski Świętów	ogrodzenie cmentarza parafii rzymskokatolickiej pw. Narodzenia św. Jana Chrzciciela	k. XIX w.	Polski Świętów	dz. 118			
754.	Polski Świętów	kapliczka	XIX w.	Polski Świętów	obok 27			
755.	Polski Świętów	kapliczka	XIX w.	Polski Świętów	obok 59			
756.	Polski Świętów	kapliczka	k. XIX w.	Polski Świętów	obok 75			
757.	Polski Świętów	kapliczka	1704 r.	Polski Świętów	N:50°23'38.03" E: 17°20'45.84			
758.	Polski Świętów	plebania rzymskokatolickiego kościoła parafialnego pw. Narodzenia św. Jana Chrzciciela	ok. 1800 r.,	Polski Świętów	73	1708/66	28.09.1966 r.	
759.	Polski Świętów	stodoła w zagrodzie plebanii rzymskokatolickiego kościoła parafialnego pw. Narodzenia św. Jana Chrzciciela	XIX/XX w.	Polski Świętów	73			

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022

760.	Polski Świętów	ogrodzenie plebanii rzymskokatolickiego kościół parafialnego pw. Narodzenia św. Jana Chrzcziciela	XIX/XX w.	Polski Świętów	73			
761.	Polski Świętów	dwór	ok. 1800 r.	Polski Świętów	76, 76a	1025/65	21.05.1965 r.	
762.	Polski Świętów	dom mieszkalny w zespole folwarcznym	k. XIX w.	Polski Świętów	75			
763.	Polski Świętów	budynek gospodarczy w zespole folwarcznym	k. XIX w.	Świętów Polski	obok 76			
764.	Polski Świętów	trafostacja	lata 30. XX w.	Polski Świętów	obok 1			
765.	Polski Świętów	dom mieszkalny	k. XIX w.	Polski Świętów	3			
766.	Polski Świętów	dom mieszkalny	k. XIX w.	Polski Świętów	4			
767.	Polski Świętów	dom mieszkalny	k. XIX w.	Polski Świętów	5			
768.	Polski Świętów	dom mieszkalny	k. XIX w.	Polski Świętów	6			
769.	Polski Świętów	dom mieszkalno- gospodarczy	k. XIX w.	Polski Świętów	7			
770.	Polski Świętów	dom mieszkalno- gospodarczy	k. XIX w.	Polski Świętów	9			
771.	Polski Świętów	dom mieszkalny	k. XIX w.	Polski Świętów	10			
772.	Polski Świętów	dom mieszkalno- gospodarczy	k. XIX w.	Polski Świętów	11			
773.	Polski Świętów	dom mieszkalno- gospodarczy	k. XIX w.	Polski Świętów	12			
774.	Polski Świętów	dom mieszkalny	k. XIX w.	Polski Świętów	16			
775.	Polski Świętów	dom mieszkalny	1. poł. XIX w.	Polski Świętów	17	1709/66	28.09.1966 r.	
776.	Polski Świętów	dom mieszkalny	k. XIX w.	Polski Świętów	18			
777.	Polski Świętów	dom mieszkalny	k. XIX w.	Polski Świętów	19			
778.	Polski Świętów	dom mieszkalny	k. XIX w.	Polski Świętów	20			
779.	Polski Świętów	dom mieszkalny	k. XIX w.	Polski Świętów	21			
780.	Polski Świętów	dom mieszkalny	k. XIX w.	Polski Świętów	22			
781.	Polski Świętów	dom mieszkalny	k. XIX w.	Polski Świętów	23			

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022

782.	Polski Świętów	dom mieszkalny	k. XIX w.	Polski Świętów	24			
783.	Polski Świętów	dom mieszkalny	pocz. XX w.	Polski Świętów	26			
784.	Polski Świętów	dom mieszkalny	k. XIX w.	Polski Świętów	27			
785.	Polski Świętów	dom mieszkalny	pocz. XX w.	Polski Świętów	30			
786.	Polski Świętów	spichlerz w zespole młyńskim	1803 r.(?), 2. poł. XIX w.	Polski Świętów	41			
787.	Polski Świętów	dom mieszkalny	pocz. XX w.	Polski Świętów	56			
788.	Polski Świętów	dom mieszkalno-gospodarczy	2. poł. XIX w.	Polski Świętów	59			
789.	Polski Świętów	dom mieszkalny	k. XIX w.	Polski Świętów	62			
790.	Polski Świętów	dom mieszkalny	2. poł. XIX w.	Polski Świętów	65			
791.	Polski Świętów	dom mieszkalno-gospodarczy	2. poł. XIX w.	Polski Świętów	66			
792.	Polski Świętów	dom mieszkalny	1 ćw. XX w.	Polski Świętów	67			
793.	Polski Świętów	dom mieszkalny	3. ćw. XIX w.	Polski Świętów	68			
794.	Polski Świętów	dom mieszkalny	pocz. XX w.	Polski Świętów	69, 69a			
795.	Polski Świętów	szkoła, obecnie Publiczna Szkoła Podstawowa w Polskim Świętowie	k. XIX w.	Polski Świętów	74a			
796.	Polski Świętów	dom mieszkalny	k. XIX w.	Polski Świętów	79			
797.	Polski Świętów	willa, obecnie NZOZ Centrum Medyczne	pocz. XX w.	Polski Świętów	83			
798.	Polski Świętów	wiadukt kolejowy	1875 r.	Polski Świętów	N:50°23'23.35" E: 17°21'10.33"			
799.	Polski Świętów	wiadukt kolejowy	1875 r.	Polski Świętów	N:50°23'17.87" E: 17°21'15.41"			
800.	Sławniowice	cmentarz katolicki	XIX w.	Sławniowice	dz. 228			
801.	Sławniowice	dom mieszkalny	k. XIX w.	Sławniowice	2			
802.	Sławniowice	dom mieszkalny	4. ćw. XIX w.	Sławniowice	9			
803.	Sławniowice	dom mieszkalny	2. poł. XIX w.	Sławniowice	24			
804.	Sławniowice	dom mieszkalny	4. ćw. XIX w.	Sławniowice	34a			

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022

805.	Sławniowice	dom mieszkalny	k. XIX w.	Sławniowice	46			
806.	Sławniowice	kuźnia	k. XIX w.	Sławniowice	przy 46			
807.	Sławniowice	dom mieszkalny	pocz. XX w.	Sławniowice	47			
808.	Sławniowice	willa	pocz. XX w.	Sławniowice	48			
809.	Sławniowice	dom mieszkalny	XIX/XX w.	Sławniowice	55			
810.	Sławniowice	szkoła, obecnie Publiczna Szkoła Podstawowa Stowarzyszenia Rozwoju i Edukacji <i>Nasza Szkoła</i> w Sławniowicach	4. ćw. XIX w.	Sławniowice	56			
811.	Sławniowice	dom mieszkalny	k. XIX w.	Sławniowice	59			
812.	Sławniowice	dom mieszkalny	4. ćw. XIX w.	Sławniowice	66			
813.	Sławniowice	dom mieszkalny	4. ćw. XIX w.	Sławniowice	92			
814.	Sławniowice	dom mieszkalny	k. XIX w.	Sławniowice	98			
815.	Sławniowice	budynek administracyjny w zespole kamieniołomu	pocz. XX w.	Sławniowice	103			
816.	Sławniowice	komin w zespole kamieniołomu	k. XIX w.	Sławniowice	przy 103			
817.	Sławniowice	dom mieszkalny w zespole stacji kolejowej	1894 r.	Sławniowice	108			
818.	Sławniowice	dworzec kolejowy, obecnie dom mieszkalny	1894 r.	Sławniowice	108a			
819.	Sławniowice	piec wapienniczy	2. poł. XIX w.	Sławniowice	obok 103			
820.	Sławy Las	historyczny układ ruralistyczny wsi Sławy Las	wieś wzmiankowana w 1249 r.	Sławy Las				
821.	Sławy Las	rzymskokatolicki kościół parafialny pw. św. Marcina Biskupa	wzmiankowany 1302 r., pocz. XIV w., lata 1913-14	Sławy Las	125a	193	11.04.1956 r.	
822.	Sławy Las	ogrodzenie z bramami przy rzymskokatolickim kościele parafialnym pw. św. Marcina Biskupa	pocz. XX w.	Sławy Las	125a			

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022

823.	Sary Las	kaplica na cmentarzu przy rzymskokatolickim kościele parafialnym pw. św. Marcina Biskupa	1913 r.	Sary Las	125a			
824.	Sary Las	cmentarz przy rzymskokatolickim kościele parafialnym pw. św. Marcina Biskupa	XIV w.(?) – XX w.	Sary Las	125a			
825.	Sary Las	zbiorowa mogiła ofiar terroru hitlerowskiego na cmentarzu rzymskokatolickiej parafii pw. św. Marcina Biskupa	1945 r.	Sary Las	dz. 368	Ks.A t.I - 253/90	21.06.1990 r.	
826.	Sary Las	plebania rzymskokatolickiego kościoła parafialnego pw. św. Marcina Biskupa	2. poł. XVIII w.	Sary Las	125	1704/66	27.09.1966 r.	
827.	Sary Las	kapliczka	1. poł. XIX w.	Sary Las	obok 53			
828.	Sary Las	kapliczka	1. poł. XIX w.	Sary Las	obok 57			
829.	Sary Las	kapliczka	1. ćw. XX w.	Sary Las	obok 133			
830.	Sary Las	kapliczka	2. poł. XIX w.	Sary Las	N:50°22'45.79" E:17°24'28.63"			
831.	Sary Las	stodoła	4. ćw. XIX w.	Sary Las	23			
832.	Sary Las	budynek gospodarczy	2. poł. XIX w.	Sary Las	23			
833.	Sary Las	dom mieszkalny	XIX/XX w.	Sary Las	27			
834.	Sary Las	trafostacja	lata 30. XX w.	Sary Las	naprzeciw 28			
835.	Sary Las	dom mieszkalno-gospodarczy	k. XIX w., lata 30. XX w.	Sary Las	33			
836.	Sary Las	dom mieszkalny	XIX/XX w.	Sary Las	33a			
837.	Sary Las	dom mieszkalno-gospodarczy	pocz. XX w.	Sary Las	34			
838.	Sary Las	dom mieszkalno-gospodarczy	pocz. XX w.	Sary Las	34a			
839.	Sary Las	dom mieszkalny	XIX/XX w.	Sary Las	35			

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
 MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022

840.	Stary Las	dom mieszkalny	4. ćw. XIX w.	Stary Las	36			
841.	Stary Las	dom mieszkalno-gospodarczy	XIX/ XX w.	Stary Las	43			
842.	Stary Las	dom mieszkalno-gospodarczy	k. XIX w.	Stary Las	49			
843.	Stary Las	dom mieszkalny	XIX/XX w.	Stary Las	53			
844.	Stary Las	dom mieszkalno-gospodarczy	k. XIX w.	Stary Las	54			
845.	Stary Las	dom mieszkalno-gospodarczy	XIX/XX w.	Stary Las	57			
846.	Stary Las	dom mieszkalno-gospodarczy	XIX/ XX w.	Stary Las	58			
847.	Stary Las	dom mieszkalny	k. XIX w.	Stary Las	59			
848.	Stary Las	dom mieszkalny	2. poł. XIX w.	Stary Las	60			
849.	Stary Las	dom mieszkalny	k. XIX w.	Stary Las	70, 70a			
850.	Stary Las	dom mieszkalny	2. poł. XIX w.	Stary Las	79			
851.	Stary Las	dom mieszkalno-gospodarczy	1. ćw. XX w.	Stary Las	91			
852.	Stary Las	dom mieszkalno-gospodarczy	ok. poł. XIX w.	Stary Las	98			
853.	Stary Las	budynek gospodarczy (spichlerzyk)	ok. poł. XIX w.	Stary Las	98			
854.	Stary Las	dom mieszkalno-gospodarczy	pocz. XX w.	Stary Las	110			
855.	Stary Las	dom mieszkalno-gospodarczy	4. ćw. XIX w.	Stary Las	111			
856.	Stary Las	dom mieszkalno-gospodarczy	1. ćw. XX w.	Stary Las	114			
857.	Stary Las	dom mieszkalno-gospodarczy	4. ćw. XIX w.	Stary Las	116			
858.	Stary Las	dom mieszkalny	pocz. XX w.	Stary Las	118			
859.	Stary Las	dom mieszkalno-gospodarczy	k. XIX w.	Stary Las	121			
860.	Stary Las	dom mieszkalno-gospodarczy	4. ćw. XIX w.	Stary Las	123			

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022

861.	Stary Las	szkoła katolicka, obecnie dom mieszkalny	k. XIX w.	Stary Las	123a			
862.	Stary Las	budynek gospodarczy	k. XIX w.	Stary Las	124			
863.	Stary Las	spichlerzyk (lamus)	2. poł. XIX w.	Stary Las	124			
864.	Stary Las	dom mieszkalny	1. poł. XIX w.	Stary Las	126			
865.	Stary Las	dom mieszkalno-gospodarczy	k. XIX w.	Stary Las	129			
866.	Stary Las	dom mieszkalno-gospodarczy	pocz. XX w.	Stary Las	132			
867.	Stary Las	dom mieszkalno-gospodarczy	1. ćw. XX w.	Stary Las	133			
868.	Stary Las	stodoła	1. ćw. XX w.	Stary Las	133			
869.	Stary Las	dom mieszkalny	XIX/ XX w.	Stary Las	134			
870.	Stary Las	dom mieszkalny	k. XIX w.	Stary Las	139			
871.	Stary Las	dom mieszkalno-gospodarczy	k. XIX w.	Stary Las	141			
872.	Stary Las	barierki kamienne przy drodze	k. XIX w.(?)	Stary Las				
873.	Stary Las	most drogowy na rzece Kamienica	pocz. XX w.	Stary Las	obok 79			
874.	Sucha Kamienica	historyczny układ ruralistyczny wsi Sucha Kamienica	wieś wzmiankowana w 1284 r.	Sucha Kamienica				
875.	Sucha Kamienica	kaplica pw. Matki Boskiej Różańcowej	1863 r., 1950 r.	Sucha Kamienica	obok nru 40			
876.	Sucha Kamienica	rządcaówka w zespole folwarku sołeckiego	k. XIX w.	Sucha Kamienica	40			
877.	Sucha Kamienica	spichlerz i obory w zespole folwarku sołeckiego	XIX w.	Sucha Kamienica	40			
878.	Sucha Kamienica	dom mieszkalny	k. XIX w.	Sucha Kamienica	3			
879.	Sucha Kamienica	dom mieszkalno-gospodarczy	k. XIX w.	Sucha Kamienica	4			
880.	Sucha Kamienica	dom mieszkalno-gospodarczy	k. XIX w.	Sucha Kamienica	9			

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022

881.	Sucha Kamienica	dom mieszkalno-gospodarczy	k. XIX w.	Sucha Kamienica	11			
882.	Sucha Kamienica	dom mieszkalno-gospodarczy	4. ćw. XIX w.	Sucha Kamienica	12			
883.	Sucha Kamienica	dom mieszkalny	k. XIX w.	Sucha Kamienica	16			
884.	Sucha Kamienica	szkoła, obecnie dom mieszkalny	4. ćw. XIX w.	Sucha Kamienica	17			
885.	Sucha Kamienica	dom mieszkalno-gospodarczy	4. ćw. XIX w.	Sucha Kamienica	18			
886.	Sucha Kamienica	dom mieszkalny	pocz. XX w.	Sucha Kamienica	35			
887.	Sucha Kamienica	dom mieszkalno-gospodarczy	4. ćw. XIX w.	Sucha Kamienica	36			
888.	Sucha Kamienica	dom mieszkalny	k. XIX w.	Sucha Kamienica	37			
889.	Sucha Kamienica	dom mieszkalny	pocz. XX w.	Sucha Kamienica	38			
890.	Sucha Kamienica	dom mieszkalno-gospodarczy	pocz. XX w.	Sucha Kamienica	43			
891.	Sucha Kamienica	dom mieszkalny	4. ćw. XIX w.	Sucha Kamienica	44			
892.	Wilamowice Nyskie	kapliczka	k. XIX w.	Wilamowice Nyskie	naprzeciw 1			
893.	Wilamowice Nyskie	kapliczka	k. XIX w.	Wilamowice Nyskie	naprzeciw 23			
894.	Wilamowice Nyskie	kapliczka	k. XIX w.	Wilamowice Nyskie	naprzeciw 31			
895.	Wilamowice Nyskie	dom mieszkalno-gospodarczy	pocz. XX w.	Wilamowice Nyskie	1			
896.	Wilamowice Nyskie	dom mieszkalno-gospodarczy	pocz. XX w.	Wilamowice Nyskie	1a			
897.	Wilamowice Nyskie	dom mieszkalno-gospodarczy	pocz. XX w.	Wilamowice Nyskie	2			
898.	Wilamowice Nyskie	dom mieszkalno-gospodarczy	pocz. XX w.	Wilamowice Nyskie	6			
899.	Wilamowice Nyskie	stodoła	pocz. XX w.	Wilamowice Nyskie	6, 7			

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022

900.	Wilamowice Nyskie	dom mieszkalno-gospodarczy	pocz. XX w.	Wilamowice Nyskie	10			
901.	Wilamowice Nyskie	dom mieszkalno-gospodarczy	pocz. XX w.	Wilamowice Nyskie	11			
902.	Wilamowice Nyskie	dom mieszkalno-gospodarczy	pocz. XX w.	Wilamowice Nyskie	13			
903.	Wilamowice Nyskie	stodoła	pocz. XX w.	Wilamowice Nyskie	13			
904.	Wilamowice Nyskie	stodoła	pocz. XX w.	Wilamowice Nyskie	14			
905.	Wilamowice Nyskie	dom mieszkalno-usługowy	k. XIX w.	Wilamowice Nyskie	21			
906.	Wilamowice Nyskie	dom mieszkalno-gospodarczy	pocz. XX w.	Wilamowice Nyskie	23			
907.	Wilamowice Nyskie	stodoła	pocz. XX w.	Wilamowice Nyskie	23			
908.	Wilamowice Nyskie	zagroda	2. poł. XIX w.	Wilamowice Nyskie	25			
909.	Wilamowice Nyskie	dom mieszkalny	k. XIX w.	Wilamowice Nyskie	30			
910.	Wilamowice Nyskie	dom mieszkalny	pocz. XX w.	Wilamowice Nyskie	36			
911.	Wilamowice Nyskie	dom mieszkalny	k. XIX w.	Wilamowice Nyskie	38			
912.	Wilamowice Nyskie	dom mieszkalno-gospodarczy	pocz. XX w.	Wilamowice Nyskie	43			
913.	Wilamowice Nyskie	stodoła	pocz. XX w.	Wilamowice Nyskie	45			
914.	Wilamowice Nyskie	dom mieszkalny	1. ćw. XX w.	Wilamowice Nyskie	46			
915.	Wilamowice Nyskie	stodoła	pocz. XX w.	Wilamowice Nyskie	47, 48			
916.	Wilamowice Nyskie	dom mieszkalno-gospodarczy	pocz. XX w.	Wilamowice Nyskie	53			
917.	Wilamowice Nyskie	trafostacja	lata 30. XX w.	Wilamowice Nyskie	N:50°21'58,64" E: 17°21'5,22"			

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022

Wykaz kart *Gminnej Ewidencji Zabytków Miasta i Gminy Głucholazy* (archeologia). Stan na 28.02.2019 r.

BISKUPÓW

Numer obszaru AZP	Numer stanowiska w miejscowości/na obszarze	Funkcja	Kultura	Chronologia	Formy ochrony	Uwagi
95-31	1/34	Ślad osadnictwa Punkt osadniczy		Pradzieje Późne średniowiecze, XIV-XV wiek		
95-31	2/35	Ślad osadnictwa Punkt osadniczy		Pradzieje Późne średniowiecze, XIV-XV wiek		
95-31	3/36	Punkt osadniczy Punkt osadniczy Punkt osadniczy		Pradzieje Wczesne średniowiecze, XI-XII wiek Późne średniowiecze, XIV-XV wiek		
95-31	4/37	Ślad osadnictwa Punkt osadniczy Punkt osadniczy		Epoka kamienia/epoka brązu Pradzieje Późne średniowiecze, XIV-XV wiek		
95-31	5/38	Osada Ślad osadnictwa	Przeworska	Faza C3-D Późne średniowiecze, XIV-XV wiek		
95-31	6/39	Ślad osadnictwa Punkt osadniczy Osada-pracownia hutnicza?		Pradzieje Późne średniowiecze, XIV-XV wiek Nieokreślona		
95-31	7/40	Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa		Późne średniowiecze, XIV-XV wiek Okres nowożytny, XVI-XVIII wiek		

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022

95-31	8/41	Ślad osadnictwa	Kultura pucharów lejkowatych?	Neolit		
96-31	9/16	Punkt osadniczy		Pradzieje; neolit/początek epoki brązu?		
96-31	10/17	Punkt osadniczy		Późne średniowiecze, XIV-XV wiek		
96-31	11/18	Punkt osadniczy		Późne średniowiecze, XIV-XV wiek		
96-31 BL	12/19	Ślad osadnictwa	Łużycka	III okres epoki brązu		

BODZANÓW

Numer obszaru AZP	Numer stanowiska w miejscowo ści/na obszarze	Funkcja	Kultura	Chronologia	Formy ochrony	Uwagi
96-32	1/1	Punkt osadniczy Punkt osadniczy		Paleolit Mezolit		
96-32	2/2	Punkt osadniczy Punkt osadniczy Ślad osadnictwa Punkt osadniczy Ślad osadnictwa	Łużycka Przeworska	Paleolit górny Neolit Okres halsztacki C Późny okres wpływów rzymskich Wczesne średniowiecze		
97-31	3/1	Grodzisko?		Późne średniowiecze, XIII wiek?		W miejscu oznaczonym jako grodzisko brak jego śladów - obecnie zabudowania mieszkalne. Prawdopodobnie obiekt został zniwelowany.
96-31	4/22	Punkt osadniczy		Epoka kamienia		
96-32	5/4	Punkt osadniczy		Epoka kamienia		
96-32 BL	6/5	Ślad osadnictwa		Neolit		
97-31	7/2	Punkt osadniczy		Paleolit schyłkowy		
97-31	8/3	Punkt osadniczy		Późne średniowiecze, XIV-XV wiek		
96-32	9/3	Punkt osadniczy		Mezolit		

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022

96-32	10/6	Ślad osadnictwa		Późne średniowiecze, XIV-XV wiek		
96-32	11/7	Punkt osadniczy		Neolit		
96-32	12/8	Ślad osadnictwa		Epoka kamienia	MPZP - Uchwała nr X/110/11 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 29 czerwca 2011 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego parków wiatrowych we wsiach Charbielin, Bodzanów, Nowy Las, Stary Las, Sucha Kamienica.	
96-32	13/9	Punkt osadniczy		Późne średniowiecze, XIV-XV wiek	MPZP - Uchwała nr X/110/11 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 29 czerwca 2011 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego parków wiatrowych we wsiach Charbielin, Bodzanów, Nowy Las, Stary Las, Sucha Kamienica.	
96-32	14/10	Ślad osadnictwa		Epoka kamienia	MPZP - Uchwała nr X/110/11 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 29 czerwca 2011 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego parków wiatrowych we wsiach Charbielin, Bodzanów, Nowy Las, Stary Las, Sucha Kamienica.	
96-32	15/11	Ślad osadnictwa Punkt osadniczy		Neolit? Późne średniowiecze, XIV-XV wiek		
96-32	16/12	Ślad osadnictwa Punkt osadniczy		Wczesne średniowiecze, XI-XII wiek Późne średniowiecze, XIV-XV wiek		
96-32 BL	17/13	Ślad osadnictwa		Neolit		
96-32 BL	18/14	Ślad osadnictwa		Neolit		
96-32 BL	19/15	Punkt osadniczy		Neolit		
96-31	20/23	Punkt osadniczy	Przeworska	Późny okres wpływów rzymskich – wczesna faza okresu wędrówek ludów		
96-31	21/24	Punkt osadniczy		Późne średniowiecze, XIV-XV wiek		
96-31	22/25	Ślad osadnictwa		Okres nowożytny		

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022

BURGRABICE

Numer obszaru AZP	Numer stanowiska w miejscowości/na obszarze	Funkcja	Kultura	Chronologia	Formy ochrony	Uwagi
96-30	1/1	Punkt osadniczy		Późne średniowiecze, XIV-XV wiek		
96-30	2/2	Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa		Pradzieje Późne średniowiecze, XIV-XV wiek		
96-30	3/3	Ślad osadnictwa		Późne średniowiecze, XIV-XV wiek		
96-31	4/8	Ślad osadnictwa		Neolit		
96-31	5/9	Dwór obronny		Okres nowożytny, XVI/XVII wiek	Rejestr zabytków - 1019/65 z 8.05.1965 jako zabytek nieruchomy wpisany do rejestru A.	
96-31	6/10	Osada Ślad osadnictwa		I okres epoki brązu Wczesne średniowiecze, X-XI wiek		
96-31	7/11	Ślad osadnictwa		Epoka kamienia		
96-31	8/12	Punkt osadniczy		Późne średniowiecze, XIV-XV wiek		
96-31 BL	9/13	Ślad osadnictwa		Neolit		
96-31 BL	10/14	Ślad osadnictwa		Mezolit?		
96-31 BL	11/15	Ślad osadnictwa		Okres wpływów rzymskich		

CHARBIELIN

Numer obszaru AZP	Numer stanowiska w miejscowości/na obszarze	Funkcja	Kultura	Chronologia	Formy ochrony	Uwagi
97-32	1/14	Ślad osadnictwa		Późne średniowiecze, XV wiek		
97-32	2/15	Punkt osadniczy		Późne średniowiecze, XIV wiek		
97-32	3/16	Ślad osadnictwa		Mezolit?		

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022

96-32	4/30	Ślad osadnictwa		Epoka kamienia	MPZP - Uchwała nr X/110/11 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 29 czerwca 2011 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego parków wiatrowych we wsiach Charbielin, Bodzanów, Nowy Las, Stary Las, Sucha Kamienica.	
96-32	5/31	Punkt osadniczy		Późne średniowiecze, XIV-XV wiek		
96-32 BL	6/32	Ślad osadnictwa (denar Faustyny Młodszej)		Okres wpływów rzymskich		

GIERAŁCICE

Numer obszaru AZP	Numer stanowiska w miejscowości/na obszarze	Funkcja	Kultura	Chronologia	Formy ochrony	Uwagi
96-31	1/1	Dwór obronny		Okres nowożytny, początek XVII wieku, przebudowa XIX-XX wiek	Rejestr zabytków - 1020/65 z 8.05.1965 jako zabytek nieruchomy wpisany do rejestru A.	
96-31	2/2	Ślad osadnictwa		Mezolit?		
96-31	3/3	Punkt osadniczy		Późne średniowiecze, XIV-XV wiek		
96-31	4/4	Punkt osadniczy		Późne średniowiecze, XIV-XV wiek		
96-31	5/5	Ślad osadnictwa		Epoka kamienia lub epoka brązu		
96-31	6/6	Ślad osadnictwa		Neolit		

GŁUCHOŁAZY

Numer obszaru AZP	Numer stanowiska w miejscowości/na obszarze	Funkcja	Kultura	Chronologia	Formy ochrony	Uwagi
97-32	1/11	Stare Miasto		Późne średniowiecze – okres nowożytny (lokacja między 1220	Rejestr zabytków - 138 z 3.12.1954 – jako układ urbanistyczny wpisany do	

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022

				a 1232)	rejestru A. MPZP - Uchwała nr XLVII/302/98 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 16 czerwca 1998 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Starego Miasta obejmującego Rynek i tereny przyległe zawarte między rzeką Białą Głucholaską, a ulicami Władysława Sikorskiego, Bohaterów Warszawy, Marii Curie-Skłodowskiej w Głucholazach. Uchwała nr XXV/154/2000 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 27 kwietnia 2000 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego rejonu ulicy Tadeusza Kościuszki w Głucholazach. Uchwała nr XXXIV/355/13 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 25 września 2013 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Głucholazy na terenach nieobjętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego. Uchwała nr XXVII/273/17 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 25 stycznia 2017 r. w sprawie zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Starego Miasta obejmującego Rynek i tereny przyległe zawarte między rzeką Białą Głucholaską a ulicami Władysława Sikorskiego, Bohaterów Warszawy, Marii Curie-Skłodowskiej w Głucholazach.	
97-32	2/12	Kopalnie złota – zespół wybierzysk, hałd, szybów, sztolni		Późne średniowiecze	Rejestr zabytków - A-1013/96 z 21.06.1996 Uchwała Nr VIII/53/07 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 28 marca 2007 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obejmującego obszar Zdroju w rejonie ul. Gen. W. Andersa w Głucholazach. – ustanowiono ochronę archeologiczną na terenach oznaczonych jako 14Ls i 19Ls – rezerwaty „Las Bukowy” i „Nad Białką”. Uchwała Nr XXXIV/355/13 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 25 września 2013 r.	Cześć południowa obiektu znajduje się w obrębie administracyjnym Podlesia

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022

					w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Głucholazy na terenach nieobjętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego. – brak informacji o stanowisku archeologicznym ale jest wymóg uzgadniania wszelkich inwestycji. Inne – Uchwała Nr XLII/492/2014 Sejmiku Województwa Opolskiego z dnia 3 czerwca 2014 r. w sprawie ustanowienia Planu Ochrony Parku Krajobrazowego „Góry Opawskie”.	
97-32	3/13	Ślad osadnictwa Punkt osadniczy		Wczesne średniowiecze, XI-XIII wiek Późne średniowiecze, XIV-XV wiek	MPZP - Uchwała nr XIV/112/03 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 23 grudnia 2003 r. w sprawie zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Głucholazy w obszarze ulic J. Karłowicza - Powstańców Śl. – J. Lompy – L. Wieniawskiego (teren D13MN) - stanowisko nie zostało uwzględnione Inne - Uchwała nr XLII/492/2014 Sejmiku Województwa Opolskiego z dnia 3 czerwca 2014 r. w sprawie ustanowienia Planu Ochrony Parku Krajobrazowego „Góry Opawskie”.	

JARNOŁTÓWEK

Numer obszaru AZP	Numer stanowiska w miejscowości/na obszarze	Funkcja	Kultura	Chronologia	Formy ochrony	Uwagi
97-32	1/20	Kopalnia		Późne średniowiecze(?), okres nowożytny, XVIII, XIX wiek	Inne - Uchwała nr XLII/492/2014 Sejmiku Województwa Opolskiego z dnia 3 czerwca 2014 r. w sprawie ustanowienia Planu Ochrony Parku Krajobrazowego „Góry Opawskie”.	Podobno była to kopalnia złota, ale brak na to dowodów. Wiadomo, że w XVIII i XIX wieku wydobywano łupki fyllitowi.
97-32	2/21	Ślad osadnictwa		Neolit		Stanowisko jest zlokalizowane na terenie Parku Krajobrazowego „Góry Opawskie” – nie zostało uwzględnione.
97-32	3/22	Ślad osadnictwa		Późne średniowiecze/okres nowożytny	MPZP - Uchwała nr XXII/225/12 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 26 września	

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022

					2012 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego na terenie górniczym w miejscowości Jarnołtówek część A. Inne - Uchwała nr XLII/492/2014 Sejmiku Województwa Opolskiego z dnia 3 czerwca 2014 r. w sprawie ustanowienia Planu Ochrony Parku Krajobrazowego „Góry Opawskie”.	
--	--	--	--	--	--	--

KONRADÓW

Numer obszaru AZP	Numer stanowiska w miejscowości/na obszarze	Funkcja	Kultura	Chronologia	Formy ochrony	Uwagi
97-32 BL	1/1	Osada		Późne średniowiecze/okres nowożytny		
97-32	2/2	Kopalnia złota „Sztolnia Trzech Króli”		Okres nowożytny, XV/XVI wiek, połowa XVI – początek XVII wiek	Inne - Uchwała nr XLII/492/2014 Sejmiku Województwa Opolskiego z dnia 3 czerwca 2014 r. w sprawie ustanowienia Planu Ochrony Parku Krajobrazowego „Góry Opawskie”.	Północna część sztolni znajduje się w obrębie administracyjnym Głucholaz
97-32	3/3	Kopalnia złota – pole szybowe?		Późne średniowiecze/okres nowożytny		Kletnik Stanowisko znajduje się na terenie otuliny Parku Krajobrazowego „Góry Opawskie” – nie zostało uwzględnione.
97-32	4/4	Punkt osadniczy Punkt osadniczy		Wczesne średniowiecze, XI-XII wiek Późne średniowiecze, XIV-XV wiek		Stanowisko znajduje się na terenie otuliny Parku Krajobrazowego „Góry Opawskie” – nie zostało uwzględnione.
97-32	5/5	Ślad osadnictwa		Epoka kamienia	Inne - Uchwała nr XLII/492/2014 Sejmiku Województwa Opolskiego z dnia 3 czerwca 2014 r. w sprawie ustanowienia Planu Ochrony Parku Krajobrazowego „Góry Opawskie”.	
97-32	6/6	Ślad osadnictwa		Epoka kamienia	Inne - Uchwała nr XLII/492/2014 Sejmiku Województwa Opolskiego z dnia 3 czerwca 2014 r. w sprawie ustanowienia Planu Ochrony Parku Krajobrazowego „Góry Opawskie”.	

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022

97-32	7/7	Ślad osadnictwa		Epoka kamienia	Inne - Uchwała nr XLII/492/2014 Sejmiku Województwa Opolskiego z dnia 3 czerwca 2014 r. w sprawie ustanowienia Planu Ochrony Parku Krajobrazowego „Góry Opawskie”.	
97-32	8/8	Ślad osadnictwa		Epoka kamienia		Stanowisko znajduje się na terenie otuliny Parku Krajobrazowego „Góry Opawskie” – nie zostało uwzględnione.
97-32	9/9	Punkt osadniczy		Późne średniowiecze, XIV-XV wiek		
97-32 BL	10/10	Grodzisko?		Późne średniowiecze		

MARKOWICE

Numer obszaru AZP	Numer stanowiska w miejscowości/na obszarze	Funkcja	Kultura	Chronologia	Formy ochrony	Uwagi
95-31	1/42	Punkt osadniczy Punkt osadniczy		Pradzieje Późne średniowiecze, XIV-XV wiek		Według KESA Łączki. Stanowisko położone w obrębie administracyjnym Markowic.
95-31	2/43	Punkt osadniczy Punkt osadniczy	Przeworska?	Okres wpływów rzymskich ? Późne średniowiecze		Według KESA Łączki. Stanowisko położone w obrębie administracyjnym Markowic.
95-31	3/44	Punkt osadniczy		Późne średniowiecze, XIV-XV wiek		Według KESA Łączki. Stanowisko położone w obrębie administracyjnym Markowic.
95-31	4/45	Punkt osadniczy Punkt osadniczy		Wczesne średniowiecze, IX-XI wiek Późne średniowiecze, XIV-XV wiek		Według KESA Łączki. Stanowisko położone w obrębie administracyjnym Markowic.
95-31	5/46	Ślad osadnictwa		Późne średniowiecze, XIV-XV wiek		Według KESA Łączki. Stanowisko położone w obrębie administracyjnym Markowic.
95-31	6/47	Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa		Pradzieje Późne średniowiecze, XIV-XV wiek		Według KESA Łączki. Stanowisko położone w obrębie administracyjnym Markowic.

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022**

95-31 BL	7/48	Ślad osadnictwa		Neolit		Według KESA Łączki. Zgodnie z zaleceniem WUOZ stanowisko przeniesiono do Markowic.
----------	------	-----------------	--	--------	--	--

NOWY LAS

Numer obszaru AZP	Numer stanowiska w miejscowości/na obszarze	Funkcja	Kultura	Chronologia	Formy ochrony	Uwagi
96-32	1/24	Punkt osadniczy		Późne średniowiecze, XIV-XV wiek		
96-32	2/25	Ślad osadnictwa		Neolit?	MPZP - Uchwała nr X/110/11 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 29 czerwca 2011 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego parków wiatrowych we wsiach Charbielin, Bodzanów, Nowy Las, Stary Las, Sucha Kamienica.	
96-32	3/26	Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa		Pradzieje Późne średniowiecze, XIV-XV wiek	MPZP - Uchwała nr X/110/11 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 29 czerwca 2011 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego parków wiatrowych we wsiach Charbielin, Bodzanów, Nowy Las, Stary Las, Sucha Kamienica.	
96-32	4/27	Ślad osadnictwa Punkt osadniczy		Pradzieje Późne średniowiecze, XIV-XV wiek	MPZP - Uchwała nr X/110/11 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 29 czerwca 2011 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego parków wiatrowych we wsiach Charbielin, Bodzanów, Nowy Las, Stary Las, Sucha Kamienica.	
96-32	5/28	Ślad osadnictwa		Epoka kamienia	MPZP - Uchwała nr X/110/11 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 29 czerwca 2011 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego parków wiatrowych we wsiach Charbielin, Bodzanów, Nowy Las, Stary Las, Sucha Kamienica.	

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022

96-32	6/29	Ślad osadnictwa		Neolit	MPZP - Uchwała nr X/110/11 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 29 czerwca 2011 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego parków wiatrowych we wsiach Charbielin, Bodzanów, Nowy Las, Stary Las, Sucha Kamienica.	
-------	------	-----------------	--	--------	--	--

NOWY ŚWIĘTÓW

Numer obszaru AZP	Numer stanowiska w miejscowości/na obszarze	Funkcja	Kultura	Chronologia	Formy ochrony	Uwagi
96-32	1/16	Osada Punkt osadniczy	Przeworska	Faza C3-D Późne średniowiecze, XIV-XV wiek		
95-31	2/49	Punkt osadniczy Punkt osadniczy Punkt osadniczy Nieokreślona Punkt osadniczy Punkt osadniczy Punkt osadniczy	Łużycka	Paleolit Mezolit Neolit Epoka kamienia Okres halsztacki Wczesne średniowiecze Późne średniowiecze, XIV-XV wiek		Stanowiska 2 i 3 znajdują na wzgórzu zwanym dawniej <i>Kattenberg</i> podzielonym na pół szosą. Znaleźiska po zachodniej stronie szosy określane są jako stanowisko 3 i wpisane do RZ, znaleźiska po stronie wschodniej jako stanowisko 2 i zaleca się wpis do RZ.
95-31	3/50	Ślad osadnictwa Punkt osadniczy Nieokreślona Ślad osadnictwa Osada	Przeworska	Paleolit Neolit Epoka kamienia Okres wpływów rzymskich Wczesne i późne średniowiecze, VII-X wiek, XIII-XIV wiek	Rejestr zabytków - A-385/74 z 23.12.1974 jako osada wczesnośredniowieczna	Stanowiska 2 i 3 znajdują na wzgórzu zwanym dawniej <i>Kattenberg</i> podzielonym na pół szosą. Znaleźiska po stronie zachodniej szosy określane są jako stanowisko 3 i wpisane do RZ, znaleźiska po stronie wschodniej jako stanowisko 2 i zaleca się wpis do RZ.
96-32	4/17	Ślad osadnictwa		Późne średniowiecze, XIV-XV wiek		
95-31	5/51	Punkt osadniczy		Neolit		
95-31	6/52	Ślad osadnictwa		Późne średniowiecze		
95-31 BL	7/53	Ślad osadnictwa		Neolit		
95-31 BL	8/54	Ślad osadnictwa		Neolit		
95-31 BL	9/55	Grodzisko		Średniowiecze		

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022

96-32	10/18	Punkt osadniczy		Późne średniowiecze, XIV-XV wiek		
96-32	11/19	Ślad osadnictwa Punkt osadniczy		Pradzieje Późne średniowiecze, XIV-XV wiek		
96-32	12/20	Ślad osadnictwa		Epoka kamienia		
96-32	13/21	Punkt osadniczy		Późne średniowiecze, XIV-XV wiek		
96-32	14/22	Ślad osadnictwa		Wczesny neolit		

PODLESIE

Numer obszaru AZP	Numer stanowiska w miejscowości/na obszarze	Funkcja	Kultura	Chronologia	Formy ochrony	Uwagi
98-31	1/1	Kopalnia złota – zespół wydobywczy		Późne średniowiecze, okres nowożytny	MPZP - Uchwała nr XXIV/241/12 Rady Miejskiej w Głucholazach z dnia 28 listopada 2012 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obszaru wsi Podlesie gm. Głucholazy. Inne - Uchwała nr XLII/492/2014 Sejmiku Województwa Opolskiego z dnia 3 czerwca 2014 r. w sprawie ustanowienia Planu Ochrony Parku Krajobrazowego „Góry Opawskie”.	

POKRZYWNA

Numer obszaru AZP	Numer stanowiska w miejscowości/na obszarze	Funkcja	Kultura	Chronologia	Formy ochrony	Uwagi
98-32	1/1	Ruina zamku		Późne średniowiecze, XIII-XV wiek	Rejestr zabytków - A-1106/99 z 15.03.1999 Inne - Uchwała r XLII/492/2014 Sejmiku Województwa Opolskiego z dnia 3 czerwca	

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022

					2014 r. w sprawie ustanowienia Planu Ochrony Parku Krajobrazowego „Góry Opawskie”.	
97-32 BL	2/23	Kopalnie złota?		Późne średniowiecze – okres nowożytny		

POLSKI ŚWIĘTÓW

Numer obszaru AZP	Numer stanowiska w miejscowości/na obszarze	Funkcja	Kultura	Chronologia	Formy ochrony	Uwagi
95-31	5/56	Punkt osadniczy		Paleolit		Według KESA Świątów Polski
95-31	6/57	Punkt osadniczy		Późne średniowiecze, XIV-XV wiek		Według KESA Świątów Polski
95-31	7/58	Punkt osadniczy Ślad osadnictwa	Przeworska	Faza C3-D Późne średniowiecze, XIV-XV wiek		Według KESA Świątów Polski
95-31	8/59	Punkt osadniczy Osada		Pradzieje Wczesne średniowiecze, IX-X wiek		Według KESA Świątów Polski
95-31	9/60	Ślad osadnictwa		Epoka kamienia		Według KESA Świątów Polski
95-31	10/61	Punkt osadniczy Punkt osadniczy Ślad osadnictwa	Kultura pucharów lejkowatych	Neolit Pradzieje Późne średniowiecze, XIV-XV wiek		Według KESA Świątów Polski
95-31 BL	11/62	Ślad osadnictwa		Neolit		Według KESA Świątów Polski
95-31 BL	12/63	Ślad osadnictwa		Nieokreślona		Według KESA Świątów Polski
95-31 BL	13/64	Punkt osadniczy		Epoka kamienia		Według KESA Świątów Polski

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022

SŁAWNIOWICE

Numer obszaru AZP	Numer stanowiska w miejscowości/na obszarze	Funkcja	Kultura	Chronologia	Formy ochrony	Uwagi
96-31 BL	1/7	Ślad osadnictwa		Epoka kamienia		

STARY LAS

Numer obszaru AZP	Numer stanowiska w miejscowości/na obszarze	Funkcja	Kultura	Chronologia	Formy ochrony	Uwagi
96-32	1/23	Ślad osadnictwa Punkt osadniczy		Pradzieje Późne średniowiecze, XIV-XV wiek		
95-32	2/7	Grodzisko		Średniowiecze, XIII wiek (?)	Rejestr zabytków - A-363/73 z 1.04.1973	

SUCHA KAMIENICA

Numer obszaru AZP	Numer stanowiska w miejscowości/na obszarze	Funkcja	Kultura	Chronologia	Formy ochrony	Uwagi
95-32 BL	1/8	Ślad osadnictwa		Neolit		

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GŁUCHOŁAZY NA LATA 2019-2022

WILAMOWICE NYSKIE

Numer obszaru AZP	Numer stanowiska w miejscowości/na obszarze	Funkcja	Kultura	Chronologia	Formy ochrony	Uwagi
96-31	1/20	Punkt osadniczy		Późne średniowiecze, XIV-XV wiek		
96-31	2/21	Punkt osadniczy		Późne średniowiecze, XIV-XV wiek		

RAZEM 118 stanowisk.